

KENMERK:

BB18-104

BETREFT:

BEGELEIDEND DOCUMENT RISICOKAART CE (DEFINITIEF)

GEMEENTE:

ENSCHEDÉ

OPDRACHTGEVER:

GEMEENTE ENSCHEDÉ

Documentcode: BB18-104
Aantal pagina's: 98
Datum: 14 februari 2020
Status: Definitief

BeoBOM

Bezoekadres:
Damstraat 24
3371 AD Hardinxveld-Giessendam

Postadres:
Damstraat 24
3371 AD Hardinxveld-Giessendam

T: +31 (0)10-8202920
E: info@beobom.nl

KVK: 61002046
BTW: NL 08541.59.587.B01

Inhoud

Inleiding	4
1. Algemeen	6
1.1 Begrenzing projectgebied	6
1.2 Doel	6
1.3 Niet gesprongen explosieven (NGE) versus conventionele explosieven (CE)	8
1.4 Terminologie	9
1.5 Chronologische gebeurtenissenlijst	11
1.6 GIS-data	12
2. Onderzoeksresultaten	15
2.1 Algemeen	15
2.2 Meidagen 1940	15
2.3 Luchtoorlog	15
2.3.1 Bombardement op 10 oktober 1943	16
2.3.2 Junkers Ju 188	18
2.3.3 Vliegveld Twente	20
2.3.4. Luchtverdediging	22
2.5 Oorlogsschade Broekheurnerweg 458	24
2.6 Bevrijding	26
2.7 Eindproducten	29
Conclusie en advies	34
Afkortingen en begrippen	35
Bijlage 1. Geraadpleegde literatuur	36
Bijlage 2. Geraadpleegd archiefmateriaal	38
Bijlage 3. Geraadpleegd luchtfotomateriaal	62
Bijlage 4. Geraadpleegd eerder uitgevoerd onderzoek	66
Bijlage 5. Overige bronnen	67
Bijlage 6. Ruimingen EOD	69
Bijlage 7. Chronologische gebeurtenissenlijst	94
Bijlage 8. Inventarisatiekaart BB18-104-OT-01	95
Bijlage 9. Bodembelastingkaart BB18-104-OT-02	96
Bijlage 10. Overzicht (voor)onderzoeken derden BB18-104-OT-03	97
Bijlage 11. Stroomschema protocol toevalsvondst	98

Projectnaam:	Risicokaart CE Gemeente Enschede
Opdrachtgever:	Gemeente Enschede
Projectadres:	Gemeente Enschede
Besteknr./opdrachtnr.	BB18-104
Werkomschrijving:	Uitvoering Vooronderzoek Conventionele Explosieven en samenstellen CE bodembelastingkaart conform het WSCS-OCE
Doelstelling:	Uitvoering Risicokaart CE
Uitvoerder	BeoBOM

Autorisatie rapportage Risicokaart en bodembelastingkaart:

Dhr. F.G.J. Barink,
adviseur, senior OCE-deskundige

Auteurs:

Drs. dhr. J. Rotteveel
Historicus

Drs. dhr. M. Zantingh
Historicus

Drs. dhr. T. Koopmans
Historicus

CE-bodembelastingkaart:

Drs. dhr. J. Rotteveel
GIS-operator

Drs. dhr. M. Zantingh
GIS-operator

Inleiding

Recentelijk verleende de gemeente Enschede BeoBOM opdracht tot het uitvoeren van een gemeentebreed Historisch Vooronderzoek Conventionele Explosieven (hierna: Risicokaart CE). De Risicokaart CE is uitgevoerd conform de huidige wettelijke norm, zoals vastgelegd in het *Werkveldspecifiek Certificatieschema voor het Systemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven* (hierna: WSCS-OCE). Naast de verplichte bronnen zijn eveneens een aantal aanvullende bronnen geraadpleegd met het oog op de toekomstbestendigheid van het onderzoek. Voorliggend document betreft een begeleidend schrijven bij de Risicokaart CE.

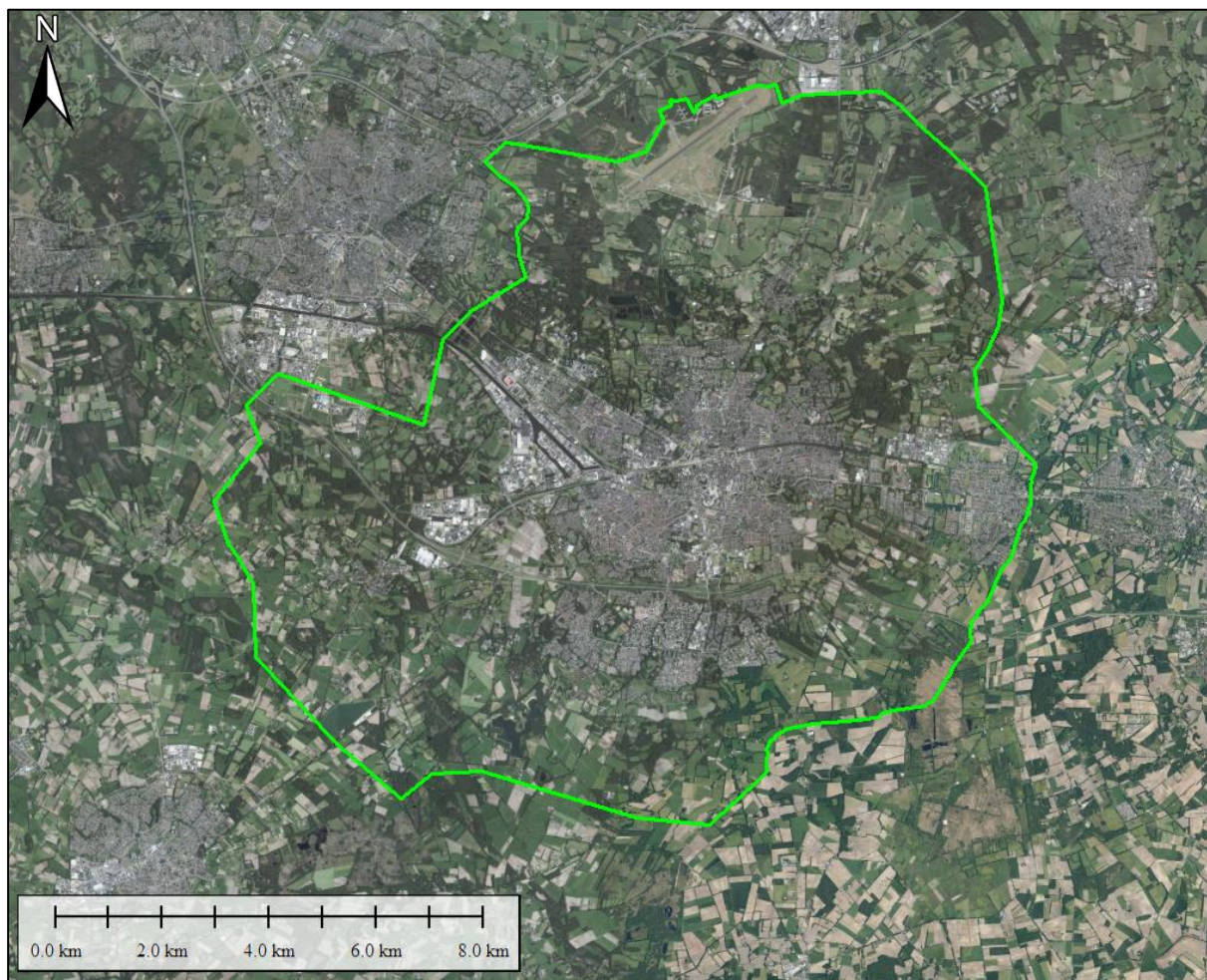
In dit begeleidend document zal nader worden ingegaan op de eigenlijke kaart, bestaande uit een chronologische gebeurtenissenlijst en een tweetal kaarten (de zogenaamde inventarisatiekaart en de zogenaamde bodembelastingkaart). Deze drie producten zijn als losse documenten aan de gemeente Enschede aangeleverd. In dit begeleidend document wordt allereerst het onderzochte gebied getoond, gevolgd door een paragraaf met betrekking tot de terminologie en de opbouw van de chronologische gebeurtenissenlijst en het kaartmateriaal. Vervolgens wordt stilgestaan bij het eigenlijke onderzoek: wat heeft het onderzoek opgeleverd? Tot slot wordt afgesloten met enkele bijlagen.

1. Algemeen

1.1 Begrenzing projectgebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Overijssel, ingeklemd tussen Duitsland en de Nederlandse gemeenten Hengelo, Haaksbergen, Oldenzaal en Losser. Onderstaande figuur toont het projectgebied. Alle afbeeldingen waarop het projectgebied te zien is, zijn noord-zuid georiënteerd. Aan enkele afbeeldingen in voorliggend document is een schaalat toegevoegd. Dit is gedaan om ook bij uitsneden de afstanden goed te kunnen inschatten. Tevens is een noordpijl toegevoegd aan de afbeeldingen waarbij dit als wenselijk wordt gezien.

Figuur 1. De grenzen van de gemeente Enschede (groen). Bron satellietbeeld: World Imagery

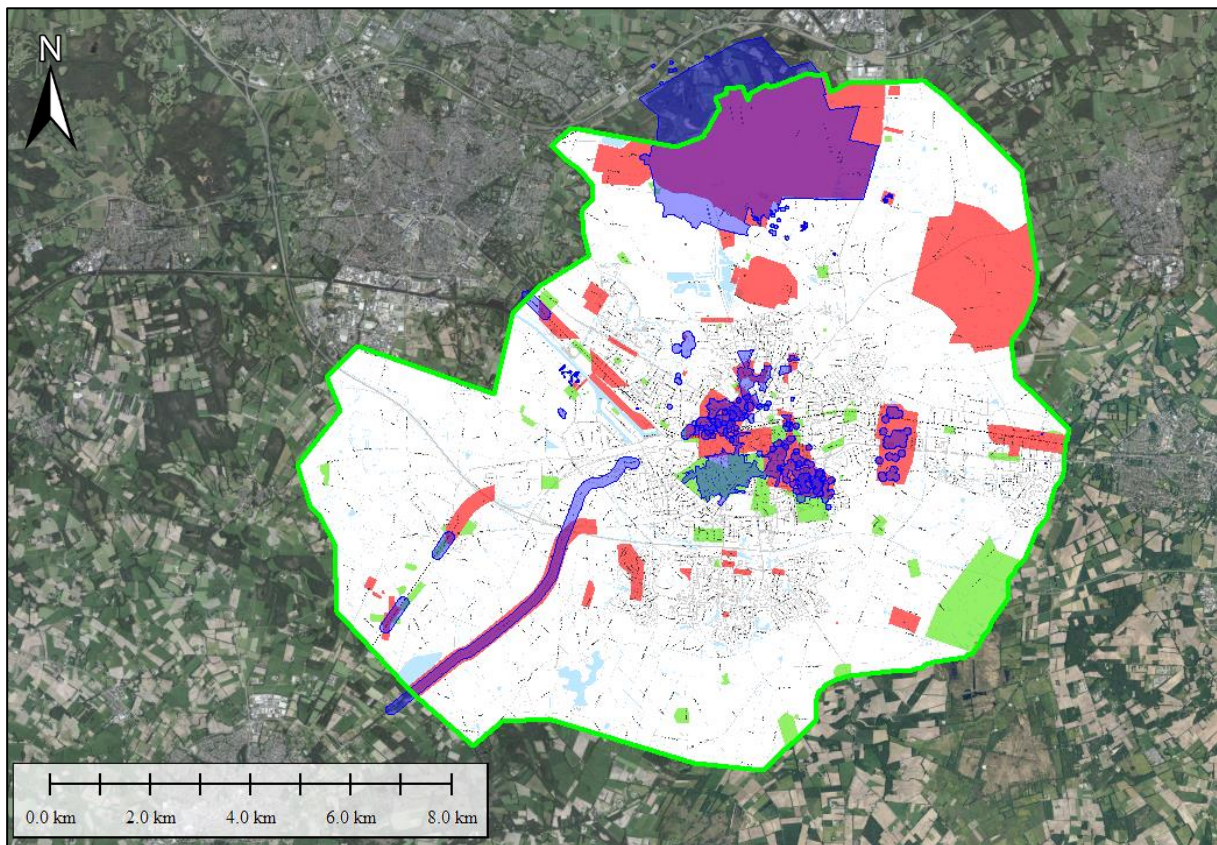
1.2 Doel

Het doel van dit vooronderzoek luidt als volgt:

- 🔍 Vaststellen of er binnen de gemeente Enschede oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden waarbij mogelijk CE in de bodem zijn achtergebleven;
- 🔍 Het in kaart brengen van deze oorlogshandelingen met als doel het opstellen van een bodembelastingkaart voor het grondgebied van de gemeente Enschede.

N.B. Door de gemeente en door ProRail zijn verschillende onderzoeken door derden beschikbaar gesteld. De in deze onderzoeken opgenomen resultaten, t.w. de verdachte en onverdachte gebieden, zijn voor het opstellen van de risicokaart heroverwogen. Indien door aanvullend onderzoek van BeoBOM is gebleken dat op een bepaalde locatie geen of onvoldoende aanleiding bestaat voor de (gegronde) afbakening van een verdacht gebied, dan is deze als 'onverdacht' of met een symbool voor 'achtergrondrisico' aangemerkt. Vanwege het gebruik van een aanzienlijke hoeveelheid aanvullend bronnenmateriaal en een meer nauwkeurige afbakeningsmethode zijn verschillende door derden geconstateerde verdachte gebieden komen te vervallen. Hierdoor is met name een aanzienlijk verschil opgetreden tussen de oorspronkelijke risicokaart als opgesteld door de firma REASeuro en de huidige.

Figuur 2. Weergave van de verschillen in de kaart van REASeuro (wit) met in rood de verdachte gebieden, in groen de 'vrijgegeven' gebieden. Deze laatste gebieden zijn als gevolg van detectie- en ruimingswerkzaamheden of naoorlogse bodemroerende werkzaamheden als vrijgegeven aangemerkt. In blauw de door BeoBOM geconstateerde verdachte gebieden. De buiten de blauwe contouren gelegen verdachte gebieden (REASeuro) zijn op basis van nader onderzoek komen te vervallen. Voor deze gebieden heeft BeoBOM geen, of onvoldoende, aanleiding gevonden voor de gegronde afbakening van een verdacht gebied. Bron satellietbeeld: World Imagery.

Het onderzoek is conform de richtlijnen van het WSCS-OCE opgesteld en is daarnaast toekomstbestendig, inhoudende dat er niet alleen gebruik is gemaakt van in het WSCS-OCE verplicht gestelde bronnen, maar ook bronnenmateriaal dat in de nabije toekomst waarschijnlijk verplicht wordt. In onderstaande tabel worden de in het WSCS-OCE genoemde bronnen genoemd (zowel de verplichte als de aanvullende bronnen), waarbij wordt aangegeven welke bronnen voor onderhavig vooronderzoek zijn geraadpleegd.

Bron	Verplicht	Aanvullend	Geraadpleegd
Literatuur	√		√
Gemeentelijk of provinciaal archief	√		√
Nationaal Archief Den Haag (NA)		√	√
Nederlands Instituut voor oorlogsdocumentatie (NIOD)		√	√
Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)	√		√
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)		√	√
Luchtfotocollectie Bibliotheek Universiteit Wageningen	√		√
Luchtfotocollectie Topografische Dienst/Kadaster Zwolle (TOPOD)	√		√
Luchtfotocollectie Aerial Reconnaissance Archives (TARA)		√	√
The National Archives Londen (NA)		√	√
Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg (BA)		√	√
The National Archives and Records Administration, Washington D.C. (NARA)		√	√
Getuigenverslagen		√	

1.3 Niet gesprongen explosieven (NGE) versus conventionele explosieven (CE)

In de praktijk wordt vaak de term NGE (Niet Gesprongen Explosieven) gehanteerd wanneer men doelt op de omgang met CE (conventionele explosieven). NGE is een overkoepelende term waarmee bijvoorbeeld ook explosieven voor terroristische doeleinden kunnen worden aangeduid. Voorliggend document heeft slechts betrekking op CE, ofwel (fabrieksmatig geproduceerde) explosieven, niet zijnde geïmproviseerd, nucleair, biologisch of chemisch, welke zijn achtergebleven als gevolg van oorlogshandelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog en waarop de richtlijnen van het WSCS-OCE van toepassing zijn. Binnen deze definitie vallen ook:

- 🔍 CE die geen explosieve stoffen (meer) bevatten;
- 🔍 Restanten van CE die door leken als zodanig herkenbaar zijn;
- 🔍 Voorwerpen die door leken kunnen worden aangemerkt als CE;
- 🔍 Wapens of onderdelen daarvan.

1.4 Terminologie

In de Risicokaart worden verschillende termen gebruikt. Ter verduidelijking wordt onderstaand voor de inventarisakaart en de bodembelastingkaart het geheel van gebruikte termen toegelicht.

Projectgebied – gebied waarop het onderzoek betrekking heeft. In onderhavig geval gaat om het grondgebied van de gemeente Enschede.

Onderzoeksgebied – het gebied dat tijdens het vooronderzoek onderzocht is, in onderhavig geval het grondgebied van de gemeente Enschede. Het WSCS-OCE schrijft voor dat de rapportage tenminste de begrenzing van het onderzoeksgebied omvat. Als begrenzing van het te onderzoeken gebied heeft BeoBOM ervoor gekozen geen vaste buffer rond het projectgebied te nemen, om te voorkomen dat gebeurtenissen over het hoofd worden gezien. Ten behoeve van ieder vooronderzoek wordt onderzocht op geografische relevante na(a)m(en), dat wil zeggen dat de gebeurtenissen met betrekking tot de geografische locaties waarbinnen het projectgebied is gelegen worden onderzocht. Er wordt op die manier op bijv. straat-, buurtschap-, plaats-, gemeente- en provincieniveau gezocht naar oorlogshandelingen en andere relevante gebeurtenissen. De gevonden gebeurtenissen welke in de bronnen worden gekoppeld aan een geografisch relevante locatie en derhalve mogelijk relevant zijn, worden vervolgens gerapporteerd in het vooronderzoek. Ook wanneer deze gebeurtenissen na een nadere analyse geen invloed blijken te hebben op (de directe) omgeving van het projectgebied. Er wordt dus niet zozeer gekeken naar een vaste afstand (buffer) rondom het projectgebied, maar naar gebeurtenissen welke in de bronnen worden gekoppeld aan bepaalde locaties welke relevant zouden kunnen zijn voor het projectgebied. Omwille van het schetsen van een historische context (bijvoorbeeld het duiden van gebeurtenissen binnen een breder kader zoals een geallieerde operatie zoals *Market Garden*) kunnen ook gebeurtenissen op grote afstand van het projectgebied worden genoemd.

Inventarisatiekaart – de kaart waarop het geheel van ingetekende oorlogshandelingen en gebeurtenissen is weergegeven. Op basis van deze kaart is de zogenaamde bodembelastingkaart (zie onder) opgesteld.

Mijnenveld – locatie waar sprake is van geplaatste mijnen ((veelal) ingegraven explosieven welke tot uitwerking komen wanneer een persoon of voertuig druk uitoefent (staan of rijden) op het explosief);

Beschieting met boordwapenen – de beschieting van een locatie door een of meerdere vliegtuigen door middel van de boordwapenen;

Bombardement – locatie getroffen door een luchtaanval waarbij afwerpmunitie en/of submunitie is ingezet;

CE-vondst – locatie waar een conventioneel explosief is aangetroffen

Duitse positie – locatie waar Duitse soldaten zich hadden geplaatst met wapen in afwachting van de geallieerde opmars;

Gemeentegrens – de grenzen van het grondgebied van de gemeente Enschede;

Geschutopstelling – (gegraven) opstelling waar een stuk geschut aanwezig was;

Inslag afwerpmunitie – locatie waar afwerpmunitie (een vliegtuigbom) is neergekomen;

Inslag geschutmunitie – locatie waar geschutmunitie (een granaat verschoten door geschut) is neergekomen;

Inslag submunitie – locatie waar submunitie (in onderhavig geval clustermunitie afgeworpen door een vliegtuig) is neergekomen;

Inslag V-wapen – locatie waar een V-1 (vliegende bom) of V-2 (raket)inslag heeft plaatsgevonden;

Loopgraaf – gegraven verdedigende militaire structuur waarin soldaten met hun wapens plaats konden nemen om een vijandelijke aanval het hoofd te bieden;

MORA – een door de Explosieven Opruimingsdienst (EOD) uitgevoerde ruiming van een object;

Oorlogsschade – locatie waar als gevolg van oorlogshandelingen schade is ontstaan aan een pand of kunstwerk;

Schuilloopgraaf – gegraven schuilplaats waar personen dekking konden zoeken in geval van een luchtaanval of beschieting;

Schuttersput/munitieopslag –gegraven opstelling voor een soldaat met wapen. In onderhavig geval waren vrijwel alle gegraven opstellingen nabij geschutopstellingen gelegen, wat betekent dat hier tevens sprake kan zijn van munitieopslagen voor geschutmunitie;

Splitterbox – schuilplaats waar een voertuig dekking kon zoeken in geval van een luchtaanval;

Vliegtuigcrash – locatie waar een vliegtuig is neergestort;

Vernieling – een door militairen uitgevoerde vernieling van een object ter voorkoming van het in handen vallen van de vijand, al dan niet met explosieven;

Versperring – een door militairen opgeworpen versperring op weg of spoor ter voorkoming van een goede vijandelijke verkeersdoorstroom;

Wapenopstelling – (gegraven) opstelling waar een (luchtdoel)mitrailleur aanwezig was.

Bodembelastingkaart – de kaart waarop het geheel van verdachte gebieden is weergegeven. Deze verdachte gebieden zijn ingetekend op basis van de op de inventarisatiekaart ingetekende oorlogshandelingen en gebeurtenissen.

Gemeentegrens – de grenzen van het grondgebied van de gemeente Enschede

Onverdacht gebied - de op de CE bodembelastingkaart niet als ‘verdacht gebied’ aangeduide locaties kunnen worden beschouwd als onverdacht gebied. Dat wil zeggen: niet meer verdacht dan de overige onderzochte Nederlandse bodem waar geen sprake is van specifieke aanwijzingen voor de aanwezigheid van CE. Onverdacht betekent niet dat hier geen CE kunnen worden aangetroffen, enkel dat er op basis van de beschikbare bronnen geen concrete aanwijzingen zijn gevonden ter plaatse van dit gebied een verdacht gebied af te bakenen. Hieronder zijn tevens alle in de geraadpleegde vooronderzoeken door derden begrepen. Alle hierin weergegeven verdachte gebieden zijn heroverwogen. Indien uit nader onderzoek door BeoBOM is gebleken dat er onvoldoende grond is voor de afbakening van een verdacht gebied, dan zijn deze verdachte gebieden komen te vervallen en worden niet op de CE bodembelastingkaart weergegeven. Het onverdachte gebied kan niet als ‘vrijgegeven’ worden beschouwd. Alléén de gebieden waarbinnen detectie- en benaderwerkzaamheden hebben plaatsgevonden zijn weergegeven als ‘vrijgegeven’. In tegenstelling tot het onverdachte gebied is hier *fysiek* onderzoek verricht naar de aanwezigheid van CE. De contouren van het vrijgegeven gebied zijn vastgesteld op basis van het na afloop opgestelde vrijgaverapport, het proces-verbaal van oplevering of PvO.

Naoorlogs geroerd gebied – gebied waar sinds de oorlog (1945) en direct na de vuurwerk-ramp (2000) of als gevolg van de naoorlogse aanleg van riolering bodemroerende werkzaamheden zijn uitgevoerd, gebaseerd op de BAG en een vergelijking tussen actueel satellietbeeld en luchtfoto's uit de periode 1940-1945. Op basis van de bronnen is geconcludeerd dat dit naoorlogs geroerde deel van de gemeente Enschede tot 0,50 meter minus maaiveld integraal is geroerd. Het geldt als aannemelijk dat, naast het ingetekende naoorlogs geroerde deel, sinds 1945 meer bodemroering heeft plaatsgevonden. Waar de bodem verder geldt als naoorlogs geroerd en in hoeverre dit invloed heeft op het verdachte gebied dient in een aanvullend onderzoek te worden uitgezocht;

Verdacht gebied – gebied waarin mogelijk CE aangetroffen kunnen worden;

Vrijgegeven gebied – gebied waarbinnen sinds de Tweede Wereldoorlog reeds detectie- en benaderwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Deze gebieden zijn vastgesteld op basis van de bij BeoBOM bekende proces-verbalen van oplevering en indicatief weergegeven. Bij vervolgwerkzaamheden dient altijd het oorspronkelijke kaartmateriaal als uitgangspunt te worden genomen. Het verschil met het onverdachte gebied is dat er ook daadwerkelijk sprake is van detectie- en benaderwerkzaamheden, waardoor deze gebieden *fysiek* zijn vrijgegeven en er sprake is van een vrijgaverapport (proces-verbaal van oplevering of PvO).

1.5 Chronologische gebeurtenissenlijst

Ten behoeve van het opstellen van de Risicokaart voor de gemeente Enschede zijn verschillende bronnen geraadpleegd. Het geheel van uit deze bronnen afkomstige oorlogshandelingen en anderzijds relevante gebeurtenissen, is verwerkt in de zogenaamde chronologische gebeurtenissenlijst. Deze lijst is aangeleverd aan de gemeente Enschede. In deze paragraaf wordt uiteengezet uit welke onderdelen (per kolom) de chronologische gebeurtenissenlijst bestaat.

Nummer – uniek nummer behorende bij de betreffende gebeurtenis;

Type – het soort gebeurtenis of type materiaal. Bijvoorbeeld: *vliegtuigcrash, bombardement, CE-vondst*;

Gebeurtenis – Beschrijving van de betreffende gebeurtenis, gebaseerd op het bronnenmateriaal;

Datum – de datum waarop deze gebeurtenis plaatsvond;

Tijd (begin) – het tijdstip waarop deze gebeurtenis begon;

Tijd (einde) – het tijdstip waarop deze gebeurtenis eindigde;

Actoren – de bij deze gebeurtenis betrokken uitvoerende actoren. Bijvoorbeeld: *Royal Air Force*;

Eenheid – de bij deze gebeurtenis betrokken uitvoerende eenheid, onderdeel van bovengenoemde actor(en). Bijvoorbeeld: *No 2 Group*;

Subeenheid – de bij deze gebeurtenis betrokken uitvoerende eenheid, onderdeel van bovengenoemde eenheid. Bijvoorbeeld: *124 WING*;

Subeenheid – de bij deze gebeurtenis betrokken uitvoerende eenheid, onderdeel van bovengenoemde subeenheid. Bijvoorbeeld: *1 Coy/1 Sqn Gp*;

Materieel – het ingezette voertuig/toestel. Bijvoorbeeld: *Supermarine*;

Type – het type ingezette voertuig/toestel. Bijvoorbeeld: *Spitfire*;

Aantal – het aantal ingezette voertuigen/toestellen;

Plaats – de plaats waar deze gebeurtenis plaatsvond. Bijvoorbeeld: *Glanerbeek*;

Locatie – de locatie waar deze gebeurtenis plaatsvond (zo nauwkeurig mogelijk). Bijvoorbeeld: *Boddenkampsingel/hoek Hengeloschestraat*;

Coördinaat – het coördinaat (indien vermeld in de bron) waarop deze gebeurtenis plaatsvond;

Archiefstuk – het toegangsnummer en inventarisnummer van het archiefstuk (dikgedrukt). Bijvoorbeeld: **HCO, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9224**;

Literatuur – de titel van het werk (dikgedrukt);

Overige bron – de titel van de bron (dikgedrukt);

Terugkoppeling luchtfoto – hier wordt beschreven in hoeverre de gebeurtenis kan worden gekoppeld aan hetgeen te zien is op het luchfotomateriaal. Bijvoorbeeld: *De crash van de Ju 188 aan de Voortsweg, nabij café Azink is op luchtfoto 4087 (30 maart 1944) te zien*;

Contra-indicaties – het geheel van gevonden contra-indicaties voor de aanwezigheid van CE als gevolg van de gebeurtenis. Bijvoorbeeld: *De locaties te Boekelo waar de granaten insloegen zijn sinds 1945 volledig bebouwd. Als gevolg van deze bebouwing geldt het als aannemelijk dat eventuele bij de bouwwerkzaamheden aangetroffen CE zijn verwijderd*;

Leemten in kennis – het geheel van leemten in kennis met betrekking tot de betreffende gebeurtenis. Bijvoorbeeld: *Het is niet bekend welk type vliegtuigbom op [datum] nabij Boekelo werd afgeworpen*;

Verdacht gebied? – beargumentering in hoeverre de gebeurtenis leidt tot een verdacht gebied;

Code – de unieke code van het betreffende verdachte gebied, corresponderend met de aangeleverde shapefiles van de bodembelastingkaart;

Hoofdsort CE – de ter plaatse van het verdachte gebied mogelijk aan te treffen hoofdsort CE. Bijvoorbeeld: *Afwerpmunitie*;

Type/kaliber – het ter plaatse van het verdachte gebied mogelijk aan te treffen type/kaliber CE. Bijvoorbeeld: *Brisantbom 500 lb*;

Nationaliteit – de nationaliteit van de ter plaatse van het verdachte gebied mogelijk aan te treffen CE. Bijvoorbeeld: *Brits*;

Verschijningsvorm – de verschijningsvorm van de mogelijk ter plaatse van het verdachte gebied aan te treffen CE. Bijvoorbeeld: *Afgeworpen*;

Hoeveelheid – de hoeveelheid ter plaatse van het verdachte gebied mogelijk aan te treffen CE. Bijvoorbeeld: *Enkele*;

Afbakening (horizontaal) – de wijze waarop het verdachte gebied (conform het WSCS-OCE) in horizontaal opzicht is afgebakend;

Afbakening (verticaal) – de wijze waarop het verdachte gebied (conform het WSCS-OCE) in verticaal opzicht is afgebakend;

Opmerkingen – eventuele overige opmerkingen;

Betrouwbaarheid – inschatting van de betrouwbaarheid van de informatie uit het betreffende bronnenmateriaal.

1.6 GIS-data

De verschillende op de inventarisatiekaart en op de bodembelastingkaart weergegeven punten, lijnen en vlakken zijn als GIS-data (shapefiles) aangeleverd aan de gemeente Enschede. Iedere shapefile is voorzien van metadata, de zogenaamde attributes. De shapefiles zijn als volgt samengesteld.

Inventarisatiekaart

Nummer – uniek nummer behorende bij de betreffende gebeurtenis, corresponderend met de aangeleverde chronologische gebeurtenissenlijst;

Type – het soort gebeurtenis. Bijvoorbeeld: *een vliegtuigcrash, bombardement, CE-vondst*

Datum – de datum waarop deze gebeurtenis plaatsvond;

CE – hoofdsoort/subsoort/kaliber van de ingezette/aangetroffen CE in kwestie

Nationaliteit – de nationaliteit van de ingezette CE;

Aantal – de hoeveelheid ingezette CE;

Locatie – de locatie waar deze gebeurtenis plaatsvond;

Bron – de bron waarin deze gebeurtenis wordt vermeld;

Steller – de initialen van de GIS-operator die deze shapefile heeft ingetekend op de kaart;

Opmerkingen – eventuele overige opmerkingen.

In geval van MORA's (ruiming door de EOD) worden aanvullend de volgende attributes getoond:

MORA – het nummer van de ruiming;

Datum – de datum waarop de ruiming werd uitgevoerd.

Voorbeeld van een shapefile met bijbehorende metadata (inventarisatiekaart):

Geometry:	Point location: 256834.101 473624.755 (Lat/Lon: 52° 14' 32.1943" N, 6° 52' 43.8982" E)
Map Name:	VLIEGTUIGCRASH
Right click on an entry for more options (i.e. open URL, etc.)	
Attribute	Value
TYPE	Vliegtuigcrash
DATUM	14-01-1945
BRON	SGLO, crash database, crashnummer: T5104
NUMMER	Z300
CE	
NATIONALITEIT	Duits
AANTAL	1
STELLER	MZ/JR
OPMERKINGEN	Focke Wulf Fw 190 D9;
LOCATIE	Enschede, Horstindelaan 107
BRON2	EHBO, Bommen op Enschede

Edit... Delete Location... Copy to Clipboard

Figuur 3. Voorbeeld van de metadata behorende bij een shapefile van de inventarisatiekaart.

Bodembelastingkaart

Code – de unieke code van het betreffende verdachte gebied, corresponderend met de aangeleverde chronologische gebeurtenissenlijst;

CE – hoofdsoort van de mogelijk aan te treffen CE;

Type/kaliber – het ter plaatse van het verdachte gebied mogelijk aan te treffen type/kaliber CE;

Verschijningsvorm – de verschijningsvorm van de mogelijk aan te treffen CE. Bijvoorbeeld: Verschoten;

Diepte – de volgens de verticale afbakening maximale diepte waarop de betreffende CE mogelijk kunnen worden aangetroffen;

Steller – de initialen van de GIS-operator die deze shapefile heeft ingetekend op de kaart

Opmerkingen – eventuele overige opmerkingen.

In geval van (deels) vrijgegeven gebieden worden aanvullend de volgende attributes getoond:

Rapportnummer – nummer of kenmerk van het vrijgaverapport;

Uitvoerder – het bedrijf of de instantie welke het betreffende gebied heeft onderzocht op explosieven;

Vrijgavediepte – de diepte vanaf maaiveld waarop het gebied is vrijgegeven van explosieven;

Zoekdoel – het type CE en kaliber waarnaar is gezocht.

NB: In alle gevallen dient bij toekomstige bodemroerende werkzaamheden het vrijgegeven gebied zoals getoond in het oorspronkelijke proces-verbaal van oplevering, of op het daarbij behorende kaartmateriaal, als uitgangspunt te worden genomen. De op de bodembelastingkaart getoonde gebieden betreffen slechts een indicatieve weergave van door derden onderzochte en vrijgegeven locaties.

Voorbeeld van een shapefile met bijbehorende metadata (bodembelastingkaart):

Geometry: 143 vertices, Perimeter: 1.987 km, Area: 0.162 sq km, Bounds: (253223.434, 470340.187, 254000.373, 470642.620)

Map Name: VERDACHT GEBIED AFWERPMUNITIE

Right click on an entry for more options (i.e. open URL, etc.)

Attribute	Value
CODE	BEQ_001
CE	Afwerpmunitie
TYPE/KALIBER	Brisantbom; 500 lb
VERSCHEIJNINGSVORM	Afgeworpen
DIEPTE	51.40m+NAP
STELLER	JR
OPMERKINGEN	In 1959 blindganger aangetroffen op 3,40m-MV

Edit... Delete Vertices... Copy to Clipboard

Figuur 4. Voorbeeld van de metadata behorende bij een shapefile van de bodembelastingkaart

2. Onderzoeksresultaten

2.1 Algemeen

Op basis van het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn circa 283 gebeurtenissen onderscheiden die in meer of mindere mate van invloed zijn op het grondgebied van de gemeente Enschede. In dit hoofdstuk worden enkele resultaten van het onderzoek uitgelicht, onderverdeeld in de volgende categorieën:

- ① Meidagen 1940;
- ① De luchtoorlog;
- ① Verdedigingswerken;
- ① De bevrijding.

In onderstaande paragrafen worden per onderdeel enkele voorbeelden van de onderzoeksresultaten getoond.

2.2 Meidagen 1940

Zover bekend wordt in de meidagen geen strijd geleverd in en in de nabijheid van de stad Enschede. Wel worden op het vliegveld vernielingen aangericht om te voorkomen dat het veld door de vijand in gebruik kan worden genomen.

2.3 Luchtoorlog

Met name vanwege de nabijheid van vliegveld Twente, dat in de loop van 1940/1941 in gebruik wordt genomen door de Duitse bezetter, worden met grote regelmaat luchtaanvallen uitgevoerd in de omgeving van Enschede. De meeste aanvallen worden uitgevoerd op het vliegveld zelf, maar op 10 oktober 1943, 22 februari 1945, 20 en 22 maart 1945 wordt de stad Enschede per vergissing door geallieerde bommenwerpers getroffen. In de laatste dagen van maart 1945 en de eerste twee dagen van april vinden bovendien ten zuidwesten van de stad, met name op en rond de Haaksbergerstraat, verschillende aanvallen plaats door geallieerde jachtvliegtuigen en duikbommenwerpers. Ook worden de stad Enschede en de omliggende dorpen en bossen verschillende malen getroffen door brisant- en brandbommen die worden afgeworpen door noodlijdende geallieerde of Duitse toestellen. Vanwege de nabijheid van het vliegveld vinden ook enkele tientallen vliegtuigcrashes en noodlandingen plaats (hoofdzakelijk op het veld). Verschillende malen komen ook vliegtuigen buiten het veld terecht. De meest opvallende crashes zijn de Lancaster die neerstortte op de stad Enschede zelf en de Duitse jagers die in maart 1945 door Britse jachtvliegtuigen worden verrast. Eén daarvan stort neer tegen een huis, waarbij enkele bewoners om het leven komen.

2.3.1 Bombardement op 10 oktober 1943

Op 10 oktober 1943 vindt het eerste, grootschalige, vergissingsbombardement plaats. Amerikaanse bommenwerpers behorende tot de 305th en de 379th Bomb Group werpen hun bommenlast af in de veronderstelling dat ze Osnabrück treffen, maar bevinden zich in werkelijkheid boven Enschede. In het politierapport wordt na de gebeurtenissen geschreven:

In den namiddag [...] te ongeveer 15:20 uur bevonden zich boven de gemeente Enschede een groot aantal vijandelijke bommenwerpers, waartusschen zich Duitsche jachtvliegtuigen bewogen. In de verte vermoedelijk op Duitsch gebied zag ik, dat er uit vliegtuigen gesprongen werd en heb ik mij onmiddellijk met den Kapitein-korpschef in verbinding gesteld [...] [Luchtalarm gegeven] Op hetzelfde moment werd evenwel bominslag gehoord waarna eenigen tijd later nogmaals bominslag plaatsvond. Uit de berichten, die van den Uitkijkpost werden doorgegeven, bleek dat een groot gebied van de stad door bominslag was getroffen en dat een groot aantal branden was waargenomen. Aangezien de telefoonleiding ook getroffen was, kon hiervan geen voldoende gebruik worden gemaakt en moesten de berichten en bevelen per ordonnans worden overgebracht. Het bleek, nadat eenigen tijd later een overzicht van het getroffen gebied was verkregen, dat in hoofdzaak het zgn. Hoogeland, het Zwik en het Centrum van de stad waren getroffen, terwijl voorts in de omgeving van de Boddenkampsingel brisantbommen waren gevallen. Hoe groot het aantal vliegtuigen was, dat boven de stad opereerde, kan niet worden opgegeven [...] Uit het eerste en in de navolgende dagen ingesteld onderzoek naar het aantal neergeworpen brisant- en brandbommen, bleek dit aantal respectievelijk te bedragen: 121 en 144 (zie bijlage C). Het aantal blindganger-brisantbommen bedroeg 14, terwijl [onleesbaar] brandbommen niet tot ontploffing waren gekomen. In verband hiermee moesten verschillende personen worden geëvacueerd. Deze blindgangers zijn alle opgeruimd door den Feuerwerker Albinus van het vliegveld Twenthe [...] Het aantal huizen, dat door het bombardement totaal werd vernield bedraagt 158, terwijl het aantal zwaar beschadigde panden 275 en het aantal licht beschadigde perceelen 2300 bedraagt (zie bijlage D). Door de brandweer werd gebluscht een groot aantal branden, welke vermeld zijn op bijlage H. Aan het Electriciteitsnet ontstond de schade, zooals vermeld op bijlage E. Het Gas- en Waterleidingnet ontstonden vernielingen als aangegeven op bijlage F, terwijl aan het rioleringsnet de op bijlage G, vermelde schade ontstond.

Ook de Amerikanen maken na de gebeurtenissen rapport op en beseffen dat ze Enschede hebben getroffen in plaats van Osnabrück. In het zogenaamde *Interpretation Report* wordt geschreven dat de bommen met name op twee plaatsen in Enschede waren gevallen: in het zuidoostelijk deel van de stad en ter plaatse van het industriegebied bij de spoorlijn, direct westelijk van het centrum. Als gevolg van de aanval vallen meerdere doden en gewonden en wordt te Enschede veel schade aangericht. Getuige verslagen en foto's was er sprake van meerdere blindgangers, welke in ieder geval gedeeltelijk werden opgeruimd.

Figuur 5. Uitsnede van de zogenaamde 'Bomb Plot', een luchtfoto met daarop door de Amerikanen ingetekende inslagen van brisant- en brandbommen. Bron: TNA, AIR34/463.

Figuur 6. Bommen op het centrum van Enschede, Strike Photo USAAF, 10 oktober 1943. Bron: NARA RG18/974.

2.3.2 Junkers Ju 188

Op woensdag 29 maart 1944 stortte in de gemeente Enschede een Duits vliegtuig neer: een *Junkers Ju 188*. De *Junkers Ju 188* was een middelgrote tweemotorige Duitse bommenwerper, het type werd in 1940 voor het eerst gevlogen. De bommenwerper was herkenbaar aan de smalle romp, spitse vleugels en een karakteristieke neus met glazen koepel. In het politierapport dat destijds werd opgesteld, valt te lezen wat er gebeurde. Het toestel zou 'op een weide aan de Voortsweg' zijn neergekomen. Voor de bemanning van de *Junkers* liep het voorval erg slecht af, twee leden van de bemanning (*Feldwebel Fischer* en *Unteroffizier Neitzke*) waren waarschijnlijk op slag dood en de andere twee leden (*Feldwebel Mayer* en *Oberleutnant Müller*) kwamen later te overlijden aan hun opgelopen verwondingen. Volgens het politierapport van de gemeente Enschede raakte het toestel eerst enkele bommen, waarna het neerstortte in het weiland. Van het neerstorten van dit Duitse vliegtuig is tegenwoordig niets meer te zien, wat eens weiland was bestaat tegenwoordig uit een woonwijk. Op luchtfoto's van 30 maart 1944 is het toestel wel te zien, opvallend goed. Op de foto valt te zien dat de bommenwerper nadat het aan de grond kwam, nog een stuk doorschoof over het weiland voordat het tot stilstand kwam. De *Ju 188* zelf ziet er opvallend onbeschadigd uit, op de staart na: als we niet beter zouden weten dan lijkt het haast een noodlanding te zijn geweest waarbij mens en machine er relatief ongeschonden vanaf zijn gekomen.

Figuur 7. Een *Junkers Ju 188*. Bron afbeelding: wikipedia.org

Figuur 8. Uitsnede van de luchtfoto waarop het neergestorte vliegtuig kan worden waargenomen.

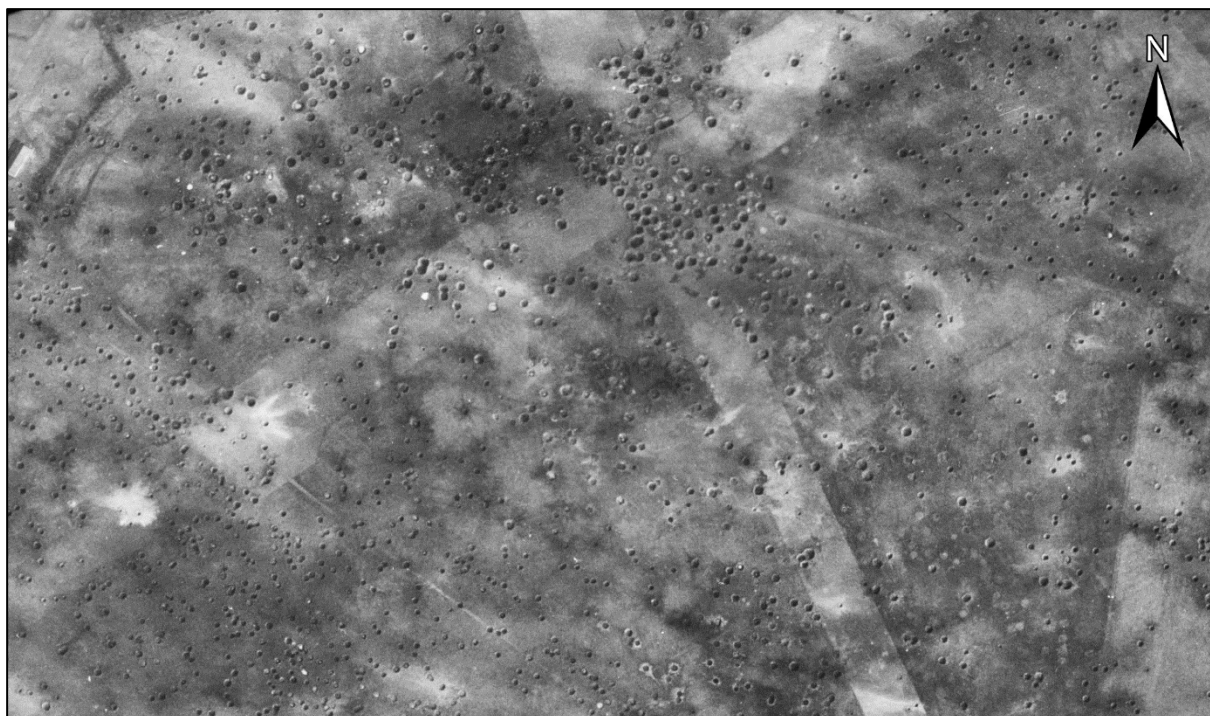

2.3.3 Vliegveld Twente

In de jaren twintig werd begonnen met de aanleg van een vliegveld in het gebied ten noorden van Enschede, in 1931 werd het officieel geopend door de burgemeester. Hoewel er in 1937 nog een militaire oefening werd gehouden en in 1939 een grote publieke legerdag werd georganiseerd om de burger te laten zien wat het Nederlands militair apparaat inhield, kreeg het vliegveld geen specifieke militaire functie. Voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog verkeerde het in zwaar weer omdat het financieel niet rendabel bleek te zijn. Toen de oorlog in Europa uitbrak, bestond het vliegveld nog en tijdens de Nederlandse mobilisatieperiode werd het veld zekerheidshalve onbruikbaar gemaakt door diepe geulen door het terrein te trekken: vliegtuigen konden op deze manier niet overgaan tot landen. Op 10 mei 1940 brak ook in Nederland de oorlog uit. Kort na de Duitse inval werden er door de Nederlandse troepen op Vliegveld Twente vernielingen uitgevoerd om te voorkomen dat waardevolle infrastructuur in handen van de Duitsers zou vallen. Toen de Duitse bezetting een feit was, bleek dat de Duitsers inderdaad interesse toonden voor het vliegveld en dit in gebruik namen. Met behulp van duizenden arbeiders werd het vliegveld verder uitgebreid en voorzien van talloze versterkingen. In de omgeving werden tevens enige schijnvliegvelden aangelegd, die ter afleiding moesten dienen in geval de geallieerden Twente wilden bombarderen. Dit laatste hadden de Duitsers juist ingeschat: gedurende de oorlogsjaren werd Vliegveld Twente relatief vaak gebombardeerd, met als resultaat dat het aan het einde van de oorlog feitelijk niet meer bruikbaar was. De gevolgen van deze luchtaanvallen zijn goed terug te zien op het geraadpleegde luchtfotomateriaal, waarop meer dan vierduizend bomkraters kunnen worden onderscheiden.

Figuur 9. Vliegveld Twente, vooroorlogse periode. Bron: Enschedeinansichten.nl.

Figuur 10. Uitsnede van een luchtfoto van 25 maart 1945, met daarop de zwaar gebombardeerd landingsbanen in het midden van het vliegveld. Op dit gedeelte kunnen ca. 1200 kraters worden geteld.

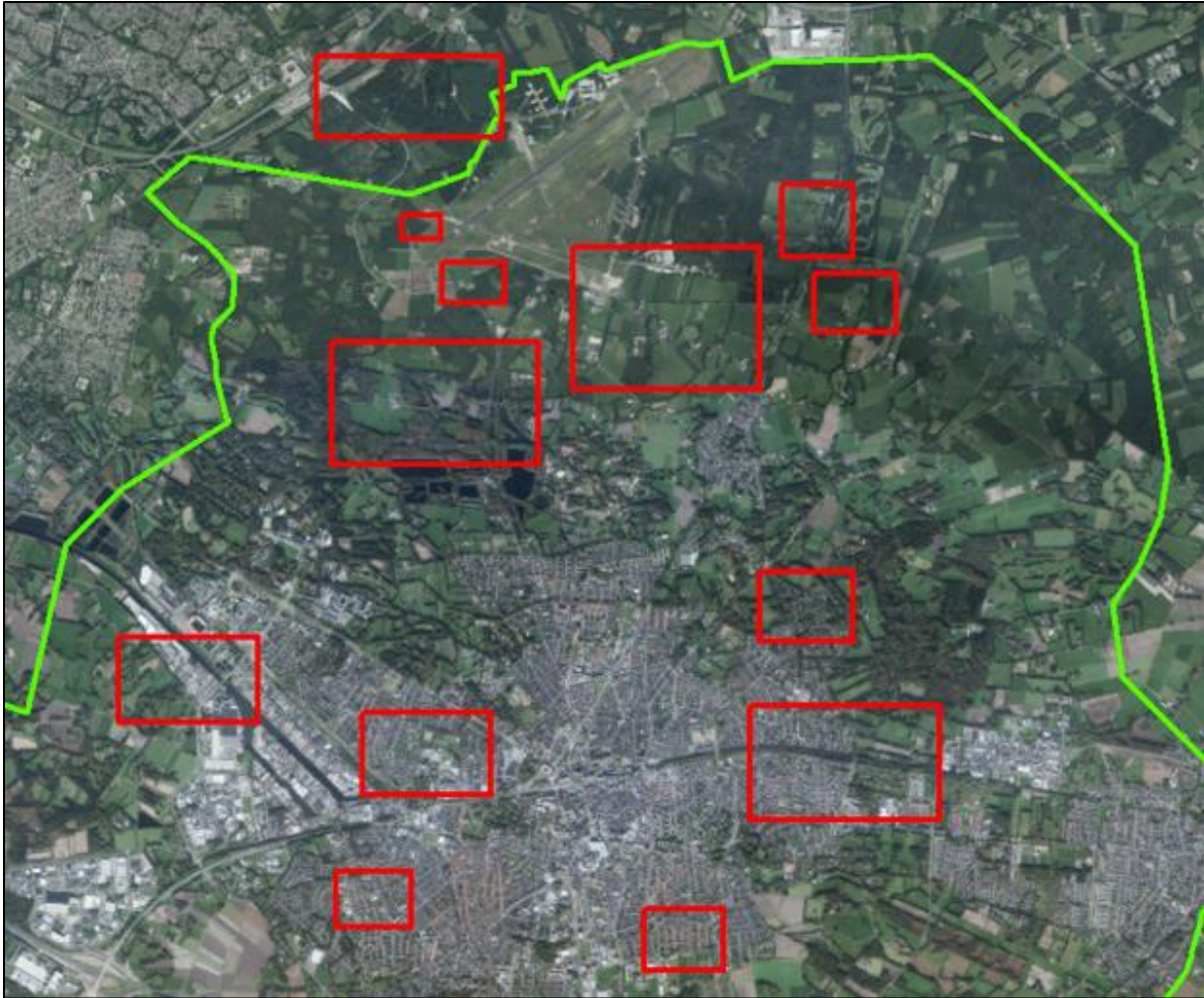

2.3.4. Luchtverdediging

Ter bescherming van het vliegveld en andere belangrijke militaire objecten legden Duitse militairen in de loop van de oorlog verschillende stellingen voor luchtdoelgeschut aan. De meest uitgebreide van deze stellingen buiten het vliegveld waren die nabij de Lonnekerbrug over het Twentekanaal. Op deze locatie, tegenwoordig Transportcentrum Enschede, stonden verschillende stukken zwaar (10,5 cm) en middelzwaar (3,7 cm) luchtdoelgeschut. Naast de geschutopstellingen waren ook andere militaire objecten zoals onderkomens voor personeel, vuurleidingsapparatuur en munitieopslagplaatsen aanwezig. Het geschut zelf vormde in de dagen van de bevrijding van Enschede een belangrijke hindernis voor de oprukkende Britse troepen. Verschillende tanks en pantservoertuigen werden door het aan de Lonnekerbrug of elders opgestelde luchtdoelgeschut uitgeschakeld. Na de bevrijding bleven verschillende stukken nog een tijdlang staan, waaronder het stuk van 10,5 cm dat in onderstaande figuur is weergegeven. Op de volgende pagina toont waar de verschillende posities voor luchtdoelgeschut (kaders/rood) zijn vastgesteld op basis van analyse van het archief- en luchtfotomateriaal.

Figuur 11 & 12. De meest uitgebreide positie voor (zwaar) luchtdoelgeschut buiten het vliegveld was gelegen langs het Twentekanaal, nabij de Lonnekerbrug. Hier stonden stukken van 10,5 cm en 3,7 cm luchtdoelgeschut opgesteld. Op de foto spelen kort na de bevrijding twee kinderen op een stuk van 10,5 cm. Op de luchtfoto van 25 maart 1945 (luchtfotonummer: 3064) is de omvang van de positie goed zichtbaar. Rechts onder op de foto is nog net de Strootsweg richting de Lonnekerbrug te zien.

Figuur 13. De locaties waar binnen de gemeente stellingen voor lucht doelgeschut zijn gesignaleerd (kaders, rood). Bron satellietbeeld: World Imagery.

2.5 Oorlogsschade Broekheurnerweg 458

Op 3 maart 1945 sloeg ter plaatse van de Broekheurnerweg, net ten zuiden van Enschede, een vliegtuigbom in. Rond 22:30 uur vliegen verschillende formaties Duitse en geallieerde toestellen boven de gemeente. Een van deze vliegtuigen werpt een bom af, die terechtkomt in het perceel Broekheurnerweg 458. Hierdoor raken dit perceel en het naastgelegen perceel 468 licht beschadigd. Vanwege de geringe schade veronderstellen de bewoners dat er een lichte brisantbom is ingeslagen en ontploft en dat het gevaar is geweken. Zij blijven hierdoor in hun woningen. Het gaat echter om een blindganger, die om 22:50 uur plotseling tot ontploffing komt. Door de kracht van de explosie worden Broekheurnerweg 454, 456, 458 en 460 totaal vernield. Nummers 462 en 464 storten gedeeltelijk in en nummers 466 en 468 raken licht beschadigd. Alle bewoners van de percelen 454, 456 en 458 komen om het leven. Door vergelijking van het luchtfotomateriaal van voor deze gebeurtenis (19 november 1944) en van enkele dagen daarna (14 maart 1945) kan een goed beeld worden verkregen van de aangerichte schade. Hieronder wordt het voorbeeld van de gesignaleerde oorlogsschade weergegeven:

Figuur 14. De Broekheurnerweg in november 1944.

Figuur 15. De Broekheurnerweg in maart 1945.

2.6 Bevrijding

De Britse opmars tot aan Enschede verloopt betrekkelijk voorspoedig. Pas nadat de eerste pantsereenheden aan de oever van het Twentekanaal arriveren, ontmoeten zij weerstand van de daar opgestelde stukken luchtdoelgeschut. Desondanks weten enkele pantservoertuigen onder vuur de Lonnekerbrug over te steken. Kort daarop brengen de Duitsers de brug echter tot ontploffing, waardoor deze voertuigen aan de vijandelijke zijde van het kanaal achterblijven. Pas later op de dag weten andere onderdelen zich een weg te banen door de westzijde van de stad, waarbij zij rond de haven aan het uiteinde van het Twentekanaal trekken.

De rest van de dag wordt op verschillende plaatsen in de stad strijd geleverd met Duitse eenheden, die onder andere bewapend zijn met luchtdoelgeschut en gemotoriseerd geschut. Het kost de *Guards Armoured* enige moeite om een weg te vinden richting het vliegveld en het noordoosten.

Na een chaotische nacht, waarin op enkele locaties korte, maar hevige, strijd wordt geleverd, worden voorbereidingen getroffen voor een aanval op het vliegveld. Vanwege de Duitse terugtocht wordt deze aanval echter niet ingezet. Zonder verdere weerstand te ontmoeten weten de Britse eenheden het vliegveld veilig te stellen. Het vliegveld blijkt zeer zwaar beschadigd als gevolg van de bombardementen. Toch kunnen de start- en landingsbanen binnen een week zodanig worden hersteld, dat het veld door Britse *Squadrons* in gebruik kan worden genomen. De eerste *Spitfires* worden al snel gevolgd door *Mosquito's* en *Typhoons* en wordt het vliegveld door de geallieerden aangemerkt als 'B.106'.

Figuur 16. Een tank (M4 Sherman) en een motorordonnans in één van de bossen bij Enschede. Bron: Beeldbank WOII.

Figuur 17. Een Britse militair drijft een Duitse krijgsgevangene voor zich uit, Enschede, april 1945. Bron: Beeldbank WOII.

Figuur 18. De door terugtrekkende Duitse troepen gesprongen Brug-Zuid. Bron: Roding, Bevrijding van Enschede.

Figuur 19. Duitse vliegtuigbommen op de kruising Haaksbergerstraat/Singels in de ochtend van 1 april 1945. Enkele van deze bommen komen later tot ontploffing. Bron: Roding, Bevrijding van Enschede.

2.7 Eindproducten

Op basis van het geheel aan oorlogshandelingen en overige relevante gebeurtenissen (weergegeven in de chronologische gebeurtenissenlijst) heeft BeoBOM kaartmateriaal opgesteld. Op de zogenaamde inventarisatiekaart zijn deze oorlogshandelingen en gebeurtenissen ingetekend.

Legenda

	Grondgebied <i>Fliegerhorst Twenthe</i>	Indicatieve weergave van het grondgebied van vliegveld Twenthe ten tijden de Tweede Wereldoorlog
	Gebied getroffen door bombardement	Gebied getroffen door een (tapijt)bombardement
	Krijgsgevangenenkamp	Locatie van een krijgsgevangenenkamp (fabriek Oostervelden)
	Loopgraaf	Militaire loopgraaf, aangelegd door Duitse troepen
	Schuilloopgraaf	Civiele loopgraaf, aangelegd als schuilgelegenheid bij luchtaanvallen
	Melding EODD	Locatie waar de Explosieven Opruimingsdienst Defensie ruimings- of opsporingswerkzaamheden heeft verricht
	CE-vondst	Locatie waar door andere instanties dan de EODD de mogelijke aanwezigheid van CE is geconstateerd, of ruiming heeft plaatsgevonden
	Blindganger	De locatie van een blindganger afkomstig van een bombardement
	Mijnenveld	De locatie waar melding is gemaakt van de aanwezigheid van een mijnenveld
	Bombardement	Locatie getroffen door een duik- of tapijtbombardement, uitgevoerd door (jacht)bommenwerpers
	Luchtaanval	Locatie getroffen door een luchtaanval waarbij raketten en/of boordwapens zijn ingezet
	Vliegtuigcrash	Locatie, vaak indicatief, waar een vliegtuigcrash heeft plaatsgevonden
	Inslag V-1	Inslaglocatie van een Fieseler Fi 103 'vliegende bom'
	Inslag afwerpmunitie	Locatie waar een bominslag heeft plaatsgevonden
	Inslag submunitie	Locatie waar de inslag van submunitie, bijvoorbeeld 4 lb staafbrandbommen of 20 lb brisantbommen heeft plaatsgevonden
	Vernielingslading	Locatie waar een vernielingslading is ingezet
	Geschutopstelling	Locatie van (Duits) geschut, hoofdzakelijk lucht doelgeschut
	Munitieopslag	Locatie van een munitieopslagplaats in het open veld, hoofdzakelijk gelegen in de nabijheid van geschutopstellingen
	Wapenopstelling	Wapenopstelling voor een zware of lichte (lucht doel)mitrailleur
	Troepenbeweging	Locatie waar, rond de bevrijding, de aanwezigheid van troepen(concentraties) is gesignaleerd.
	Radarpost	Locatie van een (vermoedelijke) Duitse radarpost, behorende tot de <i>Fliegerhorst Twenthe</i>
	Splitterbox	Locatie van schuilplaats voor voertuigen
	Mangat	Schuilplaats voor personeel
	Onderkomen	Locatie van een onderkomen voor personeel
	V2-lanceerinstallatie	(Vermoedelijke) locatie van een V2-lanceerinrichting
	Versperring	Locatie van een door Nederlandse of Duitse troepen aangelegde versperring, bestaande uit een (bijvoorbeeld) betonnen of houten constructie

De tweede kaart betreft de bodembelastingkaart, waarop het geheel van verdachte gebieden inzichtelijk is gemaakt. De verdachte gebieden zijn afgebakend conform het WSCS-OCE. Op de kaart zijn de volgende verdachte gebieden te onderscheiden:

BEO_001

Verdacht gebied afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

- Afgebakend op basis van de contouren van het voormalig vliegveld Twenthe;
- Dit gebied is gedeeltelijk vrijgegeven op CE (afwerpmunitie) met een gewicht van 100 lb;
- Het verdachte gebied buiten deze contouren is vastgesteld middels analyse van kraterpatronen, met inachtneming van luchtfotocorrectie en ondergrondse horizontale verplaatsing van CE.

BEO_002

Verdacht gebied geschutmunitie, diverse kalibers, met een maximum van 10,5 cm (Duits);

- Locaties geschutopstellingen afgebakend conform in het WSCS-OCE vermelde methode, met inachtneming van luchtfotocorrectie/tolerantie (horizontaal);
- Afgebakend op basis voorschriften stellingbouw (verticaal);

BEO_003

Verdacht gebied klein-kalibermunitie, hand- en geweergranaten en munitie voor granaatwerpers

- Locaties wapenopstellingen/loopgraven afgebakend conform in het WSCS-OCE vermelde methode, met inachtneming van luchtfotocorrectie (horizontaal);
- Afgebakend op basis voorschriften stellingbouw (verticaal);

BEO_004

Verdacht gebied afwerpmunitie (afgeworpen)

- Afgebakend op basis van twee afzonderlijke groepen kraterpatronen (NW en ZO stadsdelen) middels Nearest Neighbour Analysis (horizontaal);
- Afgebakend middels rekenmodel DELTARES.

BEO_005

Verdacht gebied afwerpmunitie met gewicht van 500 lb en submunitie 4 lb (afgeworpen)

- Afgebakend op basis van twee afzonderlijke groepen kraterpatronen (NW en ZO stadsdelen) middels Nearest Neighbour Analysis (horizontaal);
- Afgebakend middels rekenmodel DELTARES (afwerpmunitie);
- Indringingsdiepte submunitie situationeel te bepalen.

BEO_006

Verdacht gebied afwerpmunitie met gewicht van 500 lb en submunitie 4 lb (afgeworpen)

- 🔍 Afgebakend middels analyse van kraterpatronen, met inachtneming van luchtfotocorrectie en ondergrondse verplaatsing CE (horizontaal);
- 🔍 Maximale afstand opeenvolgende kraters uit twee afzonderlijke groepen kraterpatronen (NW en ZO stadsgedeelten) vastgesteld middels Nearest Neighbour Analyse (horizontaal);
- 🔍 Afgebakend middels rekenmodel DELTARES (afwerpmunitie);
- 🔍 Indringingsdiepte submunitie situationeel te bepalen.

BEO_007

Verdacht gebied afwerpmunitie met een gewicht van maximaal 500 lb (afgeworpen)

- 🔍 Afgebakend middels analyse van kraterpatronen, met inachtneming van luchtfotocorrectie en ondergrondse verplaatsing CE (horizontaal);
- 🔍 Maximale afstand tussen kraters vastgesteld middels Nearest Neighbour Analyse;
- 🔍 Afgebakend op basis van sonderingsgegevens DINOloket (verticaal).

BEO_008

Verdacht gebied afwerpmunitie met gewicht van maximaal 1.000 lb (afgeworpen)

- 🔍 Afgebakend middels analyse van kraterpatronen, met inachtneming van luchtfotocorrectie en ondergrondse verplaatsing CE (horizontaal);
- 🔍 Maximale afstand tussen kraters vastgesteld middels Nearest Neighbour Analyse;
- 🔍 Penetratiediepte situationeel te bepalen (geen gegevens beschikbaar).

BEO_009

Verdacht gebied afwerpmunitie met een gewicht van maximaal 1.000 lb (afgeworpen)

- 🔍 Afgebakend conform in het WSCS-OCE vermelde methode in geval van duikbombardementen op lineaire doelen, met inachtneming van luchtfotocorrectie (horizontaal);
- 🔍 Afgebakend op basis van sonderingsgegevens DINOloket (verticaal).

BEO_010

Verdacht gebied afwerpmunitie met een gewicht van 250 lb en 500 lb (afgeworpen)

- 🔍 Afgebakend conform in het WSCS-OCE vermelde methode in geval van duikbombardementen op lineaire doelen, met inachtneming van luchtfotocorrectie (horizontaal);
- 🔍 Afgebakend op basis Deltaresmodel/sonderingen DINOloket (verticaal)

BEO_011

Verdacht gebied afwerpmunitie met een gewicht van maximaal 500 lb (afgeworpen)

- 🔍 Afgebakend middels analyse van kraterpatronen, met inachtneming van luchtfotocorrectie en ondergrondse verplaatsing CE (horizontaal);
- 🔍 Maximale afstand tussen kraters vastgesteld middels Nearest Neighbour Analyse;

- Afgebakend op basis van sonderingsgegevens DINOLOket (verticaal).

BEO_012

Verdacht gebied raketten en geschutmunitie/boordgeschut

- Afgebakend conform in het WSCS-OCE vermelde methode in geval van raketbeschietingen op lineaire doelen, met inachtneming van luchtfotocorrectie (horizontaal);
- Afgebakend op basis van sonderingsgegevens DINOLOket (verticaal).

BEO_013

Achtergrondrisico

- Locaties waar sprake is van een achtergrondrisico zijn vastgesteld op basis van gebeurtenissen waarbij onvoldoende aanknopingspunten bestaan voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied. Echter, vanwege de aard van de gebeurtenis kan worden gesteld dat er sprake is van een achtergrondrisico met betrekking tot het aantreffen van CE. Deze gebieden zijn niet weergegeven als vlakken, maar als punten. Bij de uitvoering van werkzaamheden in de nabijheid van de als zodanig aangemerkte locaties adviseert BeoBOM het protocol 'spontaan aantreffen van CE' in acht te nemen.

BEO_100

Vrijgegeven gebied

- Op de bodembelastingkaart zijn diverse vrijgegeven gebieden weergegeven. Deze gebieden zijn reeds in het verleden door derden onderzocht. De contouren van deze gebieden zijn indicatief weergegeven op basis van de door de gemeente beschikbaar gestelde gegevens. Indien op de als vrijgegeven locaties bodemwerkzaamheden worden uitgevoerd, dienen ter aller tijde de oorspronkelijke gegevens, t.w. het proces-verbaal van oplevering of kaartmateriaal te worden gehanteerd. De in de bodembelastingkaart opgenomen gegevens kunnen niet zonder meer als uitgangspunt worden genomen.

BEO_101

Naoorlogs geroerd tot 0,50m-MV (> 1945)

- Op de bodembelastingkaart zijn tevens gebieden weergegeven die sinds de Tweede Wereldoorlog blijkens de uit de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) verkregen gegevens in meer of mindere mate zijn geroerd. De mate waarin verticale bodemroering heeft plaatsgevonden is vastgesteld op minimaal 0,50m-MV, doch dient situationeel te worden bepaald.

BEO_102

Naoorlogs geroerd tot 0,50m-MV (> 2000)

- Op het kaartmateriaal worden tevens locaties weergegeven die sinds de vuurwerkcramp in het jaar 2000 blijkens de uit BAG verkregen gegevens in meer of mindere mate zijn geroerd. De mate waarin verticale bodemroering heeft plaatsgevonden is vastgesteld op minimaal 0,50m-MV, doch dient situationeel te worden bepaald.

BEO_103

Naoorlogs geroerd (riolering)

- Het kaartmateriaal bevat tevens een weergave van de na 1945 aangelegde riolering. Uitgangspunt hiervoor vormen de door opdrachtgever aangeleverde gegevens. Bij de bepaling van de omvang van de met de aanleg van deze riolering gemoeide bodemroering (in horizontale dimensie) is uitgegaan van een buffer van minimaal 0,75 meter aan weerszijden. Aangenomen mag worden dat het naoorlogs aangelegde riool tot de bodem (bodemonderzijde riool) als onverdacht kan worden beschouwd. Informatie met betrekking tot de diepteligging van het riool van na 1945 kan worden opgevraagd bij de gemeente.

Onverdacht gebied

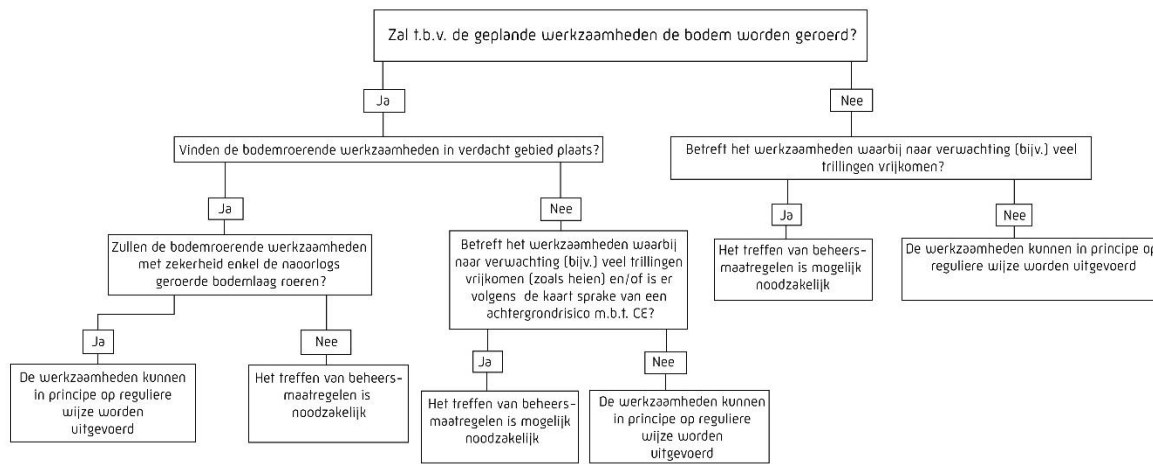
- De op de CE bodembelastingkaart niet als ‘verdacht gebied’ aangeduide locaties kunnen worden beschouwd als onverdacht gebied. Dat wil zeggen: niet meer verdacht dan de overige onderzochte Nederlandse bodem waar geen sprake is van specifieke aanwijzingen voor de aanwezigheid van CE. Onverdacht betekent niet dat hier geen CE kunnen worden aangetroffen, enkel dat er op basis van de beschikbare bronnen geen concrete aanwijzingen zijn gevonden ter plaatse van dit gebied een verdacht gebied af te bakenen.

Voor een nadere uitleg m.b.t. de afbakening wordt verwezen naar de chronologische gebeurtenissenlijst en GIS-data.

Conclusie en advies

Recentelijk verleende de gemeente Enschede BeoBOM opdracht tot het uitvoeren van een Risicokaart CE. De Risicokaart CE is uitgevoerd conform de huidige wettelijke norm, zoals vastgelegd in het WSCS-OCE. Ten behoeve van het opstellen van de kaart zijn tevens een groot aantal aanvullende bronnen geraadpleegd om de kaart toekomstbestendig te maken. Op basis van de geraadpleegde bronnen is een tweetal kaarten opgesteld, waarvan de bodembelastingkaart de verdachte gebieden in de gemeente Enschede weergeeft. Om inzichtelijk te maken hoe de kaart gebruikt moet worden en hoe de gemeente wordt geadviseerd om te gaan met de verschillende verdachte gebieden in geval er binnen de gemeente Enschede werkzaamheden worden uitgevoerd, is onderstaand indicatief stroomschema opgesteld.

Bovengetoond schema geldt als een indicatief beslissingsschema. In geval er binnen verdacht gebied zal worden gewerkt, dienen mogelijk beheersmaatregelen te worden getroffen om te zorgen voor een veilige werkplek en directe omgeving. Beheersmaatregelen kunnen variëren van een PLS-OCE, PRA-OCE tot een opsporingsproces of overige maatregelen. Wanneer de geplande werkzaamheden uitsluitend plaatsvinden in een met zekerheid naoorlogs geroerde bodemlaag of anderzijds de verdachte bodem in zijn geheel niet roeren (dus ook niet door middel van trillingen welke het verdachte gebied zullen beroeren), dan kunnen de werkzaamheden in principe vanuit OCE-oogpunt op reguliere wijze worden uitgevoerd. Werkzaamheden in onverdacht gebied kunnen in de regel vanuit OCE-oogpunt eveneens op reguliere wijze worden uitgevoerd, tenzij het werkzaamheden betreft welke invloed hebben op het verdachte gebied ondanks dat deze buiten het verdachte gebied worden uitgevoerd. Te denken valt aan werkzaamheden waarbij bijvoorbeeld veel trillingen vrijkomen, zoals heiwerkzaamheden. Trillingen kunnen zich ondergronds verplaatsen, zodanig dat CE in verdacht gebied alsnog kunnen worden beïnvloed. In geval van twijfel wordt geadviseerd contact op te nemen met BeoBOM.

Afkortingen en begrippen

BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
CE	Conventionele Explosieven
EODD	Explosieven Opruimingsdienst Defensie
MORA	Meldings-, Opdracht- en Ruimrapport (EODD)
OCE	Opsporing Conventionele Explosieven
PLS-OCE	Projectleiderssamenvatting OCE
PRA-OCE	Projectgebonden risicoanalyse OCE
WSCS-OCE	Werkveldspecifiek Certificatieschema voor Systeemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven

Bijlage 1. Geraadpleegde literatuur

Literatuur

- 📖 Amersfoort, H. en Kamphuis, P., *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied* ('s-Gravenhage 2012).
- 📖 Boshoven, E.H., *Onderzoeksgebied Vliegbasis Twenthe : gemeenten Enschede en Dinkelland : bureau- en inventariserend veldonderzoek naar archeologische resten en een bureaustudie naar de relictten van de Fliiegerhorst uit WOII* (Weesp 2012).
- 📖 Cornelissen, *Grasmat tot Fliiegerhorst, een oorlogsdokumentatie over de luchtstrijd boven het oostelijk deel van Overijssel* (Oldenzaal 1998).
- 📖 Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen in de periode 10 mei 1940 - 5 mei 1945* (z.p. 2011).
- 📖 Grimm, P. en P.E. van Loo, *Vliegvelden in oorlogstijd. Nederlandse vliegvelden tijdens bezetting en bevrijding 1940-1945* (Amsterdam 2009).
- 📖 Haverkate, J., *40-45. Twente 40-45* (Zwolle 2015).
- 📖 Hilbrink, C. e.a., *De Pruis komt! Overijssel in de Tweede Wereldoorlog* (Zwolle 1990).
- 📖 Huurman, C., *Het spoorwegbedrijf in oorlogstijd, 1939-'45* (Eindhoven 2001).
- 📖 Klep, Christ en Ben Schoenmaker (red.), *Bevrijding van Nederland 1944-1945. Oorlog op de flank* ('s Gravenhage 1995).
- 📖 Kokhuis, G.H.I., *Twente 1940-1945* (Almelo 1975).
- 📖 Kokhuis, G.H.I., *Twente in de Tweede Wereldoorlog* (Enschede 1993).
- 📖 Korthals-Altes, A., *Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940 – 1945* (Wormer 1984).
- 📖 Lohuis, D., *Vliegbasis Twenthe. Vervlogen tijden 1945-2007* (Maarssen 2017).
- 📖 Middlebrook, M. en Everitt, C., *The Bomber Command War Diaries. An operational reference book 1939-1945* (Surrey 2011).
- 📖 Nierstrasz, V. E. e.a., *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II, diverse delen* ('s-Gravenhage).
- 📖 Roding, A., *De bevrijding van Enschede* (Enschede 1990).
- 📖 Wiegman, T., *Enschede 1940-1945* (Enschede 1969-1975).
- 📖 Wiegman, T., *Enschede's bevrijding in beeld* (Enschede 1985).

- 📖 Wonink, H., *Stille getuigen 1940-1945. Tastbare herinneringen aan de oorlogsjaren in Oost Nederland* (Hengelo 1990).
- 📖 Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog* (2 dln., z.p., z.j.).

Bijlage 2. Geraadpleegd archiefmateriaal

Database Brisant Erfgoed 1940-1945

Door opdrachtgever is de door het Stadsarchief Enschede samengestelde CD-rom 'Brisant Erfgoed 1940-1945' beschikbaar gesteld. De hierin opgenomen gegevens zijn verwerkt in de chronologische gebeurtenissenlijst en indien nodig, op basis van extra archief- of (lucht)fotomateriaal aangevuld.

Collectie A. Roding

Tevens is gebruik gemaakt van enkele stukken uit de uitgebreide collectie van dhr. A. Roding, vrijwilliger bij het stadsarchief Enschede. De hieruit voortgekomen relevante gegevens zijn verwerkt in het overzicht van oorlogshandelingen (onder vermelding van 'Collectie A Roding') en in het bijbehorende kaartmateriaal.

0025.2 Provinciaal bestuur Overijssel

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
0025.2	9244- 9245	Opgaven betreffende luchtaanvallen Overijsselse Gemeenten 1940-1945	Ja

0400.4 Districts Militaire Commissaris van Twente te Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
0400.4	39	Correspondentie betreffende opruiming en aangifte van mijnen, munitie, enz.	Ja

2 Gemeentebestuur van Enschede, 1921-1944

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2	1468	Het inleveren en onschadelijk maken van voorwerpen uit of van vliegtuigen en het opsporen van vliegers , 1940-1944	Ja
	1478	Processenverbaal inzake waarnemingen, alarmering en assistentie bij gevolgen van luchtaanvallen (1940-1944)	Ja
	1479	Processenverbaal inzake waarnemingen, alarmering en assistentie bij gevolgen van luchtaanvallen (1945)	Ja
	3270	Declaraties van door luchtaanvallen ontstane schade aan gemeente-eigendommen, 1943-1944	Ja

3 Gemeentebestuur van Enschede, 1987-1999

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
3	175	Ruiming explosieven 1988-1998	Ja

15 Dienst Gemeentewerken Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
15	149	Inlichtingen over zaken, oorlogsschade 1932-1946	Nee, geen betrekking op CE
	150	Taxatie oorlogsschade i.v.m. verzekering 1944-1945	Nee, geen betrekking op CE
	151	Wederopbouw openbare werken, oorlogsschade in Enschede als geheel	Ja
	447	Opruimings- en herstellingsdienst 1943-1946	Nee, geen betrekking op CE
	450	Opruiming mijnen en munitie (1946-1947)	Nee, betreft slechts overzichten van kosten van ruiming
	451	Gebouwen, rapporten, correspondentie, 1932-1947 (1932-1943)	Nee, geen betrekking op CE
	452	Gebouwen, rapporten, correspondentie, 1932-1947 (1942-1947)	Nee, geen betrekking op CE
	512	Zorg voor slachtoffers bombardement 10 oktober 1943	Nee, geen betrekking op CE
	513-515	Zorg voor slachtoffers bombardement 22 februari 1944	Nee, geen betrekking op CE
	516	Zorg voor oorlogsslachtoffers 1942-1946	Nee, geen betrekking op CE
	517	Oorlogsschade 1945	Nee, geen betrekking op CE
	574	Aanleg verdedigingswerken	Nee, geen betrekking op CE

22 Openbaar slachthuis 1942-1971

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
22	32	Stukken betreffende het afwickelen van tijdens de bezetting getroffen maatregelen ter uitbetaling van de salarissen aan het gemeentepersoneel ('invasievoorschotten'), militaire beloningen en beloningen ten behoeve van de opruiming van niet ontplofte bommen. Voor deze documenten geldt een openbaarheidsbeperking volgens de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Openbaar vanaf 01-01-2048	Nee, geen betrekking op CE

81 Gemeentebestuur van Enschede, 1945-1967

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
81	1299	Oorlogstuig, opruiming, enz. 1945-1965	Ja
	2063	Evacuatie van boeren en burgers uit de omgeving van het vliegveld (dossier niet aanwezig, oorspronkelijk nummer 2734)	Dossier niet aanwezig
	2064	Evacuatie van boeren en burgers uit de omgeving van het vliegveld	Dossier niet aanwezig
	2676	Oorlogsschade in 1940 en 1941	Dossier niet aanwezig
	10-51	Wederopbouw, 1944-1967	Nee, geen betrekking op CE
	10	1944-1946	Nee, geen betrekking op CE
	11	1947-1952	Nee, geen betrekking op CE
	12	1949-1955	Nee, geen betrekking op CE
	15	Wederopbouwplannen van gemeente Enschede	Nee, geen betrekking op CE
	16	Wederopbouwplan verspreide gevallen, 1964	Nee, geen betrekking op CE
	17	Maatregelen in verband met bominslagen, lijsten van vernielde perceelen, onteigening van puin, etc. 1945-1949	Nee, geen betrekking op CE
	18	Maatregelen in verband met bominslagen, lijsten van vernielde perceelen, onteigening van puin, etc. 1943-1950	Nee, geen betrekking op CE
	19	Wederopbouwplan Binnenstad, 1944-1948	Nee, geen betrekking op CE
	1299	Oorlogstuig. Opruiming enz.	Ja

86 Collectie Oorlogsdocumentatie

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
86	24	Collectie van drukwerk, knipsels, notities en verslagen inzake (bescherming tegen) luchtaanvallen in Enschede, alsmede legitimatiebewijzen, instructies en correspondentie van de luchtbeschermingsdienst Enschede en Hengelo	Ja
	25	Documentatie inzake bombardementen en luchtaanvallen in Twente, Enschede en Hengelo, luchtoorlog en -bescherming. Specifiek genoemd zijn de bombardementen op 10 oktober 1943 en 22 februari 1944 in Enschede en op 6 oktober 1944 in Hengelo	Nee, geen betrekking op CE
	26	Collectie van stukken inzake schade veroorzaakt door bombardementen in Enschede, alsmede de uitgave 'Bommen op Enschede' en de drukplaten van de afbeeldingen in het boekje.	Ja
	27	Uitgave 'Bommen op Enschede. Een chronologisch overzicht der luchtaanvallen in de oorlogsjaren 1940-1945' van de afdeling Enschede van de Nederlandsche Vereniging EHBO	Ja
	92	Uitgave van de cantate 'Als de dag van gisteren' door Hans P. Keuning en Bert Schierbeek in opdracht van het gemeentebestuur Enschede ter herdenking van de slachtoffers van de bezettingsjaren 1940-1945	Nee, geen betrekking op CE

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	123	Kopieën van artikelen inzake communistisch verzet in Enschede en J.M. Geusendam, alsmede het uitvoeren van archiefonderzoek naar de heer Bongers, luchtbeschermingsrapporten in het kader van explosieven in gemeente Enschede en omgeving en Ludwig Dworschak	Nee, geen betrekking op CE

101 Afdeling Onderzoek & Statistiek / Informatie & Onderzoek, Gemeente Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
101	36	Straatnamenlijsten; overzichten op alfabet en buurtnummer, 1977-1985,	
	183	Overzicht bominslagen etc. 1940-1945; belangrijke gegevens uit woning- en gezinstellingen toewijzing woningen; stedenbouw, 1947-1967,	Ja

153 Gemeentepolitie Enschede, 1884-1959

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
153	209-229	Maatregelen bij luchtaanvallen, luchtbeschermingsdienst Gemeente Enschede, 1935-1947	Ja
	230	Meldingen van bijzondere politiaire voorvallen; bevat overzichten van afgeworpen brisantbommen, neergestorte vliegtuigen, branden, en dergelijke, 1940-1945,	Ja
	231	Technische noodhulp, 1942-1944,	Nee, geen betrekking op CE

267 Gemeentelijke Bouwdienst 1987-1996

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
267	2388	Opsporing en verwijdering van explosieven	Ja

Nationaal Archief Den Haag (NA)

2.13.210 Defensie / Cie. Proefneming

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.13.210	23	Staten houdende opgaven van plaatsen waar mogelijk onontpofte projectielen zijn gevonden, die wel of niet geruimd zijn, 1940	Ja
	24	Stukken betreffende het ruimen van landmijnen en het beschikbaar stellen van personeel, ingedeeld naar gebied,, 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	25	Ingekomen en minuten van uitgaande stukken inzake aanvragen tot het ruimen van onontpofte (water)mijnen en personeelsaangelegenheden, 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	26	Ingekomen en minuten van uitgaande stukken inzake aanvragen tot het ruimen van onontpofte (water)mijnen en personeelsaangelegenheden (1941)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	28	Lijsten met opgave van personeel en afwikkeling van de afdeling belast met het onschadelijk maken van niet gesprongen munitie en vliegtuigbommen (1941-1942)	Nee, geen directe betrekking op Enschede

2.16.82 Isp.-Gen. Verkeer

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.16.82	1260	Ongevallen. Hoofd- en locaalspoorwegen, 1940	Ja
	1261	Ongevallen. Hoofd- en locaalspoorwegen, 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1262	Ongevallen. Hoofd- en locaalspoorwegen, 1942	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1263	Ongevallen. Hoofd- en locaalspoorwegen, 1943	Ja
	1264	Ongevallen. Hoofd- en locaalspoorwegen, 1944	Ja

2.04.53.15 Isp. Bescherming Bevolking Luchtaanvallen

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.04.53.15	44	Ingekomen en minuten van uitgegane brieven van en aan diverse overheidsinstellingen (1940 – 1941) Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel (1940-1941)	Ja

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	72	Meldingen en processen -verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten (1940-1941) Overijssel	Ja

2.13.25 Inventaris van het archief van het Militair Gezag, 1943-1946

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.13.25	283	Kaarten van Nederland, 1943-1944	Nee, geen betrekking op Enschede
	755	Sectie IV [S.IV], 1944-1945	Nee, geen betrekking op Enschede
	1567	Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen en andere explosieven, 1944-1945	Nee, geen betrekking op Enschede
	2822	Kaarten en tekeningen van havens, vaarwegen en vernielde bruggen, 1945	Nee, geen betrekking op Enschede

2.16.84 Inventaris van het archief van het Ministerie van Waterstaat: Afdeling vervoerswezen 1941-1945

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.16.84	438	Rapport betreffende beschieting vanuit vliegtuigen, 1942	Nee, geen betrekking op Enschede
	518	Oorlogsschade aan lijnen, 1945	Nee, geen betrekking op Enschede
	519	Oorlogsschade en hervatting van dienst	Nee, geen betrekking op Enschede
	523	Rapport over de toestand van de spoorwegen na de oorlog, 1945	Nee, geen betrekking op Enschede

2.04.110 BiZa / Korps Hulpverleningsdienst

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.04.110	20-22	Registers met krantenknipsels inzake explosieven (1945-1959)	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	27	Register met krantenknipsels inzake ongevallen met oorlogstuig (1965-1970)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	53	Kring Tilburg en Kring Venlo (1956 dec. - 1957 dec.)	Ja
	54	Kring Barneveld, Kring Zeeland en Kring Amsterdam (1954 dec. - 1955 dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	55	Kring Barneveld, Kring Zeeland en Kring Amsterdam (1955 dec. - 1956 dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	56	Kring Barneveld, Kring Zeeland en Kring Amsterdam (1956 dec. - 1957 dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	57	Kring Barneveld, Kring Amsterdam, Kring Tilburg en Kring Venlo (1957 dec. - 1958 dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede

2.19.224 Ned. Rode Kruis

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.19.224	248	Verslagen over de werkzaamheden van de militair-commissarissen, kring-commissarissen en afdelingen gedurende oorlogsdagen in 1940 A-M	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

077 Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West)

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
077	1328	Dagberichten van de Befehlshaber der Ordnungspolizei Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen, 1940-1941	Ja
	1332	Stukken betreffende het tot spergebied verklaren van en de evacuatie uit de kuststrook, alsmede de uitwijzing van zigeuners uit de Sicherheitszone, 1940-1943	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1735	Lagemeldungen van de diverse Verbindingsoffiziere, 1944	Ja
	1759	Berichtgevingen betreffende neergekomen vliegtuigen, 1943	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1766	Niet raadpleegbaar i.v.m. digitalisering	
	1794	Niet raadpleegbaar i.v.m. digitalisering	

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	1801	Register van de Technische Nothilfe Befehlsstelle met vermelding van de verrichte werkzaamheden, 1944	Nee, geen directe betrekking op Enschede

216k Departement van Justitie

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
216k	178	Dagboek van de Inspectie Luchtbescherming, 10 augustus 1942 – 12 april 1945	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	179	Hoofdinspectie Luchtbeschermingsdienst: ingekomen en minuten van uitgegane stukken, 16 december 1942 – 21 november 1944	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	180	Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet-ontplofte explosieven, 23 juni 1943 - 28 april 1944	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	185	Echt-Zwolle	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	186	Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	188	Meldingen van luchtalarm in de provincies Gelderland en Overijssel, 18 september 1944 - 16 januari 1945	Ja
	637	Register van ingekomen en uitgaande telefonische berichten, 28 oktober - 8 december 1944	Nee, geen directe betrekking op Enschede

226B Bureau Inlichtingen - Hoofdbureau Londen

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
226B	124	27 oktober 1944-14 februari 1945	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	125	15 februari-16 april 1945	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	126	z.d.	Nee, geen directe betrekking op Enschede

190a Groep Albrecht 1943-1947

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
190a	1	Enige eindverslagen, alsmede gegevens over medewerkers van de groep Albrecht, afkomstig uit de volgende sectoren: het Noorden, Overijssel, de Achterhoek en Twente, D. A. A. (= Deventer, Arnhem, Apeldoorn), de Veluwe en Gelderland, Alblasserwaard en de Betuwe, Utrecht, Amersfoort, Amsterdam, Woerden, Zuid-Holland, Zeeland, Zuid-Nederland, 1945.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	37	Vanwege digitaliseringswerkzaamheden is dit dossier op moment van schrijven niet beschikbaar.	Nvt
	38	Vanwege digitaliseringswerkzaamheden is dit dossier op moment van schrijven niet beschikbaar.	Nvt
	39	Vanwege digitaliseringswerkzaamheden is dit dossier op moment van schrijven niet beschikbaar.	Nvt
	116	Map, bevattende fotografische reproducties van diverse niet nader gerubriceerde notities en berichten (merendeels in handschrift), afkomstig van de groep Albrecht, z.d..	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	117	Map, bevattende fotografische reproducties van diverse niet nader gerubriceerde notities en berichten (merendeels in handschrift), afkomstig van de groep Albrecht, (vervolg) z.d..	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	122	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde schetsen, tekeningen, plattegronden e.d. van bunkers en andere verdedigingswerken, z.d..	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	123	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde kaarten en plattegronden van diverse, niet nader geordende steden en dorpen in Nederland, z.d..	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	124	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde kaarten en plattegronden van diverse, niet nader geordende steden en dorpen in Nederland, z.d..	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	125	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde kaarten en plattegronden van diverse, niet nader geordende steden en dorpen in Nederland, z.d..	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	140	Bevrijdingsrapporten, 1945	Nee, geen directe betrekking op Enschede

215 Collectie Duitse instellingen buiten Nederland (CDI)

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
215	102a	Rü-In Nederl. KTB 40 - sept 42.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	102b	Rü-In Nederl. KTB okt 42 - dec 43.	Ja
	102c	Rü-In Nederl. KTB jan - nov 44.	Ja
	103i	OKW Wi Rü Rü-In N; Lageberichte 1944.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	104a	OKW Wi Rü Wwi-O Nied; KTB 1943.	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	104b	OKW Wi Rü Wwi-O Nied; KTB jan - mrt 44.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	104c	OKW Wi Rü FWi-O b. WBN; KTB apr - juni 44.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	104d	OKW Wi Rü rapporten van vóór mei 40; Beitrag Niederl; KTB FWi-O juli 44.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	104e	OKW Wi Rü FWi-O KTB nov 44.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	104f	OKW Wi Rü WEK 7; KTB en Tätigkeitsberichte.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	105c	OKH Gen Stab. Lageberichte mei 40.	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	108d	Luftgau-Kdo VI.	Nee, niet CE-gerelateerd

249-0612 Dossier Overijssel

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
249-0621	A1	Rapport van A. den Breejen betreffende de bevrijding van Overijssel vanuit Zwolle door de Canadese troepen tussen 14 en 16 april 1945, de toestand van het land gedurende de laatste oorlogswinter, van enkele gebeurtenissen gedurende de oorlogstijd, zoals de April-Meistaking en de gebeurtenissen direct na de bevrijding, 9 juli 1946	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

409 Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940

Daar binnen de gemeente Enschede geen sprake is geweest van grondgevechten tussen Nederlandse en Duitse militairen in de meidagen van 1940, is het raadplegen van de collectie 409 – Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940, niet noodzakelijk gebleken.

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
409	-	-	-

575 Bureau Inlichtingen/ Duitse verdedigingswerken

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
575	273	Datum: 10-02-1945; Schaal/code/blz.: E/1108/45; Omschrijving: Locatie en omvang luchtafweergeschut in Almelo, Enschede, Hengelo, Oldenzaal en bij vliegveld Twente in januari 1945 (groep Albrecht) [NB 3 stuks]	Ja
	371	Datum: 15-03-1944; Schaal/code/blz.: GB/5079/44; Omschrijving: Bericht betreffende de versterking vliegveld Twente, van Geheime Dienst Nederland (GDN)	Ja
	397	Datum: april - mei 1944; Schaal/code/blz.: GB/6515/44; Omschrijving: Berichten betreffende vrijwillige en onvrijwillige arbeid voor Duitsland, zenuwachtige Duitsers verwachten de invasie, Rozenburg beschermt tegen luchtlandingen, Italianen en Russen op Walcheren, transporten, Osnabrück bottleneck in het Oost-west verkeer, centrale werkplaats N.S. in Tilburg, arrestatie van vooraanstaande Nederlanders bij invasie, Fokkerfabriek tekort aan kogellagers, bombardement op Enschede, kustverdediging Noord- en Zuid-Holland en werkzaamheden aan de sluizen te IJmuiden	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	404	Datum: 26-04-1944; Schaal/code/blz.: GB/6893/44; Omschrijving: Sabotage van fabrieken in Leiden en Amsterdam, Wehrmacht zorgt voor werk om niet te worden overgeplaatst, bombardement IJmuiden, bombardement op het Centraal Bevolkingsregister te Den Haag, laatste weerstandsstrook voor Duitse grens: Oldenzaal-Eibergen (vliegveld Twente), resultaat brandbombardement op Enschede, bombardementen op Berlijn en onderduikers-Bunker in Aalst-Waalre	Ja
	405	Datum: 23-02-1944; Schaal/code/blz.: GB/6894/44; Omschrijving: Troepensterkte, autonummers en foute politieagenten in Oost-Overijssel, bombardement op Enschede, reinigen Duitse uniformen te Enschede en Almelo, schijnvliegveld in de omgeving van Borne, met schets (schaal 1:50.000)	Ja
	446	Datum: januari 1945; Schaal/code/blz.: E/964/45; Serie/nummer: N-H;Z-H;Gld; Omschrijving: Slagorde, verplaatsingen en legering van Duitse troepen in Haaksbergen, Warnsveld, Voorst, Almelo, Enschede, Rhoon, Alkmaar, Castricum, Bakkum, Geldermalsen en Barendrecht	Ja
	467	Datum: 26-02-1945; Schaal/code/blz.: E/2106/45; Omschrijving: Berichten betreffende te bombarderen doelwitten in Steenwijk en Enschede, verplaatsing V1-startplaats in Hellendoorn, voortgang werkzaamheden Organisation Todt(OT), bijgevoegd situatieschetsen Steenwijk en Enschede	
	488	Datum: 19-06-1943; Schaal/code/blz.: NE/16/192; Omschrijving: Inlichtingenrapport van Engelandvaarder Egon Woudstra met militaire inlichtingen betreffende Enschede en Kootwijk	Ja
	509	Datum: 21-01-1945; Schaal/code/blz.: E/532/45; Omschrijving: Bericht betreffende de luchtactiviteiten bij vliegveld Twente, Rotterdam en Wassenaar	

National Archives and Records Administration (NARA)

Record Group 331 - National Archives Collection of Foreign Records Seized

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
RG 331	--	Defense overprint Enschede	Ja

Record Group 18 -

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
RG 18	974	305th Bomb Group: Operations Narrative Enschede October 10th 1943	Ja
	899	305th Bomb Group: Mission Report Enschede, October 10th 1943	Ja
	2479	446th Bomb Group: Mission Report Enschede February 22nd 1944	Ja
	1447	344th Bomb Group: Mission Report March 20th 1945	Ja

Record Group 243 - Records of Allied Operational and Occupation Headquarters, World War II

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
243	41	9th Air Force Summaries of Operations, February 15th – March 25th 1945	Ja
	42	9th Air Force Narratives of Operations, March 1945	Ja

The National Archives, Londen (TNA)

AIR 14 Air Ministry: Bomber Command: Registered Files

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 14	2665	Night Bomb raid sheets Vol. II	Ja
	2666	Night Bomb raid sheets Vol. III	Ja
	2667	Night Bomb raid sheets Vol. IV	Ja
	2668	Night Bomb raid sheets Vol. V	Ja

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	2669	Night Bomb raid sheets Vol. VI	Ja
	2670	Night Bomb raid sheets Vol. VII	Ja
	2671	Night Bomb raid sheets Vol. VIII	Ja
	2672	Night Bomb raid sheets Vol. IX	Ja
	2676	Night Bomb raid sheets Vol. XIII	Ja
	2678	Night Bomb raid sheets Vol. XV	Ja
	2679	Night Bomb raid sheets Vol. XVI	Ja
	2680	Night Bomb raid sheets Vol. XVII	Ja
	3360	Day Bomb raid sheets Vol. I	Ja
	3361	Day Bomb raid sheets Vol. II	Ja
	3362	Day Bomb raid sheets Vol. III	Ja
	3363	Day Bomb raid sheets Vol. IV	Ja
	3364	Day Bomb raid sheets Vol. V	Ja
	3365	Day Bomb raid sheets Vol. VI	Ja
	3366	Day Bomb raid sheets Vol. VII	Ja
	3367	Day Bomb raid sheets Vol. VIII	Ja
	3368	Day Bomb raid sheets Vol. IX	Ja

AIR 15 Air Ministry and Admiralty: Coastal Command: Registered Files

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 15	758	Coastal Command monthly summary of operations	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	766	Attack Sheets Nos. 1-250 Vol I	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	767	Attack Sheets Nos. 251-500 Vol II	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	768	Strike Sheets Nos. 1-250 Vol I	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	769	Strike Sheets Nos. 251-500 Vol 2	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	770	Strike Sheets Nos. 501-750 Vol 3	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	771	Strike Sheets Nos. 751-893 Vol 4	Nee, geen directe betrekking op Enschede

AIR 16 - Air Ministry: Fighter Command: Registered Files

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 16	937	Weekly summaries of operations (1940 Jan.- Mar.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	938	Weekly summaries of operations (1943 June - 1944 July)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1035	No. 84 Group: intelligence summaries Nos. 1 - 214	Nee, geen directe betrekking op Enschede

AIR 24 – Air Ministry and Ministry of Defence: Operations Record Books, Commands

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 24	514	Operations Record Books; HQ Fighter Command	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	222	Bomber Command Intelligence Summaries Nos. 276-396	Ja
	223	Bomber Command Intelligence Summaries Nos. 397-517	Ja
	224	Bomber Command Intelligence Summaries Nos. 518-625	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	625	HQ Fighter Command; Appendices A-D	Ja
	626	HQ Fighter Command; Appendices E-O	Ja
	627	HQ Fighter Command; Appendices P-CC	Ja
	628A	HQ Fighter Command; Appendices A-N	Ja
	628B	HQ Fighter Command; Appendices O	Ja
	629	HQ Fighter Command; Appendices P-CC	Ja
	630	HQ Fighter Command; Appendices A-L	Ja
	631	HQ Fighter Command; Appendices M-BB	Ja
	632	HQ Fighter Command; Appendices A-D	Ja
	633	HQ Fighter Command; Appendices E-Q	Ja
	634	HQ Fighter Command; Appendices	Ja

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	635	HQ Fighter Command; Appendices A-E	Ja
	636	HQ Fighter Command; Appendices J-P	Ja
	637	HQ Fighter Command; Appendices R-BB	Ja
	638	HQ Fighter Command; Appendices A-D	Ja
	639	HQ Fighter Command; Appendices E-R	Ja
	641	HQ Fighter Command; Appendices A-D	Ja
	642	HQ Fighter Command; Appendices E-Q	Ja
	643	HQ Fighter Command; Appendices R-BB	Ja
	644	HQ Fighter Command; Appendices A-B	Ja
	645	HQ Fighter Command; Appendices C-J	Ja
	646	HQ Fighter Command; Appendices K-Q	Ja
	647	HQ Fighter Command; Appendices R-BB	Ja

AIR 25 Air Ministry and Ministry of Defence: Operations Record Books, Groups

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	22	Operations Record Book No 2 (Bomber) Group, 1 March 1936-31 December 1940	Ja
	23	Operations Record Book No 2 (Bomber) Group, 1941-1943	Ja
	24	Operations Record Book No 2 (Bomber) Group, 1944	Ja
	25	Operations Record Book No 2 (Bomber) Group, 1 January 1945-31 May 1947	Ja
AIR 25	177	Operations record book No 9 Fighter Group (1940 Sept.- 1944 Sept.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	182	Operations record book No 10 Fighter Group (1940 June - 1943 Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	183	Operations record book No 10 Fighter Group (1944 Jan.- 1945 May)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	193	Operations record book No 11 Fighter Group (1926 May - 1941 Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	194	Operations record book No 11 Fighter Group (1942 Jan.- 1943 Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	195	Operations record book No 11 Fighter Group (1944 Jan.- Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	196	Operations record book No 11 Fighter Group (1945 Jan.- 1946 Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	220	Operations record book No 12 Fighter Group (1942 Jan.- 1943 Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	221	Operations record book No 12 Fighter Group (1944 Jan.- Dec.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	222	Operations record book No 12 Fighter Group (1945 Jan.- May.)	Nee, geen directe betrekking op Enschede

AIR 26 Air Ministry: Operations Record Books, Wings

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 26	179	Operations Record Book No 121 WING	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	181	Operations Record Book No 122 WING	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	184	Operations Record Book No 124 WING	Ja
	192	Operations Record Book No 131 WING	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	193	Operations Record Book No 132 WING	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	199	Operations Record Book No 138 WING	Ja
	208	Operations Record Book No 143 WING	Ja

AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 27	244	Operations Record Book No 18 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	248	Operations Record Book No 18 Squadron (appendices)	Ja
	264	Operations Record Book No 21 Squadron	Ja
	426	Operations Record Book No 41 Squadron	Ja
	600	Operations Record Book No 66 Squadron	Ja
	642	Operations Record Book No 74 Squadron	Ja

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	713	Operations Record Book No 87 Squadron	Ja
	801	Operations Record Book No 101 Squadron	Ja
	815	Operations Record Book No 103 Squadron	Ja
	845	Operations Record Book No 107 Squadron	Ja
	854	Operations Record Book No 109 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1109	Operations Record Book No 174 Squadron	Ja
	1169	Operations Record Book No 197 Squadron	Ja
	1207	Operations Record Book No 203 Squadron	Ja
	1482	Operations Record Book No 245 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1559	Operations Record Book No 266 Squadron	Ja
	1591	Operations Record Book No 274 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1672	Operations Record Book No 305 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1678	Operations Record Book No 308 Squadron	Ja
	1709	Operations Record Book No 317 Squadron	Ja
	1720	Operations Record Book No 329 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1737	Operations Record Book No 340 Squadron	Ja
	1738	Operations Record Book No 341 Squadron	Ja
	1741	Operations Record Book No 345 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1774	Operations Record Book No 401 Squadron	Ja
	1783	Operations Record Book No 403 Squadron	Ja
	1784	Operations Record Book No 403 Squadron	Ja
	1804	Operations Record Book No 411 Squadron	Ja
	1806	Operations Record Book No 412 Squadron	Ja
	1816	Operations Record Book No 416 Squadron	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	1878	Operations Record Book No 438 Squadron	Ja
	1879	Operations Record Book No 439 Squadron	Ja
	1880	Operations Record Book No 440 Squadron	Ja
	1882	Operations Record Book No 442 Squadron	Ja

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	1924	Operations Record Book No 464 Squadron	Ja
	1935	Operations Record Book No 487 Squadron	Ja
	2085	Operations Record Book No 604 Squadron	Ja
	2117	Operations Record Book No 613 Squadron	Ja

AIR 34 Strike reports

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 34	253	Interpretation Reports K1972-K2097	Ja
	261	Interpretation Reports K2944-K3099	Ja
	263	Interpretation Reports K3230-K3304	Ja
	264	Interpretation Reports K3305-3400	Ja
	265	Interpretation Reports K3401-3529	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	269	Interpretation Reports KS1001-KS1350	Ja
	370	Interpretation Reports SA1265-SA1353	Ja
	378	Interpretation Reports SA2540-SA2790	Ja
	379	Interpretation Reports SA2791-SA3193	Nee, geen directe betrekking op Enschede

AIR 37 2nd Tactical Air Force Daily logs

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 37	712	2nd Tactical Air Force: Daily Log: Jan.-Apr. 1944	Ja
	713	2nd Tactical Air Force: Daily Log: May-June 1944	Ja
	714	2nd Tactical Air Force: Daily Log: July-August 1944	Ja
	715	2nd Tactical Air Force: Daily Log: Sept.-Oct. 1944	Ja
	716	2nd Tactical Air Force: Daily Log: Nov.-Dec.1944	Ja
	717	2nd Tactical Air Force: Daily Log: Jan.-Feb. 1945	Ja
	718	2nd Tactical Air Force: Daily Log: Mar.-May 1945	Ja

AIR 40 Air Ministry, Directorate of Intelligence and related bodies: Intelligence Reports and Papers

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 40	463	Operation 114: Munster, Coesfeld and Enschede (10 oct 1943)	Ja

WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
WO 171	4104	Guards Armoured Division. March 1945	Ja
	4318	5th Guards Armoured Brigade H.Q.	Ja
	4357	32nd Guards Brigade H.Q.	Ja
	4695	Royal Horse Guards	Ja
	4850	Field Regiments (Royal Artillery) 153rd Regiment	Ja
	5143	5th Coldstream Guards Regiment	Ja
	5147	2nd Irish Guards Regiment	Ja
	5149	2nd Scots Guards Regiment	Ja
	5151	1st Welsh Guards Regiment	Ja
	5152	2nd Welsh Guards Regiment	Ja
	5191	1st Glasgow Highlanders (Highland Light Infantry, City of Glasgow Regiment)	Ja
	5310	6th Troop Royal Engineers	Ja
	5333	Bomb Disposal Companies, 5th Company	Ja
	5336	Bomb Disposal Companies, 24th Company	Ja

Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg (BA)

RL 2-II Luftwaffenführungsstab - Luftlageberichte

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
RL 2-II	205	10-21 Mai 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	206	21-27 Mai 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	207	27 Mai-2 Jun 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	208	2-8 Jun 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	209	8-14 Jun 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	210	14-22 Jun 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	211	22-30 Jun 1940	Ja
	212	6-20 Jul 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	213	20-31 Jul 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	214	15-22 Sep 1940 (Zie RM7)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	215	23 Sep-1 Okt 1940 (Zie RM7)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	216	3-13 Okt 1940 (Zie RM7)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	217	14-24 Okt (Zie RM7)	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	218	25 Okt-4 Nov 1940 (Zie RM7)	Ja
	219	4-13 Nov 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	220	13-19 Nov 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	221	19-26 Nov 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	222	26 Nov-3 Dec 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	223	3-12 Dec 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	224	12-21 Dec 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	225	21-31 Dec 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	226	31 Dec 1940-9 Jan 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	227	9-18 Jan 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	228	18-31 Jan 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	229	31 Jan-9 Feb 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	230	9-18 Feb 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	231	18-28 Feb 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	232	28 Feb-8 Mär 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	233	8-16 Mär 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	234	16-21 Mär 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	235	21-24 Mär 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	236	24-31 Mär 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	237	31 Mär-7 Apr 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	238	7-14 Apr 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	239	14-22 Apr 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	240	22-30 Apr 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	241	30 Apr-6 Mai 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	242	6-14 Mai 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	243	14-26 Mai 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	244	26 Mai-7 Jun 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	245	7-16 Jun 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	246	16-25 Jun 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	247	25-30 Jun 1941	Ja
	248	30 Jun-6 Jul 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	249	6-12 Jul 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	250	12-18 Jul 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	251	18-24 Jul 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	252	24-31 Jul 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	253	31 Jul-9 Aug 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	254	9-16 Aug 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	255	16-22 Aug 1941	Ja
	256	22-28 Aug 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	257	28 Aug-3 Sep 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	258	3-8 Sep 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	259	8-14 Sep 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	260	14-20 Sep 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	261	20-26 Sep 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	262	26 Sep-2 Okt 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	263	2-9 Okt 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	264	9-14 Okt 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	265	14-18 Okt 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	266	19-23 Okt 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	267	23-27 Okt 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	268	27 Okt-3 Nov 1941	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	269	3-9 Nov 1941	Ja

RM 7 Seekriegsleitung - Luftlageberichte

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
RM 7	344	1-14 Aug 1940	Ja
	345	13-23 Aug 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	346	23-30 Aug 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	347	31 Aug-7 Sep 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	348	9-21 Sep 1940	Ja
	349	22-30 Sep 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	350	1-10 Okt 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	351	11-21Okt 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	352	22-30 Okt 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede
	353	1-10 Nov 1940	Nee, geen directe betrekking op Enschede

Semi-Statistische Archiefdiensten Rijswijk**Archief ruimingen EOD**

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
-	-	Gegevens mijnenvelden (ruim- en legrapporten)	Ja
	-	Ruimingen MMOD	Ja
	-	Ruimingen EOD t/m heden	Ja

Bijlage 3. Geraadpleegd luchtfotomateriaal

Het luchtfotomateriaal uit de collecties van de Bibliotheek Universiteit Wageningen (DOTKAdata), de *Luftbilddatenbank* (LUFT), *The Aerial Reconnaissance Archives/National Collection of Aerial Photography* (TARA) en de Topografische Dienst Zwolle (TOPOD) is geïnventariseerd en beoordeeld op kwaliteit. In de Nederlandse luchtfotoarchieven bleek relatief weinig luchtfotomateriaal beschikbaar van de oorlogshandelingen in de winter van 1944/1945 en het voorjaar van 1945. Om deze reden is het merendeel van het geraadpleegde luchtfotomateriaal uit deze periode afkomstig uit de collectie van de Luftbilddatenbank in Duitsland. Van de Luftbilddatenbank is een lijst ontvangen met al het beschikbare luchtfotomateriaal dat (delen van) de gemeente Enschede dekt. Van 164 data werden vervolgens de relevante luchtfoto's geïnventariseerd en beoordeeld op kwaliteit en schaal. Een aanzienlijk aantal van deze foto's viel af, bijvoorbeeld omdat deze foto's te hoog waren genomen, vanwege de dekking of datum niet bruikbaar waren, of omdat de kwaliteit onvoldoende werd geacht. Met name voor de eerste oorlogsjaren (tot oktober 1942) was dit het geval. Uiteindelijk werden bij de Luftbilddatenbank luchtfoto's van 12 verschillende data besteld, aangevuld met luchtfotomateriaal uit de Nederlandse archieven (16 data) en enkele foto's behorende bij bepaalde dossiers uit de *National Archives* te Kew, Londen. In totaal werden 177 foto's geraadpleegd. In onderstaande tabel wordt het geheel van geraadpleegde luchtfoto's weergegeven.

Luchtfotonummer(s)	Sortie	Datum	Schaal	Kwaliteit	Bron	Motivatie
629, 630	H/895	26 april 1941	Onbekend	Matig	LUFT	Aangeschaft voor vaststellen locatie bombardement 14/15 september 1940 en herkomst kraters op luchtfotomateriaal 12 oktober 1942.
3118, 3120, 3121, 3122, 3123, 3124, 3125, 3127, 3129, 4119, 4121, 4122, 4123, 4124, 4126, 4128, 4176, 4177, 4178, 4179	E/367	12 oktober 1942	Onbekend	Matig	TOPOD	Aangeschaft voor de bepaling van invloed en locatie bombardementen augustus-september 1940, 1941 en begin 1942.
4148, 4149	E/367	12 oktober 1942	Onbekend	Matig	DOTKA	Aangeschaft voor de bepaling van invloed en locatie bombardementen augustus-september 1940, 1941 en begin 1942.
5101, 5131, 5133, 5134, 5135, 5141, 5143	C/901	25 januari 1943	Onbekend	Matig	TOPOD	Aangeschaft voor de bepaling van invloed en locatie bombardementen in 1942.
3013, 3014	E-313	4 oktober 1943	1/9.500	Goed	LUFT	Aangeschaft voor de dekking van het gebied Aamsveen, voor de bepaling van de invloed/locatie van diverse bombardementen in de loop van 1942.
4176, 4177, 4178	E-367	13 oktober 1943	1/9.500	Goed	LUFT	Aangeschaft voor interpretatie van bombardement van 10 oktober 1943
3129	E/404	21 oktober 1943	Onbekend	Matig	DOTKA	Aangeschaft voor interpretatie van bombardement van 10 oktober 1943
3035, 3048, 3049, 3051	J/372	21 februari 1944	Onbekend	Matig (bewolking)	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
4053	J/767	30 maart 1944	Onbekend	Goed	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3083, 4052, 4054	J/767	30 maart 1944	Onbekend	Goed	DOTKA	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
4018	106G/578	28 mei 1944	Onbekend	Goed	DOTKA	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.

Luchtfotonummer(s)	Sortie	Datum	Schaal	Kwaliteit	Bron	Motivatie
3022, 3024, 4024, 4026	106G/601	29 mei 1944	Onbekend	Goed	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3010, 3011, 4011, 4012	US 7GP	6 juli 1944	1/30.000	Matig	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3012, 4013	7-2209	6 juli 1944	1/15.000	Goed	LUFT	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3070, 3071, 3072, 3073, 3074, 3075, 3090, 3091, 3092, 3093, 4067, 4068, 4069, 4073, 4074, 4075, 4076, 4077, 4078, 4092, 4093, 4098	106G/2883	13 september 1944	Onbekend	Goed	DOTKA	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3040, 3042	7GR/3450	5 oktober 1944	1/25.000	Goed	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3109, 3110	106G/3280	7 oktober 1944	Onbekend	Goed	ARCHIEF	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
4113, 4115	106G/3280	7 oktober 1944	Onbekend	Goed	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3046, 3047, 3048, 3049, 3050, 4045, 4046, 4049, 4050	16/1380	19 november 1944	Onbekend	Goed	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3011, 4011, 4012, 4077	16/1380	19 november 1944	Onbekend	Goed	DOTKA	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3138, 3140, 3141, 3142	16/1371	19 november 1944	1/8.000	Goed	LUFT	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
4054, 4055	140/353	26 december 1944	Onbekend	Goed	ARCHIEF	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3121, 3122, 3124, 3126, 3128, 4118, 4119, 4121	140/1373	1 januari 1945	Onbekend	Goed	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
1220, 1221	33-2361	22 februari 1945	1/10.000	Goed	LUFT	Aangeschaft voor het verkrijgen van volledige dekking van de gemeente met luchtfotomateriaal van relevante datum.
3132, 3134, 3136, 3138, 3140, 3142, 3144, 4145, 4147, 4149, 4151, 4153, 4155, 4157, 4159, 4161, 4163	16/1832	14 maart 1945	1/25.000	Matig	TOPOD	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3159, 3162, 4131, 4133, 4158	16/1832	14 maart 1945	1/25.000	Matig	DOTKA	Aangekocht voor het verkrijgen van een zo groot mogelijke dekking van het grondgebied van de gemeente.
3169, 4170, 4172, 4173	US 7GR/68D	21 maart 1945	1/23.500	Goed	LUFT	Voor het verkrijgen van dekking na het Amerikaanse bombardement op 20 maart 1945
3016	16-1912	22 maart 1945	1/15.000	Goed	LUFT	Aangeschaft voor dekking locaties getroffen door het Amerikaanse bombardement op de binnenstad van Enschede op 20 maart 1945.
3001, 4001	16/1912	22 maart 1945	1/26.000	Goed	ARCHIEF	Voor het verkrijgen van dekking na het Amerikaanse bombardement op 20 maart 1945
3010, 3011, 3012, 4019, 4021, 4023	16/1912	22 maart 1945	1/26.000	Goed	TOPOD	Voor het verkrijgen van dekking na het Amerikaanse bombardement op 20 maart 1945
3203, 4203	16/1927	23 maart 1945	1/31.000	Goed	LUFT	Voor het verkrijgen van dekking na de Amerikaanse bombardementen op 20 en 22 maart 1945

Luchtfotonummer(s)	Sortie	Datum	Schaal	Kwaliteit	Bron	Motivatie
3016, 3018, 3019	16/1936	24 maart 1945	1/25.000	Goed	DOTKA	Voor het verkrijgen van dekking na de Amerikaanse bombardementen van 20, 22 en 24 maart 1945.
3046, 3048, 3050, 3052, 3053, 3064, 3066, 3067, 4044, 4046, 4048, 4055, 4057, 4059, 7017	7-085D	25 maart 1945	1/11.000	Goed	LUFT	Aangeschaft voor dekking van het vliegveld en omstreken.
5026	3G-TUD-S089	9 juli 1945	1/40.000	Goed	LUFT	Aangeschaft voor dekking van gemeente Enschede na beëindiging gevechtshandelingen.
5021	3G-TUD-S143	15 juli 1945	1/40.000	Goed	LUFT	Aangeschaft voor dekking van gemeente Enschede na beëindiging gevechtshandelingen.
17, 18, 19, 20	19-BS-9027-22	19 juli 1945	1/40.000	Goed	LUFT	Aangeschaft voor dekking van gemeente Enschede na beëindiging gevechtshandelingen.

Figuur 9. Het geheel van geraadpleegd luchtfotomateriaal voor de gemeente Enschede. Het gehele grondgebied van de gemeente wordt gedekt door het aangeschafte materiaal.

Bijlage 4. Geraadpleegd eerder uitgevoerd onderzoek

Bijlage 4. Geraadpleegd eerder uitgevoerd onderzoek

Onder de Beoordelingsrichtlijn Opsporen Conventionele Explosieven (BRL-OCE) uitgevoerde onderzoeken door derden

Leemans, Verkennend en historisch onderzoek in verband met de mogelijke aanwezigheid van explosieven in de kleigaten van Smulders (projectnummer S2003.030, d.d. december 2002).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van de zogenaamde kleigaten van Smulders, nabij Lonnekerberg. In het rapport wordt geconcludeerd dat er ter plaatse van de gaten veel CE zijn gedumpt.

Deze rapportage bevat geen weergave van het onderzoeksgebied.

Leemans, Vrijwaringsverklaring (UXO's) (projectnummer S2000.010-8282.013, d.d. 1 mei 2003).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van de locatie H.J. Van Heekplein te Enschede. Het gebied werd onderzocht op de aanwezigheid van blindgangers van afwerpmunitie. De werkzaamheden leverden geen uitslagen op welke nadere aandacht behoeften.

Leemans, Rapportage Explosieven Onderzoek Medisch Spectrum Twente (MST) parkeergarage Getfertweg (kenmerk S2004.043, d.d. september 2004).

Blijkens het rapport werd het onderzochte gebied vrijgegeven van explosieven tot 3,0 meter minus maaiveld (3,0m-MV). Er werden delen van 4 lb submunitie aangetroffen.

Leemans, Rapportage aardmagnetisch onderzoek Oldenzaalsestraat te Enschede (geen kenmerk, d.d. februari 2005).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van een perceel (Y258) gelegen tussen de Veldweg en de Oldenzaalsestraat te Lonneker. De resultaten van het onderzoek worden uit de rapportage niet duidelijk.

KWS Bijzondere Opdrachten, Historisch Onderzoek Conventionele Explosieven Historisch Vooronderzoek Terrein Texoprint te Boekelo (kenmerk 740.018, d.d. 1 april 2005).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het Texoprintterrein te Boekelo. In het rapport wordt geconcludeerd dat het terrein op basis van de geraadpleegde bronnen als verdacht op de aanwezigheid van CE (afwerpmunitie) dient te worden beschouwd.

REASeuro, Rapport Historisch Onderzoek Tweede projectfase van het NGE-bodemonderzoek Texoprintterrein Boekelo (kenmerk RO-050051, concept d.d. 5 juli 2005).

Betreft een vooronderzoek behorende bij het detectieonderzoek ter plaatse van het Texoprintterrein te Boekelo. In het rapport wordt gesteld dat de kans op aantreffen van CE binnen het onderzochte gebied reëel is.

C.J. van Dueren den Hollander, Historisch en Naoorlogs Onderzoek HTS-locatie (projectcode SI0363, concept d.d. 12 juli 2005).

Betreft een historisch onderzoek ter plaatse van de voormalige HTS-toren op de hoek van de Boulevard 1945 en de Brinkstraat. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat het gebied als verdacht op CE moet worden beschouwd.

KWS Bijzondere Opdrachten, Onderzoek Conventionele Explosieven Eindrapport OCE onderzoek voormalig HTS gebouw, Enschede (kenmerk 750015 OCE, definitief d.d. 5 oktober 2005).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van het voormalige HTS-terrein, gelegen op de hoek Brinkstraat en Boulevard 1945. Als zoekdoel werd munitie met een kaliber van 75 mm en groter genomen. Verschillende objecten werden benaderd, echter geen CE aangetroffen.

ECG, Verslaglegging van de detectiewerkzaamheden in het onderzoeksgebied 'Hofkwartier-Zuiderval' te Enschede (zonder kenmerk, d.d. november 2006).

Betreft een rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden in het onderzoeksgebied te Hofkwartier-Zuiderval in Enschede. In het rapport wordt geadviseerd de ingemeten verdachte objecten te benaderen.

Van dit verslag is geen weergave van het projectgebied beschikbaar gebleken.

REASeuro, Vooronderzoek Hartmancomplex Oosterstraat Enschede (kenmerk RO-060158, definitief d.d. 21 november 2006).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het Hartmancomplex aan de Oosterstraat te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat op basis van de resultaten van het onderzoek er tijdens toekomstige werkzaamheden CE aangetroffen kunnen worden.

REASeuro, Rapport Probleemanalyse Hartmancomplex gemeente Enschede (kenmerk RO-070006, definitief d.d. 10 januari 2007).

Betreft een probleemanalyse ter plaatse van het Hartmancomplex aan de Oosterstraat te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden gesteld dat de kans op het aantreffen van CE binnen het onderzochte gebied laag is.

ECG, Onderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied: 'Dish-locatie Boulevard 1945 te Enschede' (zonder kenmerk, d.d. februari 2007).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van Boulevard 1945 te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er geen feitelijke aanwijzingen zijn gevonden die duiden op een hoger risico op het aantreffen van CE binnen het onderzochte gebied dan op andere plaatsen in Nederland.

REASeuro, Vooronderzoek Persleiding Eschmarke, Enschede (projectnummer 07490RO-070089, d.d. 23 mei 2007).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van de Eschmarke te Enschede. Blijkens het rapport is er binnen het onderzochte gebied sprake van de mogelijkheid CE aan te treffen als gevolg van luchtaanvallen (afwerpmunitie, raketten) en het neerstorten van een vliegtuig (geschutmunitie, KKM).

ECG, Verslaggeving detectieonderzoek op de projectlocatie de "Zuiderval" fase 2 (zonder kenmerk, juni 2007).

Betreft een rapport behorende bij een detectieonderzoek te Zuiderval, Enschede. In het rapport wordt gesteld dat er ferromagnetische verstoringen werden waargenomen welke erop zouden kunnen duiden dat er zich mogelijk afwerpmunitie in de grond bevindt.

ECG, Inventarisatie naar de aanwezigheid van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied 'Het Vaneker' te Enschede (z.k., z.d.).

Betreft een inventariserend vooronderzoek ter plaatse van het projectgebied Het Vaneker te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied sprake is van de mogelijke aanwezigheid van 'handgranaten, (mortier)granaten, militaire uitrusting en materieel, handwapens, vliegtuigbommen'.

In dit onderzoek zijn per abuis diverse watergangen (sloten) na luchtfotoanalyse aangemerkt als militaire loopgraven.

ECG, Probleemanalyse voor het onderzoeksgebied: 'Het Vaneker te Enschede' (z.k, oktober 2007).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het projectgebied Het Vaneker te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied sprake is van verdachte gebieden als gevolg van luchtaanvallen en militaire aanwezigheid (verdedigingswerken).

REASeuro, Usseleres, gemeente Enschede. Probleeminventarisatie en -analyse (kenmerk RO-0880058, d.d. 3 april 2008).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van Usseleres in de gemeente Enschede. Blijkens het rapport is er ter plaatse van het onderzochte gebied sprake van de mogelijke aanwezigheid van raketten van 60 lb, geschutmunitie van 20 mm, handgranaten en KKM.

ECG, Eindrapportage explosievenonderzoek 'Haaksbergerstraat en Broekheurnerweg te Enschede' (projectnummer 199-007, d.d. 11 juni 2008).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van de Haaksbergerstraat en de Broekheurnerweg te Enschede. Het onderzochte gebied kon worden vrijgegeven van explosieven. In het rapport wordt vermeld dat er op 24 oktober 2007 en op 2 april 2008 twee onderdelen van 4 lb submunitie werden aangetroffen.

REASeuro, Vooronderzoek Probleeminventarisatie en -analyse Hardick & Seckel, gemeente Enschede (kenmerk RO-080097, d.d. 18 juni 2008).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het terrein tussen de Sumatrastraat, Getfertweg, Bleekweg en Kuipersdijk te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er onvoldoende aanleiding bestaat om te veronderstellen dat op het onderzochte terrein CE uit de Tweede Wereldoorlog zouden zijn achtergebleven.

T&A Survey, Verklaring vrij van explosieven (kenmerk 0308GPR1281.1, d.d. 24 juni 2008).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van een persleiding nabij het spoor tussen de Veldzichtweg en de Zwareweg in Enschede. Zoekdoel: gevechtskoppen SAP 60 lb tot de werkdiepte (in de regel 1,5 tot 2,0 meter minus maaiveld (1,5 tot 2,0m-MV)). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven van explosieven.

KWS Bijzondere Opdrachten, Proces verbaal van oplevering OCE Javastraat, Enschede (kenmerk 780010, definitief d.d. 20 augustus 2008).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van de Javastraat te Enschede, waarbij het onderzochte gebied kon worden vrijgegeven tot 2,50 meter minus maaiveld (2,50m-MV). Er werden geen explosieven aangetroffen.

ECG, Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied: 'Loswal Haven Enschede' (documentcode 213-008-PI-000, d.d. september 2008).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van de locatie haven te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er op basis van de resultaten van de probleeminventarisatie kan worden geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied een verhoogde kans bestaat op het aantreffen van CE.

Het zou hierbij gaan om verschoten geschutmunitie en raketten, alsmede om gedumpte CE. In de uiteindelijke conclusie wordt beargumenteerd dat er uit de geraadpleegde bronnen niet is gebleken dat er in het te bewerken gebied sprake is van een verhoogd risico op het aantreffen van achtergebleven CE.

ECG, Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied: 'Twekkelerzoom' te Enschede (documentcode 241-008-PIA-02, d.d. november 2008).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van Twekkelerzoom te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er sprake is van verdachte gebieden binnen het onderzochte gebied. Het zou daarbij gaan om afwerpmunitie en om verschoten en gedumpte munitie.

Koninklijke Landmacht, Rapport van Vooronderzoek (werkorder 20081704, d.d. 15 april 2009).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van Vliegveld Twenthe. In het rapport wordt geconcludeerd dat ter plaatse van het terrein diverse CE kunnen worden aangetroffen.

ECG, Luchtfotoanalyse t.b.v. het vaststellen van het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied: 'Het Vaneker te Enschede (fase 1)' (documentcode 127-009-LUFO-01, juni 2009).

Betreft de luchtfotoanalyse ter plaatse van het projectgebied Het Vaneker te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied sprake is van een verdacht gebied afwerpmunitie.

ECG, Eindrapportage detectie- en benaderonderzoek 'Vaneker', gemeente Enschede, fase 1 (documentcode 127-009-ER-01, z.d.).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden te Vanaker, Enschede. Blijkens het rapport werd het gebied onderzocht en vrijgegeven tot een diepte van 2,0 meter minus maaiveld (2,0m-MV). Er werden geen CE of restanten van CE aangetroffen.

Leemans, Proces-verbaal van oplevering (vrijwaring verklaring) Vervangen 70m1 riolering onder OCE-condities Ternatestraat te Enschede (projectnummer S2008.054, d.d. 15 juli 2009).

Betreft het proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden in de Ternatestraat te Enschede. Blijkens het rapport werd het gebied onderzocht op de aanwezigheid van afwerpmunitie gelijk aan of groter dan 60 lb. Het onderzochte gebied, ter plaatse van de rioolvervangingswerkzaamheden, is onderzocht tot 0,50 meter minus onderzijde van het te vervangen riool en werd vrijgegeven op de aanwezigheid van vliegtuigbommen met een kaliber van 60 lb of groter.

VolkerWessels, Projectgebonden risicoanalyse Civiele werkzaamheden Fase 2-3 bij CE-bodemonderzoek Gemeente Enschede MIRO Center (kenmerk 07791/RO-09129, versie 0.2 d.d. 20 juli 2009).

Betreft een projectgebonden risicoanalyse voor het onderzoeksgebied MIRO Center te Enschede, waarin wordt geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied mogelijk een blindganger van 500 lb aanwezig is.

REASeuro, Projectgebonden risicoanalyse Civiele Werkzaamheden Project Willem Wilminckplein Gemeente Enschede (kenmerk RO-090114, versie 1.0 d.d. 6 augustus 2009).

Betreft een projectgebonden risicoanalyse ter plaatse van het Willem Wilminckplein te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen het opsporingsgebied een verhoogde kans op het aantreffen van CE geldt.

KWS Bijzondere Opdrachten, Vooronderzoek Probleeminventarisatie en –analyse Opsporen Conventionele Explosieven OCE Bornebroek-Epe (kenmerk 790010, definitief d.d. 13 oktober 2009).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het tracé Bornebroek – Epe (D). Op basis van het onderzoek werden vijf verdachte gebieden onderscheiden (brandbommen, gevechtscoppen 60 lb SAP van 3 inch luchtgrondraket en afwerpmunitie tot 1000 lb).

REASeuro, Projectgebonden risicoanalyse Civiele Werkzaamheden Fase 2-3 CE bodemonderzoek (kenmerk RO-100010, versie 1.0 d.d. 4 februari 2010).

Betreft een projectgebonden risicoanalyse ter plaatse van de Hengelosestraat 98-100a te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er na de Tweede Wereldoorlog al veel werkzaamheden binnen het opsporingsgebied zijn uitgevoerd. De kans dat er in de uitvoeringsfase CE worden aangetroffen wordt door het bureau als gering gekwalificeerd.

Leemans, Historisch Onderzoek Probleeminventarisatie naar conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog in de gemeente Enschede (geen kenmerk, definitief d.d. 4 mei 2010).

Betreft een vooronderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van explosieven ter plaatse van de haven te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er in de geraadpleegde bronnen geen aanwijzingen zijn aangetroffen dat het aangewezen onderzoeksgebied aan (directe) oorlogshandelingen onderhevig is geweest. Het onderzochte gebied wordt als niet verdacht op explosieven verklaard.

ECG, Probleemanalyse naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied “Velve-Lindehof” (documentcode 089-010-PA-01, d.d. juni 2010).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het projectgebied Velve-Lindehof in de gemeente Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er sprake is van verdachte gebieden ten gevolge van de aanwezigheid van luchtafweerstellingen.

ECG, Probleemanalyse naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied “Auke Vleerstraat te Enschede (fase 2)” (documentcode 130-009-PA-01, z.d.).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het projectgebied Auke Vleerstraat te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied sprake is van verdachte gebieden ‘gelegde’ en verschoten geschutmunitie en gedumpte munitie.

ECG, Luchtfotoanalyse t.b.v. van het vaststellen van het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied: ‘Beektracé Vanaker te Enschede’ (documentcode 090-010-LUFO-01, d.d. juli 2010).

Betreft een rapport m.b.t. luchtfotoanalyse te Vanaker, Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er op basis van de luchtfoto’s kan worden gesteld dat er binnen het beektracé geen sprake is van zichtbare bodemverstoringen die duiden op een verhoogd risico op het aantreffen van achtergebleven CE.

KWS Bijzondere Opdrachten, Projectgebonden risicoanalyse Civiele Werkzaamheden. Fase 2-3 CE-bodemonderzoek Aardgastransportleiding Bornerbroek – Epe (D) (kenmerk KWS-BO-7100012, versie 1.0 d.d. 5 juli 2010).

Betreft een projectgebonden risicoanalyse ter plaatse van het tracé Bornerbroek naar Epe (D). Ter plaatse van verschillende verdachte gebieden worden veiligheidsmaatregelen geadviseerd voorafgaande aan de geplande werkzaamheden.

REASeuro, Projectgebonden risicoanalyse Civiele Werkzaamheden Fase 2-3 CE-bodemonderzoek Gemeente Enschede – Inrichtingsplan Enschede-Noord Deelgebied Lonnekermarke (blok 4) (kenmerk RO-100113, versie 1.0 d.d. 9 augustus 2010).

Betreft een projectgebonden risicoanalyse ter plaatse van de Lonnekermarke te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen het onderzochte gebied kans bestaat op het aantreffen van CE (afwerpmunitie).

KWS Bijzondere Opdrachten, Proces verbaal van oplevering Helweg-Borgweg OCE Bornerbroek-Epe (kenmerk 7100012, definitief d.d. 20 augustus 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij werkzaamheden aan het tracé tussen de Helweg en de Borgweg. Het onderzochte gebied werd onderzocht en vrijgegeven tot een diepte van 3,00 meter minus maaiveld (3,00m-MV). Er werden geen explosieven aangetroffen.

KWS Bijzondere Opdrachten, Proces verbaal van oplevering Helweg-Haaksbergsestraat OCE Bornerbroek-Epe (kenmerk 7100012, definitief d.d. 27 augustus 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij werkzaamheden aan het tracé tussen de Helweg en de Haaksbergsestraat. Het onderzochte gebied werd onderzocht en vrijgegeven tot een diepte van 3,00 meter minus maaiveld (3,00m-MV). Er werden geen explosieven aangetroffen.

KWS Bijzondere Opdrachten, Proces verbaal van oplevering Rosinkweg-Haaksbergsestraat OCE Bornerbroek-Epe (kenmerk 7100012, definitief d.d. 30 augustus 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij werkzaamheden aan het tracé tussen de Rosinkweg en de Haaksbergsestraat. Het onderzochte gebied werd onderzocht en vrijgegeven tot een diepte van 3,00 meter minus maaiveld (3,00m-MV). Er werden geen explosieven aangetroffen.

KWS Bijzondere Opdrachten, Proces verbaal van oplevering Vak 24-1 t/m 24-3 (gebied B) OCE Bornerbroek-Epe (kenmerk 7100012, definitief d.d. 30 augustus 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij werkzaamheden aan het tracé Bornerbroek – Epe (D). Het onderzochte gebied werd middels oppervlakedetectie onderzocht en vrijgegeven tot een diepte van 3,50 meter minus maaiveld (3,50m-MV). Er werden geen explosieven aangetroffen.

Leemans, Proces Verbaal van Oplevering Explosievenonderzoek t.b.v. 4x4 oefenbaan Vliegbasis Twenthe (documentnummer S2010.099-001, d.d. 17 september 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van het vliegveld te Enschede. Het onderzochte gebied werd tot 4,0 meter minus maaiveld (4,0m-MV) onderzocht en vrijgegeven. Er werd een blindganger van afwerpmunitie (100 lb) aangetroffen, daarnaast een pantserbrandgranaat van 20 mm.

KWS Bijzondere Opdrachten, Proces verbaal van oplevering Deelgebied C OCE Bornerbroek-Epe (kenmerk 7100012, definitief d.d. 21 september 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij werkzaamheden aan het tracé Bornerbroek – Epe (D). Het onderzochte gebied werd middels oppervlakedetectie en detectie te water onderzocht en vrijgegeven tot een diepte van 4,50 meter minus maaiveld (4,50m-MV). Er werden geen explosieven aangetroffen.

Leemans, Detectierapportage Explosievenonderzoek Rioleringswerkzaamheden Tweekelerzoom Enschede (documentnummer S2010.146-001, d.d. 11 oktober 2010).

Betreft het rapport behorende bij detectiewerkzaamheden in het projectgebied Tweekelerzoom te Enschede. Het gebied werd onderzocht op de aanwezigheid van afwerpmunitie, enkele objecten werden verwijderd.

ECG, Probleemanalyse naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied "Boddenkamp te Enschede" (documentcode 217-010-PA-01, d.d. november 2010).

Betreft een probleemanalyse met als doelstelling meer inzicht te krijgen in de duiding het plangebied als 'verdacht gebied', het mogelijkere wijs aanvullen van historische gegevens uit het ECG-archief en het beschrijven van de mogelijke risico's die het uitvoeren van de geplande werkzaamheden, in relatie tot de mogelijke aanwezigheid van explosieven, met zich meebrengen. In het rapport wordt geadviseerd, met het oog op de mogelijke aanwezigheid van afwerpmunitie en submunitie, opsporingswerkzaamheden uit te voeren.

Armaex, Proces verbaal van oplevering voor het detecteren en benaderen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied "Vlb Twenthe, plaatsen hekweg cluster C t.h.v. Fokkerweg" (projectnummer A2010.022, definitief d.d. 12 november 2010).

Betreft een proces verbaal van oplevering ter plaatse van de Fokkerweg te Enschede. Het gebied werd onderzocht tot een diepte van minimaal 1,0 meter +/- ontgraven cunnet en ter plaatse van de paallocaties op de aanwezigheid van explosieven. Zoekdoel: explosieven met een diameter vanaf 20 millimeter. Er zijn binnen het onderzoeksgebied geen explosieven of delen ervan aangetroffen.

T&A Survey, Rapportage betreffende de uitgevoerde opsporingswerkzaamheden ter plaatse van het riooltracé aan de Niasstraat in de gemeente Enschede (projectnummer 1010GPR2247, versie 1.0 d.d. 16 november 2010).

Betreft de rapportage behorende bij opsporingswerkzaamheden in de Niasstraat te Enschede. De benaderingswerkzaamheden hebben geresulteerd in een aantal objecten, geen daarvan zijnde CE. Het gebied werd vrijgegeven van explosieven.

T&A Survey, Rapportage betreffende de opsporing van Conventionele Explosieven ten behoeve van bestek Reconstructie Parkweg, Volksparksingel en Tubantiasingel in de gemeente Enschede (projectnummer 0310GPR2030, versie 1.0 d.d. 10 december 2010).

Betreft het rapport behorende bij detectiewerkzaamheden ter plaatse van de Parkweg, Volksparksingel en Tubantiasingel in de gemeente Enschede. Blijkens het rapport werd het onderzochte gebied vrijgegeven.

T&A Survey, Opsporing van Conventionele Explosieven ter plaatse van riooltracé aan de Kuipersdijk te Enschede (projectnummer 06120GPR2150, d.d. 14 maart 2011).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van een aan te leggen riolering aan de Kuipersdijk te Enschede, met als doel het gebied vrij te geven van explosieven (geschutmunitie vanaf 7,5 cm en afwerpmunitie vanaf 250 lb). De onderzoeksdiepte werd vastgesteld op maximaal 2,25 meter minus maaiveld (2,25m-MV). Uit het procesverbaal van oplevering stelt T&A Survey dat er tijdens het onderzoek geen explosieven zijn aangetroffen.

ECG, Probleemanalyse naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied "Spoor- en Middengebied Enschede" (documentcode 031-011-PA-01, d.d. maart 2011).

Betreft een probleemanalyse met als doelstelling meer inzicht te krijgen in de duiding het plangebied als 'verdacht gebied', het mogelijkerwijs aanvullen van historische gegevens uit het ECG-archief en het beschrijven van de mogelijke risico's die het uitvoeren van de geplande werkzaamheden, in relatie tot de mogelijke aanwezigheid van explosieven, met zich meebrengen. In het rapport wordt geconcludeerd dat er binnen de onderzoeksgebieden 'Middengebied' en 'Spoorgebied' geen feitelijk aantoonbaar risico bestaat op het aantreffen van achtergebleven CE.

REASeuro, Proces Verbaal van Oplevering CE-bodemonderzoek Gemeente Enschede Willem Willminkplein (kenmerk RO-110130, versie 1.0 d.d. 31 augustus 2011).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van het Willem Willminkplein te Enschede. Een gedeelte van het onderzochte gebied kon worden vrijgegeven van explosieven.

Saricon, Proces verbaal van oplevering Oude Vliegveldweg Enschede (documentcode 11S139-PVO-01, d.d. 9 september 2011).

Betreft een procesverbaal van oplevering ter plaatse van het vliegveld te Enschede, waar onderzoek is verricht tot een diepte van 4,0 meter minus maaiveld (4,0m-MV). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven.

Saricon, Proces verbaal van oplevering Munitieopslag Enschede (documentcode 11S139-PVO-02, d.d. 19 september 2011).

Betreft een procesverbaal van oplevering ter plaatse van het vliegveld te Enschede, waar onderzoek is verricht tot een diepte van 4,0 meter minus maaiveld (4,0m-MV). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven.

Saricon, Proces verbaal van oplevering Stelconbaan en hekwerk Enschede (documentcode 11S139-PVO-03, d.d. 20 september 2011).

Betreft een procesverbaal van oplevering ter plaatse van het vliegveld te Enschede, waar onderzoek is verricht tot een diepte van 4,0 meter minus maaiveld (4,0m-MV). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven.

T&A Survey, Historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van niet gesprongen conventionele explosieven ter plaatse van station en emplacement Enschede (projectnummer L-NGE001, versie 1.0 d.d. 28 oktober 2011).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het station en emplacement te Enschede. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat er mogelijk verschillende typen CE binnen het onderzoeksgebied kunnen worden aangetroffen, waaronder 'gevechtsveldmunitie' (waaronder verstaan geschutmunitie vanaf 2 cm en mijnen) afwerpmunitie (250, 500 en 1000 lbs, alsook brisant- en brandbommen van onbekend gewicht), alsook raketten (60 lb).

ECG, Rapportage detectieonderzoek "Boddenkamp Enschede" (documentcode 217-010-DE-01v2, d.d. 15 februari 2012).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van een terrein ter plaatse van de Boddenkampstraat. Op basis van de meetresultaten wordt in het rapport geadviseerd het explosievenonderzoek voort te zetten middels het benaderen en identificeren van de objecten voortkomend uit de interpretatie van de meetdata.

ECG, Eindrapportage detectie- en benaderonderzoek 'Boddenkamp', gemeente Enschede (documentcode 217-010-ER-02, definitief d.d. 10 april 2012).

Betreft een rapport behorende bij het detectieonderzoek ter plaatse van het terrein Boddenkamp in Enschede, waarbij het op de aanwezigheid van explosieven onderzochte gebied tot een diepte van 4,5 meter minus maaiveld (4,50m-MV) kon worden vrijgegeven. Er werden geen explosieven aangetroffen.

ECG, Eindrapportage detectie- en benaderonderzoek 'Boddenkamp', gemeente Enschede (documentcode 217-010-ER-02.v02, definitief d.d. 26 april 2012).

Betreft een rapport behorende bij het detectieonderzoek ter plaatse van het terrein Boddenkamp in Enschede, waarbij het op de aanwezigheid van explosieven onderzochte gebied tot een onbeperkte diepte kon worden vrijgegeven. Er werden geen explosieven aangetroffen.

Leemans, Rapport van Vooronderzoek. Vooronderzoek bestaande uit een probleeminventarisatie en een probleemanalyse naar conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog in de gemeente Enschede (projectnummer S2012.010, definitief d.d. 16 mei 2012).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van de Hengelosestraat te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat de vermoedelijke aanwezigheid van explosieven in en in de directe omgeving van het onderzoeksgebied niet is uit te sluiten. Het zou hierbij volgens het rapport gaan om afwerpmunitie (afgeworpen/gedumpt/begraven).

ECG, Eindrapportage detectie- en benaderonderzoek 'Boddenkamp', gemeente Enschede (documentcode 217-010-ER-02.v03, definitief d.d. 22 november 2012).

Betreft een rapport behorende bij het detectieonderzoek ter plaatse van het terrein Boddenkamp in Enschede, waarbij het op de aanwezigheid van explosieven onderzochte gebied tot een onbeperkte diepte kon worden vrijgegeven. Er werden geen explosieven aangetroffen.

ECG, Vrijgaveverklaring Van Heekgarage Enschede (kenmerk 378-012/ECG12524, d.d. 4 december 2012).

Betreft een begeleidende brief waarin wordt gesteld dat de onderzochte locatie ter plaatse van de Van Heekgarage aan de Beltstraat, Koningstraat en de Boulevard 1945 op basis van het uitgevoerde detectie- en benaderwerk is vrijgegeven van explosieven. Er werden geen explosieven aangetroffen.

Onder het WSCS-OCE (2012) uitgevoerde onderzoeken door derden

Van den Herik, Eindrapport Opsporing Conventionele Explosieven Kanaalpannd Enschede-Hengelo (nummer/versie 10387 ER OCE 1 V1, d.d. 6 september 2012).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ter plaatse van kanaalpannd Hengelo-Enschede, met als doel het gebied dusdanig vrij te geven op de aanwezigheid van CE dat de toekomstige baggerwerkzaamheden veilig uitgevoerd zouden kunnen worden. Een totaal van 42 objecten werd benaderd. Vier objecten bleken gerelateerd aan de Tweede Wereldoorlog. Tijdens het onderzoek werd CE aangetroffen (restant seinpatroon, Duits, verschoten).

Saricon, Proces verbaal van oplevering Lonnekerberg Enschede (documentcode 12S126-PVO-01, definitief d.d. 7 december 2012).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij opsporingswerkzaamheden te Lonnekerberg in de gemeente Enschede. Tijdens de benaderwerkzaamheden werden de volgende CE aangetroffen: 3 stuks afwerpmunitie van 50 kg (Duits), 13 stuks geschutmunitie van 2 cm (Duits), 1 stuks klein-kaliber munitie van 13 mm (Duits) en 10 stuks restanten van CE. Overige objecten betroffen veelal scherven van CE en schroot. Het onderzochte gebied kon deels worden vrijgegeven tot 1,0 meter minus maaiveld (1,0m-MV) en deels tot 0,50 meter minus maaiveld (0,5m-MV).

Cees van den Akker Advies, Quicksan Vooronderzoek Conventionele Explosieven (kenmerk 523103-404H, d.d. 18 april 2013).

Betreft een bureaustudie ter plaatse van de omgeving Tweekelo en Boekelo in de gemeente Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat op basis van het bronnenmateriaal gesteld kan worden dat er feitelijke aanwijzingen zijn dat er oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden binnen het projectgebied. De mogelijk aan te treffen explosieven zouden bestaan uit klein-kaliber munitie, hand- en geweergrenaten, mortiermunitie, geschutmunitie, raketten t/m 3 inch, afwerpmunitie t/m 500 lb en vuurwapens.

T&A Survey, Procesverbaal van oplevering – verklaring vrij van explosieven (kenmerk 0213GPR3311.1, d.d. 24 april 2013).

Betreft een procesverbaal van oplevering ter plaatse van de Noord Esmarkerrondweg en de Gronaustraart te Enschede, waar onderzoek is verricht naar de aanwezigheid van afwerpmunitie van 500 lb tot een diepte van 2,5 meter minus maaiveld (2,5m-MV). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van deze explosieven.

ECG, Vrijgaveverklaring drukschotlocatie Km 52.745 (kenmerk 189-013/ECG13281v1, d.d. 11 juni 2013).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende bij detectiewerkzaamheden te emplacement Groot Enschede. De onderzochte locatie werd vrijgegeven tot 1,00 meter minus maaiveld (1,0m-MV). CE werden niet aangetroffen.

ECG, Rapportage detectieonderzoek “Aansluiting EHS, gemeenten Enschede en Oldenzaal” rond vliegveld Twente (documentcode 162-013-DE-01, definitief d.d. 19 augustus 2013).

Betreft het rapport behorende bij een detectieonderzoek ter plaatse van het vliegveld te Enschede met als zoekdoel afwerpmunitie en geschutmunitie (vanaf 50 mm), klein-kaliber munitie, hand- en geweergrenaten en explosieve stoffen. Binnen het onderzochte gebied werden 96 verdachte objecten waargenomen die voldeden aan de onderzoeksdoelstellingen. Geadviseerd wordt het explosievenonderzoek voort te zetten.

T&A Survey, Procesverbaal van oplevering – verklaring vrij van explosieven (kenmerk 1013GPR4007, d.d. 15 oktober 2013).

Betreft een proces verbaal van oplevering ter plaatse van de Multatulistraat te Enschede, waar onderzoek is verricht naar de aanwezigheid van afwerpmunitie van 250 en 1000 lb en raketten van 60 lb tot een diepte van 2,0 meter minus maaiveld (2,0m-MV). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven.

T&A Survey, Opsporing van verdachte objecten, mogelijke Conventionele Explosieven, ter plaatse van een perceel gelegen aan de Keppelerdijk te Glanerbrug (projectnummer 0713GPR3450.1, d.d. 7 november 2013)/Procesverbaal van oplevering – Verklaring vrij van explosieven (d.d. 7 november 2013).

Betreft het rapport behorende bij opsporingswerkzaamheden ten Glanerbrug aan de Keppelerdijk. Zoekdoel: CE met een kaliber van 5,0 centimeter en groter, tot 1,0 meter minus maaiveld (1,0m-MV). Het onderzochte gebied kon worden vrijgegeven van explosieven.

ECG, Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen van conventionele explosieven in het onderzoeksgebied "Aansluiting EHS vliegveld Twente" (documentcode 162-013-VO-03, d.d. 2 december 2013).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van twee locaties op het vliegveld te Enschede. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat het gebied verdacht is op de aanwezigheid van afgeworpen en gedumpte CE.

Leemans, Proces verbaal van oplevering onderzoek naar explosieven uit WOII Fokkerweg Enschede (S2013.156-PVO1, d.d. 12 december 2013).

Betreft een proces verbaal van oplevering betreffende opsporingswerkzaamheden aan de Fokkerweg te Enschede. Het onderzochte gebied werd gedetecteerd op de aanwezigheid van CE in de vorm van CE met een kaliber vanaf 20 mm. Er werden geen CE aangetroffen.

ECG, Vooronderzoek Schuttersveld te Enschede (documentcode 388-013-VO-01, concept d.d. 24 maart 2014).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het Schuttersveld te Enschede. Ter plaatse van het onderzochte gebied is sprake van een verdacht gebied afgeworpen CE.

ECG, Vooronderzoek Celebesstraat te Enschede (documentcode 102-014-VO-01 concept, d.d. 26 maart 2014).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van de Celebesstraat te Enschede. Ter plaatse van het onderzochte gebied is sprake van een verdacht gebied 'munitieartikelen'.

ECG, Vooronderzoek Varviksweg te Enschede (documentcode 108-014-VO-01 concept, d.d. 4 april 2014).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van de Varviksweg te Enschede. Ter plaatse van het onderzochte gebied is sprake van een verdacht gebied 'afgeworpen munitieartikelen'.

Saricon, Proces verbaal van oplevering Verlegging tracé Jufferbeek Enschede – Oldenzaal (documentcode 14S071-PVO-01, d.d. 11 juni 2014).

Betreft een proces verbaal van oplevering ter plaatse van de locatie Jufferbeek te Enschede, waar onderzoek is verricht tot een diepte van 4,0 meter minus maaiveld (4,0m-MV). Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven.

Leemans, Proces verbaal van oplevering Onderzoek naar explosieven uit WOII Twenthe munitieruiming voormalige vliegbasis 1^e benaderingsfase (kenmerk 1002489-P-010-21, d.d. 18 augustus 2014).

Betreft een proces verbaal van oplevering ter plaatse van het vliegveld te Enschede, waarbij werd gezocht naar CE met een kaliber vanaf 99 lb. Tijdens het onderzoek werden 1700 stuks CE aangetroffen.

Leemans, Proces verbaal van oplevering Onderzoek naar explosieven uit WOII Twenthe munitieruiming voormalige vliegbasis 2^e benaderingsfase (kenmerk 1002489-P-010-22, d.d. 30 september 2014).

Betreft een proces verbaal van oplevering ter plaatse van het vliegveld te Enschede, waarbij werd gezocht naar CE met een kaliber vanaf 20 lb en 20 mm. Tijdens het onderzoek werden 610 stuks CE aangetroffen.

T&A Survey, Procesverbaal van oplevering – verklaring vrij van explosieven (kenmerk 1014GPR4625.2, d.d. 13 november 2014).

Betreft een proces verbaal van oplevering ter plaatse van de Parkstraat te Enschede, waar onderzoek is verricht tot een diepte van 3,5 meter minus maaiveld (3,5m-MV), met als zoekdoel raketten van 60 lb en afwerpmunitie. Het onderzochte gebied werd vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven.

ECG, Vrijgaveverklaring conform bestek 1002489-P-010-22 (kenmerk 262-014/ECG14503v2, d.d. 17 november 2014).

Betreft een proces verbaal van oplevering behorende opsporingswerkzaamheden ter plaatse van het vliegveld te Enschede. Het onderzochte gebied werd vrijgegeven, waarbij een oefenbom van 25 lb werd aangetroffen.

T&A Survey, Procesverbaal van oplevering verklaring vrij van explosieven (kenmerk GPR5216, 11 augustus 2015).

Betreft een proces verbaal van oplevering betreffende een detectieonderzoek in de Malangstraat te Enschede, waarbij werd gezocht naar afwerpmunitie tot de onderkant van bestaand riool (1,50 meter minus maaiveld (1,50m-MV)). Er werden geen explosieven aangetroffen.

Leemans, Proces verbaal van oplevering Onderzoek naar explosieven uit WOII Varviksweg te Enschede (documentnummer S2015.19-PVO01, d.d. 27 november 2011).

Betreft een proces verbaal van oplevering betreffende een detectieonderzoek te Varviksweg, Enschede. Er werden geen explosieven aangetroffen.

Saricon, Proces verbaal van oplevering Bosgebieden Vlb. Twente Enschede (documentcode 15S054-02-PVO-01, definitief d.d. 18 december 2015).

Betreft een proces-verbaal van oplevering betreffende een detectieonderzoek te vliegveld Twente. Binnen de onderzochte gebieden werden geen objecten met de meetkarakteristieken van CE groter of gelijk aan 100 lb gemeten. Het gebied werd als zodanig vrijgegeven.

ECG, Proces-verbaal van oplevering Gerrit Jan van Heekpark (kenmerk 378-012-PVVO-01, d.d. 5 oktober 2016).

Betreft een proces verbaal van oplevering met betrekking tot opsporingswerkzaamheden ter plaatse van het Gerrit Jan van Heekpark te Enschede. Het gebied werd vrijgegeven tot een diepte van 2,50 meter minus maaiveld (2,50m-MV) en onderzocht op afwerpmunitie met een kaliber vanaf 200 mm of een gewicht van 50 kg of 100 lb, geschutmunitie, mortiermunitie, raketten en geleide wapens met een kaliber vanaf 50 mm. Er werden geen CE aangetroffen.

Bombs Away, Vooronderzoek Conventionele Explosieven Leidingtracé Enschede Gemeente Enschede (kenmerk 17P162, d.d. 5 februari 2017).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van een leidingtracé tussen Tweckelerveld en Voortman-Amelink, noordelijk van het spoor in de stad Enschede. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat er op basis van de geraadpleegde bronnen is vastgesteld dat er in (de nabijheid van) het onderzoeksgebied Leidingtracé Enschede geen oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden tijdens de Tweede Wereldoorlog waarbij mogelijk CE achtergebleven kunnen zijn. Het gebied is daarom onverdacht op het aantreffen van CE.

ECG, Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen van Conventionele Explosieven in het onderzoeksgebied "ZALO-terrein te Enschede" (documentcode 238-014-VO-02, definitief d.d. 13 juli 2018).

Betreft een vooronderzoek ter plaatse van het ZALO-terrein te Enschede. In het rapport wordt geconcludeerd dat het gebied als onverdacht op CE dient te worden beschouwd.

T&A Survey, Procesverbaal van oplevering (kenmerk GPR7418, definitief d.d. 20 september 2018).

Betreft een proces verbaal van oplevering met betrekking tot een detectieonderzoek aan de Oldenzaalsestraat te Enschede. Zoekdoel: afwerpmunitie van 100 lb, 250 lb, 500 lb en 1000 lb. Het onderzochte gebied kon worden vrijgegeven op de aanwezigheid van explosieven tot 3,50 meter minus maaiveld (3,5m-MV).

Bijlage 5. Overige bronnen

- [Achteruitkijkspiegel.nl](#)
- [Algemeen Hoogtebestand Nederland \(AHN\)](#)
- [Archief CE-documentatie \(BeoBOM\)](#)
- [Basisregistratie Adressen en gebouwen \(BAG\)](#)
- [Beeldbank NIOD](#)
- [Cultuurtijdschriften.nl](#)
- [Database Studiegroep Luchtoorlog \(SGLO\)](#)
- [Delpher \(krantendatabase\)](#)
- [DINOloket](#)
- [Enschedeinansichten.nl](#)
- [Entoen.nu](#)
- [Feindtätigkeitsberichte Januar 1943 - Dezember 1943](#)
- [Gemeente Enschede](#)
- [Google \(Earth, Maps, Streetview\)](#)
- [Luchtoorlogboventwente.nl](#)
- [Meijers, A., Offset vliegtuigbommen \(v. 9.0\)](#)
- [Militärliche Anlagen in historischen Luftbildern. Ein Leitfaden für die Luftbilddauswertung](#)
- [Niod.nl](#)
- [Publieke Dienstverlening Op de Kaart \(PDOK\)](#)
- [Rijkswaterstaat.nl](#)
- [Stadsarchief.enschede.nl](#)
- [Straatnamen.enschede.nl](#)
- [Topotijdreis.nl](#)
- [Tubantia.nl](#)

- [Wochenlage 1942-1943](#)
- [World Imagery](#)
- [Gemeentegeschiedenis.nl](#)
- [Inoudeansichten.nl](#)
- [Tracesofwar.nl](#)
- [Vergeltungswaffen.nl](#)
- [8thafhs.com](#)

Bijlage 6. Ruimingen EOD

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19711893	De Klomp 60, Enschede (Kamer 539)	3 1 1 1 1 1 1 1 1 1 100	Brandbommen 4 lb Geweergranaat Oefenantitankbrisantgranaatraket 3,5 inch Lichtgranaat 2 inch mortier Brisantgranaat van 81mm mortier Handgranaat nr. 69 Eihandgranaat Buis No 15 Buis No 50 ptn kkm div	Geen Practice Geen Leeg Leeg Leeg Leeg Leeg Geen Geen Geen
19721594	De Klomp 60, Enschede (Brigadier de Jong)	1/2 ons 1 ons 1 1 7 100	Zwart buskruit Magnesiumkorrels Rookgranaat van 25 ponder Handgranaat Mills No 36 Hulzen van 20 mm Patronen kkm diverse	Geen Geen Leeg Zonder ontsteker Geen Geen
19730654	Getvertsingel 182 (fa. Lohman)	1	Brandbom plusminus 40 cm (zeskant)	Gemelde brandbom is op 040473 geruimd door luchtmachtpersoneel van de vliegbasis Twente in opdracht van March. Brigade Twente
19731538	In droge sloot Hoge Boekeleweg, Enschede	2	Panzerschreck	Geen
19731539	De Klomp 60, Enschede	1	Panzerschreck	Geen
19731571	Landsteinerlaan, naast perceel no. 10 Boekelo	2	Handgranaten (aanvals) (steel)	Geen
19731630	Landsteinerlaan te Boekelo		Zoekactie	
19731672	Politiebureau	1	Binnen projectiel voor 120mm oefen	Geen
19731830	De Klomp 60, Enschede (wapenkamer)	1	Oefenantitankbrisantgranaatraket 3,5 inch	Geen
19732014	Politie-opslagplaats politie-garage Wilhelminastraat	1 500 1 1	Oefenantitankbrisantgranaatraket 3,5 inch Patroon kkm diversen Pantsergranaatpatroon 2cm Geweer	Geen Geen Geen Geen
19732334	Politiebureau	40	Patroon compleet 20mm	Niet verschoten

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19732338	In betonnen waterput aan de Oldenzaalsestraat 1009 te Enschede	40	Patroon compleet 20mm	Niet vershoten
19732720	Oude Deventerweg/hoek Vliegveldweg, ingang vliegbasis Twente	80	Brisantgranaatpatroon van 2 cm	Geen
		81	Brisantgranaatpatroon van 2 cm	Geen
		29	Brisantgranaatpatroon van 2 cm	Geen
		85	Hulzen van 2 cm	Geen
19732720B	Oude Deventerweg/hoek Vliegveldweg, ingang vliegbasis Twente	135	Brisantgranaatpatroon van 2 cm	Geen
		2	Staalhandgranaten	Geen
19732801	Oude Deventerweg/hoek Vliegveldweg, ingang vliegbasis Twente /Zoekactie Parallelweg nabij cafe de Paardenstal	54	Patronen pantsergranaat/SAP 37 mm	Geen
		1	Brisantpantsergranaat 37mm	Niet vershoten
		3	Springrookgranaat 2 inch mortier (fosfor)	Geen
		3	Brisantgranaat 2 inch mortier	Geen
19741409	Wilhelminastraat 99, Enschede	1	Ex. Granaat van 2 inch mortier	Geen
		1	Pantsergranaat 7,5 cm (oud-Nederlands)	Geen
		5	Patronen van 4 cm (uit 1903)	Geen
		1500	Patronen kkm (Duits)	Geen
19741303	Op het politiebureau	1	Brisantgranaat 2 inch mortier	Met schokbuis
		1	Ampul met inhoud afkomstig van textielfabriek	Geen
		1000	Patronen kkm diverse	Geen
		1	Rookgranaat 2 inch mortier	Leeg
		1	Blauwe bus met inhoud	(Hoort bij ampul)
19750547	Bureau gemeentepolitie	1	Rookgranaat 2 inch mortier	Geen
19751587	Bij werkkeet op openbare weg te Glanerbrug (via Pol Glanerbrug, Gronausestraat 1168) nieuwbouwwijk.	16	Aanvalsstaalhandgranaten	Geen
19753082	Politiebureau	1	Lichtgranaat van 81 mm mortier	Leeg, met buis M84
19760328	Op het (politie)bureau via wachtcommandant	1	Handgranaat Mills 36	Geen
19760441	Baggerschuit bij Vredestein in Havengebied	1	Brisantgranaatpatroon van 10,5 cm	Geen
19760464	Bij hondenhok op politiebureau	3	Handgranaten Mills No 36	Zonder beugel
		1	TSL No. 390	Geen
		1	Oefenantitankbrisantgranaatraket 3,5 inch	Vershoten
		1	Pantsergranaat 37 mm	Met lichtspoor
19760713	Bureau gemeentepolitie	3	Handgranaten Mills No 36	Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19760990	Op brigade in de tuin	1 4 1 1	Brisantgranaat 8,8 cm Traangashandgranaat Handgranaat Mills 36 Lichtgranaat van 2 inch mortier	Met schokbuis Geen Geen Geen
19761987	Bureau gemeentepolitie	1 2 1 1	Oefenbom van 25 lbs Oefenantitankbrisantgranaatraket 84mm tlv Lichtgranaat 60 mm TI M84	Geen Geen Leeg Leeg
19762631	Bureau gemeentepolitie	2	Pantsergranaat/Brisantgranaatpatroon 37 mm	Compleet
19763865	Bureau gemeentepolitie	40 1 1 1	Kkm diversen Aanvalshandgranaat ei (Duits) Aanvalshandgranaat steel (Duits) Brisantgranaatpatroon 2cm k/6?	Geen Geen Geen Geen
19764106	Tussen de percelen Haaksbergerstraat 862-864	22 49 3	Slagpijpje handgranaat Mills 38 Handgranaat Mills Stalen patroontrommels rond	Geen Zonder slagpijpje Met 200 kkm
19771083	In de schuur van landbouwer. Uit het land gekomen en ligt op een spade diep. Mogelijk nog meer?	7	Brisantgranaat 5 cm mortier	Met buis
19771240	Bureau gemeentepolitie bij de politiegarage	1 1	Brandbom 4 lbs Oefenhandgranaat M1	Geen Geen
19771408	Gemeentepolitie Enschede	1	Oefenbom 20 lbs	Geen
19773070	Politiegarage		Afkomstig van verzamelaar	
19773091	Achter de Lenko.	2 1	Rookgranaat 2 inch mortier Trommel .30 inhoudende wapenonderdelen	Geen Schroot
19773188	Tiggelaar (aardappelveld)	1	Contragewicht	Geen
19773211	Heer Romijn, Fonteinstraat 19, Oldenzaal	1 1 1 1 1 1	Brisantpantsergranaat 76mm Brisantpantsergranaat 10,5 cm Brisantpantsergranaat 15 cm Brisantpantsergranaat 13 cm Brisantpantsergranaat 5 inch raket (oefen) Oefenbom 23 lbs	Met bodembuis Met bodembuis Met bodembuis Leeg, zonder buis Zonder ontsteker Zonder ontsteker
19773439	INVOEREN, zie tekening			

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19773484	Keurslanden 12 (in de tuin van de bewoners begraven)	1	Handgranaat Mills 36	Met beugel
19773605	Noordweg, hr. Vijgen Swavertweg 226	1	Scherfbom 20 lb	Met neusbuis M110 (Amerikaans) in gewapende toestand. Slagpin echter geblokkeerd.
19773758	Zoekactie terreinen vliegbasis Twente			Verzoek telefonisch ingetrokken
19773828	Noordweg, hr. Zoeteman, Economische Zaken	1	Scherfbom 20 lbs (USA) zonder schokbuis	Geen
19773930	Beneluxlaan 65	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen
19780308	Bureau Rijkspolitie	1	Doos kkm	Geen
19780746	Oldenzaalsestraat 455 onder Rhodonderon	1	Grondanker	Schroot
19780789	Achter bureau	1	Lichtfakkel	Geen
19780995	Bureau gemeentepolitie	2	Brisantgranaat 3,7 cm	Met schokbuis (verschoten)
19781421	Bureau gemeentepolitie	1 1 400 1,5 kg 1	Stengunpatroonhouder Alarmpistool (Italiaans) Kkm Vuurwerk Rooksein	Incompleet Geen Geen Geen Geen
19781688	Velverweg 14 in de tuin en op bureau	1 250 1	Granaatkartets 5 cm (Oud-Nederlands) Kkm diversen Oefenhandgranaat 1c1	Verschoten, met tijdbuis Geen Geen
19781934	Spraakelweg 10 bij Lonneker	1	Brandblusser (geen explosief)	
19781935	Bureau Rijkspolitie	1	Restant van brisantgranaat 25 ponder	Gedeeltelijk gevuld
19782204	Bergweg (bosperceel)	2 1 1	Restanten van oefenbetonbom 50 kg (Duits) Handgranaatlichaam Mills 36 Oefenbrisantgranaatpatroon 30mm	Waarvan een met de buis AZ46 (wapeningsgedeelte) Leeg Leeg
19782753	Viekerweg in bouwland	6	1kg mortierbommetjes (Duits)	Geen
19783032	Bosperceel aan de Sniedersveldweg	12	Brisantgranaat 2cm	Met schokbuis (niet verschoten)
19783033	Op bureau in hok naast politiegarage	1 1 1 1 1	Brisantpantsergranaat 7,5 cm (Duits) Brisantpantsergranaat 5 cm (Duits) Brisantgranaat van 3,7 cm (Duits) Electrische buis (Duits) Rookgranaat b.s. van 75 mm	Met schokbuis (niet verschoten) Met schokbuis (niet verschoten) Met schokbuis (niet verschoten) Restant Niet verschoten
19790040	Bureau gemeentepolitie	9 9	Slagpen van 37mm schokbuis Vuurkoordtrekontsteker Nr. 29 (Duits)	Geen Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		20	Inleiders van 1 cm	Geen
19790138	Politiegarage	4 1 1 1	Brisantgranaat van 20mm Patroon .50 Huls (messing) 75mm Oefenscherfhandgranaat	Met schokbuis (niet verschoten) Geen Geen Met ontsteker nr. 19 (incompleteet)
19790165	Schabbinklanden 31	1	Mortiergranaat 2 inch (sein)	Incompleteet
19790229	Olieslagweg 7	1	Handgranaat Mills 36	Zonder slagpijpje
19790396	Bureau gemeentepolitie	1 6	Patroon van 2cm .30 kkm	Geen Geen
19790884	Kanaal Almelo-Nordhorn	1		Geen explosief aangetroffen
19790896	St. Janstraat 39	1	Oefenschokbuis (Oud-Nederlands)	Geen
19791409	Bureau gemeentepolitie	1 4 1	Brisantgranaat 3,7 cm Brisantgranaat van 2 cm Knalsein spoorwegen	Met schokbuis (verschoten) Met schokbuis (niet verschoten)
19791964	Wethouder Nijhuisstraat (sloperij)	1	Oefenbrisantgranaatpatroon 2 cm (Duits)	Geen
19792264	Bureau (in de garage)	1000 1 1	Stuks kkm Rookgranaat 2inch mortier Oefenbrisantgranaatpatroon	Geen Leeg Geen
19792306	Ligt op bouwterrein Slankweg 154	1	Springrookgranaat fosfor 2 inch mortier	Met schokbuis
19792372	Daalweg 90, naast schuurtje		Druktankje (geen munitie)	Geen
19792517	Slankweg		Schroot (geen munitie)	Geen
19792635	Politiegarage	1	Brisantgranaat van 30mm	Met schokbuis
19793058	Noordhoek Hegtstraat 11		Gemeld explosief niet meer te vinden	
19793059	Bureau gemeentepolitie (op wapenkamer)	Ca 1000	Stuks kkm diversen	Geen
19800253	Lonnekerberg	1	Brandbom, Duits, 1 kg	Geen
19800934	Vasterdlanden 197	1	Opgg? van 25 ponder	Verschoten
19801803	Bureau	1	Handgranaat (Oud-Nederlands) aanvals	Zonder wrijvings/treksteker
19801972	Bureau	1 1 1	Rookgranaat van 2 inch mortier Oefenbrisantgranaat van 2 cm Oefenbrisantgranaatpatroon van 2cm	Leeg Verschoten Geen
19801981	Fa. T.E.T. Boddenkampstraat	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19801982	Jasmijnstraat 70	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen
19801983	Flatgebouw de Kiepe	1	Restant van rookgranaat 2 inch mortier	Geen
19802283	Bergweg nabij vliegveld	1	Bom SD50	Met cw buis, zonder staart
19802366	Op hoek Buursestraat/Kwekkeboomweg	1	Contragewicht olielamp, geen munitie	Geen
19802469	Bureau	2 1 1 1	Brisantgranaat van 2 cm Brisantpantsergranaat van 2 cm Vermoedelijke rookpot Huls 2 cm	Met schokbuis (verschoten) Met schokbuis (verschoten) Geen Leeg
19802542	Wethouder Nijhuisstraat 1	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen
19803278	Wethouder Nijhuisstraat 98	1	Pantsergranaat van 17 ponder	Geen
19803378	Snietersveldweg (bosperceel)	1	Brisantgranaat van 75mm	Met schokbuis (niet verschoten)
19803379	Bureau	1	Tijdbuis	Geen
19803442	Bureau	15	Brisantgranaat van 2 cm	Met schokbuis (niet verschoten)
19810158	Bureau	1	Brandbom 4 lbs staaf	Compleet
19811071	Ypke Mulenstraat 21	1	Handgranaat Mills 36	Met ontsteker
19811724	Lonnekerberg	1 30 2	Restant van elektrische bombuis (Duits) Patronen kkm diverse Slagpijpje (non-electrisch)	Geen Geen Geen
19812051	In C.T. gebouw v.d. T.H. te Enschede	1000 3 1 1 6	Klein-kalibermunitie Scheepsvuurwerk Restant AZ.13 Fles met (onleesbaar) Patronen (sein)	Diverse kalibers Geen Geen Geen Geen
19812073	Bunker achter bureau	8 1 1 1	Brisantgranaat van 20 mm Brisantgranaatpatroon van 20mm Pantserbrandgranaat van 20 mm Brisantbom SD1	Met schokbuis (niet verschoten) Met schokbuis (niet verschoten) Niet verschoten Met AZ.73
19812263	Bureau	1000	Patronen kkm, .30	Scherp
19812276	Bureau	44 2	Patronen kkm diverse Sim 'expl and flash' DM54 LOTCA 71-5	Geen Geen
19812426	In bos 15 m van het hek van de vliegbasis	1	Springrookgranaat fosfor van 4.2 inch	Geen
19812439	Bureau	1	Brisantpantsergranaat van 37mm	Met bodembuis M58

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19812636	In tuin van perceel Geraniumstraat 18	1 25 1	Staaftbrandbom 4 lbs Kkm Rookgranaat van 25 ponder	Geen Geen Leeg
19812947	Broeiersweg bij kanaal	1	Oefenantitankbrisantgranaatkraket 3,5 inch	Geen
19813070	Bureau	3	Oefenbrisantgranaatpatroon van 30mm	Geen
19813338	Langs kanaal zie mutatie	1	Brisantgranaat van 10,5 cm (Duits)	Met tijdbuis 30 (niet verschoten)
19813339	Bureau			Gemelde explosieven bleken niet meer aanwezig, vermoedelijk reeds eerder geruimd
19813367	Talud van Twentekanaal	1	Brisantgranaatpatroon van 10,5 cm (Duits)	Met tijdbuis 30
19813411	Olieslagweg 50 (onder de vloer)	2 1 2 1	Handgranaat (Oud-Nederlands) scherf Steelhandgranaat rook (Duits) Rookgranaat van 8 cm (Duits) Dummybuis	Met ontsteker Vermoedelijk leeg Rook verschoten Geen
19813481	Lonnekermolenweg (verkenning zoekactie)	1	Brisantpantsergranaat 8,8 cm	Leeg
19813603	Langs kanaal Enschede-Hengelo	1	Rookgranaat van 25 ponder	Met tijdbuis (niet verschoten, leeg)
19813758	Alleeweg 25	1	Brandbom 4 lb (Brits)	Compleet
19820332	Bureau	1	Pantsergranaatpatroon van 2 cm	Geen
19820807	Prins Bernardpark (achter in de tuin) defensierrein (vliegveld Twente)	1	Hulsbodem Duits	Schroot
19820818	T-H Enschede	2 kg	TNT	Geen
19820847	Elskbeekweg, Overlaadstation Gem. reiniging	1	Lichaam van brisantgranaat 5,7 cm (Oud-Nederlands)	Met schokbuis (verschoten)
19821822	Bureau	1	Brisantgranaat 17 ponder	Met schokbuis (niet-verschoten)
19822042	Bureau	2 2	Brisantgranaat van 7,5 cm (Oud-Nederlands) Hulzen 18 ponder	Leeg (met tijdbuis) Leeg (messing)
19822074	Broekheurnerweg 79	2 5 47 3	Brandbommen van 4 lbs Brandbommen van 4 lbs Bodems van brandbom Restanten brandbom	Compleet Zonder ontsteker Met springlading Diverse
19822095	Bureau	1	Restant brandbom van 4 lbs	Schroot

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19822116	Broekheurnerweg 85			Volgens Hr. Korver ging het om dezelfde melding als die van mora 822095, indien niet volgt een nieuwe melding. Volgens mij krijgen we dus een nieuwe melding.
19822261	Poolmansweg 162	1	Brisantgranaat van 60mm mortier	Met schokbuis M52 serie (leeg)
19822305	Broekheurnerweg 85	1	Restant van 4 lbs brandbom	Geen
19822480	Lonnikerberg	1	Brisantgranaat van 8 cm mortier	Met schokbuis
19822908	Buiten vliegbasis			Betreft dezelfde mora als 822921
19822921	Bij vliegbasis Twente buiten afrastering	160 2 1 3 kg 1 800 1	Patronen van 2 cm – 15mm -13mm Ladingen van steelhandgranaat Rookpot Schroot afkomstig van mun.art Rooksignaal (Duits) Kkm diversen + rest kkm Restant rooksignaal	Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen
19822928	Bureau	2	Brisantgranaat 13 mm	Met AZ.1832 (niet-verschoten)
19822929	Weerselozeweg in bosperceel	1	Stuk schroot (contrastekker)	Geen
19823057	In bunker van L.B.	2	Oefenbommen 25 lb	Leeg
19823283	Fam Brugsma Haaksbergerstraat 456	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Leeg
19823303	Bureau	1	Brisantgranaat van 2 cm	Met schokbuis
19823645	Op de Kop 06 Personeelsschuilplaats	1	Bom 100 lbs (USA)	Met schokbuis M189A1 ¹
19824166	Bureau	Ca 10 kg	Vuurwerk	Geen
19830348	Bureau	1	Oefenbrisantgranaatpatroon 30 mm	Leeg
19830456	Bureau in de bunker	15 1 1 2 1	Kkm diversen Brisantgranaat van 2 cm Brisantpantsergranaat 2 cm Brisantgranaat 4,7 cm (Oud-Nederlands) Brisantgranaat van 5 Veld	Geen Met schokbuis (niet verschoten) Met bodembuis (niet verschoten) Geen Geen
19830624	Oldenzaalsestraat 215a	2 1	Restanten van 2 inch mortier (licht) Restant brisantgranaat van 2 cm	Geen Zonder ontstekker

---

¹ Controleren

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19832199	Bureau (in beslag genomen tijdens huiszoeking) verzocht om spoedige ruiming i.v.m. vasthouden verdachte.		Diverse (sub)soorten CE	
19832696	Vervolg mora 19832199			
19832928	Fa. Beimer Espoortstraat	1	Staart van 5 cm mortier	Geen
19833476	Bureau	175 kg	Vuurwerk	
19833738	Bureau	3	Oefenbrisantgranaat 30 mm	Geen
19833760	Bureau	1 4 1 1	Oefenbrisantgranaat 40mm Oefenbrisantgranaat 20 mm Huls van 2 cm Oefenkop van 3 inch raket	Geen Geen Geen Geen
19833781	In de bunker op het HB	5	Oefenbrisantgranaat van 30mm	Geen
19833796	Bureau	1 1	Oefenbrisantgranaat van 30mm Oefenbrisantgranaat van 20mm	Geen Geen
19833936	Bureau	1 1	Oefenbrisantgranaat van 3 cm Oefenbrisantgranaat van 2 cm	Geen Geen
19840544	Bureau	1	Brisantgranaat van 75 mm	Met bodembuis
19840692	Hoontebrink 48, voor het huis op het grasveld	1	Stuk schroot	Geen
19841357	Akker aan de Broeierdweg t.h.v perceel 101	1	Brisantgranaat van 25 ponder	Met restant ontsteker
19841777	Bureau	30 2 7 1	Kkm Oefenbrisantgranaat van 30mm Oefenbrisantgranaat van 20 mm Handgranaat Mills 36	Geen Geen Geen Leeg
19841905	Merelstraat 16 bij fam. Hartman	1	Huls, staal, van 10,5 cm	Geen
19842495	Speeltingebouw 't Monk, Ferdinand Bolstraat 16	1	Drukbal (geen munitie)	Geen
19842761	Ten burele in de bunker	1 6 1 5	Traangashandgranaat Nr. 19c1 Oefenbrisantgranaat 20mm Oefenbrisantgranaat van 30mm Hulzen van 20mm	Geen Geen Geen Geen
19843145	Heuvkampstraat 13	1	Oefenantitankbrisantgranaatraket van 3,5 inch	Geen
19843234	Bureau	1	Oefenraketkop	Met dummy ontsteker
19843262	Bureau	1	Handgranaat scherf Mills 36	Compleet

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		1	Patroon .50	Geen
		1	Trekontsteker	Geen
19843863	Bureau	5	Brisantpantsergranaten c.q. pantserbrandgranaat van 2 cm	Geen
19851187	Bureau bunker	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen
19851213	Bunker van bureau	1	Brisantgranaat van 2 cm	Met schokbuis
19851305	Ossenboen 33/35	1	Oefenantitankbrisantgranaatraket	Pantservuist nieuw model
19851495	De Lonnekerbrug	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen
19851995	Bospad, uitkomend op de Grechtberghoekweg	1	Scherfbom van 20 lb (USA)	Met schokbuis M110
19852385	In bunker op bureau	1	Pantsergranaat met lichtspoor van 13 mm	Niet vershoten
19852422	Op zolder in schuurtje Molenweg 41 Lonneker	1	Verm. brandblusser	Geen explosief
19852904	Bunker op bureau	500	Kkm diversen	Geen
		2	Oefenbrisantgranaatpatroon 2 cm	Geen
		1	Pantsergranaatpatroon 2 cm	Geen
		1	Oefenbrisantgranaat 2 cm	Geen
		2	Oefenbrisantgranaatpatroon 27mm	Geen
		4	Oefenbrisantgranaatpatroon 30mm	Geen
		1	Simulator (flash/expl.)	Geen
		2	Doosje kruit	Geen
		1	Flesje kruit	Geen
19853858	Bureau	5	Oefenbrisantgranaat 3 cm	Geen
19853919	Bureau	300	Kkm diversen	Geen
19860500	Veendijk	1	Restant afkomstig van brisantgranaat 8,8 cm (Duits)	Geen
		1	Hulsbodem van 8,8 cm (staal)	Geen
		1	Huls (staal) van 8,8 cm	Vol
		8	AZ.23	Geen
		9	ZtZ. 30	Geen
		1	Brisantgranaatpatroon van 8,8 cm	Met ZtZ.30
		1	Brisantgranaat van 8,8 cm	Met ZtZ.30
		1	Brandblusser	Geen
19860956	Bureau	Ca 300	Kkm diversen	Geen
19861045	Pyrmontstraat 11, tuin	1	Rookgranaat van 2 inch mortier	Vershoten

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19861353	Weiland nabij vliegveld	1	Pantsergranaat van 75mm	Niet verschoten
19862178	Bureau (in bunker)	1	Pantsergranaat van 6 ponder	Geen
19862205	Bureau in bunker	1	Brisantpantsergranaat 3,7 cm	Met bodembuis
19863059	Bosperceel Veendijk	1 6 25	Brisantgranaatpatroon 8,8 cm Brisantgranaat van 8,8 cm Ontsteker ZtZ. 30S	Met ontsteker Met ontsteker Geen
19863852	Haaksbergsestraat 162	1	Stuk schroot	Geen
19864022	In de Filsschool (lerarenkamer)	1	Pen van Baileybrug (geen munitie)	Geen
19870102	Bureau	8 21 29 29 1713	Rookhandgranaten M56 Scherfhandgranaten HE/S Slagpijpjes Ontstekingsmechanismen Kkm	Geen Met LINDE Geen Geen Geen
19870308	Soendastraat 61, in de tuin	1	Patroon 10,5 cm	Vermoedelijk zelf samengesteld. Betreft 10,5 cm huls met een verm. 10,5 cm pantsergranaat (niet verschoten)
19870789	Akker juist buiten vliegveld	2	Scherfbommen van 20 lbs	Met neusbuis No 873.
19880197	Osseboer (sloperij)	1	Oefenbrisantgranaat 30mm	Verschoten
19880198	Oostdam b.v. hendrik ter kuile str	1 1	Oefenbrisantgranaat 20 mm Oefenbrisantgranaatpatroon 20mm	Niet verschoten Geen
19880199	Bureau in munitiebunker	500 1 1	Kkm Oefenbrisantgranaat van 20 mm Oefenbom 4 ½ lb, Mk 106	Diverse Verschoten Inert
19880200	Mr Bennik Kupslande 10			Betrokken bewoner niet thuis, GP neemt contact op bij ev meld. opnieuw
19880277	Bureau munitiebunker	Ca 100 13 1 2	Kkm Pantserbrandgranaat 13 mm Brisantgranaat 20mm Ontsteker AEM	Diverse Niet verschoten Niet verschoten Incompleet
19880569	Maanstraat 52	1	Lichtgranaat van 120mm	Nr. 106 (leeg)
19880616	Potsweg 31 in bouwput	1	Staaftbrandbom 4 lbs	Geen
19880618	Schurinkdwarsweg 44 achter woning	1	Schroot	Geen
19880729	Potsweg	1	1 kg bom	Met ontsteker
19880941	Bureau (misschien wordt er een ZA aangevraagd)			Explosief niet te vinden. Bij aantreffen wordt het opnieuw gemeld.

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19881527	Boekelosestraat 400 te Boekelo	2000 2	KKm diversen Oefenbrisantgranaat 20mm	Geen Geen
19882003	Wethouder Nijhuisstraat Milieudienst	1 2	Oefenbrisantgranaat 2 cm Oefenbrisantgranaat 3 cm	Geen Geen
19882005	Oude Deventerweg weiland achter de houtzagerij	1	Staaftbrandbom 1 kg (Duits)	Nr 1 of 4
19882061	Zuid Esmarkerrondweg 323 Enschede	1	Zoekactie naar vliegtuigbom (uitgebreid rapport + kaart)	
19882144	Bureau in bunker	1	Subcaliber	Geen
19882284	Ten burele	2 1 1 1 1	Patroon .50 Oefenbrisantgranaat 20 mm Brisantbrandgranaat lichtspoor 20mm Huls (staal) 20 mm Vermoedelijk duplex slagpen	Korte baan lichtspoor (1x kogel en huls gescheiden) Met Ex. AZ Met schokbuis AZ2 139 Uit ontsteker
19882489	Drienerweg 52	1 1	Staartpistool No 30 Scherfhandgranaat Nr 1	Geen Zonder springstof, met restant ontsteker
19883059	Kneedweg 51	1	Handgranaat Nr 1	Met ontsteker 19 serie
19883190	Ing. Schifsstraat	1	Brisantgranaat van 8 cm mortier	Met ontsteker
19883358	Bureau/bosperceel	3 500 1 1	Noodseinen Kkm diversen Patroon exc. 2 cm Rest druk/trekontsteker M1	Geen Geen Geen Geen
19890675	Ing. E.L.C. Schiffstraat/hoek de Ossenboer	1 1	Brisantgranaat van 7,5 cm Brisantgranaat van 8 cm mortier	Zonder ontsteker (niet verschoten) Geen
19890684	Ypkemeulenstraat 21	1	Handgranaat Mills 36	Compleet
19890773	Zuid Esmarkerrondweg 323	1		Annulering zoekactie
19891019	Bunker Gemeentepolitie Enschede		Vuurwerk	
19891141	Ribbelhorst 23	1	Schroot	Geen explosief
19891167	Bureau in bunker	150 1 Ca 4,5 m	KKm diversen Oefenbrisantgranaat 20 mm Mitrailleur nabootser	Geen Geen Geen
19891421	Snellenweg	1	Schroot	Geen
19891829	Bureau (bunker)	1	Schroot	Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19893078	Bureau	1 10.000 1 1 1 50	Handgranaat Mills 36 Kkm Rookgranaat 2 inch mortier Restant oefenbom 3 kilogram Handgranaat smoke nr 9 Rookzwakbuskruit/2 [?] 1 zak met ethercapsules	Zonder slagpen Diverse Verschoten Leeg Compleet Geen
19893452	Bureau	1	Schroot	Klokgewicht
19893880	Gebouw C 23 brigade Kmar	4 1	Kg klein-kalibermunitie Sten-gun	Geen Incompleet
19900474	Op bureau	Ca 1000	Kkm	Geen
19900851	Wijkbureau Oost in fietsenhok	1	Excercitiemijn Nr M6A2	Geen
19900959	Bospad nabij vliegveld	1	50 kg brisantbom Duits (SD 50)	Met AZ 25
19901480	Wijkbureau West	1	Oefenbrisantgranaat van 2 cm	Geen
19901688	Afvalverwerkingsbedrijf de Boeldersehoek	1	Rookbus Nr 21	Geen
19901715	In zwemwater (recreatiegebied) ligt tussen de 2 en 4 m diep			Niets gevonden
19902060	De Braakweg 108	45	Kkm	Geen
19902231	Kleigaten Smulders, Oude Deventerweg	1	Brisantgranaatpatroon van 5cm	Geen
19902346	Rommelmart nr 6	1	Oefenbrisantgranaatpatroon van 120mm TK	Verschoten
19902731	Dorpsstraat 9, Enschede	1	Oefenbrisantgranaat van 3 cm	Geen
19910051	Bureau (in bunker)	400 1 2 1 1 3	Kkm diversen Brisantpantsergranaat van 2 cm Brisantgranaatpatroon van 20mm Oefenbrisantgranaatpatroon van 20mm Oefenantitankbrisantgranaatkraket van 3,5 inch Magazijnen	Geen Geen Geen Geen Geen Geen
19910528	Leppeweg/Meddelerweg			Annulering VZA
19910639	Bureau (in bunker)	1	Schroot	Anker van electromotor
19910767	Bunker	28 5 Ca 100	Oefenbrisantgranaat van 30mm Oefenbrisantgranaat van 20mm Klein-kalibermunitie	Geen Geen Diverse

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		2	Oefenbommen No 2 Mk 1	Geen
19910855	Prins Bernhardpark 22a, Lonneker	1	Antitankgeweergranaat No 68	Geen
19911179	Bureau in bunker	70 1	Kkm diversen Lichaam van 120mm lichtgranaat	Geen Met DoppelZunder 98 (mortier)
19920126	In wapenkluis op bureau	Ca 200	Kkm diversen	Geen
19921126	Vliegbasis Twente	1 1 1 1 2 2 kg 1 kg 2	Brisantpantsergranaat 75mm Granaat HE 75 mm Compleet schot 75 mm Bom USA (20 lb) 30 mm ?? [checken] 13 mm HE Kkm Bom (oefen) 20 lbs	Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen
19921128	Weerseloseweg			VZA uitgevoerd (naar aanleiding vondst 75mm, HE, niet verschoten) checken
19921835	Vliegbasis Twente, terrein modelvliegclub	1	25 lb oefenbom	Geen
19922057	Knollenveldweg bij vliegbasis	1 3 1	Brisantgranaat van 3 inch mortier Brisantgranaat van 7,5 cm Restant van brisantgranaat 7,5 cm	Geen Compleet (niet verschoten) Met springstof
19922090	Bureau in de bunker	1	Scheepssein	Geen
19922112	Bureau, in de bunker	4 kg	Springstof	Afkomstig uit een oude landmijn
19922217	Bureau, in de bunker	1 1 200 10 5 2 1 1 1 1 1 1	Brisantgranaat van 2 cm Brisantpantsergranaat 2 cm Patronen kkm Seinpatroon Scheepsvuurwerk Strijkers Rookpot Nr 2 Trekontsteker Vlamversterker Blastsimulator Wegdekopruwer? Handgranaat Mills 36	Met schokbuis Met bodembuis Diverse Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Leeg
19922677	Rooskerweg	1	Brisantgranaat van 5 cm mortier	Met restant ontsteker
19922694	Bureau binnenstad	Ca 150	Patronen kkm	Diverse

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19930149	Vliegbasis Twente, buiten het hek van de basis	1 1 Ca 100 50 5 29 4 3	Oefenbrisantgranaat van 25mm Dummy buis van 2.75 inch rocket Kkm diversen Pantser/Pantserbrandgranaat 20 mm/2 cm Hulzen Brisantgranaten van 20mm/2 cm Brisantgranaatpatroon van 20mm/2cm Brisantgranaatpatroon van 13mm	Geen Geen Geen Niet verschoten Geen Met schokbuis (niet verschoten) Geen Geen
19930661	Brinkstraat 130			Explosief niet gevonden. Politie stelt onderzoek in en meldt indien nodig opnieuw
19930662	Bureau	Ca 250	Kkm Diversen	Geen
19930902	Bureau (garage tod)	Ca 300 1 1 4 1 1	Kkm diversen Bom Exc. 28 lbs Rest bom 4 lbs (Prac.) Brisantgranaat 2 cm Restant huls 37mm 1 kilogram brandbom (Duits)	Geen Geen Geen Niet verschoten Geen Geen
19931033	Bureau bunker		Schroot (drukcylander)	Geen
19931758	Langs de Elsbeekweg	1	Oefenbrisantgranaat van 155mm	Zonder ontsteker
19932401	Gerard Terborghstraat	1	Oefenbetonbom ZC 30A van 50 kg	Met buis (leeg)
19932470	Bureau	1 Ca 40	Apds-Tptn van 25 mm [!?!] Kkm diversen	
19940450	Wegmanstraat 46, Lonneker	1	4 lbs brandbom	Zonder staart, Mk IV, rest meegenomen
19941461	Knollenveldweg a.d. rand van de vliegbasis	3	Oefenbetonbommen van 50 kg (Duits)	Model C, zonder ontsteker
19942601	De Heurne 32, Enschede	1	Granaat van 7,5 cm	Met ontsteker (niet verschoten)
19950427	In de wapenkluis op de Brigade	1		Munitieartikelen niet aangetroffen, vermoedelijk meegenomen door AED-KL
19950471	'Oude Duitse' rolbaan	1	Oefenbom 25 lbs	Geen
19950586	Voetbalterrein	Ca 1000 m2	Steeksproefgewijs afgezocht, div uitslagen uitgegraven.	Zoekactie vliegtuigbom
19950772	Bij fam. Ter Pelle aan de Cornelis Speelmanstraat 24 te Enschede	1	Schroot	Geen
19951787	Oude Deventerweg	1	Rookgranaat van 25 pond	Met restant ontsteker (verschoten)
19951968	Wapenkamer KMAR	4	Oefenbrisantgranaat 30mm	Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		4 1 1 2 1 1 Ca 800 Ca 10 gram 1 1 1 1 Ca 100 1 1	Oefenbrisantgranaat 20mm Oefenbrisantgranaatpatroon 20mm Oefenbrisantgranaatpatroon 25mm Hulzen van 20mm Handgranaat Nr. 20 (exercitie) Scherfhandgranaat (lichaam) Mills No 36 Kkm diversen Rookzwak buskruit Rookkaars Nr 7 Traangashandgranaat Nr.20 Oefentraangsgeweergranaat T702ST U6 Struikeldraadlichtsein Slaghoedjes Restant ontsteker M48-serie Ontstekingsmechanisme handgranaat	Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen
19952433	Ekersdijk 265	1	Brisantgranaat 2 inch mortier	Geen
19952434	Bureau	1 1 1 1 2 1 10 Ca 2000	Mills No 36 handgranaat Rookpot Nr 7 C2 Struikeldraad lichtsein Oefenraket van 3,5 inch Noodseinen Rookgranaat 25 ponder Slaghoedjes Kkm	Zonder verdragingspijpje Met restant ontsteker Geen Geen Geen Verschoten Geen Diversen
19952627	Bureau tst 6070	1	Lichtgranaat van 12 cm mortier	Met DoppZ.
19960439	Garagebox op bureau	1	Huls van 2 cm met daarin huls of patroon .50	Geen
19961011	Bij de waterzuivering aan de Auke Vleerstraat	1	Schroot, geen munitie	Geen
19961046	Gronausestraat 677 (in het schuurtje) naar aanleiding van ongeluk met munitieverzameling			Schuurtje waar de explosie had plaatsgevonden gecontroleerd en de munitie meegenomen en verantwoord op de lijst van MORA 961047. Het gaat om 2 cm en 13 mm granaten. Het ongeluk is gebeurd met een 13mm brisantgranaat. Verdere bijzonderheden zie mora 19961047
19961047	Vervolg MORA 19961046	170 44 16 4	Hulzen kkm, diverse Kogelpunten kkm, diverse Hulzen van 2 cm/20mm Hulzen van 30mm	Geen Geen Geen Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		1	Lichaam van scherfhandgranaat Nr 1	Met slagpijpje
		1	Bom-ontsteker M100A2	Geen
		1	Oefenbrisantgranaatpatroon 25mm	Geen
		6	Restanten van hulzen, diverse kalibers	Geen
		3	Restanten van Duitse bom-ontstekers	Geen
		41	Patronen van kkm, diverse soorten	Geen
		1	Brisantgranaat 75 mm	Zonder ontsteker
		1	Brisantgranaat van 8 cm mortier	Zonder ontsteker
		1	Brandlichaam van 2 kg brandbom	Geen
		6	Brisantgranaten van 2 cm	Met schokbuis AZ1513
		5	Brisantpantsergranaten van 2 cm	Met bodembuis
		1	Brisantpantsergranaat 3,7 cm	Met bodembuis
		9	Brisantgranaten van 13 mm	Met schokbuis AZ1532/AZ1531
		2	Brisantgranaatpatroon van 13mm	Met restant ontsteker
		1	Restant van schokbuis M48-serie	Geen
		1	Brisantgranaatpatroon van 2 cm	Met restant ontsteker
		9	Diverse restanten van ontstekers zoals overdragers/slagpijpjes	Geen
		1	Brisantgranaat 75mm	Met restant ontsteker
19961162	Gerststraat 46	1	Oefenbrisantgranaatpatroon 120mm	Verschoten
19961255	Bureau	1	Smoke discharger Nr 21	Niet verschoten
19961417	Bultweg 207, Glanerbrug	4	Brisantgranaat van 2 cm	Met schokbuis
		1	Brisantpantsergranaat van 3,7 cm	Met bodembuis (niet verschoten)
		1	Bombuis M100 serie (Amerikaans)	Geen
		1	Bombuis 79A (Duits)	Zonder explosieve stof
		7	Hulzen diversen	Geen
		2	Granaatbodems	Geen
		1	Rookgranaat 2 inch mortier	Geen
19961554	Oude Deventerweg	1	Scherfhandgranaat Nr 1 (oud-Nederlands)	Compleet
19961618	Nabij het graf van Blijdenstein	1	Gevechtsskop afkomstig van Panzerfaust (klein) 30 m	Met bodembuis FFZ8001
		2	Huls, 1 x 2 cm, 1x 4 cm	Geen
19961945	Weerloseweg achter elektriciteitshuisje			Geen CE aangetroffen
19970184	Aan Hof Esperlo	53	Brisantgranaatpatroon van 2 cm	Geen
		59	Brisantpantsergranaat van 2cm	Geen
		13	Brisantgranaatpatroon van 13mm	Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		1	Patroon .50	Geen
19970347	Aan de Floraparkstraat			VZA uitgevoerd
19970760	Weerloseweg	1	Handgranaat Nr 1 (oud-Nederlands)	Geen
19972207	Binnenhaven 148-150	2 2	Oefenbrisantgranaat 20 mm Oefenbrisantgranaat 30 mm	Verschoten Verschoten
19972649	Lonnekerberg			Afgedaan op MORA 19980031
19980031	Lonnekerberg	2 1 1 1	Bom 20 lbs (Amerikaans) Brandbom 1 kg Bom 50 kg SD Bom 50 kg SC	Met rest ontsteker (bommen 'A') (bom 'B') (bom 'C')
19980056	Brigade	1 Ca 100	Brisantgranaat van 2 cm Kkm	Niet verschoten Geen
19980435	Brigade (aangetroffen bij huiszoeking, meegenomen naar bureau)	27 176 16 2 10 1 1 1 1 1 1 2 1 5 1 28 6 2 33	Kogels afkomstig van diverse kalibers tot 20m Hulzen afkomstig van diverse kalibers tot 20mm Jachtpatronen van kaliber 12 Jachtpatronen van kaliber 7 Hulzen van 3,7 cm vz 34 Schijnbuis afkomstig van oefenbrisantgranaat 30mm Oefenbrisantgranaat 30mm Pantserbrandgranaat 20mm Brisantgranaat van 20mm Oefenbrisantgranaat van 20mm Pantsergranaat van 40mm Handgranaatontstekers Veiligheidsbeugel afkomstig van handgranaat Hulzen van 20mm Pantserbrandgranaat 2 cm Hulzen van 2 cm Patronen van diverse kalibers tot 20mm Hulzen diverse kalibers tot 20mm Patronen van diverse kalibers tot 20mm	Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Geen Met schokbuis Geen Geen Geen Geen Met veiligheidsbeugel Geen Geen Geen Zonder voortdrijvende lading Geen Zonder voortdrijvende lading Scherp
19980502	Langs spoorweg van Hengelo naar Enschede	1	Brisantgranaat van 25 ponder	Met schokbuis No 117 (verschoten)

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
19980795	Lonnekerberg	10 6 50	Flitslichtbom, BLC 50 B/C Parachute lichtbom LC50 F/A Kkm	Zonder ontsteker Met El. ZtZ. 59A (niet gewapend) Geen
19981094	Twendenderweg 206			Bedoelde granaat is door een reeds overleden oom van de bewo- ner begraven. Politie uitgelegd om een andere procedure te vol- gen.
19982026	Weersloseweg	1	Fosforrubberbom 30 lbs	Met neusbuis No 864
19990552	Auke Vleerstraat	1	Brisantpantsergranaat van 75mm	Met bodembuis M66 (niet verschoten)
19991494	Bureau, in munitieput			Op het politiebureau wist niemand iets van de melding. In de muni- tiebunker geen hgr aangetroffen. Insp Krabbe neemt contact op met melder. Indien noodzakelijk wordt opnieuw gemeld (met meer gegevens)
19991602	Bureau/kluis	1 1	Scherfhandgranaat Mills 36 Aanvalshandgranaat No 69	Zonder slagpijpje Zonder slagpijpje
19991990	Mina Krusemanstraat 126	1	Oefenbom 3 kg, No 2 Mk 1	Incompleet
20000250	Van Heekplein			Vooronderzoek uitgevoerd.
20000332	Nabij KMAR brigade	10 7 4	Brisantgranaatpatroon 2 cm Hulzen van 2 cm Brisantgranaat van 2 cm	Geen Vol Met ontsteker (niet verschoten)
20000907	Bureau	1	Lichtgranaat van 81mm mortier	Met rest ontsteker M84, leeg (verschoten)
20001684	Landweerweg	1	Schroot	Geen
20010739	Van de Capellenstraat 1		Grote verzameling CE en vuurwapens	Inval KMAR samen met politie met steun van EOCL.
20011525	Bureau	1 1	Brisantgranaatschot van 2 inch mortier Lichtgranaatschot van 2 inch mortier	Met opengewerkte schokbuis 151 Geen
20011589	Bouwland aan de Baakweg	1	Handgranaat M36	Geen
20011616	Bureau (in wapenkluis)	1	Blokje TNT ca 100 gram	Geen
20011630	Padangstraat 19	1	Schroot (geen munitie)	Geen
20011989	Capellenstraat 1			
20012011	Bureau	1	Brisantgranaatpatroon van 20mm	Verschoten
20012027	Vuilstort Vlierstraat	1	Oefenbom van 3 kg, Mk 1	Geworpen
20010555	Rondemaatweg 80	1 1	Schroot (1x kloot, olie) Kkm	Geen Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
20020691		1	Restanten van Riegelmine 43 (geen andere CE aangetroffen)	Ontploffing in het water geweest, met een waterzuil van 15 a 20 EOD, er klu zegt dat het zelf gemaakt zijn. Alles wat zichtbaar was mee naar het bureau, willen graag schervenonderzoek ivm gevaars zetting.
20020745	Oude Deldenerstraat 125, Boekelo	1	Schroot	Geen
20021304	Bureau wapenkamer	Ca 72	Kkm diversen	Geen
20021557	Haaksbergerstraat 211	1	Brandbom 4 lbs	Zonder stabilisatieinrichting
20030140	Vliegbasis Twente	1 1 1 1 1 3 1 12 14	Lichtgranaat van 81mm mortier Brisantpantsergranaat van 40 L/70 patroon Excercitiepatroon van 35mm Dummypatroon van 30mm Huls van 37mm Huls van 30mm Subcaliber van LAW Huls van 27mm Huls van .50	Met restant ontsteker (leeg) Geen Geen Geen Geen Geen Verschoten Geen Geen
20030524	Eekmaatlaan 4	1	Schroot (toeter)	Geen
20030873	Bureau	1 1 1 Ca 25	Granaatlichaam met staartstuk van 8 cm mortier Oefenscherfhandgranaat Nr 6c1 Rookbus 1,5 kg HC Stuks kkm	Leeg Leeg Zonder ontsteker Geen
20030989	Explosievenbunker naast hondenkennel	1	Rookgranaat bodemuitstralend van 95mm	Geen
20031230	De rustweg aan de zuidkant van vliegbasis Twente	1	Ongevaarlijk voorwerp	Geen
20031576	Minkmaartstraat Vosta voetbalvelden	1	Schefhandgranaat Nr19C1	Compleet
20031817	Lonnekermolenweg 37	2	Bom van 25 lbs	Oefen, zonder seinpatroon
20032028	Bureau	3 1 1 1 2 2 1 1 Ca 30	Restant brisantgranaat van 2 cm Scherfhandgranaat nr.1 Brisantgranaat van 25 mm Brisantgranaatpatroon van 2 cm Oefenbrisantgranaatpatroon van 30mm Pantsergranaat van 40mm Oefenbrisantgranaat van 30mm Restant van oefenbrisantgranaat 30mm Kkm	Verschoten Zonder beugel Verschoten Geen Geen Niet verschoten Verschoten Geen Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
20040560	Bureau	1 1	Brisantgranaat van 2 cm Scherfhandgranaat Mills 36	Met schokbuis 5103 (verschoten) Incompleet
20040918	Bergweg, bos, in omgeving van vliegbasis	1	Vliegtuig, brisantbom, SD1	Geen
20040940	Leekerstraat 19	1	Restant brandbom 4 lb	Geen
20041031	Bureau	1	Op handgranaat gelijkendvoorwerp, voor aansteker	Geen
20041075	Is op bureau gebracht	1	Brisantgranaatpatroon van 40mm	Zonder ontsteker
20041842	Hermandad (politiebureau)	1	Rookpot nr. 21	Geen
20050018	Bureau (kluis)	1	Verm. thermoklep (geen munitie)	Geen
20051358	Oude Deventerweg t.h.v. Smulders Kleigaten te En- schede	12	Ernstvuurwerk (noodsignalen)	Geen
20051507	Lipperkerkstraat 450	1	Brisantgranaat van 8,8 cm	Met restant tijdschokbuis S/30, S/60 (niet verschoten)
20060077	Bureau, bunker	1 1 1 1 1 1	Lichtgranaat van 2 inch mortier Pantsergranaat van 2 cm Pantsergranaat losse manchets van 20 pon- der Oefenbrisantgranaat met schijnbuis van 6 TL Brisantpantsergranaat van 8,8 cm Mortiergranaat van 8 cm (oud-Nederlands)	Leeg Geen Verschoten Verschoten Verschoten, leeg Zonder ontsteker, leeg
20060124	Munitiekluis op politiebureau	1	Knalnabootser DM54	Geen
20060352	Bureau	1 1 1 1 1 1 2 1 1	Drukontsteker Drukontsteker SMI Drukontsteker Tellermine 42 Brisantpantsergranaatlichaam 4,7 cm Antitankbrisantgranaatraket 2.36 inch Brisantpantsergranaat van 2cm Bombuizen ZtZ.89 Deel bombuis ELA2 Weegschaal	Geen Geen Geen Russisch, zonder ontsteker, leeg Amerikaans, doorsnede Leeg Geen Geen Geen
20060393	Pompstationweg, weiland t.o. nr. 55	1	Brisantgranaat van 10,5 cm	Met restant schokbuis (verschoten)
20060760	KKm op bureau en vermoedelijk explosief in bos naast graf Bleidestein	1 5	Brisantgranaat van 3 cm patroon Mk 108 Kkm	Geen Geen
20061404	Knollerveldweg, bosperceel	6 1	Brisantgranaat van 2 inch mortier Bombuis (Duits)	Met restant ontsteker Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		3	Rookgranaat van 2 inch mortier	Geen
		1	Restant brisantgranaat van 7,5 cm	Geen
20061743	Bureau	2	Scherfhandgranaat No 36 Mills	Leeg
20070447	Spoordijkstraat			
20070749	Politiebureau aan de Hermandad	3	Brandhandgranaat Nr 12	Met lotnummer JNS 94-19
20070502	Politiebureau aan de Hermandad	1	Huls van 75 mm	Met daarop een losse kap
		3	Huls van 30mm	Geen
		1	Excercitiepatroon van 25 mm Nr 232	Geen
		1	Huls van 40mm	Geen
		3	Brisantgranaat van 30mm	Verschoten
		2	Rookhandgranaat L69A1	Geen
		1	Huls van 20mm	Geen
		8	Kkm	Geen
		1	Stunhandgranaat	Leeg
		1	Seinpatroon M126A1	Geen
20071602	Politiebureau	13	Seinpatronen	Geen
		1	Handgranaat Mk II	Leeg
		1	Onsteker Nr 19C1	Zonder slagpijpje
		2	Subcaliber 20mm LAW	Geen
		2	Oefenbrisantgranaat van 30mm	Geen
		9	Hulzen diverse	Geen
		1	Koker 66mm LAW	Geen
		1	Huls met rest granaat	Geen
		1	Loodmantelprojectiel el.	Geen
		2	Noodseinen Rot 40	Geen
		1	Oefenantitankbrisantgranaat van [nog uit te zoeken]	Geen
20080449	Bureau	1	Brisantgranaat van 60mm mortier	Met schokbuis M52 (compleet)
		1	Scherfhandgranaat 17 M/A	Zonder ontsteker (leeg)
		2	Oefenbrisantgranaten van 30mm	Verschoten
		1	Oefenbrisantgranaat 20mm	Niet verschoten
		2	Patronen .50	Geen
		1	Schroot	Geen munitie
20080465	Weerseloseweg 1, Enschede	1	Brisantgranaatpatroon van 20mm	Compleet
20080663	Grefteberghoekweg (akker)	1	Rookgranaat van 25 pponder	Met restant tijdschokbuis No 221 (verschoten)
20080970	Bureau	1	Scherfhandgranaatlichaam Mills 36	Leeg

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
		1	Oefenbom van 10 lbs (oud Nederlands)	Geen
20081065	Oude Deventerweg/Bergweg	Ca 350 Ca 175 Ca 65	Brisantgranaatpatronen van 2cm Pantserbrandpatronen van 2cm Brisantgranaatpatronen van 15mm	Geen Geen Geen
20081525	Deuringsestraat, Hof Esperlo	1	Vermoedelijke antitankmijn	Na onderzoek bleek het schroot te zijn
20091858	Veldhoflanden 90 (apotheek)	1 1	Potje picrinezuur ca 80 gr Potje picrineoplossing (ca 50ml)	Geen Geen
20091871	Smeulders kleigaarde	1	Restant van schokbuis 24/31	Met overdrachtslading
20100392	Weerseloseweg 352, ligt op verschillende plaatsen in de tuin	3 2 2 Ca 15 1	Brisantgranaten van 20mm Brisantgranaatpatroon van 20mm Schroot Kkm diversen Brisantgranaat van 20mm	Met schokbuis (niet verschoten) Met schokbuis (niet verschoten) Geen Geen leeg
20100668	Munitieput (politiebureau)	2 1	Handgranaat Mills 36 Raketmotor van 3.5 inch raket	Zonder slagpijpje/leeg mogelijk nog residu aanwezig Leeg
20101229	Twentekanaal, Enschede	1	Brisantgranaat 37mm M63	Met bodembuis M58 (niet verschoten)
20101363	Politiebureau Enschede	1 3	Oefenbrisantgranaatpatroon 30mm ADEN TP Mk2Z (UK) Patronen .50	Verschoten Geen
20111129	Elsbeekweg, kruising Broeierdweg	1	Brisantgranaat 25 ponder	Met schokbuis No 117 (verschoten)
20111204	Smuldersplassen			Niets aangetroffen
20111397	Bergweg, Smulders kleigaten	1	Brisantgranaat 7,5 cm Gr 28 (Frans)	Geen
20111424	Politiebureau Enschede	1 1 1	Oefenbrisantgranaat 30mm Huls, 30mm Bom, oefen, 28 lbs No 5 Mk 1 (inert)	Met schijnbuis (verschoten) Geen Geen
20120196	Politiebureau Enschede	1 100 1 1	Brisantgranaat 2 cm Klein-kalibermunitie, diverse Rookhandgranaat Nr 7C2 Subcaliber 20mm LAW	Met restant ontsteker Geen Geen Verschoten
20120288	Hermandad 2 (politiebureau)	1 1 2	Brisantgranaat 37 mm Gun M63 Excercitiepatroon 3,7 cm (Duits) Pantsergranaat 40mm M81	Zonder ontsteker (leeg) Geen Verschoten
20120289	Hermandad 2	2	Slagpijpjes Elektrisch	Zonder lading, met gloeipil

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
20120722	Vliegveldweg 229	2 1	Oefenbom 12 lbs Oefenbom 25 lbs	Leeg Leeg
20121305	Vliegveldweg 229	180	Kkm	Geen
20130385	Oude Deventerweg	1	Brisantgranaat 6 cm mortier (Frans)	Zonder ontsteker (verschoten)
20130481	Bergweg	1	Rookgranaatschot 2 inch mortier	Geen
20130709	Fokkerweg	1	Oefenbom 25 lbs Mk I	Geen
20131386	Lonneker, Enschede, Bergweg/Oud Deventerweg (vlb Twenthe)	1 1 4 1 1	Brisantgranaat 2 cm Brisantgranaat 2,5 cm Klein-kalibermunitie Oefenbom 10 lbs Schroot	Met schokbuis (niet verschoten) Met restant ontsteker (verschoten) Geen Leeg Geen
20131457	Politiebureau	1	Pantserbrandgranaatpatroon 20 mm (USA)	Geen
20132041	Brigade Kmar (Enschede)	19	Kkm diverse	Geen
20132151	Lonneker, Enschede, Bergweg	1	Brisantbom 50 kg SD 50	Met restant CW buis
20141053	Ruishenborchstraat 64, Enschede	60 1	Klein-kalibermunitie 5,56 mm (blanks) Staatstuk, aluminium Scherfhandgranaat RGD5	Geen Geen Met UZRGM ontsteker
20141610	Bergweg, kruising Oude Deventerweg	2	Oefenbommen 25 lbs	Geen
20142264	Kwinkelerweg	2	Brandbommen 4 lbs (UK)	Geworpen
20142313	Bergweg Enschede	1	Rookhandgranaat DM25 KM	Geen
20142351	Leunenbergr 216	1	Traangasgranaat nr. 14	Compleet
20150925	Holterhofweg	6 3 1 7 69 2	Brisantgranaat 1,5 cm (Duits) Brisantgranaat 2 cm (Duits) Brisantgranaat 3 cm (Duits) Brisantpantsergranaat 2 cm (Duits) Klein-kalibermunitie diversen Scherfhandgranaat No 1 (Oud-Nederlands)	Verschoten Verschoten Verschoten Verschoten Geen Geen
20150974	Lonnekerberg	1 1 1	Brisantgranaat 2 cm Restant seinpatroon Schroot	Met restant ontsteker (niet verschoten) Verschoten Geen
20150975	De Kiepe, De Reulver	1	Brandbom 2 kg	Geen

MORA	LIGPLAATS	AANTAL	BENAMING/SOORT	BIJZONDERHEDEN
20151945	Helmersstraat 410	2	Brisantgranaten 20mm	Met schokbuis No 254 (verschoten)
20160248	Wegastraat 31	1 1	Pantserbrandgranaat 2 cm (Duits) Pantsergranaat 20mm M75	Verschoten Met lichtspoor (niet verschoten)
20160338	Marssteden	10	Brisantgranaatpatroon 30mm RG	Met schokbuis
20160404	Knollerveldweg	2 1 1 1 2	Brandbom 1,3 kg Restant brisantgranaat 2 inch mortier Restant brisantgranaat 8cm mortier Restant lichaam brisantgranaat 25 pponder Schokbuis 8312 serie	Met restant Met schokbuis M151 (verschoten) Met schokbuis WgrZ 38 (verschoten) Geen Gewapend
20160678	Binnenhaven 152	1 1 6 37 6 1	Brisantgranaat 81 mm mortier M1e1981 Excercitiepatroon 25mm Huls 30 mm Oefenbrisantgranaat 30mm Raketmotor oefenbrisantgranaatraket Brisantgranaat 81 mm mortier	Met schokbuis M1e24-31 zonder grondkardoes (Frans) Geen Geen Met schijnbuis Zwitsers Zwitsers (restant)
20160712	Plataanstraat 64	1 1	Oefengranaat 2 inch mortier Oefenscherfhandgranaat Nr 2	Leeg Met handgranaatontsteker Nr 12 (leeg)
20161396	Boddenkampsingel	1	Scherfhandgranaat No 1 (oud-nederlands)	Geen
20161411	Molukkenstraat 69	1	Schroot	Geen
20161891	Vliegveldweg	650 400 900	Patroon 1,3 cm (Duits) Patroon 1,3 cm (Duits) Patroon 2 cm (Duits)	Geen Geen Geen
20170366	Nieuwestraatweg	1	Scherfhandgranaat No 36 Mills	Geen
20170595	Politiebureau Enschede	1	Patroon kkm	Geen
20170711	Toekomststraat Enschede	1	Pantsergranaat 37mm	Verschoten
20170843	Politiebureau	300 1	Kkm diverse Schroot	Geen Geen
20171172	Politiebureau	27	Kkm	Geen

Bijlage 7. Chronologische gebeurtenissenlijst

Nummer	Type	Gebeurtenis	Datum	Tijd (basal)	Tijd (aansluitend)	Actoren	Eenheid	Subeenheid	Substantie	Materiaal	Type	Aantal	Plaats	Locatie	Coördinaten	Archiefstuk	Literatuur	Overige bron	Terugkoppeling luchtfoto's	Contrastindicatie	Leemten in kennis	Verdacht gebied?	Code	Hoofdtype CE	Type/kaliber	Nationaliteit	Versrijningsvorm	Hoeveelheid	Afbakening (ruimte/aantal)	Afbakening (aantal)	Betrouwbaarheid	Opmerkingen		
1	Versperren	De commandant van de reservecompagnie van het 5e Grensbataljon rapporteert op deze datum dat op de volgende wegen versperringen zijn aangebracht: 1. Bonnekeweg; 2. Boge Veldweg; 3. IJgendijk; 4. Slaghekkeweg; 5. Boge Boekelweg; 6. Sleutelweg; 7. Keppelerdijk; 8. Eersdijk; 9. Schukinkweg; 10. Bolderhofweg; 11. Grote Boermarkeweg; 12. Zoodmolenweg; 13. Boppenpad; 14. Merwoodsweg; 15. Borsterveldweg; 16. Zuid Esmarker Rondweg; 17. Nalutteweg; 18. Smalenbroekweg; 19. Krendsweg; 20. Stadsdijk; 21. Raarweg; 22. Weustinkhoekweg.	26-09-1939	onbekend	onbekend	Nederlandse krijgsmacht	5e Grensbataljon				Versperring		Enschede	Vliegveld		SA, toeg.nr. 15/inv.nr. 574	Korthals Altes, Luchtvaart		Er is geen geschikt luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Luit het bronnenmateriaal blijkt niet dat op de verschillende hier genoemde versperringen CE (in de vorm van mijnen e.d.) zijn aangebracht.	De exacte locaties van de verschillende aangebrachte versperringen kan niet met zekerheid worden vastgesteld. De versperringen zijn indicatief op het kaartmateriaal weergegeven.	Nee									De plaatsing van de verschillende versperringen geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt omschreven in één (primaire) bron, die als betrouwbaar wordt ingeschat.	De plaatsing van de verschillende versperringen geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.
2	Vernieling	Het vliegveld Twente wordt voor luchtlandingen onbruikbaar gemaakt. Op bevel van het militair gezag wordt de grasmat omgeploegd. Deze geulen moeten verhinderen dat vijandelijke vliegtuigen het veld als landingsplaats gebruiken. Wanneer Duitse troepen de grens oversteken geeft kapitein Van de Wal (3-3 Grensbataljon) opdracht om de hangars op te blazen. 'Een sectie van dertig man, onder leiding van sergeant K.G. Olmeijer van de Genie, [blaast] de hangars met daverende knallen de lucht in. Toen de aanstormende Duitse troepenmacht het vliegveld bereikte, wachtte hen slechts een hoop versproegen staaft'.	08-05-1940	onbekend	onbekend	Nederlandse krijgsmacht	Genie				Vernieling		Enschede	Vliegveld		Cornelissen, Grasmattot Fiegerhorst; Grimm, Vliegvelden in oorlogstijd		Er is geen geschikt luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301) is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend welke type CE is ingezet voor de vernieling van de hangars.	Ja	BEO_001	Vernielingsladingen	onbekend	Nederlands	Tot uitwerking gekomen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE in de vorm van:		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden omschreven in diverse bronnen.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
3	Vernieling	Voordat de Duitse invallers arriveren heeft de Nederlandse verdediging volgens plan de bruggen over het Twentekanaal gesprongen.	10-05-1940	onbekend	onbekend	Nederlandse krijgsmacht	onbekend						Enschede	Twentekanaal (bruggen)		Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog			De kans dat na de Tweede Wereldoorlog nog resten van vernielingsladingen uit mei 1940 zijn achtergebleven is, als gevolg van herhaaldelijke baggerwerkzaamheden en overige bodemroerende werkzaamheden, nihil	De exacte locatie en het type aangebrachte vernielingslading kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee		Vernielingsladingen	onbekend	Nederlands	In werking getreden	onbekend	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.				
4	Troepenbeweging	De enige tekenen van de Duitse inval zijn enkele motorrijders. Pas in de loop van de nacht trekken Duitse troepen door Enschede. In het verliesregister van de Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 is voor deze dag één vermelding opgenomen. Op vliegveld Twente gaat een civiel toestel, een de Havilland DH 85 (0654) verloren. De oorzaak is onbekend. Mogelijk is het toestel onklaar gemaakt, om te voorkomen dat het in Duitse handen zou vallen. Een tweetal door dr. T. Eversteijn genoemde crash van BF 109's bij Enschede kunnen niet middels de gegevens van de SGLO worden bevestigd. Pas vanaf 16 mei bevat de database vermeldingen van Duitse verliezen bij Twente/Enschede.	10-05-1940	onbekend	onbekend	Luftwaffe	onbekend						Enschede	Hendrik Smeltweg		Eversteijn, Bombardementen	SGLO, crash database, T0389A	Er is geen geschikt luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Luit het beschikbare bronnenmateriaal blijkt dat bij de inval in mei 1940 geen gevechten hebben plaatsgevonden. Afgezien van de bominslag aan de Hendrik Smeltweg (zie hieronder) is er geen sprake van oorlogsgeweld	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenissen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Deze gebeurtenissen geven geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied		Betrouwbaar. De beide gebeurtenissen worden in diverse bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.					
5	Bombardement	Bij de Hendrik Smeltweg te Enschede slaat rond 10:30 uur een Duitse bom in, die niet tot ontploffing komt. De stad blijft verder oorlogsvrij. De enige tekenen van de Duitse inval zijn enkele motorrijders. Pas in de loop van de nacht trekken Duitse troepen door Enschede. Voordat zij arriveren heeft de Nederlandse verdediging volgens plan de bruggen over het Twentekanaal gesprongen. Op 16 mei rapporteert de commissaris van Politie Enschede, dat op 10 mei j.l. 'in deze gemeente slechts één bom is gevallen en wel in een tuintje achter een woning bij de Hendrik Smeltweg (verlengde van de Floresstraat over de Variksingel) [...] De bom heeft een gat geslagen van ruim 2 meter diep.'	10-05-1940	10:30	onbekend	Luftwaffe	onbekend				onbekend	1	Enschede	Hendrik Smeltweg (in verlengde van de Floresstraat over de Variksingel), in tuin achter de woning	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Er is geen geschikt luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Luit het bronnenmateriaal blijkt niet dat er op het grondgebied van de gemeente Enschede in mei 1940 enige strijd is geleverd. Het is zeer aannemelijk dat de hier genoemde bom is geruimd. Bovendien zijn ter plaatse van de Hendrik Smeltweg sinds de Tweede Wereldoorlog	Er is geen geschikt luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Nee		Afwermunitie	onbekend	Duits	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Gezien de mate van naoorlogse bodemroering en het zeer aannemelijk is dat binnen enige tijd na bominslag ruïning heeft plaatsgevonden, geeft deze gebeurtenis geen aanleiding (meer) tot de afbakening van een verdacht gebied.			

6	Noodlandng	Een drietal Messerschmitt Bf 109 E-3 omstreeks 09:00 uur te Enschede op een zandvlakte even ten zuiden van het Twentekanaal nabij de Lonnekerbrug. De toestellen maken een geslaagde noodlanding en kunnen later weer opstijgen. Eversteijn maakt melding van een Messerschmitt die aan de Bruggemorschweg terecht zou zijn gekomen. Ook deze gebeurtenis kan niet middels de gegevens van SGL0 worden bevestigd.	14-05-1940	09:00	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Jager	Bf 109	3	Enschede	Zandvlakte nabij Lonnekerbrug, aan het Twentekanaal			Eversteijn, Bombardementen; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen als gevolg van deze noodlandingen waargenomen.	Uit het bronnenmateriaal blijkt dat de toestellen een geslaagde noodlanding hebben gemaakt en daarna weer zijn opgestegen. De kans dat bij deze gebeurtenis CE in de bodem zijn achtergebleven en is nihil	De exacte locatie van de verschillende noodlandingen konden niet met zekerheid worden vastgesteld. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleken van kort na deze gebeurtenissen.	Nee							Deze gebeurtenissen geven geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	
7	Noodlandng	Een Messerschmitt Bf 109 komt neer bij Enschede. Het toestel (behorende tot het 4. Staffel/Jagdgeschwader 26) moet een noodlanding maken vanwege brandstofgebrek. De jager komt terecht aan de zuidzijde van het Twentekanaal, bij de Lonnekerbrug in Enschede.	16-05-1940	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 26	4. Staffel		Jager	Bf 109	1	Enschede	Zuidzijde Twentekanaal, nabij Lonnekerbrug				SGL0, crash database, crashnummer: R0006FG	Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen als gevolg van deze noodlandingen waargenomen.	Uit het bronnenmateriaal blijkt niet dat het toestel bij de noodlanding (waar beschadigd is geraakt. De kans dat bij deze gebeurtenis CE in de bodem zijn achtergebleven en is nihil	De exacte locatie van de noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleken van kort na deze gebeurtenis.	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied	Betrouwbaar, deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
8	Bombardement	Op deze datum volgt nog een melding van de commissaris van Politie met betrekking tot de bominslag aan de Hendrik Smeltweg te Enschede. De commissaris vermoedt dat het gaat om een noodafwerp. "Vermoedelijk is deze [bom door het vliegtuig afgeworpen om zich er [...] te van ontdoen. De bom is neergekomen in een perceel bouwland en veroorzaakte een trechtervormig gat van 1.80 m. breed en 2 m. diep. Een persoon, die aldaar op ± 10 m. afstand werkte sloeg tegen den grond, doch bekwaam overigens geen letsel. Overige schade werd niet aangericht. Van een luchtvaart kan hier niet worden gesproken."	02-07-1940	onbekend	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Hendrik Smeltweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478, Dok HCO, 0025.2/9244			Er is geen geschikt luchtfotomateriaal beschikbaar gebleken van kort na deze gebeurtenis.	Het is zeer aannemelijk dat de hier genoemde bom is geruimd. Bovendien zijn ter plaatse van de Hendrik Smeltweg sinds de Tweede Wereldoorlog grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van de inslag kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleken van kort na deze gebeurtenis.	Nee	Afwerpmunitie	onbekend	Duits	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Gezien de mate van naoorlogse bodemroering en het zeer aannemelijk is dat binnen enige tijd na bominslag ruiming heeft plaatsgevonden, geeft deze gebeurtenis geen aanleiding (meer) tot de afbakening van een verdacht gebied.		
9	Bombardement	Voor deze datum maken zowel G.J. Zwanenburg als T. Eversteijn melding van een bombardement op vliegveld Twente. Deze nacht zijn, bijkens de gegevens van Bomber Command verschillende Bristol Blenheim's actief. In de stukken wordt geen melding gemaakt van vliegveld Twente of Enschede, maar wel van een aanval door twee Blenheim's op 'ESCHWEGE Aerodrome' tussen 11:25 en 12:22 uur. Na de aanval nemen de vliegers een brandend toestel waar. Aangezien er voor deze dag geen Duitse verliezen op vliegveld Twente bekend zijn en in de Duitse stukken geen melding wordt gemaakt van een luchtvaart afdeling, gaat het in dit geval hoogstwaarschijnlijk om een bombardement nabij Eschwege (Duitsland) en niet om Enschede.	07-07-1940	11:25	12:22	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Lichte bommen werper	Bristol Blenheim	onbekend	Verm. Eschwege (Duitsland)		TNA, AIR14/3361	Zwanenburg, En nooit was het stit; Eversteijn, Bombardementen			Uit de locatieomschrijvingen blijkt dat deze gebeurtenis hoogstwaarschijnlijk niet te Enschede, maar te Eschwege (Duitsland) heeft plaatsgevonden. Deze gebeurtenis geeft derhalve geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Het bronnenmateriaal is niet eenduidig met betrekking tot de locatieomschrijving. Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleken van kort na deze gebeurtenis.	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt omschreven in verschillende (primaire) bronnen, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Vermoedelijk hebben auteurs G.J. Zwanenburg en T. Eversteijn alleen gebruik gemaakt van het stuk waarin ENSCHWEGE (p.v. ESCHWEGE) werd vermeld.		
10	Bombardement	Aanvankelijk laat de Luftwaffe Twente, in tegenstelling tot veel andere Nederlandse vliegvelden, links liggen. In de nazomer van 1940 arriveert een detachement van Luftwaffe-personeel op vliegveld Twente. Het is de bedoeling het veld om te vormen tot een Fliegerhorst. Op verschillende plaatsen in Enschede en in Oldenzaal worden Duitse militairen ingekwartierd, waaronder in hotel Vastert aan de Grotestraat, in villa Egheria aan de Bentheimerstraat en in het Twentse Carmellicum. "Als gevolg van van [...] grootschalige bouwactiviteiten [is] na vijf maanden een enorm vliegveld uit de grond gestampt. De Fliegerhorst Twente [bringt] de beschikking over drie uit klinkers bestaande startbanen van 1.700, 1.550 en 1.650 meter lengte. Rondom deze banen [loopt] een zogenaamde Ringstraße die [aansluit] op vier grote, verharde "lussen". Hierover [kan] een vliegtuig rechtstreeks naar de vier Liegeplätze taxiën waar zich de hangaars en de talrijke opstelplaatsen voor jachtvliegtuigen [bevinden]. De eerste Liegeplatz [is] gestueerd aan de zuidoostkant van het vliegveld net boven het Deventerbek. Aan de noordzijde van het vliegveld [ligt] een tweede Liegeplatz. Deze [bevindt] zich tussen het Snijdersveld en 't Holthuis en eindigde ter hoogte van de Oude Postweg. In een later stadium [breidt] de Luftwaffe deze Liegeplatz uit in de richting van Oldenzaal. Alleen [worden dan] geen comfortabele hangaars meer gebouwd, maar de alom bekende Splitterboxen. Bij Oosterveld, ten noordwesten van het start- en landingsterrein, [bevindt] zich een derde Liegeplatz. De vierde Liegeplatz [is] gestueerd bij de Werf van het vliegveld. Op de vier Liegeplätze [verrijzen] in totaal 55 hangaars van drie typen [...] Een van de belangrijkste bouwwerken aan de Ringstraße [is de] Fliegerhorstkommandantur [...] Het fraaie pand [ligt] versholten	22/23-07-1940	23:58	00:10	Royal Air Force/Luftwaffe	onbekend	onbekend		Bommen werper	Handley-Page Hampden	2	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR14/2666	Cornelissen, Grasmatt tot Fliegerhorst; Grimm, Vliegvelden in oorlogstijd; Vaanholt, Twente toen en nu			Op het luchtfotomateriaal van 1943, 1944 en 1945 is de uitbreiding van het vliegveld duidelijk zichtbaar. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleken van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie, submunitie	500 lb, 250 lb, 4 lb (staafbrandbommen)	Brits	Afgeworpen	4 x 500 lb 4 x 250 lb 60 x 4 lb	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

11	Bombardement	In de nacht van 3 op 4 augustus 1940 werden rond 00:50 uur enkele bommen op de stad Enschede afgeworpen. De drie aanvankelijk gemelde bommen vielen in het noordelijk gedeelte van de stad een burger persoon werd licht gewond, verschillende gebouwen werden beschadigd een bomkrater bevindt zich midden in de ryweg hoofd lbd en ortskommandant dutische wehrmacht waren dadelijk aanwezig de noodige maatregelen ter afzetting werden dadelijk genomen soldaten van de dutische werkmacht werden niet gewond vier woningen werden onbewoonbaar een kleine fabriek gedeeltelijk ingestort van 100 woningen zijn de ruiten vernield. De (waarnemend) commissaris van politie meldt de volgende schade: 'In den nacht van 3 op 4 Augustus te plm. 1 uur werd door bominslag de fabriek van de Gebr. Enschede, Voortsweg no.83 beschadigd. De aangerichte schade is vrij aanzienlijk, doch nog niet juist op te geven. Door dezelfde bominslag werden verschillende ruiten van de Machinefabriek en Ijzergieterij van J. Traast en Zn. Aan de Voortsweg no.68 vernield. Dit was ook het geval met de ruiten van het gebouw van de N.V. melkrijsing Frisia aan den Voortsweg no.56.' Eerstgenoemd telegram wordt later gevolgd door een aanvullend bericht, waarin het aantal gemelde bommen wordt gecorrigeerd: 'In aansluiting op telegram van hedennacht bericht ik U dat niet 3 doch 5 bommen in deze gemeente zijn geworpen geen doden 1 licht gewonde bommen werden geworpen te 0.50 aanval werd gedaan in	03/04-08-1940	00:50	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	onbekend		Bommen werper	onbekend	verm. 1	Enschede	Noordelijk gedeelte van de stad, Voortsweg	NA, toeg.nr. 2.04.53.15, inv.nr. 44; Ook de Duitse autoriteiten maken aanvankelijk melding van 3 i.p.v. 5 bommen. Bundesarchiv, RM7-344; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Hilbrink, De Pruis komt	In de pers wordt later eveneens over 5 bommen geschreven: Arnheimsche Courant, 6 augustus 1940; tevens: Rotterdamsh Nieuwsblad, 6 augustus 1940; Haagsche Courant, 6 augustus 1940	De locatie van deze gebeurtenis is vastgesteld op basis van de genoemde percelen en schadekaart deel D2. Het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 (luchtfotonummer 4124) is van te geringe kwaliteit om de aangerichte schade te kunnen onderscheiden.	In het bronnenmateriaal wordt melding gemaakt van een totaal van 5 bommen, waarvan drie direct t en één op een later tijdstip tot ontploffing kwamen. De nog overgebleven blindganger wordt door Duitse troepen, op ongelukkige wijze, onschadelijk gemaakt.	Nee		Afwerpmunitie	500 lb, 250 lb,	Brits	Afgeworpen	Onbekend, verm. 2 x 500 en 3 x 250 lb	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied, daar alle gemelde bommen tot ontploffing zijn gekomen, of op een later tijdstip zijn geruimd.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis vormt geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.
12	Bombardement	Op deze datum maakt de Waarnemend Rijksinspecteur-luchtscherming Van Batenburg melding van de vondst van een niet-ontplofte bom die waarschijnlijk afkomstig is van het bombardement in de nacht van 3 op 4 augustus: 'Enschede. Heden gevonden in land 1 ontplofte bom buurtschap Hooge-Boekel, Gem. Enschede. Vermoedelijk neergekomen in de nacht van 3 op 4 augustus.'	07/08-08-1940	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Hoog-Boekel	NA, toeg.nr. 2.04.53.15, inv.nr.44		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Het is zeer aannemelijk dat de hier genoemde bom is geruimd.	De exacte locatie en de herkomst van deze bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld. De beschikbare informatie geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Nee		Afwerpmunitie	Onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende grond voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron omschreven. Het betreft hier echter een officieel rapport, dat als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor een gezoneerde afbakening van een verdacht gebied.	
13	Bombardement	In de nacht van 10 op 11 augustus 1940 voeren vijftien van in totaal twintig Vickers Wellingtons aanval uit op haveninstallaties, spoorwegdoelen en vliegbases, waaronder Twente. Bij deze aanvallen, uitgevoerd tussen 23:26 en 01:45 uur, werden in totaal 24 x 500 lb, 75 x 250 lb en 180 x 4 lb brandbommen afgeworpen van hoogten tussen 16,000 en 5,000 voet [ca. 4876 tot 1524m]. Een Wellington behorende tot No. 3 Group werpt te Twente (aangemerkt met doelcode Z.65) 8 x 250 lb en 60 x 4 lb brandbommen af. Resultaten worden niet waargenomen en vermoedelijk valt de bommenlast buiten het veld. 'Results not seen, but believed overshoot.' In de Duitse rapporten m.b.t. vijandelijke afwerpen worden geen aanvallen te Enschede/Twente vermeld. De vermeende aanval op Twente werd uitgevoerd door een team van No 115 Squadron. Er wordt geschreven: 'Alternative targets, TWENTE, and BOMLITZ, Aerodromes, WILHELMSHAVEN Docks, attacked, results not generally seen.'	10/11-08-1940	23:26	01:45	Royal Air Force	Bomber Command	3 Group	11 5 Sq uardron	Middelzware bommen werper	Vickers Wellington	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR24/222; TNA, AIR25/51; Bundesarchiv, RM7-344; TNA, AIR27/887		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opporings- en ruimingswerken aangehouden uitgevoerd.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie, submunitie	250 lb, 4 lb (staafbrandbommen)	Brits	Afgeworpen	8 x 250 lb 60 x 4 lb staafbrandbommen	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegveldgraven, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 l/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
14	Melding CE	Op deze datum bericht Waarnemend Rijksinspecteur-Luchtscherming Van Batenburg nogmaals over de bom die bij de Voortsweg nr. 83 zou zijn ingestagen: 'Thans is gebleken by opruiming dat vermoedelijk nog ontplofte bom aanwezig is in de fabriek van Gebr. Enschede Voortsweg no. 83 alhier ingestagen Zondag 4 Augustus 1940 V.M. 1 uur [...] bom niet te zien zit in den grond [...] binnen 50 meter afstand woningen ontruimd fabriek Gebr. Enschede stilgelegd [...] verzoek spoedig onderzoek te bevorderen.' Enschede thans gebleken by opruiming dat vermoedelijk nog ontplofte bom aanwezig is in de fabriek van de Gebr. Enschede voortsweg no 83 alhier ingestagen Zondag 4 augustus 1940 om 1 uur [stop] bom niet te zien zit in den grond [stop] binnen 50 meter afstand woningen ontruimd fabriek Gebr Enschede stilgelegd [stop] verzoek spoedig onderzoek te bevorderen.	12-08-1940	01:00	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Voortsweg 83, in de grond bij fabriek Gebr. Enschede	NA, toeg.nr. 2.04.53.15, inv.nr. 44		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Van de vijf gemelde bommen zijn er vier direct tot ontploffing gekomen. De laatste (blindganger) wordt op 18 september 1940 onschadelijk gemaakt.	De exacte inslaglocaties kunnen niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	5	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied. CE. Uit het bronnenmateriaal is gebleken dat alle gemelde bommen zijn ontploft of geruimd.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis vormt geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.
15	Ongecontroleerde explosie	Bij de demontage van één van de twee blindgangers afkomstig van het bombardement in de nacht van 3 op 4 augustus 1940 komt deze tot ontploffing. 'Bij het demonteren 14 aug van een blindganger is deze geexplodeerd waarbij 3 Duitse militairen werden gedood, 1 nederlander, 1 nederlander zwaar gewond en 3 licht gewonden de fabriek gedeeltelijk verwoest van omliggende huizen vele ruiten vernield nog een blindganger in schuurtje gevonden.'	14-08-1940	onbekend	onbekend	Sprengkommando			nvt	nvt	nvt	Enschede	Exacte locatie onbekend, verm. omgeving Voortsweg.	HCO, 0025.2-9244; NA, toeg.nr. 2.04.53.15, inv.nr. 44	Wiegman, Enschede 1940-1945	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	De ruiming van deze bom betreft in principe een contra-indicatie.	De exacte locatie van deze blindganger kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied, daar alle (voor de nacht van 3 op 4 augustus) gemelde bommen tot ontploffing zijn gekomen, of op een later tijdstip zijn geruimd.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis vormt geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
16	Bombardement	In de Day and Night Raid Sheets van Bomber Command worden voor deze dag wel aanvallen op vliegvelden in bezet gebied genoemd, maar geen vermelding van Enschede/Twente bij name. Blijkens een rapport van de Duitse autoriteiten was er wel degelijk sprake van een aanval waarbij het vliegveld Twente werd getroffen. Om 03:50 uur werden 2 Sprengbommen [brisantbommen] afgeworpen op het oostelijke gedeelte van het veld: '03:50 Twente. 2 Sprb. Abwurf auf Ostseite des Flugplatzes. Kein Schaden.'	17/18-08-1940	03:50 uur	onbekend	Royal Air Force			onbekend	onbekend		Enschede	Vliegveld Twente (oostzijde)	Bundesarchiv, RL2-II-255		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	In het bronnenmateriaal wordt melding gemaakt van eventuele blindgangers.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	Brisantbom, gewicht onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	2	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegveldgraven, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 l/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

17	Bombardement	In deze nacht voeren achttien Bristol Blenheims aanvallen uit op verschillende vijandelijke vliegvelden in Frankrijk en Nederland, waaronder Twente-Enschede. Volgens de Intelligence Summaries van Bomber Command wordt bij Twente een 'long stick of bursts' waargenomen, o.a. 'amongst A.A. and searchlight batteries'. Er worden geen resultaten waargenomen. In het Operations Record Book van No 2 Group wordt alleen gesproken van een 'aerodrome approximate position 10 miles West ENSCHEDE'. Vermoedelijk wordt de aanval uitgevoerd door een Blenheim behorende tot No 101 Squadron. De bommenlast bestaat, aldus de bijlagen van het ORB van No 2 Group uit een mix van brandbommen en 'long delay 250's' met de optie, al naar gelang de voorkeur van de thuisbases, van 'extra bombs on flare racks'.	04/05-09-1940	onbekend	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	10 1 Sq uardron	Lichte bommen werper	Bristol Blenheim	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR24/222	Eersteij, Bombardementen; Zwanenburg, En nooit was het stil, deel 1	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog g zijn ter plaats van het vliegveld verschillende opporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	250 lb en brandbommen	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
18	Bombardement	In deze nacht worden vier Handley-Page Hampdens uitgestuurd voor aanvallen op watervliegtuig-bases te Norderny, Texel, het vliegveld Twente en scheepvaartverkeer nabij Brunsbuttel. 'The attacks were made between 2336 and 0353 hrs. from heights between 10,000 and 4,000 ft. 1x 2,000 lb, 4x 500-lb and 14 x 250-lb bombs and 60 x 4-lb incendiaries were dropped.' De aanval op Twente wordt uitgevoerd door een Hampden (P4396) van No 61 Squadron, No 5 Group, gevolgd door Flight Lieutenant Basket. Basket en zijn bemanning zijn uitgestuurd voor een aanval op herstelwerkzaamheden aan de viaducten bij het Dortmund-Eemskanaal maar wijken vanwege de weersomstandigheden uit naar Twente. Zij voeren de aanval uit met 6 x 250 lb brisantbommen met het volgende resultaat: 'Bursts were seen across a line of hangars and a large fire broke out which was visible five minutes after leaving the target.'	05/06-09-1940	23:36	03:53	Royal Air Force	Bomber Command	5 Group	61 Sq uardron	Middelzware bommen werper	Handley-Page Hampden	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR24/223; TNA, AIR14/2666; TNA, AIR25/109A		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	250 lb	Brits	Afgeworpen	6	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
19	Bombardement	Deze nacht vliegen wederom Britse toestellen over de gemeente: 'Op zaterdagavond 14 september 1940 was de lucht weer vol van vliegtuigeronk. Het was even over elf uur toen de stad plotseling werd opgeschrikt door dreunende bominslagen. De toestellen hadden al enige tijd boven de stad rondgecirkeld en wierpen lichtkogels uit. Pas na het inslaan van de bommen werd luchtalarm gegeven [...] Na een tweede serie inslagen verdwenen de vliegtuigen [...] Politie, brandweer en luchtbeschermingsdienst waren snel ter plaats en waren het vuur spoedig meester. Dertig zware brisantbommen en ongeveer 100 brandbommen hadden hun vernietigende werk gedaan. Op de hoek van de Boddenkampsingel en Boddenkampstraat kwam een bom in het trottoir terecht. Het achterste gedeelte van de woning van A.W. Sarendsen werd geheel vernield. De keuken werd helemaal weggeslagen. Aan de Walhofstraat kwam een bom terecht in tuín achter een woning. Ook de Huishoudschool aan P.J. Troelstrastraat werd getroffen. Er werd een groot gat geslagen in de muur van de school waarachter het trappenhuis was gelegen. In de P.J. Troelstrastraat vielen nog meer brisantbommen [...] De Pyramide Overheidsfabriek van de firma Robers aan de Kottendijk werd door een voltreffer getroffen [...] Grote schade werd ook aangericht in de Hengelosedwarstraat waar de percelen 7, 9 en 11 ernstig werden getroffen door bommen die vlak achter de woningen in de tuin terecht kwamen [...] Op het fietspad langs de Hengelosestraat bij de Bruggemorsweg kwamen ook enige bommen terecht. In de Stadsweide vielen bommen in de M.H. Tromplaan, de Van Galenstraat en de Parkweg. Er was veel materiele schade, maar hier vielen gelukkig geen	14/15-09-1940	23:00	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	onbekend	onbekend	Bommen werper	onbekend	onbekend	Enschede	P.J. Troelstrastraat - Boddenkampsingel, Boddenkampsingel, Kottendijk, Hengelosedwarstraat, spoorencampement	SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; Bundlesarchiv, RM7-348; NA, toeg.nr. 2.16.82/inv.nr. 1260	Wiegman, Enschede 1940-1945	Het Vaderlandstaat- en letterkundig nieuwsblad, 17 september 1940; Het volk: dagblad voor de arbeiderspartij, 17 september 1940	Het luchtfotomateriaal van 26 april 1941 is slechts van geringe kwaliteit. Er zijn geen sporen van oorlogshandelingen in de vorm van kraters van afwerpmunitie op gesignaleerd. De op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn derhalve kraters zichtbaar die zijn ontstaan in de periode 26 april 1941-12 oktober 1942. Vermoedelijk zijn de bij dit bombardement behorende bomkraters zichtbaar op luchtfoto's van oktober 1942 (3123).	Sinds de Tweede Wereldoorlog g zijn in het centrum van Enschede omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte invloed van dit bombardement kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Op het luchtfotomateriaal van 26 april 1941 zijn de kraters op het fotomateriaal van 12 oktober 1942 nog niet zichtbaar. Deze zijn derhalve na september 1940 ontstaan. Het is niet mogelijk op basis van het beschikbare bronnenmateriaal te komen tot een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied als gevolg van deze	Nee		Afwerpmunitie	Zware brisantbommen en brandbommen	Gealleerd	Afgeworpen	ca 30 brisantbommen en 100 (staaf)brandbommen	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.
20	Ruiming CE	De stukken van de commissie van proefneming melden op 17 september 1940 de ruiming van de blindganger ('Engelse vliegtuigbom') aan de Roomweg. De bom wordt elders tot springen gebracht.	17-09-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefneming						Enschede	Roomweg	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	De verwijdering van deze bom betreft een contra-indicatie voor het achterblijven van CE	De exacte locatie van deze bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Gealleerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.			
21	Ruiming CE	Volgens Wiegman wordt op deze datum 'de laatste' blindganger aan de Voortsweg onschadelijk gemaakt. Verder stelt hij: 'De Duitsers waren doodsbenauwd voor deze klussen. Ze bedekten onontplofte bommen liever met een metersdikke laag beton dan dat zij zelf aan het onschadelijk maken begonnen. Na de oorlog zijn door de Nederlandse militairen op verschillende plaatsen in de stad deze blindgangers verwijderd. Omdat de blindganger, een Britse vliegtuigbom, ter plaats onschadelijk wordt gemaakt wordt lichte schade aan een huis toegebracht.	18-09-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefneming						Enschede	Voorsweg	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	De verwijdering van deze bom betreft een contra-indicatie voor het achterblijven van CE	De exacte locatie van deze bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Gealleerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.			
22	Bombardement	In de nacht van 30 september op 1 oktober 1940 worden drie Vickers Wellingtons van No 3 Group tussen 22:12 en 0047 uur uitgestuurd voor aanvallen op vliegveld Twente (doelcode Z65), een vliegveld in Limburg en een fabriek noorden van Magdeburg. Op elk van de bovengenoemde doelen worden 1 ton brisantbommen en 60 x 4 lb (staaf)brandbommen afgeworpen. Te Twente vallen de bommen op in een vierkant geplaatste lichten en de baanverlichting (flare path). In het ORB van No 3 Group worden geen resultaten genoemd, maar volgens de Night Bomb Raid Sheets heeft de aanval wel degelijk resultaat: 'Z65 TWENTE (ENSCHUDE) Aerodrome. One aircraft. 9 x 250 lb. 60 x 4-lb. Fires started.	30-09-1940/01-10-1940	22:12	00:47	Royal Air Force	3 Group	onbekend		Bommen werper	Vickers Wellington	1	Enschede	Vliegveld	TNA, AIR14/2667		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog g zijn ter plaats van het vliegveld verschillende opporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie, submunitie	250 lb, 4 lb staafbrandbommen	Brits	Afgeworpen	9 x 250 lb en 60 x 4 lb	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

23	Ruiming CE	Volgens Wiegman wordt op deze dag de op 14 september 1940 achtergebleven blindganger in de M.H. Tromplaan geruimd. 'Enkele dagen tevoren was men reeds begonnen met het uitgraven van de bom onder leiding van kapitein ir. C.A. Bijlaard. De bom bleek ongeveer drie en een halve meter diep in de grond te zitten. Na blootlegging besloot men de bom ter plaatse tot ontploffing te brengen. Aan het demonteren was te veel risico verbonden. Het gevaarte had een gewicht van ongeveer 125 kilo [250 lb], een doorsnede van 20m cm. en was ongeveer een meter lang'. Bij de ontploffing wordt slechts zeer geringe schade aangericht aan de keuken van een groot huis. De bom is 'van dezelfde constructie' als de bommen die veertien dagen eerder in Hengelo worden afgeworpen.	10-10-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefnemingen	onbekend	onbekend		onbekend	onbekend	1	Enschede	M.H. Tromplaan	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23;	Wiegman, Enschede 1940-1945	Tweentsch dagblad Tubantia en Enschedesche Courant, 10 oktober 1940	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.	De bom is na uitgraving ter plaatse tot springen gebracht. De verwijdering van deze bom betreft een contra-indicatie	De exacte ligplaats van de bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	250 lb (125 kg)	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
24	Ruiming CE	Voor deze datum maken de stukken van de commissie van proefnemingen melding van het onschadelijk maken van een Britse vliegtuigbom bij Drienen. Nadat de bom onschadelijk is gemaakt wordt deze geschonken aan de luchtbeschermingsdienst van Enschede.	22-10-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefnemingen							Enschede	Drienen	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23			Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.	De verwijdering van deze bom betreft in principe een contra-indicatie	De herkomst van deze bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Ook over het type/gewicht van deze bom is geen informatie bekend	Nee	Afgeworpen	onbekend	Brits	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
25	Bombardement	De Duitse Tagesberichte melden dat op 11 november 1940, om 05:55 uur, te Enschede 3 brisante en 20 brandbommen op een weiland zijn gevallen. '00:55, 3 Sprb. [Sprengbommen] 20 Brb [Brandbommen] [...] Abwurf auf Wiese, kein Schaden.' Bij dit bombardement wordt slechts geringe (glas)schade aangericht. Volgens G.J. Zwanenburg vielen de bommen op de spoorlijn Enschede-Hengelo. In Bomb Raid Sheets worden geen aanvallen op Twente/Enschede vermeld.	10/11-11-1940	05:55	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	verm. 1	Enschede	Vliegveld Twenthe	NIOD, 077/1328; Bundesarchiv, RL2-II-219; HCO, 0025.2/9244; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; TNA, AIR14/2669	Zwanenburg, En route was het stik, deel 1; Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen. Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.	Ja	BEO_001	Afgeworpen	onbekend	Brits	Afgeworpen	3x brisant, 20 x brandbommen	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
26	Ruiming CE	De stukken van de commissie van proefnemingen maken melding van '1 tpbom' van 125 kilogram die na bronbemaling van ca. twee weken tot springen is gebracht. De andere bom ligt nog niet vrij; 'Enschede zal nog berichten, wanneer de volgende bom vrij ligt.'	18-11-1940/23-11-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefnemingen							Enschede	onbekend	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23			Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.	De verwijdering van deze bom betreft in principe een contra-indicatie	De exacte ligplaats van de bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	250 lb	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.		
27	Ruiming CE	In Enschede wordt een Britse vliegtuigbom van 125 kilogram, hoogstwaarschijnlijk het reeds tussen 18 en 23 november gemelde exemplaar, ter plaatse tot springen gebracht.	25-11-1940/29-11-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefnemingen							Enschede	onbekend	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23			Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.	De verwijdering van deze bom betreft in principe een contra-indicatie	De exacte ligplaats van de bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	250 lb	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt genoemd in één primaire bron. Het betreft een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.		
28	Vondst CE	De stukken van de commissie van proefnemingen maken voor deze datum melding van de ligging van twee Britse vliegtuigbommen bij Drienen, die graafwerkzaamheden hinderen.	30-11-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefnemingen							Enschede	Drienen	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23			Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.		De exacte ligplaats van de bommen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	onbekend	Brits	Afgeworpen	2	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt genoemd in één primaire bron. Het betreft een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.		
29	Melding CE	Op deze datum bericht de burgemeester van Enschede het Wehrmachtcommandatur in Arnhem over een misverstand met betrekking tot de op 11 november 1940 gevallen bommen. 'Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 6 December j. ontvingen op 10 December d.a.v. deel ik u mede, dat de in het schrijven van 11 November 1940 aan den Commissaris van Politie alhier bedoelde bommen geen Blindgänger waren, doch dat deze bommen dadelijk na het neervallen zijn ontploft. Door den Commissaris van Politie is U hedenavond hiervan telefonisch mededeeling gedaan.'	11-12-1940	onbekend	onbekend	Politie Enschede							Enschede	onbekend	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478			Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebleden van kort na deze gebeurtenis.	Deze gebeurtenis vormt een contra-indicatie voor het achterblijven van CE als gevolg van het bombardement in de nacht van 10 op 11 november 1940	De exacte ligplaats van de bommen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	Brisantbommen	Geallieerd	Afgeworpen	Zie ook melding 10/11 november 1940. 3 brisant- en 20 brandbommen	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt genoemd in één primaire bron. Het betreft een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
30	Melding CE	De stukken van de commissie van proefnemingen maken op deze datum melding van de aanwezigheid van 'één bom' bij de boerderij Drienerbos. Deze zit in drijfzand en kan alleen bij lage waterstand worden opgeruimd.	18-12-1940	onbekend	onbekend	Commissie van Proefnemingen							Enschede	Nabij boerderij Drienerbos	NA, toeg.nr. 2.13.210/inv.nr. 23			Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen als gevolg van deze of nabij gelegen bominslagen gesignaleerd.		De exacte ligging van de blindganger kan niet met zekerheid worden vastgesteld. De locatieomschrijving is te globaal	Nee	Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt genoemd in één primaire bron. Het betreft een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
31	Bombardement	In de nacht van 2 op 3 juli 1941 wordt rond 01:10 uur een ontploffing gehoord. 'Gesim de uitgestrektheid van deze gemeente was het niet na te gaan of deze ontploffing al dan niet binnen de gemeentegrens had plaatsgevonden. Voor het tijdstip der ontploffing erkenden enige, vermoedelijk Engelse, vliegmachines boven de gemeente Enschede. Deze bleven ook na de ontploffing nog hoorbaar.' Om 01:40 uur volgt de telefonische melding dat er een brisantbom is gevallen en ontploft achter een paar woningen gelegen aan de Zuid-Esmerkerrondweg 'in het landelijk gedeelte dezer gemeente'. 'Het bleek dat er een bom ontploft was aan de achterzijde van de woning van de Wed. M. Bats, Zuid-Esmerkerrondweg 315 alhier. Ongeveer twee meter vanaf de achterzijde van de keuken van die woning bevond zich een trechervormig gat van ongeveer 50 c.m. diepte en plm. 80 c.m. middellijn. Genoemde keuken was door bomscherven en luchtdruk nagenoeg geheel ingestort. Dit was ook het geval met de aangebouwde keuken van den buurman H. Lukassen, wonende Zuid-Esmerkerrondweg 317. Zoowel de woning van de weduwe Bats als die van Lukassen waren aan de achterzijde door meerdere bomscherven getroffen, zoodat er gaten in de muren waren. In de slaapkamer van de weduwe Bats, waar haar bed tegen de buitenmuur stond, waren de scherven door deze muur over haar heen geslagen. Zij werd niet gewond. Het dak van de beide woningen werd zwaar beschadigd, bijna alle pannen werden vernield. In de woningen waren	03-07-1941	01:10	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	Enkele	Enschede	Zuid-Esmerkerrondweg, Kemperweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; HCO, 0025.2/9244	Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn verschillende verstoringen zichtbaar die mogelijk wijzen op het plaatsvinden van een bominslag. Op circa 44 meter vanaf één van de aan de Kemperweg staande woningen (verm. de woning van Wed. Bats) is een verstoring in het bouwplan te zien. Uit een melding van 28 juli 1945 blijkt dat er bij dit bombardement ter plaatse van de Kemperweg mogelijk nog een blindganger is achtergebleven.		De exacte inslaglocatie kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	1	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	

32	Bombardement	In de nacht van 3 op 4 juli wordt rond 01:45 uur opnieuw een bominslag gehoord in de gemeente. Aanvankelijk wordt er geen bericht ontvangen waar deze heeft plaatsgevonden. Voor en na de bominslag worden ook vliegtuigen boven de gemeente gehoord. In de ochtend wordt een onderzoek ingesteld door een inspecteur van de politie: [Het] bleek mij, dat een briesbom was ingeslagen aan de Braakweg nabij de boerenwoning van H.J.A. Nijland perceel no.170, op een afstand van ongeveer 60 meter van deze woning. Er was een gat ontstaan van 6 à 7 meter middellijn en plm. 1 ½ meter diepte. Eenige draden van de elektrische bovengeleiding werden vernield, de ruiten van de woning van H.J.A. Nijland bovengenoemd werden vernield, evenals die van een nabijgelegen schuur. Persoonlijke ongelukken hadden niet plaats. De inslag vond, blijkens navolgende melding van de Duitse autoriteiten, vrij dicht bij het vliegveld (Zuidkamp) plaats. Er wordt echter geen schade aangericht: '01:45 Trente [sic], n. Hengelo. 1 Sprb. Abwurf auf Flugplatz am Ausgang des Südlagers. Kein Schaden.'	03/04-07-1941	01:45	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Braakweg, nabij perceel 170 en uitgang Zuidkamp	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; HCO, 0025.2/9244; Bundesarchiv, RL2-II-248	Zwanenburg, En nooit was het stil, deel 1		Op het luchtfotomateriaal zijn	Lit het bronnenmateriaal blijkt niet dat er sprake is van meer dan één afgevoerd bom. De gemelde bom is tot ontplofing gekomen. Er is geen sprake van eventuele blindgangers.	Het is niet bekend door welk toestel de bom werd afgevoerd, of wat het type/gewicht van dit explosief was. Gezien de omvang van de krater gaat het mogelijk om een vliegtuigbom met een gewicht van 250 lb.	Nee		Afwerpmunitie	Briesbom	Geallieerd	Afgevoerd	1	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.
33	Inslag brandbommen	In de voormiddag van zondag 6 juli 1941, rond zes uur, krijgt politieagent F. van Veen bericht dat een schuur van van de boerderij van E.J. Dalenoord in Broekheurne, gemeente Enschede, is getroffen door een brandbom. Het begin van een brand kon worden gebuist. Van Veen treft in de schuur: "twee zeshoekige metalen stukken, afkomstig van een uitgebrande bom. De beschadigingen door inslag van de bom bestaan uit een vernielde dakpan op het dak van de schuur en een ongeveer cirkelvormig gat in een der planken, dik 2 cm, met een middellijn van ongeveer 15 cm, van de zoldervloer. Onderscheidelijk op een hoogte van 8 en 3 meter vanaf de betonvloer in de schuur. Voorts verbranden enige bossen stro en werd de staldeur in de schuur door het vuur beschadigd. In zijn proces-verbaal schrijft Van Veen verder: "Bij het verder door mij ingestelde onderzoek bleek, dat in de nacht van Zondag 6 juli 1941, op ongeveer 10 minuten gans van de boerderij van Dalenoord voornoemd, brandbommen waren terecht gekomen in een tuintje gelegen voor perceel no.55 aan de Vlierstraat op het Tuindorp Broekheurne gemeente Enschede, bewoond door het gezin G. Albers, en voorts in een nabij gelegen weiland aan de Hofweg te Enschede in eigendom toebehorende aan de weduwe J. Lippinkhof, wonende Buurserstraat 58 te Enschede. Op aanwijzingen van mevrouw H. Klaassen worden door Van Veen in een tuintje aan de Vlierstraat 55 (Tuindorp Broekheurne) 'na uitgraving	05/06-07-1941	06:00	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Bommen werper	onbekend	onbekend, vermind.	Enschede	Boerderij van Dalenoord, Vlierstraat 55, Hofweg en Buurserstraat 58	HCO, 0025.2/9244; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Middlebrook, Bomber Command War Diaries		Schade als gevolg van het neerkomen van staafbrandbommen kan in veel gevallen niet op luchtfotomateriaal worden waargenomen. Op het beschikbare luchtfotomateriaal is geen schade als gevolg van (de ontbranding van) de inslag van de brandbommen gesignaleerd.	De exacte invloed en locatie van de inslagen kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Bovendien is niet duidelijk hoeveel brandbommen precies in de omgeving van Enschede terecht zijn gekomen.	Nee		Submunitie	Staaftbrandbommen, 4 lb	Brits	Afgevoerd	onbekend, diverse	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende primaire bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.	
34	Inslag brandbommen	Deze nacht wordt boven de gemeente Enschede een brandbom afgevoerd die terechtkomt op een boerenschuur aan de Geesinkweg 198. 'Vannacht om 2.30 uur is in de gemeente een brandbom afgevoerd in het landelijk gedeelte en terechtgekomen op een boerenschuur, in gebruik bij Engelbert Jan Dalenoord, Geesinkweg 198 aldaar. Een begin van brand is ontstaan, doch werd door gemiddeld landbouwer direct geblusht. Nog 2 andere brandbommen zijn dicht in de buurt in het open veld terecht gekomen en uitgebrand.' Deze nacht was er een bombardement op Münster door 47 Wellingtons, waarvan er twee verloren gingen. Rond 08:45 in de namiddag van 7 juli wordt melding gemaakt van een 'niet ontplote' brandbom in een weiland aan de Knalhutweg in Enschede. Deze is hoogstwaarschijnlijk afkomstig van het bombardement de nacht daarvoor. Bij een nader ingesteld onderzoek blijkt dat de brandbom was gelegen in het land naast perceel Knalhutweg 63. 'De omgeving is afgezocht naar andere bommen, doch deze zijn niet aangetroffen. De gevonden brandbom (van Engelse oorsprong) is gedeponeerd bij den Ortskommandantur te Enschede.' In het overzicht van de EHBO wordt naast de Knalhutweg en de Geesinkweg ook de Vlierstraat genoemd. Dit zijn vermoedelijk de '2 andere brandbommen' in het open veld in de buurt van de beide eerder genoemde straten.	06/07-07-1941	02:30	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend, vermind.	Enschede	Geesinkweg, Knalhutweg	HCO, 0025.2/9244			Schade als gevolg van het neerkomen van staafbrandbommen kan in veel gevallen niet op luchtfotomateriaal worden waargenomen. Op het beschikbare luchtfotomateriaal is geen schade als gevolg van (de ontbranding van) de inslag van de brandbommen gesignaleerd.	Lit het bronnenmateriaal blijkt dat na de vondst van de brandbommen nader onderzoek heeft plaatsgevonden.	Het totaal aantal afgevoerde brandbommen is niet bekend. Ook kan het spreidingspatroon van de neergekomen brandbommen niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Submunitie	4 lb staaftbrandbommen	Brits	Afgevoerd	ca. 6	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende primaire bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.
35	Bombardement	'Het bleek hedenmorgen, dat in de gemeente Enschede ter hoogte van de Broeierweg bij de Hengelochestraat in totaal zes briesbommen waren neergekomen en ontloft. Drie bommen waren neergekomen in een weide, één bom in het wegdek van de Hengelochestraat, één bom op de toegangsweg van de boerderij van J. Waanders, Hengelochestraat 750 en één bom was op 20m. afstand neergekomen van de boerderij van G. Geerdink, Broeierweg no.101. Door deze ontploffingen werden twee koeien direct gedood en een ander zoodanig gewond, dat deze ook moest worden afgemaakt. Het bleek in de vroege morgen dat er nog 5 andere koeien levensgevaarlijk waren gewond, vermoedelijk door machinegeweevuur. Deze zullen vermoedelijk ook worden afgemaakt. Persoonlijke ongelukken hadden niet plaats. De boerderij en de schuur van C. Geerdink voornoemd werden door granaatscherven getroffen en vrij ernstig beschadigd. Door de luchtdruk werden van deze gebouwen de vensterruiten vernield en de daken beschadigd. Van de boerderij van J. Waanders, wonende Hengelochestraat 750 en die van G.J. Veltman, Hengelochestraat 770 werden door de luchtdruk verschillende ruiten vernield, terwijl de woning van Veltman voornoemd evenals zijn schuur nog door enkele granaatscherven werd getroffen. Door de bominslagen werden trechters gevormd van 3 tot 9m	07/08-07-1941	00:55	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Bommen werper	onbekend	onbekend, enkele	Enschede	Broeierweg, Hengelochestraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; Bundesarchiv, RL2-II-249; HCO, toeg.nr. 0025.2/inv.nr. 9244			Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Op latere datum (22 februari 1944) zijn geen verstoringen gesignaleerd die met zekerheid aan deze gebeurtenis gekoppeld kunnen worden.	Lit de stukken van de luchtbescer mingsdienst blijkt dat er sprake is van in totaal zes bommen, die allen tot ontplofing zijn gekomen. Er wordt geen melding gemaakt van blindgangers.	Het totale aantal afgevoerde brandbommen is niet bekend. Ook kan het spreidingspatroon van de neergekomen brandbommen niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgevoerd	6	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.
36	Melding CE	Om 13:00 uur wordt in een korenveld in het zuidelijk gedeelte van de gemeente Enschede, op het land in eigendom van boer Roerink, Holzikerweg 50, een niet-ontbrande brandbom aangetroffen.	25-07-1941	13:00	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Holzikerweg 50	HCO, toeg.nr. 0025.2/inv.nr. 9244			De verwijdering van deze brandbom betreft in principe een contra-indicatie	De exacte ligging van de gemelde brandbom kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Submunitie	verm. 4 lb staaftbrandbom	Geallieerd	Afgevoerd	1	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een gegronde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Het betreft hier een offiële melding, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.		
37	Bombardement	Auteurs G.J. Zwanenburg en T. Eversteijn vermelden voor deze datum een bombardement op vliegveld Twente. In de Bomb Raid Sheets worden geen aanvallen op Twente/Enschede vermeld. De Duits autoriteiten melden geen gebeurtenissen te Twente of Enschede.	16/17-08-1941	onbekend	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR14/2673; Bundesarchiv, RL7-II, inv. nr. 255	Zwanenburg, En nooit was het stil, deel 1; Eversteijn, Bombardementen		Lit het primaire bronnenmateriaal blijkt niet dat het vliegveld op deze datum is getroffen.	Het is niet bekend waar de door G.J. Zwanenburg en T. Eversteijn gemelde aanval daadwerkelijk heeft plaatsgevonden	Nee				Geallieerd	Afgevoerd		In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgevoerd); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

38	Bombardement	In deze nacht wordt vliegveld Twente wederom door bommen getroffen. Auteur Kokhuis schrijft: 'Het is onbekend of het hier om een gerichte aanval ging en wat de uitwerking is geweest.' De Duitse autoriteiten melden: '03:50 Twente. 2 Sprb. Abwurf auf Ostseite des Flugplatzes, kein Schaden.'	16/19-08-1941	03:50	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		onbekend	onbekend	onbekend	Enschede	Vliegveld Twente (oostzijde)	Bundesarchiv, RL7-II, inv. nr. 255	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 is (vermoedelijk als gevolg van herstelwerkzaamheden) geen schade als gevolg van dit bombardement waargenomen. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend op welk gedeelte van het vliegveld de gemelde bommen precies zijn ingeslagen.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	Brisantbommen, gewicht onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	2	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Het betreft hier verschillende officiële meldingen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
39	Beschieting	Rond 23:30 uur in de avond vinden verschillende ongevallen plaats als gevolg van luchtgevechten boven de gemeente Enschede. 'Tijdens het overvliegen van Engelse vliegtuigen gedurende de avonden op Zaterdag, 6 September 1941, waarbij luchtgevechten plaatsvonden, werd zeer waarschijnlijk met mitrailleur geschoten. Hierdoor werd een vrouw, die achter haar woning (Dr. P. van Hoekstraat) stond te kijken, gewond [...] Het ongeval vond plaats te ongeveer 23.30 uur.' De 15-jarige dochter van de vrouw raakt eveneens gewond. 'Door het schieten werd eveneens nog een ruit van het perceel Dr. P. van Hoekstraat 105 vernield [...] Eveneens werd een ruit vernield in de woning van den koetsier van den heer Blom, welke woning is gelegen aan den Boshofweg no.15 De in de omgeving van het springpunt staande bommen werden beschadigd. Persoonlijke ongelukken hebben zich [aldaar] niet voorgedaan.'	06/07-09-1941	23:30	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Onbekend	onbekend	onbekend	Enschede	Dr. P. van Hoekstraat/Boshofweg 15	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstorende als gevolg van deze beschieting gesignaleerd.	De exacte locatie en invloed van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Klein-kalibermunitie	onbekend	Geallieerd of Duits	Verschoten	onbekend	Deze gebeurtenissen geven onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door diverse bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
40	Bombardement	Rond 22:50 uur wordt tijdens het overvliegen van Britse toestellen een bominslag gehoord, uit de richting van Hengelo. Op dat moment kan de exacte locatie nog niet precies worden vastgesteld, omdat de inslag vermoedelijk in een van de bossen hebben plaatsgevonden. In de ochtend van 16 september wordt een nader onderzoek ingesteld, waarbij blijkt, dat een brisantbom is ingeslagen in een bos in het buurtschap Driene. 'De in de nabijheid van dit bosch staande woning van den heer D.J. Blom, fabrikant, wonende Witbreuksweg 200 werd licht beschadigd (van het dak werden een paar pannenvernield, terwijl een scherf door een vensterruit is geslagen'. Volgens Kokhuis kwam tevens een brandbom neer, die geen ongelukken veroorzaakte. Naast de schade aan het huis van Blom wordt schade aangericht aan dennenbomen in de hiervoor genoemde bossen.	15-09-1941	22:50	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	onbekend	Enschede	Buurtschap Driene/Witbreuksweg 200	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478;		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden daterende van kort na deze gebeurtenis.	Het is niet bekend welke toestel verantwoordelijk is voor deze afwerpen of er sprake is van meer dan één brisantbom.	Nee		Afwerpmunitie	Brisantbom	onbekend	Afgeworpen	Verm. 1	Deze gebeurtenissen geven onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.			
41	Vliegtuigcrash	Een Messerschmitt Bf 110 C-4 (Werkenummer 2277) van het 7. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 komt neer op of nabij het vliegveld Twente. Het toestel raakt vanwege een defect aan het onderstel voor 15% beschadigd.	12-01-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	7. Staffel		Nachtjager	Bf 110 C-4	1	Enschede	Vliegveld Twente		SGLO, crash database, crashnummer: R0207	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden daterende van kort na deze gebeurtenis. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Uit het bronnenmateriaal blijkt niet dat het toestel als gevolg van deze crash/nooddlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie van deze crash/nooddlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001				Buurtschap Driene		In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
42	Bombardement	Rond 20:00 uur vliegen Britse toestellen boven de gemeente. Ruim een half uur later, om 20:35 uur, worden 'schierreemvliegende ontploffingen' gehoord, zeer waarschijnlijk afkomstig van bominslagen. Om 20:37 uur wordt door een inwoner melding gemaakt aan glasschade aan verschillende panden aan Periksweg. 'Dit was in de Zuid-Oostzijde van de stad. Nadat van andere plaatsen uit dat gedeelte van de stad eveneens soortgelijke meldingen binnen kwamen is te 20:45 het sein luchalarm gegeven. Dit geschiedde op last van het hoofd van de Luchtbeschermingsdienst. [...] Over het aantal vijandelijke vliegtuigen konden geen gegevens worden opgenomen. Het bleek later, dat in totaal 20 brisantbommen zijn afgeworpen. Hiervan vielen er 8 in het bebouwd gedeelte der gemeente, 4 in het daar aangrenzende weiland, 6 in het buurtschap Usselo nabij de Kuninkweg, alsmede 2 nabij de Kwinklerweg in het dorp Boekelo. Van de 6 in Usselo afgeworpen bommen zijn er 3 niet ontploft, die evenwel wat de omgeving betreft niet gevaarlijk liggen. Deze omgeving is door waarschuwingsborden aangeduid [...]'. Door het bombardement wordt aanzienlijke schade aangericht: Totaal vernield: Tegelstraat 14-16 en 18 Buitenzorgplein No 8-9-10-11 en 12 Floresstraat No 50-52-54-57-59 en 61 Periksweg No 17 en 19 Totaal 16 stuks.	22/23-01-1942	20:00	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	onbekend	Enschede	Buurtschap Usselo, Kuninkweg, Kwinklerweg (Boekelo), Tegelstraat, Buitenzorgplein, Floresstraat, Semarangplein, etc.	SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Eversteijn, Bombardementen; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Wiegman, Enschede 1940-1945		Vermoedelijk zijn de bij dit bombardement behorende bomkraters zichtbaar op luchtfoto's van oktober 1942 (3122). De op dit materiaal waargenomen kraters moeten zijn ontstaan tussen 26 april 1941 en oktober 1942. De kraters zijn op het luchtfotomateriaal van 1941 nog niet zichtbaar. Op de bomb plot van 10-10-1943 wordt een aantal van de op 12 oktober 42 zichtbare kraters toegeschreven aan het bombardement op 10-10-43. Het is hierdoor niet	Na de Tweede Wereldoorlog hebben in het centrum van Enschede grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden plaatsgevonden. Er is sprake van de melding van een groter totaal aantal bommen (20) dan is afgeworpen door de genoemde Stirling (17). Mogelijk gaat het dus om twee of meer toestellen. Of alle op het fotomateriaal van 12 oktober 1942 waargenomen kraters daadwerkelijk behoren tot het bombardement in de nacht van 22 op 23 januari 1942 kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_004	Afwerpmunitie	verm. 1000 en 500 lb	Brits	Afgeworpen	ca. 20	Op basis van het luchtfotomateriaal zijn twee groepen van kraters vastgesteld. De eerste groep is gelegen in het noordwestelijk gedeelte van de stad Enschede, de tweede groep in het zuidoostelijke deel. Beide groepen zijn onafhankelijk van elkaar middels de Nearest Neighbour methode afgebakend. De resulterende ristostralen zijn: Groep 1 (Noord, foto 3123, 12-10-1942) Observed Mean Distance 76 + 10 meter luchtfotocorrectie/to	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.		

43	Noodland ng	Een Messerschmitt Bf 110 C-4 (Werkenummer 3272) van III. Staffel, Nachtjagdgeschwader 1 (III./NJG 1) maakt vanwege een bedieningsfout een noodlanding op vliegveld Twente.	08-02-1942	onbekend		Luftwaffe	NIG 1	III. Staffel		Nachtjager	Bf 110 C-4	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: T1403	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden uitgevoerd.		Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts door één bron omschreven, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
44	Noodland ng	Een Heinkel He 45 (Werkenummer 144) van Luftwaffenkommando 2/3 maakt vanwege de slechte bodemgesteldheid een noodlanding op vliegveld Twente. De Heinkel He 46 is een type verkenningstoestel, bewapend met één 7,92mm MG15 machinegeweer.	11-02-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	Lu.Ko. 2/3			Verkenner	Heinkel He 45	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, Crash database, crashnummer: R0214A	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden uitgevoerd.		Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts door één bron omschreven, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van:
45	Bombardement	Deze nacht voeren twee Bristol Blenheim's van No 18 'Burns' Squadron een aanval uit op vliegveld Twente. Dit zijn enkele van de laatste operationele vluchten door dit type toestel. Warrant Officer Wallace en zijn bemanning, opgestegen om 21:29 en teruggekeerd om 02:10 uur, rapporteren het volgende: "Intercepted by Me 110 which did not attack. Located and bombed primary (vliegveld Twente) in face of heavy flak." Sergeant Williams en zijn bemanning, uitgestuurd om 21:20 uur en teruggekeerd om 01:20 uur, rapporteren: "Located and bombed primary leaving fire burning on A/D. Slight accurate flak experienced over target."	17/18-02-1942	21:20	02:10	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron	Lichte bommenwerper	Bristol Blenheim	2	Enschede	Vliegveld Twente			HCO, 0025-2/9245; SA, tong.nr. 2/inv.nr. 1478; TNA, AIR24/240; TNA, AIR27/203	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 is (vermoedelijk als gevolg van het herstelwerkzaamheden) geen schade als gevolg van dit bombardement waargenomen.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden uitgevoerd.	Welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts door één bron omschreven, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
46	Vliegtuigrash	Een Messerschmitt Bf 109 van Luftzeugamt Erding (Werkenummer 8797) maakt vanwege een motorstoring een buiklanding op vliegveld Twente. Het toestel raakt voor 15% beschadigd.	04-03-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Jager	Bf 109	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, Crash database, crashnummer: R0231B	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van deze noodlanding/crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
47	Vliegtuigrash	Op deze dag raakt een Messerschmitt Bf 110 C-4 (Werkenummer 2275) van 9. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 op of nabij vliegveld Twente voor 30% beschadigd. Als oorzaak van de crash staat in SGLO 'Rollschaden' vermeldt.	26-03-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	9. Staffel		Nachtjager	Bf 110 C-4	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, Crash database, crashnummer: R0245	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van deze noodlanding/crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

48	Bombardement	In de namiddag van 26 maart 1942 wordt door de luchtbeschermingsdienst van Enschede melding gemaakt van bominslagen in de richting van Aamsveen. Deze melding wordt later door dhr. H. Jannink, wonende aan de Holterhofweg 385, bevestigd. *Op Donderdag 26 Maart 1942 des namiddags 11.55 uur werd door de uitkijpost van de gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst op de toren van de firma van Heek en Co aan de Lage Botthofstraat te Enschede kennis gegeven, dat er bommen waren gevallen en ontploft in de richting van het Aamsveen, zeer waarschijnlijk nog in deze gemeente. Vanaf 10.50 dien namiddag waren er door de uitkijpost vliegtuigen gesignaleerd, welke van West naar Oost over de gemeente vlogen. Te 0.17 uur v.m. van Vrijdag 27 Maart 1942 werd door den Heer H. Jannink wonende Holterhofweg 385 te Enschede kennis gegeven, dat aldaar in de omgeving enkele bommen waren gevallen, die slechts materiele schade hadden veroorzaakt. Op Vrijdag 26 Maart 1942 bleek na ingesteld onderzoek, dat er in totaal 8 bommen waren gevallen. Deze waren in een lijn N.W. evenwijdig met den Aamsveeweg, dus in het Zuid-Oostelijk gedeelte van de gemeente gevallen [...] de bommen vielen in het vrije veld, bij de Duitse grens. Er werd slechts materiele schade veroorzaakt en wel de navolgende: 1.Boerderij van Willem Hermink, landbouwer, wonende Aamsveeweg no. 55 te Enschede, twee ruiten aan de voorzijde van de woning; 2.Woning van Gerard Coolkate, tuinder, wonende Aamsveeweg.	26/27-03-1942	11:55	00:17	Geallieerden	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	verm. 1	Enschede	Aamsveeweg Holterhofweg 385	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; de glasschade is tevens opgenomen in: GAR, 589-01 Overzicht bomschade gemeenten; HCO, 0025.2/9245	Eerste lijn, Bombardementen; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Wiegman, Enschede 1940-1945		Op het luchtfotomateriaal van 4 oktober 1943 (3013) zijn verschillende verstoringen gesignaleerd, die echter niet zonder meer als kraters kunnen worden aangemerkt. In deze omgeving is sprake van verschillende niet-oorloggerelateerde verstoringen (bijv. waterpartijen). Bovendien dateert het luchtfotomateriaal van meer dan een jaar na de gemelde gebeurtenis, waardoor hoogstwaarschijnlijk reeds herstelwerkzaamheden zijn uitgevoerd.	Lit de meldingen van de bewoners en de luchtbeschermingsdienst/politie blijkt niet dat er sprake is van mogelijke blindgangers. Alle gemelde bommen (8 in totaal) zijn tot ontploffing gekomen.	De exacte locatie en locatie van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	REO_006					Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
49	Noodlanding	Op deze dag maakt een Messerschmitt Bf 110 E-2 (Werknummer 3744) van III. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1, een 'Struchlandung' infolge Technischen Mängel' op of nabij vliegveld Twente. Het toestel raakt hierbij voor 30% beschadigd.	16-04-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	3. Staffel		Nachtjager	Bf 110 E-2	1	Enschede	Vliegveld Twente	SGLO, crash database, crashnummer: R0256	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van deze crash/noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001				In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
50	Noodlanding	Een Messerschmitt Bf 110 D-3 (Werknummer 4416) van III. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 (NIG 1) maakt vanwege motorschade een buiklanding op vliegveld Twente.	16-05-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	III. Staffel		Nachtjager	Bf 110 D-3	1	Enschede	Vliegveld Twente	SGLO, crash database, crashnummer: R0274.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van deze crash/noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001				In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
51	Vliegtuigcrash	Een Messerschmitt Bf 110 E-1 (Werknummer 3977) van 7. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 (7. NIG 1) slaat bij de landing op vliegveld Twente over de kop.	18-05-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	7. Staffel		Nachtjager	Bf 110 E-1	1	Enschede	Vliegveld Twente	SGLO, crash database, crashnummer: T1514.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van deze crash/noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001				In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			

52	Bombardement	Twee De Havilland Mosquito's van No 487 Squadron worden uitgestuurd voor aanvallen op de vliegvelden Volkel en Twente. Zij bombarderen de kruisingen van de start- en landingsbanen met 4 x 500 lb bommen (Medium Capacity) vanaf een hoogte van 1500 voet. Flight Sergeant Pocock, opgestegen om 21:02 uur, weet het vliegveld Twente te identificeren en rapporteert 4 x 500 lb (M.C.) met een ontstekingsvertraging van .025 seconden te hebben afgeworpen. Ook maakt hij melding van een verlicht schijnvliegveld ten noordwesten van het doel.	30/31-05-1942	21.02	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command		487 Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR37/712; TNA, AIR27/1935			Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	Niet is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	REO_001	Afwerpmunitie	500 lb (0.025 sec. vertraging)	Gealleerd	Afgeworpen	8	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
53	Bombardement	Rond 21:30 uur meldt de uitrijpost van de luchtbeschermingsdienst dat in Broekheurne een explosie is waargenomen. Later wordt bericht ontvangen dat er enkele ruiten zijn gesprongen in het Douanekantoor-Knalhutte. Uit een nader ingesteld onderzoek blijkt dat een brisantbom is neergekomen en ontploft, waarbij aan de volgende percelen glas- en dakschade is aangericht: *Knalhuttenweg 385-387-389-395-409-380-356 Aamveenweg 290-30 Groenelaan 80 Berenbroekweg 38 Molenbergweg 20 Arendsweg 30-60-80-95 Duiwingsonweg 9-20 Zuidergrensw. 10' Er is één persoon gewond geraakt.	01/02-06-1942	21.30	onbekend	onbekend	onbekend						Broekheurne	Omgeving douanekantoor Knalhutte	GAR, 589-01 Overzicht bomschade gemeenten; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230				Nee	Afwerpmunitie	onbekend	Gealleerd	Afgeworpen	1	In het bronnenmateriaal zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor het neerkomen van meer dan één vliegtuigbom. Er wordt niet gesproken over eventuele blindgangers.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.				
54	Noodlanding	Op deze dag gaat een Messerschmitt Bf 110 van 9. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 verloren op of nabij vliegveld Twente. Het toestel wordt gevolgd door Feldwebel R. Philipp. Hij ziet zich als gevolg van een motorstoring gedwongen een noodlanding te maken.	02-06-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	9. Staffel		Nachtjager	Bf 110	1	Enschede	Vliegveld Twente (omgeving van)			SGLO, crash database, crashnummer: R0287.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie van deze noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
55	Vliegbijval	Op deze dag gaan twee Messerschmitt Bf 110 nachtjagers verloren op of nabij het vliegveld Twente. Het toestel met Werknummer 3140, behorende tot III. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1, gaat verloren vanwege een 'Bruchlandung'. De jager met Werknummer 4466 behorende tot dezelfde eenheid raakt beschadigd door een 'Bauchlandung infolge Motorstörung'.	03-06-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	III. Staffel		Nachtjager	Bf 110	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0290; SGLO, crashdatabase, crashnummer: T0291.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingswerkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locaties van deze noodlandingen kunnen niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

56	Noodland ng	Voor deze datum maakt het SGLD melding van een Dornier Do 215 met Werknummer 0005 van de staf (Stab) van het III. Staffeln/Nachtjagdgeschwader 1, die beschadigd raakt door een buiklanding, veroorzaakt door een technisch mankement.	06-06-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	III. Staffeln		Nachtjager	Dornier Do 215	1	Enschede	Vliegveld Twenthe				SGLO, crashdatabase, crashnummer: R0295.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		De exacte locatie van deze noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001							In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
57	Bombardement	In deze nacht worden vijf Blenheims van No 114 Squadron uitgestuurd, waarvan drie naar Venlo en twee naar Twente. Eén toestel slaagt er vanwege een storing in de linkermotor niet in de taak uit te voeren. Een ander toestel stort neer te Brisley Church (GB) om 00:40 uur. Nog een ander toestel moet de missie vanwege een storing aan de intercom vroegtijdig afbreken. Van de overige toestellen wordt gemeld: 'One aircraft saw flashes, but positions unidentified. Western side of aerodrome in sights of aircraft but only reflection of bursts seen. Bursts sighted across N.W./S.E. runway'. In plaats van Twente worden Venlo (Flight Sergeant Glenn) en Eindhoven (Sgt. Mallett) aangevallen.	08/09-06-1942	onbekend	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	114 Squadron			1	Enschede	Vliegveld Twenthe					Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Slechts één van de vijf uitgestuurde toestellen voert een aanval uit op vliegveld Twenthe	Wiel gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001	Afwermunitie	verm. 500, 250 of 40 lb	Gealleerd	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
58	Vliegtuigcrash	In deze nacht gaat een Bf 110 C-4 (Werknummer 3088) van 9. Staffeln/Nachtjagdgeschwader 1 verloren op of nabij vliegveld Twente. De beide bemanningsleden, Flugzeugführer Feldwebel R. Philipp en zijn waarnemer (Beobachter) Unteroffizier P. Wünsche, raken bij deze crash gewond.	08/09-06-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	9. Staffeln		Nachtjager	Bf 110	1	Enschede	Vliegveld Twente				SGLO, crash database, crashnummer: T1591	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
59	Bombardement	Op deze dag worden vijf toestellen van No 18 Squadron tussen 22:54 en 03:59 uur uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente (ZS 65). Slechts één daarvan weet deze taak met succes te volbrengen. Squadron Leader Lewer, opgestegen om 23:20 uur en teruggekeerd om 03:29 uur, rapporteerde het volgende: 'Reached primary and whilst circling to attack received several 'greens' from the flare path. Hits observed on aerodrome. No opposition.' In het Operations Record Book van No 2 Group is hierover opgenomen: 'Bombs [...] fell in centre of TWENTE aerodrome. Flare path extinguished'. In de Night Raid Sheets staat nog een groep van 3 Blenheims vermeld, die geen van allen hun taak hebben kunnen uitvoeren.	20/21-06-1942	22:54	03:59	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron	Lichte bommenwerper	Bristol Blenheim	1	Enschede	Vliegveld Twente					Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		Wiel gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001	Afwermunitie	onbekend, verm. 250, 500 of 40 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

60	Bombardement	In deze nacht worden vijf toestellen van No 18 Squadron uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente. Het ORB van No 2 Group vermeld hierover het volgende: Five aircraft of No 18 Squadron, Wattisham operating under AO 51 and 52 of 24th June 1942 issued in accordance with B.C.O.D. 150 took off at 2312 hours and last landed at 0444 hours. Bombs of aircraft believed to have fallen on intersection and bursts were seen and fires started. Bursts observed on runway intersection. Assembly end of runway in bomb sights when bombs fell in that area. No activity on primary [Twente], bursts on flarepath of LEEUWARDEN aerodrome. Bombs of another aircraft believed to have fallen across aerodrome in long stick. In het ORB van No 18 Squadron rapporteerden de vliegers het volgende: Pilot Officer Eller (Blenheim, V6317) opgestegen om 23:12 uur, teruggekeerd om 03:42 uur: 'Located and bombed primary experiencing only slight flak and s/l [search light] activity.' Sergeant Williams (Blenheim, Z7415), opgestegen om 23:22 uur, teruggekeerd om 03:35 uur: 'Located and bombed, bursts seen on intersection of runways and small fire left on target. Flak and s/l opposition slight'. Pilot Officer Coulthard (Blenheim, Z7279), opgestegen om 00:45 uur, teruggekeerd om 04:51 uur:	25/26-06-1942	23:12	04:44	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron	Lichte bommenwerper	Bristol Blenheim	4	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/244			Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Wiel gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001	Afwerpmunitie	onbekend, verm. 250, 500 of 40 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
61	Noodlanding	Op deze datum ziet de bemanning van de Messerschmitt Bf 110 E-1 (Werkenummer 4041) van het III./NJG 1 zich gedwongen vanwege schade als gevolg van 'Feindbeschuss' een buiklanding te maken op (of nabij) vliegveld Twente.	28-06-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NJG 1	III. Staffel		Nachtjager	Bf 110 E-1	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0314.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash/noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
62	Bombardement	In deze nacht worden vier toestellen van No 18 Squadron uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente. De Blenheims stijgen om 23:47 op. Het laatste toeste keert terug om 04:39 uur. Het resultaat is als volgt: 'Bursts of aircraft believed on runway, and assembly end of Tarmac (startbaan) in sight of aircraft. All bombs of another aircraft believed on landing ground and bursts of another aircraft seen on aerodrome near flarepath.' De verschillende bemanningen rapporteerden het volgende: Squadron Leader Lewer (Blenheim, Z7428), opgestegen om 23:45 uur, teruggekeerd om 04:00 uur: 'Identified and bombed primary with practically no opposition from defences. Hits on runways with 250 lbs damed.' Pilot Officer Coulthard (Blenheim, Z7279), opgestegen om 00:27 uur, teruggekeerd om 04:19 uur: 'Found primary with all lights on. Bombed without opposition from defences'. Sergeant Gibson (Blenheim, V6071), opgestegen om 23:54 uur, teruggekeerd om 03:50 uur: 'Found primary illuminated and after circling Visual Lorenz was put on. Bombs started small fire just off runway.'	02/03-07-1942	23:47	04:39	Royal Air Force	Bomber Command	No 18 Squadron		Lichte bommenwerper	Bristol Blenheim	3	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/23; TNA, AIR27/244			Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Wiel gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	REO_001	Afwerpmunitie	250 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
63	Bombardement	Ook deze nacht zijn de Blenheims weer actief. Vier toestellen van No 18 Squadron worden tussen 23:51 en 06:08 uur uitgestuurd voor aanvallen op Twente. Ondanks het slechte zicht weten de vliegers het doel te bereiken en in totaal 8 x 250 lb en 80 x 40 lb bommen af te werpen. In het ORB van No 2 Group staat hierover het volgende: 'Bursts seen on Barrack Blocks in S.E. corner of Aerodrome. Bombs of another aircraft believed to have straddled the runway. Bombs of 1 aircraft across bursts of previous aircraft believed on runway, but another aircraft did not observe results.' Opmerkelijk genoeg worden in het ORB slechts drie toestellen genoemd die 'Intruder' aanvallen uitvoeren op Twente. De vliegers rapporteren het volgende: Squadron Leader Malcolm (Blenheim, Z7351), opgestegen om 23:51 uur en teruggekeerd om 06:08 uur: 'Located and bombed primary experiencing very intense opposition.' Pilot Officer Eller (Blenheim, Z7422), opgestegen om 00:30 uur, teruggekeerd om 04:30 uur: 'Experienced intense opposition on route to target but successfully located and bombed'. Pilot Officer Fee (Blenheim, Z7415), opgestegen om 00:24 uur, teruggekeerd om 05:30 uur: 'Successfully located and bombed primary with only slight opposition.'	12/13-07-1942	23:51	06:08	Royal Air Force	Bomber Command	No 18 Squadron		Lichte bommenwerper	Bristol Blenheim	3	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR14/2364, TNA, AIR14/2675	Zwanenburg, En nooit was het stil, deel 1		Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld bij deze aanval werd getroffen.	Ja	REO_001	Afwerpmunitie	250 lb, 40 lb	Brits	Afgeworpen	8 x 250 lb 80 x 40 lb	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

64	Vliegvlug ash	Voor deze datum wordt in de crash database van de SGLD melding gemaakt van een Messerschmitt Bf 110 F-4 (Werkenummer 2672), behorende tot 3. Staffel/Nachtjagdgeschwader 2, die verloren gaat op (of bij) vliegveld Twente. Als oorzaak wordt 'Rolschaden' gegeven.	14-07-1942	onbekend		Luftwaffe	NIG 2	3. Staffel		Nachtjag g f	Bf 110 F- 4	1	Enschede	Vliegveld Twente		SGLO, Crash database, R0322.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorloghandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte invloed en locatie van deze crash is niet bekend.	Ja	BE0_ 001								In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één secundaire bron genoemd, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
65	Bombard ment	In deze nacht worden twee toestellen van No 114 Squadron tussen 23:03 uur en 03:14 uur uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente. Het ORB van No 2 Group vermeld hierover het volgende: 'Target in sights of a/c and bombs probably fell on flarepath. Runways in sights of other a/c when bombs were released.' In totaal werden de toestellen 4 x 250 en 32 x 40 lb bommen af. De bemanningleden rapporteerden het volgende: Sergeant Jenkins (Blenheim IV, 'Aircraft "B" Z7354), opgestegen om 23:03 uur en teruggekeerd om 03:07 uur: 'A/C 'B' attacked primary from 3000' [voet] at 0045 hrs. - bombs falling believed to be on F/P [flare path].' Sergeant Tyas (Blenheim IV, 'Aircraft "X" Z6264) opgestegen om 23:07 uur en teruggekeerd om 03:25 uur: 'A/C 'X' attacked primary from 2000' [voet] at 0053 hrs. - bombs falling on runway - A/D (Aerodrome) lighted on approach but doused on arrival.'	20/21-07- 1942	23:03	03:14	Royal Air Force	114 Squadron			Lichte bommen werper	Bristol Blenhei m	2	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR14/2364; TNA, AIR27/882		Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorloghandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte invloed en locatie van deze crash is niet bekend.	Ja	BE0_ 001	Afwermunitie	250 lb, 40 lb	Brits	Afgeworpen	4x 250 lb 32 x 40 lb	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
66	Bombard ment	Deze nacht worden acht Bristol Blenheims van No 2 Group uitgestuurd voor aanvallen op vliegvelden, waaronder de Nederlandse velden Venlo en Twente. Twee toestellen, behorende tot No 18 Squadron, bereiken laatstgenoemde vliegveld, met het volgende resultaat: P/O Hill (Blenheim Z7358) en zijn bemanning, opgestegen om 22:40 en teruggekeerd om 03:45 uur: 'Bombed primary whilst enemy aircraft was landing. Intense opposition after bombing aircraft being slightly holed'. S/L Lewer (Blenheim Z2331) en zijn bemanning, opgestegen om 00:09 en teruggekeerd om 03:56 uur: 'Bombed primary on third run being prevented from so doing on the first two runs by intense flak and searchlight opposition.' De door Hill en Lewer afgeworpen bommen treffen echter niet alleen het vliegveld. Zo wordt om 00:50 uur melding gemaakt van bominslagen: 'In het landelijk gedeelte van de gemeente Enschede en wel aan den Bosweg in weiden aan weerszijden van dien weg, terwijl 1 der bommen in den weg is geslagen. Bij het eerste onderzoek werden in totaal 16 bommen geteld, waarvan vermoedelijk 3 niet geexplodeerd zijn. Later werden nog zeer waarschijnlijk 2 niet-ontplofte projectielen gevonden. 1 der ontplofte bommen had een gat geslagen in de weide van	22/23-07- 1942	22:40	03:56	Royal Air Force	18 Squadron			Lichte bommen werper	Bristol Blenhei m	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/244; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Zwanenburg. En nooit was het stil, deel 1; Eversteijn, Bombardementen	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorloghandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Niet is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld bij deze aanval werd getroffen.	Ja	BE0_ 001	Afwermunitie	verm. 250 lb en 40 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het aanzienlijke aantal genoemde bommen en de omschrijvingen van de schade wijst erop dat het gaat om bommen van een relatief klein gewicht, t.w. 40 lb		
67	Bombard ment	Deze nacht worden wederom aanvallen uitgevoerd op verschillende Nederlandse vliegvelden, waaronder Twente. Opnieuw betreft het toestellen van No 18 Squadron: P/O Booth en zijn bemanning (Blenheim V5691) opgestegen om 00:18 en teruggekeerd om 04:13 uur weten het vliegveld vanwege slecht zicht niet te lokaliseren en melden het volgende: 'Unable to identify primary after long search behind railway station in target area.' Volgens het ORB van No 2 Group betreft het hier het station van Almelo. F/S Hill en zijn bemanning (Blenheim Z7351) opgestegen om 00:28 en teruggekeerd om 04:22 uur: 'Located and bombed primary without any opposition from defences. Bursts seen along flare path.' In de ochtend van 26 juli 1942 ontvangt het politiebureau in Enschede bericht dat er aan de Glanerbeekweg in de gemeente bommen zijn afgeworpen. Uit nader onderzoek blijkt dat: 'De bommen zijn afgeworpen in het landelijk gedeelte van de gemeente Enschede in de richting van het zgn "Aamsveen". In totaal werden 5 bommen afgeworpen, waarvan 1 midden in een zandweg terecht is gekomen, welke geheel werd vernield. Blindgangers werden niet aangetroffen. De bomtrechters hadden een middellijn van ongeveer 6m. en een diepte van ongeveer 1/2 à 2 m. Het tijdstip van afwerpen is niet nauwkeurig bekend, doch kan gesteld	25/26-07- 1942	00:18	04:22	Royal Air Force	2 Group	18 Squadron			Lichte bommen werper	Bristol Blenhei m	1	Enschede	Vliegveld, Glanerbeekwe g, Aamsveenweg , Spiksweg, Kersdijk	TNA, AIR27/244; TNA, AIR25/23; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; HCO, 0025.2/9245	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn ter plaatse van het vliegveld, mogelijk als gevolg van herstelwerkzaamhe den, geen sporen van deze bombardementen gesignaleerd. Op luchtfoto's 3013 en 3014 (4 oktober 1943) zijn enkele mogelijke kraters gesignaleerd. Vanwege het gebrek aan luchtfotomateriaal van een eerdere datum kan dit echter niet met zekerheid worden gesteld. De gemelde krater ter plaatse van de	Niet is niet bekend door welk toestel de bommen precies werden afgeworpen	Nee	BE0_ 007	Afwermunitie	500, 250 en/of 40 lb	Brits	Afgeworpen	5	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	

68	Bombardement	Om 13:45 uur wordt door de uitkijpost van de luchtbeschermingsdienst Enschede melding gemaakt van het vallen van bommen in het zuidoostelijk gedeelte van de gemeente. 'Even tevoren had deze uitkijpost vliegtuigeronk waargenomen, dat zich van West naar Oost boven de gemeente Enschede verplaatste. Het bleek rns. August Tjalling Brunning, Inspecteur van Politie 1e klasse dazer gemeente, tevens onbezoldigd rijwielwachtster, dat in het Zuid-Oosten van de gemeente, even buiten de bebouwde kom, in de nabijheid van de Veenstraat 4 Brisantbommen waren gevallen en ontploft. Drie van deze bommen waren gevallen in korenvelden en een aardappelveld van H. ten Cate, landbouwer, wonende te Enschede, Zuid Eschmarkerkromweg no 185 en een bom in een weide van den landbouwer G. Kromhoff, wonende te Enschede Schalkwijkweg no.15. Ongeveer een oppervlakte van 60m2 koren en 20m2 aardappelen werd vernield [...] Blindgangers waren niet gevonden.' Drie De Havilland Mosquito's van No 2 Group voerden deze dag aanvallen uit. Toestellen van No 105 Squadron. In ORB wordt vermeld dat een toestel tussen 12.47 en 14.50 succesvol Münster bombardeerde van 24.000 voet, een tweede Keulen bombardeerde van 24.000 voet en een derde idem vanaf 22.000 voet. Bommenlast op Münster was 2 x 250 en 2 x 500; andere toestel 4 x 500; derde 4 x 250.	29-07-1942	12:47	14:50	Royal Air Force	2 Group	105 Squadron	Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	3	Enschede	Veenstraat, Esmarkerrondweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; TNA, AIR14/3364; TNA, AIR25/23; TNA, AIR27/826; TNA, AIR14/3364		EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 (4148) zijn rond de Veenstraat geen kraters van afwerpmunitie gesignaleerd. Daar het fotomateriaal dateert van circa 3 maanden na het bombardement, is dit mogelijk het gevolg van herstelwerkzaamheden	Lit het beschikbare bronnenmateriaal zijn drie mogelijke 'daders' voor het bombardement achterhaald. Elk van deze toestellen voerde een bommenlast van 4 x brisantbommen mee. Het is aannemelijk dat één van deze toestellen Enschede in plaats van Münster of Keulen heeft getroffen	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	4	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
69	Bombardement	Deze nacht worden twee Bristol Blenheims van No 18 Squadron, No 2 Group, uitgestuurd voor een aanval op Twente. S/L Malcolm en zijn bemanning (Blenheim 27422) opgestegen om 22:30 uur en teruggekeerd om 02:40 uur, rapporteerden het volgende: 'Identified and bombed primary causing three fires among aerodrome buildings. Flak and s/l positions were machine gunned.' P/O Breakey en zijn bemanning (27358) opgestegen om 22:40 uur en teruggekeerd om 02:35 uur, rapporteerden: 'Made three runs over target to establish identity. Bombed on fourth run causing small fire among huts on aerodrome.' In het ORB van No 2 Group zijn de beide aanvallen als volgt omschreven: 'Bombs of one aircraft believed to fall on buildings to S. of Aerodrome; saw bursts and left 2 or 3 fires burning, believed in buildings. Bombs of another aircraft fell in buildings to S. of Aerodrome, saw bursts and fires left burning in E. end of buildings.'	31-07-1942/01-08-1942	22:30	02:40	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron				Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/244; TNA, AIR25/23			Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk gedeelte van het veld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie, klein-kalibermunitie (boordmitrailleurs)	onbekend, 303 (Browning)	Brits	Afgeworpen/Verschoten	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
70	Bombardement	Deze nacht worden twee toestellen van No 18 Squadron, No 2 Group, uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente. Één toestel weet het doel te bereiken, het andere toestel moet vanwege een motorstoring terugkeren. Sgt. Williams en zijn bemanning (Blenheim 27414) opgestegen om 22:56 en teruggekeerd om 03:15 uur rapporteerden het volgende: 'Located primary target, which was lit up. Bombs straddled flarepath.'	06/07-08-1942			Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron			Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/244; TNA, AIR25/23			Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk gedeelte van het veld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	onbekend, mog. 250 lb/40 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
71	Bombardement	In deze nacht wordt vliegveld Twente aangevallen door één Bristol Blenheim van No 18 Squadron van No 2 Group. Twee andere uitgestuurde toestellen weten hun doelen niet te lokaliseren en vallen alternatieven aan. F/Lt. McCurdy en zijn bemanning (Blenheim V5691) zijn opgestegen om 23:05 uur en keren terug om 03:55 uur: 'Bombed primary target with little opposition. Bursts seen on A/D.'	09/10-08-1942	onbekend	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron	Lichte bommen werper	Bristol Blenheim	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/244; TNA, AIR25/23	Zwanenburg, En nooit was het stil, deel 1		Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk gedeelte van het veld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	onbekend, mog. 250 lb/40 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

72	Bombardement	Deze nacht voeren twee Bristol Blenheim's van No 18 'Burma' Squadron een aanval uit op vliegveld Twente. Dit zijn enkele van de laatste operationele vluchten door dit type toestel. Warrant Officer Wallace en zijn bemanning, opgestuurd om 21:25 en teruggekeerd om 02:10 uur, rapporteren het volgende: "Intercepted by Me 110 which did not attack. Located and bombed primary [vliegveld Twente] in face of heavy flak." Sergeant Williams en zijn bemanning, uitgestuurd om 21:20 uur en teruggekeerd om 01:20 uur, rapporteren: "Located and bombed primary leaving fire burning on A/D. Slight accurate flak experienced over target."	17/18-08-1942	onbekend	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	18 Squadron			Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/23; TNA, AIR27/244	Zwanenburg. En nooit was het stil, deel 1		Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk gedeelte van het veld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	onbekend, mog. 250 lb/40 lb	Brits	Afgeworpen	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
73	Vliegtuigcrash	Deze nacht voeren verschillende De Havilland Mosquito's zogenaamde Intruder-vluchten uit. Eén van de betrokken vliegers, Wing Commander Hoare en zijn navigator Pilot Officer Potter van No 23 Squadron jagen bij Enschede op een vijandelijk vliegtuig. Het Duitse toestel probeert zijn aanval te ontwijken maar vliegt daarbij tegen de grond. Een Messerschmitt Bf 110 F-4 (Werkenummer 4677) van de staf (Stab) III./NIG 1 maakt om 17:54 uur een noodlanding op of nabij vliegveld Twente. Als oorzaak geeft de SGLO: 'Bruchlandung infolge Fahrwerkschaden'. Of dit het toestel is dat werd geclaimd door W/Cdr Hoare kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Voor 13 september van ditzelfde jaar maakt Eversteijn melding van de crash van een andere (onbekende) Bf 110 maar deze gebeurtenis kan niet middels de database van SGLO worden bevestigd.	10/11-09-1942	17:54	onbekend	Royal Air Force/Luftwaffe	Bomber Command /NIG 1	Wing/staf NIG 1	23 Squadron			Enschede	Vliegveld Twente/omgeving van	TNA, AIR27/287; TNA, AIR27/244	Eversteijn, Bombardementen	SGLO, crash database, crashtnummer: T 1827	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash/noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
74	Noodlanding	Een Messerschmitt Bf 110 van 7. Staffel/Nachtjagdeschwader 1 maakt een noodlanding op vliegveld Twente. Het toestel raakt hierbij voor 80% beschadigd.	02-10-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	7. Staffel		Nachtjager	Bf 110	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashtnummer: T1864	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
75	Noodlanding	Op deze datum maakt een Messerschmitt Bf 110 van III. Staffel/Nachtjagdeschwader 1 een 'bruchlandung' op vliegveld Twente vanwege 'bedieningsfehler'	11-10-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	III. Staffel		Nachtjager	Bf 110	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashtnummer: R0382.	Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd. Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
76	Noodlanding	Een Heinkel He 70 (Werkenummer 1847) van Lt.Kdo 2/3 maakt, als gevolg van een technisch mankement, een 'bruchlandung' op vliegveld Twente	02-12-1942	onbekend	onbekend	Luftwaffe	Lt.Kdo 2/3			Verkenner	Heinkel He 70	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashtnummer: R0395F.	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

77	Vliegtuig ash	In de avond van donderdag 21 januari wordt rond 19:45 uur door de Uitkijpspot van de luchtbeschermingsdienst melding gemaakt van een brandend – mogelijk aangeschoten – vliegtuig boven het noordoosten van de stad. "Dit vliegtuig kwam over de stad en stortte brandend neer in de binnenstad. Bij onderzoek bleek, dat het vliegtuig was neergekomen gedeeltelijk in de voortuin van het perceel Noorderhagen 32 en zeer vermoedelijk door explosie van de benzinetanks brand werd gesticht in de omliggende percelen. Te 19.47 werd het sein luchtalarm gegeven, terwijl de brandweer en de vaste kern van de Geneeskundige- en de Opruimings- en herstellingsdienst naar die plaats werden gedirigeerd. Het bleek, dat de percelen Noorderhagen 33, 35, 37, 39, 29, 32, 24, 36 en 38 door het vuur werden aangetast. De brandweer nam met kracht het blussingswerk ter hand en gelukte het na eenige tijd uitbreiding van den brand te voorkomen en het vuur te blussen. Daarna bleek, dat de percelen Noorderhagen 33, 35, 37, 39, 32, 34 en 36 zoodanig door de brand waren aangetast, dat zij niet meer bewoonbaar waren. De percelen Noorderhagen 29 en 38 kunnen na niet al te groote reparaties wederom worden bewoond. Door de explosie van de tanks was de vliegmaschine geheel uit elkaar geslagen en lagen brokstukken over een vrij groote afstand in het rond verspreid. Door deze rondvliegende deelen van het vliegtuig werden, mede door de luchtdruk ontstaan bij de explosie, vele ruiten vernield. De volgende percelen bekwamen hierdoor schade. Perceel Noorderhagen 26, 29, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 46a, 48, 43, 27	21/22-01-1943	19:45	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	103 Squadron		Zware bommen werper	Avro Lancaster	1	Enschede	Noorderhagen	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Wiegman, Enschede 1940-1945	SGLO, Crash database, crashnummer: T1995. Volgens de (niet langer op internet beschikbare) database van de NFIA zijn op 12 oktober 1985 de romp, bewapening en het landingsgestel van de Lancaster met serienummer W4335 geborgen door de Bergingsdienst van de Koninklijke Luchtmacht.	Op luchtfoto 4018 van 28 mei 1944 is op ongeveer 38 meter ten zuiden van de Lossersstraat en op 140 meter ten oosten van de Haage Bouweg de krater van de gemelde brisantbom van 4000 lb zichtbaar. Op het luchtfotomateriaal van 10 oktober 1943 (via TNA) zijn in de binnenstad van Enschede geen verstorings als gevolg van deze crash gesignaleerd. Op basis van de schadekaarten (deelkaart D4) van de gemeente Enschede is de exacte locatie	In het centrum van Enschede zijn na de Tweede Wereldoorlog grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd. Luit de melding van de luchtbeschermingsdienst blijkt dat er sprake is van één bom (de door het toestel meegevoerd	De exacte locatie en locatie van de ingeslagen brandbommen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	BEO_008	Submunitie	4 lb staalbrandbommen	Brits	Algeworpen	1080	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. De gemelde brisantbom van 4000 lb is tot ontploffing gekomen.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
78	Bombardement	Op zaterdag 17 maart 1943 wordt door politieagent Bongers melding gemaakt van het neerkomen van twee brisantbommen in de gemeente. Ten tijde van het bombardement wordt Enschede door een aanzienlijk aantal Britse toestellen overvlogen. De bommen zijn terechtgekomen in de nabijheid van de Hasselerweg. "De bommen [zijn] terechtgekomen in een korenveld in de onmiddellijke nabijheid van het vliegveld Twenthe in deze gemeente. Beide bommen [zijn] ontploft, doch [hebben] geen schade veroorzaakt, aangezien zij in het vrije veld [zijn] gevallen en geen boerderijen of andere gebouwen in de buurt aanwezig zijn. Schade [is] dan ook niet aangericht. Militaire doelen [zijn] niet geraakt. Doordat de bommen op een zeer afgelegen plek zijn gevallen is hiervan niet direct kennis genomen. Blindgangers [zijn] niet aangetroffen."	26/27-03-1943	onbekend	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werpers	onbekend	aanzienlijk aantal	Enschede	Hasselerweg, omgeving vliegveld Twenthe	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		EHBO, Bommen op Enschede		Blijkens de melding van de plaatselijke autoriteiten gaat het om twee brisantbommen, die beide tot ontploffing zijn gekomen	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Algeworpen	2	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.			
79	Vliegtuig ash	Op deze dag stort een Bf 110 G-4 (Werkenummer 4893) van 7. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 vanwege een motorbrand neer op vliegveld Twente.	04-04-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	7. Staffel		Nachtjager	Bf 110 G-4	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, Crash database, crashnummer: R0466.	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
80	Vliegtuig ash	Voor deze datum maakt auteur Everstein melding van het neerstorten van een Messerschmitt Bf 110 van 7./NIG 1 te Enschede. Deze gebeurtenis kan niet als middels de gegevens in de database van de SGLO worden bevestigd.	17-04-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	7. Staffel		Nachtjager	Bf 110	1	onbekend	onbekend		Everslein, Bombardementen			Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke, bron worden bevestigd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar deze precies heeft plaatsgevonden	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee					Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Niet betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke als minder betrouwbaar wordt ingeschat.			
81	Inslag brandbommen	Rond 02:50 uur worden door de uitkijk- en luisterpost van de luchtbeschermingsdienst "licht en vuurschijnsnelen" waargenomen in de buurt van de Oldenzaalsestraat, 'er hoogte van het vliegveld "Twente" in het landelijk gedeelte der gemeente'. Hierop wordt de brandweer gewaarschuwd. "Voorts is door de politie een onderzoek ingesteld. Het bleek, dat een perceel heide en bosch in brand stond, welke brand was ontstaan door het neerwerpen van staalbrandbommen, afkomstig uit Engelse vliegtuigen, die over de gemeente ENSCHEDE vlogen. De verbrande oppervlakte bedroeg ± 3 H.A. Bosch en ± 8 HA Heide. Persoonlijke ongelukken kwamen niet voor. De brand was gebluscht ± 5.00 uur." Naar schatting gaat het om in totaal 60 afgeworpen brandbommen. Deze nacht vinden aanvallen plaats op Bocholt en Essen, 317 toestellen in totaal. De bommenlasten variëren van enkel brisantbommen tot brisant- (500 lb, 1000 lb, 2000 lb, 4000 lb, 8000 lb) en brandbommen (4 lb, 4 lb "X-type", 30 lb).	01-05-1943	02:50	05:00	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Bommen werpers	onbekend	onbekend	Enschede	Oldenzaalsestraat/omgeving vliegveld Twenthe	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	TNA, AIR14/2676	EHBO, Bommen op Enschede	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Submunitie	Brandbommen	Geallieerd	Algeworpen	ca 60	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
82	Vliegtuig ash	Op deze dag gaat, door onbekende oorzaak, een Messerschmitt Bf 110 G-4 (Werkenummer 5360) van 8. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 verloren in Twente	05-05-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	8. Staffel		Nachtjager	Bf 110 G-4	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0488.	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		

83		Boven vliegveld Twente vinden deze nacht zware luchtgevechten plaats. Rond 8:00 uur wordt op het politiebureau gemeld dat: "In een wiede [sic] in de omgeving van den Knalhutweg een gewonde Engelse aviatier lag [...]. In een wiede gelegen ten Oosten van den Knalhutweg [sic], dat is in het Zuid-Oostelijk gedeelte van de gemeente op ongeveer 500 Meter van de Duitse grens verwijderd, trof ik een gewonde Engelsman aan. Hij lag op een parachute, waarmede hij, zoals hij zeide, in den afgelopen nacht uit zijn neergeschoten vliegtuig was gesprongen. Daar de arts vermoedde, dat de gewonde een bekkenfractuur had, werd hij door mij in overleg met een Duitschen arts naar het reserve-lazaret te Gronau i/W gebracht."	13/14-05-1943	08:00	onbekend	USAAF						Enschede	Weiland ten oosten van Knalhutweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Wiegman, Enschede 1940-1945											Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.			
84		Rond 11 uur wordt op het politiebureau van Enschede gemeld dat bij boer Wagelaar, Knalhutweg 255, een Britse vlieger is aan komen lopen. Een politieambte beeft zich: "terstond daarheen en trof op het opgegeven adres een vreemdeling aan, die oggaf van Engelse nationaliteit te bezitten en heard te heeten [...]. Heard verklaarde in den nacht van Woensdag 12- op Donderdag 13 Mei 1943 uit zijn vliegtuig te zijn gesprongen. Zijn parachute had hij, hij wist niet waar, achtergelaten." De vlieger was afkomstig uit Handley Page Halifax Mk II (D1801) van No 35 Squadron die rond 02:00 uur werd neergeschoten door Oberleutnant A. Geiger van III./NJG 1 en terecht kwam te Bourse, achter perceel F16.	14-05-1943	11:00	onbekend	USAAF							Enschede	Knalhutweg 255	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Cornelissen, Van gramat tot Fliegerhorst	SGLO, Crash database, crashnummer: T2280									Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.			
85	Melding CE	In de namiddag van 15 mei 1943, rond 16:00 uur, wordt melding gemaakt van het mogelijk neerkomen van een niet-ontplofte bom in een bos (Vossenbos) aan de Witbreuksweg in de gemeente Enschede. "Uit een ter plaatse door mij ingesteld onderzoek bleek, dat in het zgn Vossenbosch, van den heer Van Heek, en gelegen aan den Witbreuksweg op een boschpadje de grond was geroerd over een oppervlakte van ongeveer 70 c.m. in het rond, terwijl voorts een aantal spoorbuis, welke gelegen waren in een grasveld gedeeltelijk waren vernield en verspreid in het rond lagen. Men kon aan de vernielingen aan de spoorbuis zien, dat dit met groote kracht moest zijn geschied. Beschadigingen aan de in de onmiddellijke nabijheid staande bossen waren er niet, zoodat indien hier een of ander explosief voorwerp was terechtgekomen, dit althans niet was ontploft. Het voorwerp zat geheel onder den grond, zoodat de omvang ervan niet kon worden waargenomen. De plaats waar de vermoedelijke bom is terecht gekomen levert geen gevaar op voor de omgeving. Woningen staan niet in de nabijheid, terwijl het bosch niet vrij toegankelijk is en de dichtstbijgelegen weg minstens 500 M. daarvan is verwijderd [...]. De vermoedelijke tijd, waarop het voorwerp aldaar is neergekomen, kan worden aangenomen als te zijn in de nacht van 12 op 13 of 13 op 14 Mei 1943, aangezien in genoemde nacht het grondgebied van de gemeente Enschede zeer druk werd overvlogen door vijandelijke vliegtuigen."	15-05-1943	16:00	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	Enschede	Vossenbos/Witbreuksweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Op het luchtfotomateriaal van 30 maart 1944 zijn geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Het moment waarop deze bominslag precies heeft plaatsgevonden kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Bovendien blijkt uit de omschrijving niet of het daadwerkelijk om een explosief gaat. Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de genoemde afbakening van een verdacht gebied.	Of, waar, of wanneer een bominslag in het Vossenbos heeft plaatsgevonden kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee								Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
86	Vliegtuigcrash	Deze nacht stort een Vickers Wellington van No 166 Squadron rond 01:08 uur neer bij de boerderij van G. Meijer, Buurse F3 (Leppaalweg, Rutbeek bij Buurse). Het gaat om het toestel gevlogen door Sgt Morris, dat wordt neergeschoten door Hauptmann Thimmig, die behoort tot de Stab III./Nachtjaggeschwader 1.	23/24-05-1943	01:08	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	166 Squadron				Buurse	Leppaalweg, Rutbeek		Eversteijn, Bombardementen	SGLO, crash database, crashnummer: T2364		De genoemde locatie is gelegen buiten de gemeente.								Deze	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.			
87	Inslag brandbommen	Op deze dag vliegen vanaf 00:40 uur verschillende vliegtuigen, men vermoedt Britse, boven de stad van west naar oost. Rond 01:45 uur worden vliegbevingen in de tegenovergestelde richting waargenomen. Kort daarop, rond 02:15 uur, wordt de stad getroffen door naar schatting 40 staalbrandbommen. "Dit ging zo voort tot ongeveer 1.45 uur, toen door de uitkijpost van de Luchtbeschermingsdienst werd gemeld, dat meerdere vliegtuigen van Oost naar West over deze gemeente vlogen. Te omstreeks 2.15 uur werden er meerdere brandbommen boven de binnenstad uitgeworpen [...]. Het bleek spoedig, dat hoofdzakelijk de Oldenzaalschestraat vanaf de Klomp tot de Van Lochemstraat, Centrum der stad, en de Heurnestraat en Noorderhagen, beide uitlopende op de Oldenzaalschestraat, door brandbommen getroffen waren." In het overzicht met bomschade in gemeenten worden de volgende percelen genoemd: "Villa a.d. Kamerlingh Onneslaan uitgebrand. Kantoorgebouw Blijdenstein a.d. Oldenzaalschestraat totaal uitgebrand. Machinefabriek "Tattersell", café Spraay, rijwielzaak "De Zwaluw", Ajour-richting, Montessorischool en percelen van Stofkooper en Te Slijte brandschade, evenals verhandeld Lasonder aan de Noorderhagen en Plaatjeren loods achter "Irene" aan de Noorderhagen. Spoorwegloods van "Van Gendt en Loos" gedeeltelijk uitgebrand. 3 Woonhuizen aan de Stadravensloot brandschade."	27/28-05-1943	00:40	02:15	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Bommen werper	onbekend	onbekend, verschildende	Enschede	Oldenzaalschestraat, De Klomp, van Lochemstraat, centrum, Heurnestraat, Noorderhagen, Kamerlingh Onneslaan, e.a.	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; GAR, 589-01	Zwanenburg, En nooit was het stil, deel 1; Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bomben op Enschede	De genoemde locaties zijn gelegen binnen het op 10 oktober 1943 getroffen gebied. De eerstvolgende dekking is verkleegd met luchtfotomateriaal van 13 oktober 1943, waardoor geen onderscheid kan worden gemaakt tussen het op deze datum en het op 10 oktober getroffen gebied.	Omdat er geen luchtfotomateriaal beschikbaar is van na de bombardement, maar vóór het bombardement op 10 oktober is het niet mogelijk de op deze datum aangerichte schade vast te stellen.	Ja	BEO_009	Submunitie	4 lb staalbrandbommen	Brits	Algeworpen	ca. 40	Deze gebeurtenis geeft op zichzelf geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied. Het hier getroffen gebied valt echter samen met het op 10 oktober 1943 door brisant- en brandbommen getroffen stadsdeel.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft op zichzelf geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied. Het hier getroffen gebied valt echter samen met het op 10 oktober 1943 door brisant- en brandbommen getroffen stadsdeel.		
88	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat, door onbekende oorzaak, op vliegveld Twente een BF 109 G-6 (Werkenummer 15373) verloren.	22-06-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend	Jager	BF 109 G-6	1	Enschede	Vliegveld Twente		Eversteijn, Bombardementen	SGLO, crashnummer: R0531.	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
89	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een BF 110 G-4 (Werkenummer 4865) van 8. Staff/Nachtjaggeschwader 1 vanwege "Rollschaden" verloren op vliegveld Twente	17-07-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NJG 1	8. Staffel	Nachtjager	BF 110 G-4	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crashnummer: T2673.	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			

90	Bombardement	Deze nacht woert Squadron Leader Moran van No 418 Squadron een aanval uit op vliegveld Twente: 'Bombed Twente-Enschede seeing explosions in dispersal areas.'	25/26-07-1943	onbekend	onbekend	Royal Air Force	418 Squadron		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente		TNA, AIR27/1820			Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welke gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
91	Noodlanding	Op deze dag maakt een Bf110 G-4 (Werkenummer 5594) van I./NJG 5 vanwege een motorbrand een buiklanding op vliegveld Twente	30-07-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 5	I. Staffel				Enschede	Vliegveld Twente				SGLO, Crashnummer: R0593.	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash/noodlanding kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
92	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een Messerschmitt Bf 110 G-6 (Werkenummer 5549) behorende tot I./NJG 5, vanwege een motorbrand, verloren op vliegveld Twente. Hoogstwaarschijnlijk gaat het hier om hetzelfde toestel dat reeds op 30 juli 1943 werd genoemd en staat deze gebeurtenis twee maal vermeld in de database van de SGLO	03-08-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 5	I. Staffel				Enschede	Vliegveld Twente				SGLO, crash database, crashnummer: R0596	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Mogelijk betreft deze Bf 110 hetzelfde toestel als hetgeen werd gemeld voor 30 juli 1943. Het is niet bekend of deze crash daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.	Ja	BE0_001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
93	Vliegtuigcrash	Het overzicht van de EHBO maakt voor deze datum melding van het (brandend) neerstorten van een 'Duits vliegtuig' in een weiland aan de Oldenzaalsestraat te Enschede. Ook Eversteijn spreekt van een toestel, meer specifiek van een Messerschmitt Bf 109 G-6 (Werkenummer 15464) van II./JG 1 (Oesau).	19-08-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 1	III. Staffel	Jager	Bf 109 G-6	1	Enschede	Oldenzaalsestraat				EHBO, Bommen op Enschede	Er is geen luchtfotomateriaal van kort na deze gebeurtenis beschikbaar. Op het luchtfotomateriaal van 6 juli 1944 (4013) zijn geen verstoringen gesignaleerd die met zekerheid aan deze gebeurtenis gekoppeld kunnen worden.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee					Het bronmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de geponde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse bronnen omschreven.	Het bronmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de geponde afbakening van een verdacht gebied.	
94	Vliegtuigcrash	Tijdens het overvliegen van Britse vliegtuigen wordt om 23:40 uur door de Urtkijpost van de luchtbeschermingsdienst gemeld dat in de omgeving van buurtschap 'Knalhutte', aan het Lappepad, een toestel is neergestort. 'Uit een nadere telefonische mededeling werd [...] medegedeeld, dat in de nabijheid van de Duitse grens een vermoedelijk Engels vliegtuig in het bouwland brandend was neergekomen.' Hierop worden een aantal politiebeambten naar de opgegeven plaats gestuurd. voor afzetting en bewaking, terwijl tevens naar eventueel uitgesprongen leden van de bemanning diende te worden gezocht. In verband met het feit, dat het vliegtuig was neergekomen in het landelijk gedeelte der gemeente Enschede is geen luchalarm gemaakt [...] Drie leden van de bemanning waren bij het neerstorten omgekomen.' Het betreffende toestel is de Short Stirling (EH961) van No 196 Squadron dat om 20:37 uur is opgestegen met een lading van 1 x 1000 lb (Irisant), 40 x 30 lb (foforubberbommen) en 360 x 4 lb (brandbommen). Onderweg wordt het toestel aangeschoten door Hauptmann Geiger van III./NJG 1.	31-08-1943/01-09-1943	23:40	onbekend	Royal Air Force	196 Squadron		Zware bommenwerper	Short Stirling	1	Enschede	Buurtschap Knalhutte, nabij Lappepad		TNA, AIR27/1166; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	SGLO, crash database, crashnummer: T2857	Voor de hier genoemde locatie is geen luchtfotomateriaal van kort na de gebeurtenis beschikbaar gebleken.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee					Het bronmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de geponde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	De crashlocatie is aangegeven op basis van het in Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog, opgenomen kaartmateriaal.	
95	Vliegtuigcrash	In de avond van 29 september ontvangt de commandopost van het hoofd van de luchtbeschermingsdienst rond 21:45 uur bericht dat in de richting van Boekelo een brandend vliegtuig neerstort. Even later wordt door het blokhoofd in die plaats gemeld dat het betreffende toestel in de nabijheid van het dorp terecht is gekomen. Uit een daarop ingesteld onderzoek blijkt dat het gaat om een Britse viermotorige bommenwerper die in de nabijheid van de Kwinkelerweg is neergestort. Het vliegtuig brand hevig. 'In de nabijheid waren een paar bommen tot ontploffing gekomen, doch hadden geen schade aangericht.' 2 bemanningsleden zijn om het leven gekomen, de overige vier waren gevangen genomen.' Het betreffende toestel is de Handley-Page Halifax Mk V (DK259) van No 434 Squadron Royal Canadian Air Force, No 6 (Royal Canadian Air Force) Group, gevlogen door Lieutenant J.T. Clary.	29/30-09-1943	21:45	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	434 Squadron	Zware bommenwerper	Handley-Page Halifax Mk V	1	Enschede	Omgeving Kwinkelerweg		SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945	SGLO, crash database, crashnummer: T2910, https://studiegr.oeplichtoorlog.nl/tentoonstelling-boekelo-en-usselo-in-de-tweede-wereldoorlog/; EHBO, Bommen op Enschede	Voor de hier genoemde locatie is geen luchtfotomateriaal van kort na de gebeurtenis beschikbaar gebleken.	Voor de hier genoemde locatie is geen luchtfotomateriaal van kort na de gebeurtenis beschikbaar gebleken.	Nee					Het bronmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de geponde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		

96	Vliegtuigcrash	Op deze datum stort de Focke Wulf Fw 190 A-6 met Werknummer 550544 van het II. Staffel/Jagdgeschwader 1 "Oesau" genvolgen door Oberleutnant E. Kotiza neer op of nabij het vliegveld Twente.	08-10-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 1	II. Staffel		Jager	Fw 190 A-6	1	Enschede	Vliegveld Twente			Eersteij, Bombardementen;	SGLO, crash database, crashnummer: R0654	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		De exacte locatie van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
97	Bombardement	Op deze dag worden 143 B-17 bommenwerpers uitgestuurd voor aanvallen op doelen bij Münster. Slechts 37 van deze toestellen vallen het primaire doel aan, de overige toestellen, vallen gelegeheidsdoelen aan. 53 toestellen voeren een aanval uit op Coesfeld, de overige 32 bombarderen Enschede. Op de drie doelen wordt in totaal 375 ton bommen afgeworpen, waarvan ongeveer 200 brisant- en 600 brandbommen op Enschede. De B-17's behoren tot de 379th en 305th Bomb Groups en menen Osnaabrück te treffen. Het Operations Narrative van de 305th Bomb Group meldt dat 14 van in totaal 18 uitgezonden B-17's vanaf een hoogte van 26.400 voet 161 x 500 lb brisantbommen afwerpen, voorzien van neusontstekers met een vertragingstijd van 1/10 seconden en staartontstekers met 1/40 seconden vertragingstijd. De Duitse autoriteiten melden: 15:00-15:30 Uhr. Bombenangriff auf Enschede. Abwurf von etwa 50 Spreng- und 80 Brandbomben auf Fabriksgeleände "Osterveld" (Bekl. Amt der Luftw. 17X). Mittlerer Gebäude-u. Glaschaden. 1 Unterkunftraum stark beschädigt. Auf Bahnstrecke Hengelo-Enschede umgef. 20 Sprengbomben.	10-10-1943	15:20	onbekend	USAAF	8th Air Force	305th Bomb Group 379th Bomb Group		Zware bommenwerper	Boeing B-17	32	Enschede	Stad, noordwesten en zuidoosten			NARA, RG18/Box 974; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; NIOD, 215/102b.	Vaanderholt, Twente toen en nu; Hilbrink, De Pruis komt; Korthals-Alles, Luchtgevaar; Wiegman, Enschede 1940-1945	Feiten over het bombardement op Enschede, De Waarheid, 17 maart 1944; EHBO, Bommen op Enschede; (overzichts)kaart bombardement van 10 oktober 1943, stadsarchief Enschede.	Van dit bombardement is een bomplot beschikbaar (TNA, AIR24/463), maar ook een strike photo (NARA, RG18/box 899). In Korthals-Alles, Luchtgevaar, zijn eveneens enkele strike photo's opgenomen. Ten slotte is op het luchtfotomateriaal van na 10-10-1943 grote schade in de binnenstad van Enschede zichtbaar.	Na de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd	Het totale aantal afgeworpen bommen is niet precies bekend. In de Duitse stukken wordt (aanvankelijk) slechts een getal van 50 brisant- en 80 brandbommen genoemd.	Ja	BEO_005	Afwermunitie, submunitie	o.a. 500 lb en 4 lb staalbrandbommen	Amerikaans	Afgeworpen	ca 200 brisant en 600 brandbommen. 305 BG (12 x 500 per toestel)	Op basis van Nearest Neighbour Analysis. Waargenomen gemiddelde afstand 94 + 10 meter; tolerantie/luchtfoocorrectie + 8 m ondergrondse horizontale verplaatsing	Op basis van sonderingen en DELTARES-model maximale penetratiediepte vastgesteld op 6 meter minus maaiveld.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in meerdere (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
98	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaan, blijkens de database van SGLO, verschillende Duitse toestellen verloren op of nabij vliegveld Twente, waaronder: Fw 190 A-6 (Werknummer 530770) van 8./Z6 JG gevlogen door Leutnant Mayer. Mayer ziet zich gedwongen een noodlanding te maken nadat zijn toestel tijdens een luchtgevecht beschadigd is geraakt. Fw 190 A-6 (Werknummer 530730) van 8./Z6 JG als gevolg van "[b]örwaffenbeschuss". Bf 109 gevlogen door Oberleutnant Knoke, door onbekende oorzaak. Me 410 A-1 (Werknummer 0027) van III./Zerstörergeschwader 1 bij de landing.	10-10-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	diverse	diverse		Diverse	Diverse	4	Enschede	Op of nabij vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0664; SGLO, Crash database, crashnummer: R0663; SGLO, Crash database, crashnummer: R0661; SGLO, crash database, crashnummer: T2966	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		De exacte locatie van deze crashes kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
99	Vliegtuigcrash	Op deze dag komt op een onbekend tijdstip de Messerschmitt Bf 110 met Werknummer 4733 van III./NJG 1 neer op of nabij vliegveld Twente	01-11-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NJG 1	III. Staffel		Nachtjager	Bf 110	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0688	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		De exacte locatie van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
100	Noodlanding	Om 13:59 uur maakt een zwaar beschadigde Messerschmitt Bf 110 G-4 (Werknummer 740038) van het 7. Staffel/NJG 1, gevlogen door Unterofficier K-H. Brückmann een noodlanding op vliegveld Twente. Brückmann en zijn bemanning waren uitgestuurd voor de onderschepping van Amerikaanse bommenwerpers die onderweg waren naar Gelsenkirchen en Münster, maar werd door een tot het escorte behorende P-38 Lightning bij Twente aangeschoten. Desondanks wist hij toch zijn brandende toestel veilig op de vliegbasis Twente neer te zetten	05-11-1943	13:59	13:59	Luftwaffe	NJG 1	7. Staffel		Nachtjager	Bf 110 G-4	1	Enschede	Vliegveld Twente				Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		De exacte locatie van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
101	Bombardement	Voor deze datum maakt auteur T. Eversteijn melding van een bombardement door een Mosquito ten zuidoosten van vliegveld Twente, maar in de Night Bomb Raid Sheets en de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force wordt niet gesproken over een aanval in deze omgeving.	06/07-11-1943	onbekend	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	ten zuidoosten van Vliegveld Twente			Eersteij, Bombardementen			Het is niet bekend of, en zo ja, waar deze aanval precies heeft plaatsgevonden	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Niet betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke als minder betrouwbaar wordt ingeschat.				

102	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een Fw 190 A-5 (Werkenummer 410243) van het II. Staffiel/Jagdgeschwader 300 verloren op of nabij vliegveld Twente	11-11-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 300	II. Staffiel		Jager	Fw 190 A-5	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0708	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
103	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een Messerschmitt BF 109 G-6 (Werkenummer 20665) van het I. Staffiel/Jagdgeschwader 3 "Udet" vanwege brandstofgebrek verloren op of nabij het vliegveld Twente. Het toestel is afkomstig van vliegveld Lille-Vendeville	13-11-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 3	I. Staffiel		Jager	BF 109 G-6	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0711	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
104	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort een Messerschmitt BF 110 G-4 (Werkenummer 5556) van de staf van III./NJG 1 om 20:25 uur neer bij Lonneker, gemeente Enschede. Het toestel wordt gevlogen door Hauptmann H. Konrad	23-11-1943	20:25	onbekend	Luftwaffe	NJG 1	III. Staffiel		Nachtjager	BF 110 G-4	1	Enschede	Lonneker			SGLO, crash database, crashnummer: T3111	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar van kort na deze gebeurtenis. Op het luchtfotomateriaal van 6 juli 1944 zijn geen verstoringen gesignaleerd die met zekerheid aan deze gebeurtenis kan worden gekoppeld.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Deze gebeurtenis heeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
105	Vliegtuigcrash	Op vliegveld Twente raakt op deze dag een Lioré et Olivier (LéO) 451 van het IV. Staffiel/Transportgeschwader 4 door onbekende oorzaak voor 40% beschadigd.	02-12-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	Transportgeschwader 4	IV. Staffiel		Jager	Lioré et Olivier 451	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0728A	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
106	Bombardement	In deze nacht wordt één De Havilland Mosquito van No 464 Squadron, No 2 Group om 00:25 uur uitgestuurd voor een intruder-aanval op vliegveld Twente. F/O Monaghan en zijn navigator vliegen te Egmond op een hoogte van 2000 voet het Nederlandse luchtruim binnen. Zij zien verschillende lichten in de omgeving van het doel en voeren met succes een aanval uit met 2 x 500 lb (Medium Capacity), maar nemen geen resultaten waar.	03/04-12-1943	00:25	onbekend	Royal Air Force	2 (Bomber) Group	464 Squadron		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/23; TNA, AIR27/1924			Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb	Gealleerd	Algeworpen	2	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
107	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een Messerschmitt BF110 (Werkenummer 740030) van III./NJG 1 gevlogen door Leutnant R. Ehardt door een stuurfout verloren op of nabij vliegveld Twente	13-12-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NJG 1	III. Staffiel		Nachtjager	BF 110	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0742	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

108	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een Fw 190 A-5 (Werknummer 2639) van 3. Staffel/Jagdgeschwader 1 verloren op of bij vliegveld Twente.	16-12-1943	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	3. Staffel		Jager	Fw 190 A-5	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0743	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie van deze crash kon niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001							In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
109	Bombardement	Deze nacht worden verschillende De Havilland Mosquito's van No 2 Group uitgestuurd voor aanvallen op doelen in Nederland en Duitsland. Eén van deze toestellen, behorende tot No 464 Squadron gevlogen door Pilot Officer Johnston (uitgestuurd om 17:30 uur, teruggekeerd om 20:20 uur) voerde een aanval uit op Twente, met het volgende resultaat: "An aircraft was seen landing on the A/F. All A/F lights went out as soon as it touched down. Bombs were dropped but results were unobserved".	14-01-1944	17:30	20:20	Royal Air Force	2 (Bomber)	464 Squadron		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente			TNA, AIR25/24; TNA, AIR27/1924	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld werd getroffen	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
110	Bombardement	Twee De Havilland Mosquito's van No 105 Squadron, No 8 Path Finder Force, werden uitgestuurd voor een aanval op de 'CHEMISCHEWERKE' bij Huls. De toestellen zijn ieder uitgerust met 3 x 500 lb G.P. en 1 x 500 G.P. L.D. (Long delay). Flight Lieutenant Slatter (gezagvoerder) en Flight Officer Hedges (navigator) alsook Flight Officer Holliday (gezagvoerder) en Flight Officer French zien zich echter genooddakt uit te wijken naar 'last resort targets'. Eén daarvan is gelegen bij Huls, het andere is vliegveld Twente. Het is niet bekend welke van de twee Mosquito's de aanval precies heeft uitgevoerd, maar volgens de Night Bomb Raid Sheets van Bomber Command wordt het veld getroffen door 4 x 500 lb G.P. Er wordt geen resultaat genoemd.	23/24-01-1944	onbekend	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	8th (Pathfinder)	10 S Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente			TNA, AIR27/827; TNA, AIR14/2678	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld werd getroffen	Ja	BEO_001	Afwermunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	4	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
111	Vliegtuigcrash	In deze nacht gaat een Messerschmitt Bf 110 F-4 (Werknummer 740035) van het 8. Staffel/Nachtjagdgeschwader 1 om 22:43 uur verloren op of nabij vliegveld Twente. Of er een verband bestaat met onderstaand bombardement is onbekend.	28/29-01-1944	22:43	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	8. Staffel		Nachtjager	Bf 110 F-4	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: R0827	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	De exacte locatie en invloed van deze crash is niet bekend.	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
112	Bombardement	Flight Officer Monaghan en zijn navigator Flight Officer Dean (opgestegen om 23:05 uur, teruggekeerd om 02:05 uur) van No 464 Squadron worden uitgestuurd voor een aanval op Münster/Hansdorf maar weten door zware bewolking hun doel niet te identificeren. "However, an A/F [Airfield] in the TWENTE area was seen and bombed from 1,500 ft. Results unobserved".	28/29-01-1944	23:05	02:05	Royal Air Force	Bomber Command		464 Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente			TNA, AIR27/1924	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaats van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaats van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld werd getroffen	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
113	Vliegtuigcrash	Rond 11:15 uur wordt, in verband met het overvliegen van geallieerde toestellen, luchalarm gegeven. Om 11:40 uur wordt aan de commandopost van het hoofd van de Luchtbeschermingsdienst gemeld dat in een weide aan de Winterhaarweg (bij het dorp Boekelo) een Duits jachtvliegtuig neer is gekomen. Het toestel zou tijdens een luchtgevecht zijn neergeschoten. De piloot weet zich met zijn parachute te redden en er doen zich geen persoonlijke ongelukken voor. Ook is er geen sprake van schade. Het vliegtuig wordt enige tijd door gemeentepolitie bewaakt, maar de agenten worden later door Duitse militairen afgevoerd. Het betreffende toestel is de Bf 109 G-6 (Werknummer 410300) van 4. Staffel/Jagdgeschwader 27 gevlogen door Unteroffizier K. Seyringer.	30-01-1944	11:15	onbekend	Luftwaffe	JG 27	4. Staffel		Jager	Bf 109 G-6	1	Boekelo	Winterhaarweg			SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 is in de omgeving van de Winterhaarweg geen versterking die wijst op een vliegtuigcrash waargenomen.	De exacte locatie en invloed van deze crash is niet bekend.	Nee						Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt omschreven in diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.			

114	Vliegtuigcrash	Rond 15:15 uur wordt melding gemaakt van een tweede toestel, waarvan de bemanning zich door middel van parachutes boven het noordelijk gedeelte van de stad heeft weten te redden. Het gaat om de Boeing B-17F (42-3509) van het 408th Bomb Squadron/351st Bomb Group gevolgd door 1st Lieutenant Robertson, die om 13:15 uur aan de Bruggemorsweg bij de haven van Enschede is neergekomen. Het toestel staat in brand en ligt op een open terrein, waardoor er geen sprake is van 'schade aan personen of goederen'. De gevangenen genomen overige (negen) leden van de bemanning worden overgebracht naar de fabriek van Oosterveld, waarvan in de zomer van 1943 een gedeelte is ingericht als gevangenis. Op het plateau dak zijn de letters P.O.W. (Prisoners of War) aangebracht.	30-01-1944	13:15	15:15	USAAF	408 Bomb Squadron	351 Bomb Group		Zware bommenwerper	Boeing B-17F	1	Enschede	Aan Bruggemorsweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230. Beide toestellen zijn tevens opgenomen in het overzicht EHBO, Bommen op Enschede. Hierin staat het Amerikaanse toestel echter als 'Engelsch' aangemerkt. Ook wordt slechts melding gemaakt van zes overlevenden, terwijl in totaal negen bemanningsleden de crash overleefden. Mogelijk zijn de overige drie leden van de bemanning buiten het grondgebied van de gemeente Enschede terecht gekomen.	Kokhuys, Twente in de Tweede Wereldoorlog	SGLO, Crash database, T 3343; EHBO, Bommen op Enschede; aviationsafety.net	Op het luchtfotomateriaal van 21 februari 1944 (luchtfotonummer 3053) zijn verschillende mogelijke crashlocaties aan de Bruggemorsweg gesignaleerd. De exacte locatie kan echter niet met zekerheid worden vastgesteld	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee	Onbekend, o.a. klein-kalibermunitie (boordgeschut)	50 (kkm)	Amerikaans	Achtergelaten	onbekend	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied. Daarnaast zijn na de Tweede Wereldoorlog dermate omvangrijke en ingrijpende bodemonroerende werkzaamheden uitgevoerd dat de kans dat CE als gevolg van deze crash zijn achtergebleven, nihil is.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt omschreven in diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
115	Vliegtuigcrash	Buiten de stad Enschede kwam een Amerikaans toestel neer, dat boven Nordhorn in een luchtgevecht geraakt was. De bemanning verliet het toestel met hun parachutes. De bestuurder wist het toestel boven de bebouwde kom van Enschede weg te manoeuvreren en is daarna van geringe hoogte met zijn parachute neergekomen. In de database van SGLO wordt voor deze datum geen crash van een Amerikaans toestel in de omgeving van Enschede genoemd. Mogelijk is het toestel buiten de Nederlandse grens neergekomen, of is de door Wiegman genoemde datum niet correct.	02-02-1944	onbekend	onbekend	USAAF	onbekend	onbekend		onbekend	onbekend	1	Enschede	omgeving van		Kokhuys, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze gebeurtenis precies heeft plaatsgevonden	Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze gebeurtenis precies heeft plaatsgevonden	Nee					Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.	Niet betrouwbaar. Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd.		
116	Bombardement	Deze dag voeren vier De Havilland Mosquito's van No 109 Squadron (No 8 Path Finder Group) met behulp van Obso (een navigatiehulpmiddel voor 'blind' bombarderen) een aanval uit op vliegveld Twente. Drie van de vier toestellen voeren de aanval met succes uit. Vanwege een technisch mankement komen de bommen van het vierde toestel voorbij het vliegveld, over de Duitse grens, terecht. De verschillende bemanningen rapporteren het volgende: Mosquito IX (ML 905) Wing Commander Cox en zijn navigator Squadron Leader N. Bowman (opgestegen om 18:50 uur, teruggekeerd om 21:45 uur): 'Target as detailed TWENTE bombed from 30,000' (voet, circa 9.150 meter) by AR.5513 (Automatic Release 5513). No defences. Mosquito IX (LR 496). Squadron Leader Law en zijn navigator Flight Lieutenant Falkinder (opgestegen om 19:00 uur, teruggekeerd om 21:55 uur): 'Target as detailed TWENTE bombed from 30,000' by AR.5513. No defences.' Mosquito IX (LM497). Flight Lieutenant Hunter en zijn navigator Flight Lieutenant Crabb (opgestegen om 19:50 uur, teruggekeerd om 22:40 uur): 'Target as detailed TWENTE. Bombs dropped over the GERMAN FRONTIER owing to technical failure. Approx[imate] position 10 m[ile]s [ast] of A.P. [Arming Point].'	15-02-1944	18:50	22:40	Royal Air Force	Bomber Command	8 (Pathfinder) Group	10 9 Sq u a dr on	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	4	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/854; NIMH, toeg.nr. 575/inv.nr. 405		Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Een van de drie toestellen laat, vanwege een technisch mankement, zijn bommenlast op circa 10 mijl ten oosten van het vliegveld vallen.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	onbekend, verm. 500 lb	Brits	Afgegooid	verm. 1.2	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden ieder door één (primaire) bron omschreven, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgegooid); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
117	Vliegtuigcrash	In deze nacht gaat een Junker Ju 88 C-6 (Werknummer 720321) van 7. Staffel/Nachtjagdeschwader 2, gevolgd door Unterofficier H. Bergest om 22:00 uur verloren op of nabij vliegveld Twente. De crash wordt veroorzaakt doordat de piloot werd verblind door de zoeklichten van de Fliegerhorst. De Luftwaffe onderneemt in deze periode pogingen om vijandelijke toestellen met zoeklichten te verblinden, maar het vliegtuig van Uffz. Bergest is het eerste slachtoffer	15/16-02-1944	22:00	onbekend	Luftwaffe	NIG 2	7. Staffel		Nachtjager	Junker Ju 88 C-6	1	Enschede	Vliegveld Twente	Grimm, Vliegvelden in oorlogstijd	SGLO, crash database, crashnummer: T3418	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb			In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgegooid); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
118	Bombardement	In deze nacht worden De Havilland Mosquito IX van No 8 Path Finder Force uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente (doelcode Z.65). Van deze toestellen, behorende tot No 109 Squadron, voeren twee met succes een aanval uit. Zij werpen in totaal 8 x 500 lb (General Purpose) bommen af. Vier van deze bommen zijn uitgerust met 'LD'. [Lang Delay] ontstekers. Flight Lieutenant A.C. Carter (opgestegen om 22:45 uur, teruggekeerd om 01:40 uur) en zijn navigator zien zich vanwege een technisch mankement gedwongen de bommenlast op de weg terug boven de Noordzee (5243 N 0142 E) te lossen. De overige bemanningen rapporteren het volgende: Squadron Leader H.B. Stephens en zijn navigator Flight Lieutenant F. Russell (opgestegen om 22:40 uur, teruggekeerd om 01:20 uur): 'Target as detailed TWENTE bombed from 30,000' (30,000 voet – ca. 9150 meter) by AR.5513 (Automatic Release 5513) Saw the flarepath at the target.' Flight Lieutenant Burt en zijn navigator Flight Lieutenant Curtis (opgestegen om 23:00 uur, teruggekeerd om 01:45 uur): 'Target as detailed TWENTE, bombed from 30,000' by AR. 5513'. Squadron Leader Scoby en zijn navigator (Mosquito IX, LR500, opgestegen 22:50 uur, teruggekeerd om 01:40 uur): 'Target as detailed TWENTE, bombed from 29,500' by AR.5513.'	19/20-02-1944	22:45	01:45	Royal Air Force	Bomber Command	8 (Pathfinder) Group	10 9 Sq u a dr on	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	2	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR14/2678, TNA, AIR27/854		Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb			In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgegooid); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

119	Bombardement	Op deze dag worden 177 B-24 bommenwerpers uitgestuurd, maar na ongeveer 150 kilometer voorbij de vijandelijke kust te hebben gevlogen weer teruggeroepen. Rond 13:30 uur bereiken ca. 36 bommenwerpers Enschede, in de veronderstelling verkerende, dat zij zich boven Duitsland bevinden. Volgens Korthals-Altes werpen zij hier in totaal 'niet meer dan 45' brandbommen af. Uit stukken afkomstig uit het NARA blijkt echter dat de 446th Bomb Group vanaf een hoogte van 17.000 voet in totaal 360 x 500 lbs M17 B (110 x 4 lb) brandbommen (clusters) afwerpt, voorzien van neusonstokers met een vertragingstijd van 27 seconden. Deze veroorzaken zware schade en grote branden in de hele stad. Het is de tweede grote klap voor Enschede. *Van de Uitkijkpost van de Luchtbeschermingsdienst werden onmiddellijk berichten gegeven, dat meerdere branden waren ontstaan in het Z.W. van de stad, in het Centrum en in het Noordelijk Stadsdeel. Van de blokhoofden in de diverse blokken werd daarna een groot aantal meldingen ontvangen, waaruit bleek dat een zeer groot aantal brandbommen en een vijftal brandbommen waren uitgeworpen, waardoor een groot aantal woningen, en een aantal fabrieken in brand geraakten [...] Uit nadere gegevens en berichten bleek, dat de navolgende schadeplaatsen waren ontstaan: L.w. het Pathmos, de binnenstad, de Boddenklamp en Brouwerij. Het aantal slachtoffers dat getroffen was, werd voornamelijk gevonden in de omgeving van de Janninkweg en Bleekerstraat, alwaar de brandbommen waren neergekomen. Aldaar bevonden zich onder de ingestorte percelen een aantal inwoners, terwijl eveneens een aantal slachtoffers door directe treffers van	22-02-1944	13:16	13:48	USAAF	8th Air Force	446 Bomb Group			Boeing B-24	36	Enschede	Centrum, noordelijk en zuidwestelijk deel	NARA, RG18/2479; HCO, 0025.2/9245; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; NIMH, toeg.nr. 575/inv.nr. 371; NA, toeg.nr. 2.16.82/inv.nr. 1254; NIOO, 249-2116a; HCO, 0025.2/9245; NIOO, 215/102c	Korthals Altes, Luchtvaart; Vaanderholt, Twente toen en nu	Twentsch Nieuwsblad 7 maart 1944; Overzichtskaart schade bombardement 22 februari 1944 (Stadsarchief Enschede)	Op luchtfotomateriaal (vanaf maart 1944) is veel schade in de binnenstad te zien, maar deze niet direct te koppelen aan een specifieke gebeurtenis aangezien er meermaals bommen op de stad terecht kwamen. Er zijn geen individuele inslagen van brandbommen waargenomen, wel veel uitgebrande huizen. Op de in Korthals-Altes, Luchtvaart, opgenomen luchtfoto zijn tientallen brandhaarden te	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Niet is niet mogelijk gebieden op basis van het luchtfotomateriaal kraterpatronen vast te stellen.	Ja	BE0006	Afwerpmunitie, submunitie	Brandbommen, n, verm. 500 lb; clusters brandbommen (110x4 lb)	Geallieerd	Afgeworpen	ca 34 brandbommen, 10 tot 12.000 brandbommen	Op basis van de op de overzichtskaart van 22 februari 1944 ingetekende schade en de op het luchtfotomateriaal van is het door het bombardement getroffen gebied begrensd.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door een aanzienlijke hoeveelheid primaire en secundaire bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat. Bovendien zijn de gevolgen van deze aanval duidelijk zichtbaar op het luchtfotomateriaal.	Op basis van de op de overzichtskaart van 22 februari 1944 ingetekende schade en de op het bombardement getroffen gebied begrensd.
120	Bombardement	Drie De Havilland Mosquito's van No 100 Squadron, No 8 (Pathfinder) Group worden uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente, waaraan twee ook daadwerkelijk een aanval uitvoeren. Tussen 18:30 en 21:15 uur voeren W/C Cox en zijn navigator vanaf een hoogte van 30.000 voet met behulp van A.R. 5513 ('Automatic Release' onderdeel van het Oboe navigatiesysteem) een bombardement uit. De overige twee vliegtuigen ondervinden technische problemen. Hierdoor werpen F/L Woodland en zijn navigator F/L Tait hun bommen af over de Duitse grens, op 30 mijl ten zuidoosten van het doel (30 miles 120' target). De om 18:50 uur opgestegen F/L Petts en F/O Swift ondervinden eveneens problemen en werpen hun bommen 1 minuut te laat (om 20:52 uur) af. In de Day Raid Sheets en het ORB van No 8 Group wordt de bommenlast niet gespecificeerd. De bewering van T. Eversteijn, dat in totaal 7 x 500 lb zouden zijn afgeworpen, kan niet worden bevestigd.	24/25-02-1944	18:30	21:15	Royal Air Force	Bomber Command	8 (Pathfinder) Group	10 9 Sq u a dr on	Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	2	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/153; TNA, AIR27/854	Eversteijn, Bombardementen			Uit het bronnenmateriaal blijkt dat twee toestellen hun bommenlast buiten de grenzen van de gemeente Enschede afwerpen	Ja	BE0001	Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	onbekend, enkele	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere primaire bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
121	Beschieting	Op maandag 6 maart wordt om 11:18 uur door de Luftschutzwarnzentrale te Hengelo aan de autoriteiten in Enschede opdracht gegeven luchtalarm af te geven vanwege het overvliegen van 'vreemde vliegtuigen'. Tijdens dit overvliegen vinden, blijkens 'explosies van boordgeschut' luchtgevechten plaats. Om 12:20 uur wordt door de meldingspost in het buurtschap Oriënen bericht dat een persoon door een kogel is getroffen en geneskundige hulp nodig heeft. De betreffende persoon, dhr. Wijbings, was met vijftien andere gemeentearbeiders aan het werk in een bosgebied. Hij had dekking gezocht in een sloot, maar werd desondanks toch getroffen	06-03-1944	11:18	onbekend	Geallieerden	onbekend			onbekend	onbekend	verm. 1	Enschede	bos in buurtschap Oriënen	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	EHBO, Bommen op Enschede			De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Geschutmunitie, klein kalibermunitie (boordgeschut)	onbekend	Geallieerd	Vershoten	onbekend	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de gegronde afname van de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
122	Vliegtuigcrash	Op deze dag wordt het vliegveld door Amerikaanse jachttoestellen onder vuur genomen, waarbij twee Duitse vliegtuigen lichte schade oplopen. De Fw 190 'Güne 7' met Werknummer 470070 van het II. Staffel/Jagdgeschwader 1 raakt om 15:30 uur voor 30% beschadigd.	08-03-1944	15:30	onbekend	Luftwaffe	JG 1	II. Staffel		Jager	Fw 190	1	Enschede	Vliegveld Twente		SGLO crashnummer: R0867, ook Eversteijn, Bombardementen (onder vermelding nummer R0767)	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.			De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0001	Geschutmunitie, klein kalibermunitie (boordgeschut)	onbekend	Amerikaans	Vershoten		In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere bronnen omschreven. Met name de database van SGLO wordt als betrouwbaar ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (vershoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
123	Verdedigingswerken	Melding van Groep Albrecht: 'Dinsdag 14-3-44 is het vliegveld Twente versterkt. De luchtafweer is tot nu toe uitgebreid met ongeveer 20 stukken geschut, naar schatting 8 en 10 cm.'	14-03-1944	onbekend	onbekend	Groep Albrecht							Enschede	Vliegveld Twente	NIMH, toeg.nr. 575/inv.nr. 371		Op het luchtfotomateriaal van de gemeente Enschede zijn op verschillende locaties, waaronder het vliegveld, stellingen voor Duits luchtdoelgeschut gesignaleerd.			Ja	BE0003	Geschutmunitie	8 (verm. 7,5 of 8,8 cm) en 10 cm (verm. 10,5 cm)	Duits	Achtergelaten	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	De maximale diepte tot waar CE in de vorm van geschutmunitie kunnen worden verwacht is 2,50m-MV (bodem stelling/loop graaf) op basis van de voorschriften voor stellingbouw (Blidheft Neuzettliche r für Stellingbau)	Betrouwbaar. Deze wordt door slechts één primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (vershoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
124	Vliegtuigcrash	Om 10:28 uur gaat de Fw 190 A-7 'Gelbe 12' (Werknummer 340039) van II. Staffel/Jagdgeschwader 1 verloren op vliegveld Twente. Het toestel wordt gevolgd door Oberleutnant Schüller. In de crash database van SGLO wordt geen oorzaak van de crash genoemd.	15-03-1944	10:28	onbekend	Luftwaffe	JG 1	II. Staffel		Jager	Fw 190 A-7	1	Enschede	Vliegveld Twente		Eversteijn, Bombardementen	SGLO, crash database, crashnummer: R0874	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.			De exacte locatie van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0001					In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere bronnen omschreven. Met name de database van SGLO wordt als betrouwbaar ingeschat.	

125	Bombardement	In de nacht van 19 op 19 maart worden verschillende toestellen van No 464 uitgestuurd voor aanvallen op vliegveld Twente. Tussen 20:02 en 23:02 uur treffen F/Sgt Gibbons en zijn navigator F/Sgt Kenway (het verlichte) vliegveld Twente met 4 x 500 lb. (B)ombs fell in centre of flarepath'. Eerder, tussen 19:31 en 22:20 uur, is het veld getroffen door de 4 x 500 lb afgeworpen door P/O Fox en P/O Mc Allister. Of het vliegveld Twente ook overdag werd getroffen, volgens 1. Eerste zijn om 16:30 uur, kan niet worden bevestigd op basis van de ORB's van No 21, No 464 en No 487 Squadron's.	16/19-03-1944	19:31-20:02	22:20-23:02	Royal Air Force	464 Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/712; TNA, AIR27/1924;	Eerste zijn, Bombardementen	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	8	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Het betreft hier een melding in een officieel rapport	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
126	Bombardement	In de nacht van 19 op 20 maart 1944 worden twee De Havilland Mosquito's van No 487 Squadron uitgestuurd voor een Night Intruder operatie boven vliegveld Twente. Een daarvan, gevolgen door F/O H.G. Edwards is om 19:24 uur opgestegen, maar Edwards en zijn navigator slagen er niet in het vliegveld te lokaliseren. In plaats daarvan voeren zij een aanval uit op een vliegveld in de 'Linjen area' [verm. Lingen] waarbij zij om 20:42 uur 4 x 500 lb bommen met een ontstekingsvertraging van 11 seconden afwerpen. F/O. White en zijn navigator, opgestegen om 22:12 uur, weten het vliegveld wel te vinden. Het veld is volledig verlicht: 'Flare path lit up with horizon lights. A cluster of four red lights with a further five in red at the end of flare path'. Nadat zij om 23:32 uur van een hoogte van 2000 voet hun bommenlast van 4 x 500 lb (ontstekingsvertraging 11 seconden) afwerpen worden alle lichten gedoofd.	19/20-03-1944	19:24	23:32	Royal Air Force	487 Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/24; TNA, AIR37/712; TNA, AIR27/1935;	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	8	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Het betreft hier een melding in een officieel rapport	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
127	Bombardement	Twee De Havilland Mosquito's van No 613 Squadron worden in de nacht van 22 op 23 maart uitgestuurd voor een Night Intruder operatie boven vliegveld Twente. F/L Cobley en zijn navigator F/O Williams zijn opgestegen om 19:52 uur en werpen om 21:04 uur, geholpen door een 'T.I' [Target Indicator], van een hoogte van 600 voet hun bommenlast van 4 x 500 lb af. Vanwege het felle licht van zoeklichten nemen zij geen resultaten waar. Op de terugweg stuiten zij bij Hellendoorn op een vijandelijke vliegtuig van onbekend type, dat zij achtervolgen via Hengelo, terug boven Twente. Het vijandelijke toestel loopt daar te ver uit, waarop Cobley en Williams de achtervolging opgeven. Boven Hengelo, Twente en Bergen worden zij onder vuur genomen door Duits luchtdoelgeschut. Squadron Leader Gardner en P/O Thomas bemannen de tweede Mosquito van No 613 Squadron die om 00:04 is opgestegen voor eenzelfde operatie. Zij werpen om 01:12 uur van een hoogte van 1500 voet eveneens 4 x 500 lb bommen af boven het veld. Het vliegveld is volledig verlicht. 'All lights were on so aircraft circled target and dropped bombs in centre of airfield, at the same time attacking dispersal with cannon. Lights were at once doused.'	22/23-03-1944	19:52	01:12	Royal Air Force	613 Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	2	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/2117; TNA, AIR37/712	Kalkhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	8	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
128	Bombardement	In de nacht van 24 op 25 maart 1944 wordt de De Havilland Mosquito (F408) van No 613 Squadron, gevolgen door F/O Rayner uitgestuurd voor een 'Flower' operatie bij vliegveld Twente. Bij dergelijke operaties werd bij vijandelijke vliegvelden geprojecteerd om het opspijzen van toestellen te verhinderen, om zo onderschepping van de hoofdmacht van zware bommenwerpers te voorkomen. Rayner en zijn navigator F/O Elvin beginnen hun patrouille om 23:49 uur en nemen tien minuten later de verlichting van vliegbasis Twente waar. Om 23:59 uur werpen zij van een hoogte van 1500 voet 2 x 500 lb bommen af, 'with unobserved results'.	24/25-03-1944	23:59	onbekend	Royal Air Force	613 Squadron	Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/2117; TNA, AIR37/712; TNA, AIR25/24	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	2	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
129	Noodlandng	Op deze dag stort een Junker Ju 188 F-1 (Werknummer: 280226) van het 3. Staffel/Fernaufklärungsgruppe 122 (3./F1)222 gevlogen door Feldwebel E. Mayer om 17:30 uur neer aan de Voortsweg te Enschede, nabij café Azink. 'Op woensdag 29 Maart te ongeveer 17.30 uur werd door den Uitkijkpost van den Luchtbeschermingsdienst gemeld, dat in het Noordelijk gedeelte van de Gemeente een vliegtuig was neergestort. [...] Op een weide gelegen aan de Voortsweg was een Duitsch vliegtuig neergestort, waarbij 2 leden van de bemanning waren gedood en 3 leden van de bemanning zwaargewond waren. Het vliegtuig was eerst met eenige bommen, die om het weiland stonden in aanraking geweest en daarna neergestort. Onmiddellijk nadat bericht was ontvangen, is het vliegveld "Twenthe" van een en ander in kennis gesteld [...].' De Ju 188 is duidelijk zichtbaar op luchtfoto 4087 van 30 maart 1944. Het toestel is, afgezien van het ontbreken van de staart, grotendeels intact gebleven. Het gaat hier niet, zoals auteurs Eversteijn en Wiegman beweren, om een neergestort Ju 52 transportvliegtuig.	29-03-1944	17:30	onbekend	Luftwaffe	(F) 122	3. Staffel	Bommenwerper	Junker Ju 188 F-1	1	Enschede	Voortsweg, weiland nabij café Azink	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945; Eversteijn, Bombardementen; Grimm, Vliegvelden in oorlogstijd	SGLO, crash database, crashnummer: T3561; EHBO, Bommen op Enschede;	De Ju 188 is duidelijk te zien op luchtfoto 4087 van 30 maart 1944. Omdat het toestel (afgezien van de staart) vrijwel intact is gebleven, vormt deze gebeurtenis geen feitelijke aanwijzing voor het achterblijven van CE	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Nee	BE0_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
130	Beschieting	Volgens Eversteijn zijn op deze datum ook een Amerikaanse P-38 'Lightning' van 36465/28485 en een tweetal Duitse toestellen verloren gegaan. Bij een bombardement op Twente, stiet Eversteijn, werden tijdens een bombardement op het vliegveld een Fw 58 en een Fw 190 behorende tot het 1. Staffel/Jagdgeschwader 1 getroffen. Beide toestellen, alsook een mogelijke derde Fw 190, worden genoemd in de database van SGLO. In werkelijkheid wordt op deze datum door P-47 'Thunderbolt' van de Amerikaanse 353rd Fighter Group een gelegenheidsaanval op het vliegveld uitgevoerd. De twee hierboven genoemde toestellen (Fw 190 en Fw 58) lopen hierbij beschadigingen op.	29-03-1944	onbekend	onbekend	USAAF	353rd Fighter Group	onbekend	Jagers/jakthbommenwerpers	P-47 Thunderbolt	onbekend	Enschede	Vliegveld Twente	Eerste zijn, Bombardementen	SGLO nummers: T 3560A Focke Wulf Fw 58 van het 1./JG 1 en de T3560B Focke Wulf Fw 190 A- van het 1./JG 1; R 0888 Focke Wulf Fw 190 van het 1./JG 1 op of nabij het vliegveld Twente	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BE0_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

131	Vliegvlug ash	Een Dornier Do 217 met Werknummer 2041 van het 4./Fl.ZielG. 2 gevolgen door Luterofficier E. Bantz wordt bij de landing in brand geschoten en stort neer op of nabij vliegveld Twente	30-03-1944	onbekend	onbekend	Luftwaffe	Fl. ZielG. 2	4. Staffel		Bommen werper	Dornier Do 217		Enschede	Vliegveld Twente		Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	SGLO, crash database, crashnummer: T3564A	Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
132	Bombardement	Twee De Havilland Mosquito's van No 487 Squadron worden uitgestuurd voor aanvallen op de vliegvelden Volkel en Twente. Zij bombarderen de kruisingen van de start- en landingsbanen met 4 x 500 lb bommen (Medium Capacity) vanaf een hoogte van 1500 voet. Flight Sergeant Pocock, opgestegen om 21:02 uur, weet het vliegveld Twente te identificeren en rapporteert 4 x 500 lb (M.C.) met een ontstekingsvertraging van .025 seconden te hebben afgeworpen. Ook maakt hij melding van een verlicht schijnvliegveld ten noordwesten van het doel.	30/31-03-1944	21:00	onbekend	Royal Air Force	487 Squadron		Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	2	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/1935; TNA, AIR37/712		Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BEO_001	Afwermunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	8	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
133	Bombardement	Rond 21:30 uur meldt de uitwijkpost van de luchtbeschermingsdienst dat in Broekstuurne een explosie is waargenomen. Later wordt bericht ontvangen dat er enkele ruiten zijn gesprongen in het Douanekantoor-Knalhutte. Uit een nader ingesteld onderzoek blijkt dat een brisantbom is neergekomen en ontploft, waarbij aan de volgende percelen glas- en dakschade is aangericht: *Knalhuttenweg 385-387-389-395-409-380-356 Aamsveenweg 290-30 Groenelaan 80 Berenbroekweg 38 Molenbergweg 20 Arendsweg 30-60-80-95 Zuivengoorweg 9-20 Zuidergensw. 10. Er is één persoon gewond geraakt.	31-03-1944	21:30		Geallieerden	onbekend		onbekend	onbekend	1	Enschede	Broekstuurne/douanekantoor Knalhutte	GAR, S89-01 Overzicht bomschade gemeenten; SA, toeg.nr. 2/fm.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/mv.nr. 230; HCO, 0025.2/9245	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	Er is geen luchtfoto beschikbaar van kort na deze gebeurtenis.	De exacte locatie van de inslag kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee		Afwermunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	1	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.			
134	Bombardement	Op deze dag worden in totaal 664 bommenwerpers, afkomstig uit dertien combat wings, verdeeld over drie groepen, uitgestuurd voor aanvallen op verschillende doelen, waarvan 255 B-17's naar de vliegvelden bij Achmer, Quackenbruck en Rheine. In totaal werpen 83 daarvan hun bommen af op Quackenbruck, 60 op Achmer, 41 op Rheine en 22 op vliegveld Twente. Naast dit bombardement voeren ook jachtvliegtuigen een beschieting uit het veld. De 22 B-17's werpen hun bommenlast van 896 x 100 lb G.P. bommen af om 13:48 uur. In rapport S.A. 1301 wordt het resultaat hiervan op basis van een strike photograph beschreven: 'DETAILS ON THE ATTACK (a) Bursts are seen blanketing part of the Northwest dispersal area and extend onto the western part of the landing ground. At least five aircraft shelters received hits or near hits. (b) At least 50 bombs fell on the landing ground including 10 hits on the NW/SE runway.' In het 'IMMEDIATE INTERPRETATION REPORT NO. K.1996' wordt de schade veroorzaakt door dit (en eerdere) bombardementen als volgt omschreven: 'Reference to strike photographs (S.A. Report No. 1301) [...] indicate that the weight of the most recent attack fell in the Northwest dispersal area and on the western part of the landing ground. In this area, three aircraft shelters are seen to be partly destroyed by direct hits, and another two show signs of damage to the roofs resulting from near	08-04-1944	13:48		USAAF	8th Air Force	onbekend	Zware bommen werper	Boeing B-17	22	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR34/253; TNA, AIR34/370	Grimm, Vliegvelden in oorlogstijd	8th Air Force Combat Chronology	Op een strike photo van 8 april 1944 is te zien dat met name het westelijke deel van het vliegveld wordt getroffen. Er zijn enkele tientallen inslagen zichtbaar. Niet bekend is echter of het hier de volledige afgevoerde bommenlast betreft, of dat de foto is genomen op het moment dat nog niet alle CE zijn neergekomen. Met behulp van het luchtfotomateriaal (tevens geïnterpreteerd en opgenomen in een K-report) is gepoogd zoveel mogelijk inslaglocaties in kaart te brengen.	Op basis van het beschikbare bronnenmateriaal kunnen niet alle inslaglocaties met zekerheid worden vastgesteld. Zelf geven de geallieerden in het K-report aan dat er enige vertekening is opgetreden omdat binnen de periode van 8 april-oktober 1944 nog enkele aanvallen zijn uitgevoerd.	Ja	BEO_001	Afwermunitie	100 lb	Amerikaans	Afgeworpen	896	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
135	Bombardement	Voor deze dag maakt auteur Eversteijn melding van een Duits bombardement op Enschede. Hiervoor zijn echter geen andere aanwijzingen aangetroffen. Wel blijkt uit de stukken van No 2 Group dat op deze datum een De Havilland Mosquito van No 21 Squadron werd uitgestuurd voor een aanval op een vliegveld bij Handorf. Dit toestel raakt echter uit koers en wordt boven Münster door zoeklichten 'gevangen' en als gevolg daarvan door licht luchtdoelgeschut onder vuur genomen. In plaats van Handorf valt het toestel daarop vliegveld Twente aan om 01:47 uur. De bemanning neemt geen resultaten waar. In het ORB van No 21 Squadron wordt alleen melding gemaakt van een aanval op een 'unidentified a/f at approx. 52.39N. 07.10E.' Wiegman spreekt alleen over een '[b]eschieting van het vliegveld'.	11/12-04-1944	01:47	onbekend	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/24; TNA, AIR27/264	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	Op het luchtfotomateriaal van oktober 1944 is aanzienlijke schade zichtbaar, die niet met zekerheid aan een bepaald bombardement kan worden gekoppeld.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BEO_001	Afwermunitie	onbekend, verm. 500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	enkele	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
136	Bombardement	Deze nacht worden tussen 23:55 en 03:02 uur twee De Havilland Mosquito's van No 21 Squadron uitgestuurd voor een aanval op vliegveld Twente. Een van de twee toestellen moet, vanwege het wegwallen van Gee, bij de Nederlandse kust terugkeren. Het andere toestel bereikt het veld wel. Flight Lieutenant Winder en zijn navigator Pilot Officer Pilkington werpen om 01:28 uur van een hoogte van 1200 voet hun bommenlast van 4 x 500 lb op het veld af, waarna zij filzen en twee explosies waarnemen. In het ORB van No 2 Group wordt het volgende resultaat gegeven: '2 aircraft of No 21 Squadron GRAVESEND, detailed to attack TWENTE A/F. One turned back at Dutch Coast as Gee fading, attacked hanger at N.W. end of A/F at 03:02 hours. Four flashes seen followed by two explosions.'	20/21-04-1944	23:55	03:02	Royal Air Force	Bomber Command	2 Group	Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR37/712; TNA, AIR27/264; TNA, AIR25/24		Op het luchtfotomateriaal van oktober 1944 is aanzienlijke schade zichtbaar, die niet met zekerheid aan een bepaald bombardement kan worden gekoppeld.	Het is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BEO_001	Afwermunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	4	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			

137	Bombardement	In deze nacht wordt een De Havilland Mosquito IV (HX913) van No 464 Squadron, No 2 Group, gevolgd door Flight Officer Walton tussen 21:37 en 00:34 uur uitgestuurd voor een Night Intruder aanval op vliegveld Twente. Om 23:04 uur werpen Walton en zijn navigator hun bommenlast van 4 x 500 lb op het (verlichte) veld af. *Mosquito bombed primary at 2304 hrs. with 4x 500 despite Gee jamming full visual Lorentz on a/f. Burst vicinity of runway.	22/23-04-1944	21:37	00:34	Royal Air Force	2 (Bomber) Group	464 Squadron		Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente		TNA, AIR25/23;		Op het luchtfotomateriaal van oktober 1944 is aanzienlijke schade zichtbaar, die niet met zekerheid aan een bepaald bombardement kan worden gekoppeld.		Niet is niet bekend welk deel van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	500 lb	Gealleerd	Afgeworpen	4	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
138	Vliegtuigcrash	In de nacht van 26 op 27 april 1944 stort rond 01:00 uur een De Havilland Mosquito van No 613 'City of Manchester' Squadron, gevolgd door Flight Sergeant Adey, neer in het 'Haagsche Bos' aan de Oldenzaalstraat bij Enschede. Volgens de database van de SGLD is het toestel verloren gegaan omdat de piloot werd verblind door de zoeklichten van het vliegveld Twente. Boswachter Nijhuis wordt in de nacht gewekt door 'een hevige lawaai verderop in het bos'. Als hij op de Veendijk aankomt ziet Nijhuis welke ravage het toestel in het bos heeft aangericht: 'In een baan van circa 300 meter lengte waren mansdikke eiken en beuken als luciferhoutjes afgeknapt, kriskras neergesmaakt en hier en daar lagen verbrande resten van het vliegtuig'. Ook politiebeambte A.T. Bruining begeeft zich naar de crashlocatie en ziet in een weide aan de Veendijk: 'de resten van een, naar verklaring van aldaar aanwezig leden der Duitse Weermacht, 2-motorig Engelsch jachtvliegtuig (Mosquito) liggen. De 2 inzittenden waren bij het ongeval omgekomen. De Duitse Weermacht bewaakte de machine. Blindgangers waren niet aanwezig'.	27-04-1944	01:00	onbekend	Royal Air Force		613 Squadron		Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Haagsche Bosch/Oldenzaalstraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede; SGLD, crash database, T3629	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.		De exacte locatie en invloed van deze crash is niet bekend.	Nee						Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
139	Beschieting	Volgens auteur Kokhuis wordt op deze datum het vliegveld Twente door een gealleerde jager beschoten	29-04-1944	onbekend	onbekend	Gealleerden	onbekend			Jager	onbekend	1	Enschede	Vliegveld Twente		Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis.		Ja	BEO_001	Geschutmunitie, klein kalibermunitie (boordgeschut)	onbekend	Gealleerd	Verschoten	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één secundaire bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
140	Bombardementen/beschietingen	Alleen al tussen januari 1944 en mei 1944 wordt vliegveld Twente zeker 65 keer beschoten en gebombardeerd	01-05-1944	nvt	nvt	Gealleerden							Enschede	Vliegveld Twente		Diverse bronnen		nvt		Ja	BEO_001	Diverse (sub)soorten	Diverse	Duits en Gealleerd	Diverse	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
141	Bombardement	In de nacht van zondag 21 op maandag 22 mei 1944 vliegen meerdere vliegtuigen in oostelijke richting over de gemeente Enschede. Rond 01:04 uur wordt in buurtschap 'De Zuid-Eschmarke' door de Uitkijkdienst van de luchtbeschermingsdienst gemeld, dat daar op verschillende plaatsen brand is uitgebroken. Aanvankelijk wordt gedacht dat het gaat om een neergestort vliegtuig. 'Uit een terzake ingesteld onderzoek bleek echter, dat van een brandend vliegtuig geen sprake was, doch dat een aantal phosphorrubberbrandbommen was neergekomen in weiden, en korenvelden, geliggen aan de Zuid-Eschmarkerrondweg, de Hölterhofweg, het Lappenpad en de Allemandsveldweg, terwijl tevens aan de Verwooldsweg een geëxplodeerde brisantbom was terechtgekomen. Door de brandbommen is geen letsel of schade toegebracht aan personen of goederen, terwijl door de scherf- en luchtdrukwerking der brisantbom een houten zomerhuisje zwaar werd beschadigd, van een 3-tal boerderijen enkele ruten werden vernield en een 25-tal bomen door de scherven werden beschadigd. Het aantal (fosfor) rubberbrandbommen dat werd afgeworpen, bedraagt circa 80, waarvan een groot deel zoo diep in den lossen grond was weggeslagen, dat opruiming door den drassigen bodem niet mogelijk was. Een 15-tal werd echter geborgen op de Centrale Opslagplaats aan den Poolmansweg in deze gemeente, alsmede diverse resten van bommen. Na het bombardement leidt de vondst van 64 van de rubberbrandbommen tot het volgende incident:	21/22-05-1944	01:04	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	21 Squadron				verm. 1	Enschede	Weiden en korenvelden aan de Zuid-Eschmarkerrondweg, Hölterhofweg, Lappenpad, Allemandsveldweg en Verwooldsweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; HCO, 0025.2/9245;	De Gool- en Eemlander: nieuws en advertentieblad, 26 mei 1944	Op luchtfotomateriaal van 19-07-1945 is langs de Verwooldsweg een krater te zien.		De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie, submunitie	Brisantbom, onbekend, fosforrubberbrandbommen 30 lb	Gealleerd	Afgeworpen	1x brisant, ca. 80 brandbommen	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
142	Bombardement	In deze nacht hebben verschillende Mosquito's van No 21 Squadron aanvallen uitgevoerd op vliegveld Twente. Deze staan los van de gebeurtenissen aan de Zuid-Eschmarke. Squadron Leader Bodien en zijn navigator Flight Officer McKee (opgestegen om 20:35 uur, teruggekeerd om 23:40 uur) rapporteerden: 'Twente A/F bombed from 100 ft at 22:17 hrs. Hanger and flak positions attacked with cannon.' Flight Lieutenant Taylor en zijn navigator Squadron Leader Lavry (opgestegen om 20:30 uur, teruggekeerd om 23:45 uur), 'Twente A/F bombed at 22:16 hrs. Cannons used in target area. Intense light flak in target area.' Flight Officer Willers en Flight Sergeant Donkersley (opgestegen om 22:20 uur, teruggekeerd om 02:00 uur), 'Twente A/F bombed with 2 x 500 lb bombs from 2000'. Bombs believed dropped safe. 2 Belly Bombs brought back.' Flight Officer Bell-Irving en Flight Officer Holt weten het vliegveld niet te lokaliseren en nemen hun bommenlast weer mee terug.	21/22-05-1944	20:30	02:00	Royal Air Force	2 (Bomber) Group	21 Squadron		Lichte bommen werper	De Havilland Mosquito	3	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR25/24; TNA, AIR27/264		Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.		Het totale aantal afgeworpen bommen is niet bekend.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie/geschutmunitie	500 lb/20mm Hispano-Suiza (boordgeschut)	Brits	Afgeworpen	ca 6	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	

143	Bombardement	Op deze dag voeren in totaal 28 De Havilland Mosquito's van No 305, No 613, No 21 en No 464 Squadron, allen behorende tot 2nd Tactical Air Force, intruder-aanvallen uit ter ondersteuning van Bomber Command. Twee van de uitgestuurde toestellen, behorende tot No 613 Squadron, voeren tussen 21:55 en 02:28 uur een aanval uit op vliegveld Twente (om 00:05 en 01:33 uur) waarbij zij in totaal 8 x 500 lb bommen (M.C.) afwerpen. Ook een toestel van No 21 Squadron voert een aanval uit. Squadron Leader Dennis en zijn navigator Flight Officer Grantham (opgestegen om 22:40 uur, teruggekeerd om 01:40 uur) rapporteerden: 'Twente/Enschede A/F bombed. Bombs aimed at E. dispersals. Results not observed.'	22/23-05-1944	21:55	02:28	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	613 Squadron		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	3	Enschede	Vliegveld	TNA, AIR27/713; TNA, AIR27/2117; TNA, AIR27/264			Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk deel van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	500 lb	Brits	Afgeworpen	12	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
144	Bombardement	Op deze dag worden verschillende Mosquito's van No 2 Group uitgestuurd voor aanvallen op vijandelijke vliegvelden. Een toestel behorende tot No 487 Squadron voert deze aanval niet uit. De bemanning rapporteerde: 'Detailed to attack TWENTE, A/F not identified. Attacked BERGEN/ALIMAR with 4 x 500 M.C. TD 025 at 00.23.' Een tweede toestel, gevolgd door Flight Officer R. Bouda (opgestegen om 22:35 en teruggekeerd om 01:40 uur), behorende tot No 21 Squadron, voert wel een aanval uit. 'Attacked Twente A/F with 2/500lb bombs. Moderate inaccurate flak in target area.' In de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force staat verder nog: 'Twente-Enschede 1 a/c attacked 0020. EA seen and engaged by S/Ls after own a/c had bombed. EA fired Red and White.'	24/25-05-1944	22:30	01:40	Royal Air Force	2 (Bomber) Group	487 Squadron		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld	TNA, AIR25/24; TNA, AIR27/1935; TNA, AIR27/264; TNA, AIR37/713			Tot april 1944 (strike photo TNA, 34/370, SA1301 is op het luchtfotomateriaal ter plaatse van het vliegveld geen schade als gevolg van bombardementen of andere oorlogshandelingen gesignaleerd. Vanaf augustus 1944 is met name ter plaatse van de start- en landingsbanen grote schade als gevolg van bominslagen zichtbaar.	Welk deel van het vliegveld precies werd getroffen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	500 lb	Brits	Afgeworpen	2	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
145	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat bij Enschede een Bf 109 G-6 (Werknummer 411948) van Flieger Übunggruppe 1 verloren door Lintofficer H. Böhm verloren. In SGLD staat hierover opgenomen: 'Absturz nach Luftkampf'.	28-05-1944	onbekend	onbekend	Luftwaffe	Flieger Übunggruppe 1		Jager	Bf 109 G-6	1	Enschede	onbekend				Op het luchtfotomateriaal van 6 juli 1944 zijn geen sporen waargenomen die met zekerheid verband houden met deze gebeurtenis.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.			
146	Bombardement	Op deze dag voert een aantal 'Engelsch-Amerikaanse jachteskaders' een aanval uit op vliegveld Twente. Deze jagers zijn eerder door het luchtdoelgeschut onder vuur genomen. Te 19.50 uur werd de mededeling ontvangen dat aan de Braakweg 8 "splinter-bommen" waren gevallen. [...] Op Vrijdag 2 Juni 1944 werd kennis gegeven dat in de Buurtschap "Driene" diverse bommen lagen, die reeds op Woensdag 31 Mei 1944 waren uitgeworpen. Bij onderzoek bleken dit zgn. "splinter-bommen" te zijn, welke gedeeltelijk waren geëxplodeerd. In totaal lagen er ongeveer 80 bommen. De bommen lagen aan de Veldscholterweg, Noordweg, Smeenkweg, Haselerweg en Weerseloseweg in weiden, bospercelen en bouwland, terwijl 1 bom was geëxplodeerd op het dak van een boerderij aan de Weerseloseweg 399, waardoor het dak van de boerderij was beschadigd. De aanval wordt hoogstwaarschijnlijk uitgevoerd door Lockheed P-38 Lightnings van de 20th Fighter Group. 32 van deze toestellen bombarderen rond 19:40 uur een vliegveld ten noordoosten van Rheine in een duik van 6.000 tot 2.000 voet. Zij werpen in totaal 295 x 120 lb fragmentatiebommen af. Daarnaast vuren zij tijdens deze operatie 17.176 patronen .50 en 591 x 20 mm.	31-05-1944	19:50	onbekend	USAAF	onbekend		(Jacht)bommenwerper	P-38 Lightning	32	Enschede	Vliegveld/Braakweg, Veldscholterweg, Noordweg, Smeenkweg, Haselerweg, Weerseloseweg (399) (weiden, bospercelen en bouwland)	SA, toeg.nr. 2/mv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/mv.nr. 230; HCO, 0025.2/9245; GAR, 589-01. Overzicht bomschade gemeenten; NARA, RG18/5676	Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 6 juli 1944 zijn geen sporen waargenomen die met zekerheid verband houden met deze gebeurtenis.	Het grote aantal aangetroffen blindgangers wijst op de mogelijke inzet van submunitie, welke niet, of niet ver, in het maaiveld is doorgedrongen.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	120 lb	Amerikaans	Afgeworpen	295	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
147	Beschieting	Op dinsdag 20 juni 1944 wordt rond 15:30 uur luchtalarm gegeven. 'Eenige ogenblikken later vloog een aantal vijandelijke vliegtuigen boven de stad, dat een aanval deed op het vliegveld "Twente" in deze gemeente [...] Te omstreeks 17.00 uur kwam aan de Commandopost de melding binnen, dat een boerderij gelegen aan de Zuid-Broekweg 48 in deze gemeente, in brand was geraakt. Toen de brandweer even later ter plaatse kwam, was de boerderij, welke een nood-boerderij bleek te zijn, reeds geheel afgebrand. Bij onderzoek bleek, dat de boerderij vermoedelijk was getroffen door afweervuur of boordwapens, en daardoor in brand is geraakt. De boerderij werd bewoond door B. Smellink. Volgens auteur Kokhuis komen op deze dag ten minste dertien burgers om het leven en worden twee Duitse jagers en een meteoestel vernield. Eversteijn stelt dat de aanval werd uitgevoerd door 48 P-47 'Thunderbolt' jagers behorende tot VIII Fighter Command met 26,2 ton brisantbommen. Eerstgenoemde auteur spreekt echter over 10 P-38 'Lightning' tweemotorige jagers, die geen belangstelling zouden hebben getoond voor de op het vliegveld opgestelde houten vliegtuigen.	20-06-1944	15:30	onbekend	USAAF	VIII Fighter Command		Jagers/jachtbommenwerpers	P-47 'Thunderbolt' of P-47 'Lightning'	verm. 48 (P-47)	Enschede	Zuid-Broekweg 48/vliegveld Twente	SA, toeg.nr. 2/mv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/mv.nr. 230; EHBO, Bommen op Enschede; GAR, 589-01. Overzicht bomschade gemeenten	Eversteijn, Bombardementen. Hij schrijft ook over een Bf110, behorende tot 8./NJG 1, die op deze datum op het vliegveld verloren zou zijn gegaan; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	Volgens de database van de SGLD ging op deze datum slechts één Bf110 verloren nabij vliegveld Eelde. SGLD, crash database, crashnummer: T3821	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden daterende van kort na deze gebeurtenis. Op het luchtfotomateriaal van 7 oktober 1944 is geen schade als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie, geschutmunitie, klein-kalibermunitie	Brisantbommen, e.a.	Geallieerd	Afgeworpen/verschoten		In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE. Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
148	Beschieting	Op 1 augustus 1944 worden rond 20:00 uur door Duitse vliegtuigen oefeningen gehouden boven de gemeente. Bij deze oefeningen wordt met scherp geschoten. Ongeveer drie kwartier later wordt medegedeeld dat in de fabriek van de firma N.V. I.I. Rozenendaal, aan de Roomweg Nr. 103, een begin van een brand was ontstaan, veroorzaakt door de inslag van een projectiel. De dag daarop wordt een onderzoek ingesteld waarbij wordt geconstateerd dat een projectiel is ingeslagen door het sheddak van de fabriek. Dit projectiel is daarna terecht gekomen op een hoop katoen en wolafval, die hierdoor in brand is geraakt. Op hetzelfde tijdstip is een projectiel ontloopt op het wegdek van de Merelstraat in Enschede, waardoor in perceel nr. 1 twee ruiten worden beschadigd. Ook van perceel Merelstraat nummer 4 wordt een ruit vernield.	01-08-1944	20:00	onbekend	Luftwaffe	onbekend		Jagers/jachtbommenwerpers	Onbekend	Onbekend	Enschede	Roomweg 103	SA, toeg.nr. 2/mv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/mv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen als gevolg van deze oorlogshandeling gesignaleerd	De exacte invloed en locatie van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Klein-kalibermunitie/geschutmunitie (boordgeschut)	onbekend	Duits	Verschoten	onbekend	NVT	NVT	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis vormt onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	

149	Bombardement	Op deze dag voeren tussen 11:57 en 12:06 uur 75 Boeing B-17's een bombardement uit op vliegveld Twente. Daarbij werden zij in totaal 143 x 500 lb G.P., 737 x 250 lb G.P. en 988 x 100 lb G.P. bommen af. De meeste bommen vallen bij de Werf en de zuidelijke start- en robanen. De verbindingstest, dicht bij het gebouw van de vliegveldcommandant, krijgt een voltreffer. Ook de Werf, met daarin een aantal BF 110's, gaat in vlammen op. 'Tairijke andere gebouwen, waaronder garages en administratiegebouwen, [raken] onherstelbaar beschadigd'. '(a) Approximately 600 bursts are seen blanketing the hangar area and a wide strip in the center of, and extending the full length of the landing ground. At least 300 bursts are seen in the North-West dispersal areas. Of four aircraft visible at the time of the attack, none are damaged. (b) Bursts are seen on the airfield and its facilities as follows: 1. HANGARS (Southwest) – 1 hangar blanketed by bursts; seen burning late in the attack. 2. ACCOMMODATIONS – A direct hit on one, near hits on at least 2 buildings in the barracks area and a fire is seen burning late in the attack. 3. DISPERSALS (Northwest) – approximately 300 are seen in this area – hits on at least four aircraft shelters; 4. LANDING GROUND – approximately 500 are seen blanketing a wide strip in the center of, and running NW/SE across the length of the landing ground. These bursts follow along the NW/SE runway and numerous hits are seen on the NE/SW and WW/SE runways where they join the NW/SE runway.'	15-08-1944	11:57	12:06	USAAF	8th Air Force		Zware bommenwerper	Boeing B-17	75	Enschede	Vliegveld	TNA, AIR34/378	Grimm, Vliegvelden in oorlogstijd	8th Air Force Combat Chronology 1944b	Op luchtfoto 3106 van 15 augustus 1944 zijn ter plaatse van het vliegveld vele tientallen kraters van afwerpmunitie zichtbaar. Ook op het luchtfotomateriaal van daarna, 7 oktober 1944, zijn vele tientallen kraters zichtbaar.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn verschillende delen van het vliegveld Twenthe onderzocht en vrijgegeven op de aanwezigheid van CE in de vorm van afwerpmunitie met een gewicht van meer dan 100 lb	Geen	Ja	REF_001	Afwerpmunitie	500 lb (GP), 250 lb (GP), 100 lb (GP)	Amerikaans	Afgeworpen	143 x 500 lb GP 737 x 250 lb GP 988 x 100 lb GP	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
150	Vliegtuigcrash	Op deze datum stort bij de Oldenzaalsestraat een vliegtuig neer: 'Op Zaterdag 19 Augustus 1944 te omstreeks 7.30 uur, werd kennis gegeven, dat in de nabijheid van de Oldenzaalsestraat een vliegtuig brandend was neergestort. Onmiddellijk werd door mij, Jan Oosting, Opperluitenant van Politie, de noodige hulpmaatregelen getroffen en bleek bij nader onderzoek, dat het een Duitsch vliegtuig betrof, dat brandend in een weide nabij de Oldenzaalsestraat was neergekomen. De drie leden der bemanning zijn hierbij omgekomen. De brandweer van het vliegveld "Twenthe" had de resten van het vliegtuig reeds gebusht, terwijl de afzetting overgenomen werd door de Duitse Weermacht.' De oorzaak van de crash is onbekend, al schrijft Kokhuis dat het toestel mogelijk kort na het opstijgen werd neergeschoten door eigen luchtdoelgeschut, dat opgesteld stond bij Oldenzaal. Het betreffende vliegtuig is een Heinkel He 219 (Werkenummer 190108) van het Schulstaffel/Nachtjaggeschwader 1, gevolgen door Unteroffizier Auer.	19-08-1944	07:30	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	Schulstaffel	Nachtjager	Heinkel He 219	1	Enschede	weland bij de Oldenzaalsestraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478	Wiegman, Enschede 1940-1945; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	SGLO, crashdatabase; crashnummer: T3940	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee							Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		
151	Noodlanding	Op deze dag maakt om 13:00 uur een Heinkel He 111 van Wet. flu. st. (weerverkenningseenheid) gevolgen door Unteroffizier H. Mahmert, een noodlanding ten noordoosten van Twentekanaal/Zijtak Almelo.	05-09-1944	13:00	onbekend	Luftwaffe	Wet. Flu. St. elle		Middelzware bommenwerper	Heinkel He 111	1	Enschede	Ten noordoosten van Twentekanaal/Zijtak Almelo		SGLO, crash database; crashnummer: T3984B	De genoemde locatie is gelegen op enkele kilometers ten westen van de gemeente Enschede.	Uit de locatieomschrijving blijkt dat deze gebeurtenis buiten de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden. Ook kan de exacte locatie niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte omstandigheden van deze noodlanding zijn niet bekend, bijvoorbeeld in hoeverre het toestel hierbij intact bleef of beschadigd raakte. Ook kan de exacte locatie niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee							Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Uit de locatieomschrijving blijkt dat deze gebeurtenis buiten de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden.		
152		T. Everstein maakt voor deze datum melding van de crash van een Messerschmitt BF 109 G-6 van het 8./IG 11 te Enschede. In SGLO wordt deze crash niet genoemd. Wel vier toestellen van ditzelfde Geschwader die echter allen op ruime afstand van de gemeente Enschede, verloren gingen.	19-09-1944	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 11	8. Staffel	Jager	BF 109	1	Enschede	onbekend	onbekend	Everstein, Bombardementen	NVT		Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze precies heeft plaatsgevonden.	Nee						Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Niet betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke in dit geval als niet betrouwbaar wordt ingeschat.	Het is niet bekend of, en zo ja, waar deze gebeurtenis heeft plaatsgevonden.			
153	Beschieting	Op deze dag maakt auteur Kokhuis melding van de beschieting van het vliegveld Twente.	23-09-1944	onbekend	onbekend	Geallieerden	onbekend		onbekend	onbekend	onbekend	Enschede	Vliegveld		Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	NVT	Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze precies heeft plaatsgevonden.	Ja	REF_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
154	Bombardement	In de nacht van 23 op 24 september 1944 valt rond 11:30 uur een bom achter het perceel Spoorwijkstraat 90 te Enschede. Er wordt geen luchalarm gegeven, maar er vinden geen persoonlijke ongevallen plaats. Bij een nader ingesteld onderzoek blijkt dat op ongeveer 5 meter van het perceel Spoorwijkstraat 90 in de tuin een gat is geslagen met een middellijn van ongeveer 3 meter en een diepte van circa 1 meter. 'Door de luchtdruk en spherfwerking waren de percelen Spoorwijkstraat 88-90 aan de achterzijde zwaar beschadigd. Persoonlijke ongelukken kwamen niet voor. Door de luchtdruk en luchtzuiging bekwamen de in de nabijheid gelegen woningen dak- en glasschade.'	23/24-09-1944	11:30	onbekend	Geallieerden	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	1	Enschede	Spoordijkstraat 88-99	NIOD, toeg.nr. 2168/inv.nr. 188; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 19 november 1944 is ter plaatse van de Spoorwijkstraat (nabij percelen 80-90) geen schade als gevolg van een bominslag waargenomen.	Uit de beschikbare gegevens blijkt dat het gaat om de inslag van één bom, die direct tot ontspijffing is gekomen. Er wordt niet gesproken over eventuele blindgangers	Nee			Afwerpmunitie	Onbekend, verm. 500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Uit het beschikbare bronnenmateriaal blijkt niet dat er sprake is van mogelijke blindgangers.	
155	Beschieting	In de nacht van 25 op 26 september 1944 wordt in Enschede rond 00:30 het sein 'luchalarm geëindigd' gegeven. Kort daarna wordt echter boven de binnenstad door een 'vijandelijk vliegtuig' met boordwapens geschoten. Bij deze beschieting worden de percelen Haaksbergerstraat 65, 90, 98, Koningstraat 53 en Emmastraat 4 getroffen en licht beschadigd.	25/26-09-1944	00:30	onbekend	Geallieerden	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	1	Enschede	Haaksbergerstraat 65, 90, 98, Koningstraat 53, Emmastraat 4	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230;	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen als gevolg van deze oorlogshandeling waargenomen	De exacte invloed van deze beschieting kan niet worden vastgesteld	Nee		Klein-kalibermunitie/geschutmunitie (boordgeschut)	Onbekend	Geallieerd	Verschoten		Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		

156	Bombardement	In Enschede wordt tussen 14:25 en 15:35 uur luchalarm gegeven. Er vliegen om 14:29 uur grote formaties geallieerde vliegtuigen boven de gemeente die zich in oostelijke richting bewegen. Om 14:35 meldt de Uitkijkdienst van de luchtbeschermingsdienst bominslagen in het zuidwestelijke gedeelte van de gemeente. Bij een onmiddellijk terzake ingesteld onderzoek bleek dat een 12-tal brisantbommen van vermoedelijk 250 kg waren terecht gekomen in weiden en bouwland gelegen in het landelijk gedeelte van deze gemeente en aldaar tot ontploffing waren gekomen. De navolgende boerderijen liepen hierdoor lichte schade op. Geerdinkzijweg: no. 15-35-88-90-98-99-108-110-175-180-209-210-21 Harberinkweg: 35-44-45-47-49-60 Bruggersteeg: 437 Eulderinkweg: 15 Blindgangers werden bij onderzoek niet gevonden. Door de Duitse autoriteiten wordt echter wel gesproken over blindgangers, die echter op een plaats liggen waar zij geen gevaar vormen. Hedenmiddag om ca. 15:00 uur zijn 10 brisantbommen afgeworpen, waarvan 4 stuks geëxplodeerd, in weiland aan den Geerdinkzijweg nabij [onleesbaar] den spoorweghalte Dusselo. Ligging der 6	30-09-1944	14:25	15:35	Geallieerden	onbekend			Bommen werper	onbekend	onbekend	Enschede	Geerdinkzijweg, Harberinkweg, Bruggersteeg, Eulderinkweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; NIOD, toeg.nr. 216/inv.nr. 180; HCO, 0025.2/9245		EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 1 januari 1945 (fotonummer 3122) zijn verschillende kraters zichtbaar (11) en een mogelijk inslagpunt van een blindganger.	Uit het (onmiddellijk) ingestelde onderzoek blijkt dat er 12 bommen van vermoedelijk 250 lb zijn gevallen en ontploft. Er wordt niet gesproken over blindgangers. Het luchtfotomateriaal bevestigt dat er rond de Geerdinkzijweg sprake is van 12 bominslagen, hetgeen de melding van de	Het is niet duidelijk waarom er geen overeenstemming bestaat tussen de melding van de Duitse autoriteiten en die van de ter plaatse aanwezige luchtbeschermingsdienst. Naast de melding over blindgangers noemen de Duitse autoriteiten ook een aantal van 10, in plaats van 12 ingeslagen bommen	Nee		Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	12	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
157	Beschieting	Enkele De Havilland Mosquito's van No 138 Wing voeren een aanval uit op een trein met 25 wagons in kaarterveld A.3697 welke zich in zuidelijke richting beweegt. De aanval resulteert in explosies, twee wagons vliegen de lucht in.	01/02-10-1944	onbekend	onbekend	Royal Air Force	138 Wing	onbekend		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	Enkele	Enschede		A.3697	TNA, AIR37/715					onbekend	Geallieerd	onbekend	onbekend	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één primaire bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.			
158	Beschieting	Enkele De Havilland Mosquito's van No 138 Wing voeren een aanval uit op een vijandelijk konvooi met een lengte van 1,5 mijl binnen kaartvak A.3999. Deze resulteert in 'b'ursts between 2 lorries and fires'. Uit de WING ORB komt niet duidelijk naar voren welk Squadron deze aanval uitvoerde. Ook uit de verschillende Squadron ORB's blijkt dit niet.	05/06-10-1944	onbekend	onbekend	Royal Air Force	138 Wing	onbekend		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	Enkele	Enschede	omgeving Usserveveeweg/Jacobsrietweg	A.3999	TNA, AIR26/199;TNA, AIR27/1672; AIR 27/2117					onbekend	Geallieerd	onbekend	onbekend	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.			
159	Bombardement	Rond 8:30 uur worden door een 'vermoedelijk vijandelijke' jachtbommenwerper twee 'lichte brisantbommen' boven de gemeente Enschede afgeworpen. Deze ontploffen buiten de bebouwde kom, in de buurtschap Glanerbrug op het 'zogenoemde "Baltserve (Bultserve)"'. Aan een in de nabijheid staande boerderij wordt hierdoor zware dak- en glasschade aangericht, terwijl van acht andere woningen, aan de Bultweg, ruiten sneuvelen. Er ontstaat geen brand. Uit een latere declaratie blijkt dat de 'in de nabijheid staande boerderij' het woonhuis is van J. Stolk, de tuinman van het park.	17-10-1944	08:30	onbekend	Geallieerden	onbekend	onbekend	Jachtbommenwerper	onbekend	1, mogelijk 2	Enschede	Bultserve, Bultweg, Glanerbrug	Aanvankelijk wordt in de Duitse stukken gesproken over 'een onbekend aantal' brisantbommen. NIOD, toeg.nr. 216/inv.nr. 180. Mogelijk ook vanwege de inslag op zowel Nederlanders als Duits grondgebied; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; HCO, 0025.2/9245; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 3270		EHBO, Bommen op Enschede	De door dit bombardement veroorzaakte kraters zijn zichtbaar op luchtfoto 4011 van 19 november 1944, een maand na deze luchtvaart. Op deze foto zijn ook twee kraters zichtbaar aan de overzijde van de grens. Deze kraters zijn waarschijnlijk niet gesproken over de afwerp van meer dan 2 bommen. Op het luchtfotomateriaal wordt niet gesproken over de afwerp van meer dan 2 bommen. Het is niet bekend welke toetel deze aanval precies heeft uitgevoerd.	Nee		Afwerpmunitie	verm. 250 of 500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	2 (Bultserve) en 2 (over Duitse grens)	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Uit het bronnenmateriaal blijkt dat op Bultserve in totaal twee bommen zijn afgeworpen die beide tot ontploffing zijn gekomen.			
160	Bombardement	Om 17:00 uur komt in de gemeente Enschede een bom neer aan de Schreursweg, achter perceel nummer 21. Er volgde geen ontploffing. Bij een door [verbalisant] ingesteld onderzoek bleek [...] dat in voornoemde tuin een gat in den grond was geslagen van ongeveer 1/2 meter diepte en 1 1/2 diameter. Op vermoeden dat het hier een niet ontplofte brisantbom betrof, zijn de bewoners van de percelen Schreursweg no.s 19-21 en 23 voorlopig geëvacueerd. Volgens T. Eversteijn worden ook de Twentekanaalbrug, de Entersestraat en enkele weilanden getroffen, maar deze locaties vermelden bovengenoemde rapporten niet. Over de blindganger schrijft auteur Wiegman het volgende: "Met een betonplaat van anderhalve meter in het vierkant en een dikte van dertig centimeter werd de bom afgedekt, waarna het gat werd dichtgegooid. Pas in 1959 werd de 250 kg wegende bom onschadelijk gemaakt." De bom lag in de tuin van Schreursweg 23, op een diepte van 3,40m-MV. In het archief van de gemeentepolitie zijn situatieschetsen opgenomen.	19-10-1944	17:00	onbekend	Geallieerden	onbekend		Bommenwerper	onbekend	1	Enschede	Nabij Schreursweg 21	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478;	Eversteijn, Bombardementen; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 19 november 1944 zijn in de nabijheid van de Schreursweg 23 sporen van oorlogshandelingen waargenomen. Het terrein direct achter het pand is gelegen in de schaduw, waardoor een eventueel nog aanwezig inslagpunt niet kan worden waargenomen	De hier genoemde blindganger is in 1959 onschadelijk gemaakt	Nee		Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	1 (blindganger)	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar, deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd.	In het bronnenmateriaal wordt slechts gesproken over één blindganger, die na de Tweede Wereldoorlog is geruimd. De diepteligging van de blindganger (3,40m-MV) vormt een aanknopingspunt voor de afbakening van de verdachte gebieden afwerpmunitie binnen de gemeente Enschede		
161		Op deze datum vermelden de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force een aanval van No 74 Squadron/145 WING op Enschede. Het resultaat: '12 x 500 on ENSCHEDE, 2 direct hits on factory, 1 on chateau, and 3 on houses. 1 HDT destroyed.' In het ORB van het betreffende Squadron staat echter 'ESSCHEN was the target' met het bovengenoemde resultaat. In de ORB's van de overige tot 145 Wing behorende Squadrons - No 329, 340, 341 en 345- wordt eveneens geen melding gemaakt van een aanval op Enschede.	20-10-1944	onbekend	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	74 Squadron		Jachtbommenwerper	Supermarine Spitfire	6	Onbekend	onbekend	TNA, AIR37/715; TNA, AIR27/642; Respectievelijk TNA, AIR27/1720, 1737, 1738 en 1741		EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de grenzen van de gemeente Enschede geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	In de gemeentelijke of provinciale archieven, alsook de stukken van de Duitse autoriteiten, zijn geen vermeldingen van een bombardement op deze datum aangetroffen. Om deze reden is het aannemelijk dat de aanval daadwerkelijk bij Esschen in plaats van Enschede heeft plaatsgevonden.	Nee							Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het is niet bekend of, en zo ja, waar deze gebeurtenis binnen de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden.	

162	Bombardement	Op deze dag werpt een 'vijandelijk vliegtuig' vier brisantbommen af boven de gemeente Enschede. De bommen komen terecht buiten de bebouwde kom, aan de Nieuwe Beekweg te Boekelo, waar zij tot ontploffing komen. Er wordt slechts lichte schade aangericht, te weten glasschade aan de boerderij Nieuwe Beekweg nr. 98. Er is geen sprake van brand. Auteur Eversteijn spreekt tevens over het terrein van de heer Doeschatte 'te Isidorushoeve', maar deze hoeve is gelegen op enkele kilometers ten zuidwesten van de Nieuwe Beekweg. In de Daily Logs van 2nd TAF worden geen aanvallen op Enschede of directe omgeving genoemd. In de Appendices van Fighter Command worden op de betreffende datum geen aanvallen op Enschede genoemd. De Day Bomb Raid Sheets voor de periode juni – november 1944 hebben we slechts deels en tot juni 1944 dus hiertoe kan niet worden nagegaan of er aanvallen op Enschede werden uitgevoerd. Volgens Bomber Command War Diaries werd er op deze dag een grote aanval op Essen uitgevoerd (771 toestellen), daarnaast op Homberg (243 toestellen), totale sorties deze dag 1021. De Amerikanen voerden Mission 688 uit, met als doel olie- en industrieel (Hamburg, Neumunster, Gelsenkirchen/Nordstern, Scholven/Buer) te bombarderen (1250 bommenwerpers en 522 jagers).	25-10-1944	onbekend	onbekend	Geallieerden	onbekend			onbekend	onbekend	1	Enschede/Boekelo	Nieuwe Beekweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; NIOD, toeg.nr. 216/inv.nr. 180; HCO, 0025.2/9245; TNA, AIR37/715; TNA, AIR24/630	Eversteijn, Bombardementen; Middlebrook, Bomber Command War Diaries	EHBO, Bommen op Enschede	Op de luchtfoto van 19 november 1944 (nummer 4077) zijn geen kraters zichtbaar in de directe omgeving van Nieuwe Beekweg nr. 98. De exacte invloed en locatie van deze aanval kan niet met zekerheid worden vastgesteld.		De exacte locatie van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen			Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoend aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
163	Bombardement	Voor deze dag wordt in de 8th Air Force Combat Chronology melding gemaakt van twee B-17's die Enschede als 'target of opportunity' zouden hebben aangevallen. '463 B-17s dispatched hit secondary targets, the marshalling yards at Hamm (209), and Munster (192); targets of opportunity are Osnabruck (12), Enschede (2) and other (4).' Rond 13:45 uur werden boven Enschede veel toestellen signaleerd. Er worden verschillende lege brandstoftanks boven de stad afgeworpen, maar, zoals Wiegman reeds schreef, de politie- en luchtbeschermingsrapporten maken op deze dag geen melding van bominslagen. Ook in dagboeken en in het overzicht van de EHBO zijn voor deze dag geen meldingen van dergelijke gebeurtenissen opgenomen. In de SA- en K-reports zijn hierover geen vermeldingen aangetroffen.	30-10-1944	13:45	onbekend	USAAF	onbekend			Zware bommenwerper	Boeing B-17	2	Buiten gemeente		TNA, AIR34/264 en AIR34/265 (K) en AIR34/279 (SA); SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945	8th Air Force Combat Chronology; EHBO, Bommen op Enschede	In de rapporten van de gemeente Enschede, waaronder de gemeentepolitie en luchtbeschermingsdienst, wordt voor deze datum geen melding gemaakt van bominslagen op het grondgebied van de gemeente			Nee							Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.			
164	Bombardement	Op deze dag vinden twee bominslagen plaats in de gemeente Enschede. Om 20:00 uur komt een brisantbom neer in een weiland aan de Overbeekweg te Boekelo. Door de ontploffing lopen twee percelen aan de Lensinkweg glasschade op. Enkele uren later, om 22:15 uur, is wederom sprake van het neerkomen en ontploffen van een brisantbom, ditmaal op het terrein van 'Bad Boekelo'. Hierdoor lopen Bad Boekelo en de fabriek van de Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie aan de Oude Deldenerweg (percelen 227-219, 217-200 en 211) glasschade op. In de Daily Logs van 2nd TAF worden geen aanvallen op Enschede of directe omgeving genoemd. In de nacht van 1 op 2 november 1944 vliegen 288 Britse toestellen naar Oberhausen, verder worden nog enkele kleine operaties uitgevoerd. Amerikanen voeren overdag Mission 696 uit: 324 bommenwerpers en 321 jagers naar Duitsland (Gelsenkirchen, Rudesheim, Koblenz, Hamm).	01-11-1944	20:00	22:15	Geallieerden	onbekend			Bommenwerper	onbekend	2	Boekelo	Overbeekweg	HCO, 0025.2/9245; NIOD, toeg.nr. 216/inv.nr. 180; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 19 november 1944 (foto 4077) is ter plaats van één van de weilanden nabij de Overbeekweg een (mogelijke) inslagkrater van afwerpmunitie zichtbaar.	In het beschikbare bronnenmateriaal wordt melding gemaakt van in totaal twee brisantbommen, die beiden tot ontploffing zijn gekomen		Nee		Afwerpmunitie	Onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	2		Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar, deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
165	Bombardement	Deze nacht voeren De Havilland Mosquito's van No 100 Group verschillende aanvallen uit. Hierbij werden er 2 x 500 lb (M.C.) bommen af op vliegveld Twente.	01/02-11-1944	onbekend	onbekend	Royal Air Force	100 Group			Lichte bommenwerpers	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR14/2679				Het is niet bekend welk gedeelte van het vliegveld precies werd getroffen.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	2	Ja	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar, deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
166	Beschieting	Beschieting van het vliegveld door jachtvliegtuigen.	04-11-1944	onbekend	onbekend	Geallieerden	onbekend			Jagers/jachtbommenwerpers	onbekend	onbekend	Enschede	Vliegveld Twente		Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen als gevolg van deze beschieting waargenomen		De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001	Geschutmunitie/klein kalibermunitie (boordgeschut)	Onbekend	Geallieerd			Ja	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts door één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
167	Bombardement	Rond 12:20 uur vinden boven de gemeente Enschede 'gevechtshandelingen' plaats met 'Anglo-Amerikaanse vliegtuigen' welke, aldus de plaatselijke autoriteiten: 'haar alle waarschijnlijkheid aanvallen deden op het Station en luchtweerstellingen. De aanval duurde circa 15 minuten. Het aantal vliegtuigen dat een aanval deed, kan worden geschat op 10 en waren van het type jachtbommenwerpers. Met de boordwapenen werd geschoten en er vielen tevens enkele bommen.' Uit hierna binnengekomen meldingen blijkt dat in totaal vier bommen zijn gevallen, te weten één achter de woningen aan de Richtersweg; één op de hoek Oleslagweg/G.J. van Heekstraat; in het waterreservoir van de Boekelose Stoomblekerij aan de Boekelosestraat; op de hoek Rozenstraat/Begoniastraat. De drie eerstgenoemde bommen ontploffen direct, de vierde, op de hoek Rozenstraat/Begoniastraat, blijkt een blindganger te zijn. Er worden maatregelen genomen tot ontruiming en afzetting, maar de bom wordt aanvankelijk niet opgevuurd. In totaal is sprake van zeventien 'S' schadegevallen en 307 'C' gevallen. Bovendien wordt een door de Wehrmacht gebruikte loods, gevuld met stro, gelegen op het haven terrein, in brand geschoten. De bom aan de Rozenstraat wordt, aldus auteur Wiegman, afgedekt met een dikke laag beton en pas na de oorlog onschadelijk gemaakt. Het gewicht van de blindganger is (ca.) 250 kilogram (500 lb). Opmerkelijk genoeg wordt in het overzicht van de EHBO gesproken over twee blindgangers, één in de Boekelose Stoomblekerij en één in de Begoniastraat.	06-11-1944	12:20	ca. 12:35	Geallieerden	onbekend	onbekend		Jachtbommenwerpers	onbekend	ca. 10	Enschede	Richtersweg/Oleslagweg/G.J. van Heekstraat, waterreservoir Boekelose Stoomblekerij, Boekelosestraat, Rozenstraat/Begoniastraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede, 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Op luchtfoto 3046 van 19 november 1944 is in de nabijheid van de hoek G.J. van Heekstraat/Oleslagweg een krater zichtbaar. In de nabijheid van de Richtersweg is geen verstoring waargenomen die wijst op een bominslag. De bominslag in het waterreservoir van de Stoomblekerij heeft geen zichtbare sporen achtergelaten.	Na de Tweede Wereldoorlog wordt de blindganger op de hoek Rozenstraat/Begoniastraat geruimd. De verwijdering van deze boom betreft in principe een contra-indicatie		De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BE0_001	Afwerpmunitie; geschutmunitie	500 lb (afwerpmunitie)	Geallieerd	Afgeworpen, verschoten	Onbekend	Ja	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied. Uit de omschrijvingen blijkt dat er sprake is van vier bommen, waarvan drie direct ontploffen. De vierde bom is enkele jaren na de oorlog geruimd.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied. Uit de omschrijvingen blijkt dat er sprake is van vier bommen, waarvan drie direct ontploffen. De vierde bom is enkele jaren na de oorlog geruimd.

168	Bombardement	Op deze dag worden 145 Amerikaanse B-24 bommenwerpers uitgestuurd voor een aanval op een spooremplacement bij Rhine. Verschillende toestellen voeren bombardementen in plaats daarvan geleidelijk uit op Enschede. Om 11:22 uur komen de eerste bommen terecht op en in de omgeving van de N.V. Ramie Union. "Uit een door mij, Jan OOSTING [...] ingesteld onderzoek bleek, dat een groot aantal bommen was afgeworpen en letsel en schade was toegebracht aan personen en gebouwen [...]. Het aantal woningen, dat vernield en beschadigd werd bedroeg in totaal 4 "a" gevallen, 10 "b" gevallen, 277 "c" gevallen (zie bijlage "C"). De fabriek N.V. RAMIE UNION kreeg een voltreffer in de afdeling porcelain. Het aantal ontplofte bommen bedroeg 61, terwijl 2 niet geexplodeerd waren [...]. Woningen of gebouwen behoeven voor de blindgangers niet te worden ontruimd, terwijl verkeersomlegging noodzakelijk was voor het verkeer over de Gronaschestraat [...] De aanval werd uitgevoerd door een 10-tal vliegtuigen, welke kwamen uit N.O. richting."	08-11-1944	11:22	onbekend	USAAF	8th Air Force	onbekend		Zware bommenwerpers	Boeing B-24 Liberator	8	Enschede	Noorder Esmarkerrondweg, fabriek Ramie Union	Archief MMD05A, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230;			Op luchtfoto 3049 van 19 november 1944 zijn rond de firma Ramie Union verschillende kraters van afwerpmunitie zichtbaar, veroorzaakt door het bombardement op 8 november.	Na de Tweede Wereldoorlog is één van de bij dit bombardement nabij de fabriek gelegen begraafplaats. Het is niet mogelijk ter plaatse van deze begraafplaats met zekerheid mogelijke inslaglocaties te identificeren.	Er zijn twee concentraties van kraters zichtbaar ten noorden en zuiden van een achtergebleven blindgangers geruimd. Na de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Ja	BEO_007	Afwerpmunitie	500 lb (op basis van totaal aantal bommen + CE vondst in fabriek Ramie Union)	Amerikaans	Afgeworpen	66 (incl. enkele doelmarkeringbommen) ten minste 2 blindgangers	Op basis van Nearest Neighbour Analysis. Waargenomen gemiddelde afstand 56 + 10 meter tolerantie/luchtfoto correctie + 8 m ondergrondse horizontale verplaatsing		Betrouwbaar, deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd.	In juli 1945 wordt melding gemaakt van de aanwezigheid van een blindganger die afkomstig zou zijn van het bombardement van 8 november 1944.
169	Verdedigingswerken	In het najaar van 1944 en voorjaar van 1945 rapporteert Groep Albrecht verschillende malen over de staat van de Duitse verdediging in Twente, waaronder te Enschede en het vliegveld: Datum onbekend (medio november 1944) "Defensie Enschede, Flak 1. Emplacement Zuid: 4 x 4-ling x 2 2. Lijntje n. Boekelo: 4 x 3,7. 3. Lijntje bij Haven: 4 x 4-ling x 2. 4. 34 O.vt 33.45-73.20 [huidige Transportcentrum]: 3 x 8,10, 3 x 2, luisterapp. VLEGVELD TWENTHE: Aanwezig: a. 10 nachtlagers Ju 88, vliegen 's avonds en 's nachts, nemen bom mee van 2000 KG, of 1 moederbom, waarin 500 splinterbommen. B. ca 60 verkenner FW 190, vliegen tegen de avond met bommen onder romp naar front. C. Volgens 1 bericht: 3 straalpijpvliegtuigen Me 262. Deze vliegtuigen worden veel geparkeerd in boschranden, vooral in omgeving Slotelmós, coord 28 Almelo 0 1938 vt 36, 25-52,2 [Grefebergheok] omgeving legerplaats II, rondom vt 25,3-54,- [...] Schwere Flak: a. Ben O. weg Enschede-Oldenzaal, ter hoogte steenfabriek Smulders 4, st. 7 1/2 - 8,8 cm. 3 st. 3,7 of 2 cm. richtingzoeker, peilapparaat; coord 28 Almelo 0 35 vt 39, 65-51,85. 12/11. Flak: correctie: Enschede, stfkt 34 0, vt 39, 15-72, 15 moet zijn:	12-11-1944	onbekend	onbekend	Groep Albrecht	nvt	nvt					Enschede	Emplacement zuid, spoorlijn ten noorden van Boekelo, spoorlijn bij Haven, omgeving Auke Vleestraat, vliegveld, weg Enschede-Oldenzaal, e.a.	NIOD, toeg.nr. 190a/inv.nr. 39		Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutopstellingen en loopgraven gesignaleerd.	Na de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Ja	BEO_002/BEO_003	Geschutmunitie/A klein kalibermunitie	Diverse, o.a. 8,8 cm/7,5 cm/3,7 cm/2 cm	Duits	Achtergelaten	onbekend	Ter plaatse van de verschillende geschutopstellingen is het verdachte gebied bepaald op 25 meter gemeten vanuit het hart van de stelling + 10 meter luchtfotocorrectie/teralantie (totaal 35 meter). Ter plaatse van de verschillende loopgraven en wapenopstellingen (schuttersputten) is het verdachte gebied bepaald met een straal van 10 meter (tolerantie/luchtfoto correctie) gemeten vanuit het hart van de loopgraaf/stelling. Verschillende stellingen vallen	Op basis van de Duitse voorschriften (Bildheft für Neuzetliche n. Stellingbau) is de verticale afbakening bepaald op 2,50m-MV (bodem loopgraaf/stelling + 0,50 cm).	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, waaronder het luchtfotomateriaal.			
170	Verdedigingswerken	Op 17 november 1944 volgt wederom een overzicht van de defensie in Twente: "Overzicht Flak Twenthe: 17-11-44. Enschede. 1. Emplacement N.S. - 2-3 stukken vierling 2 cm. 72,25-36,50 stafkt 34 0 [direct ten noorden van emplacement Enschede]. 2. Spoorweg n. Boekelo: 4 st. 3,7 cm. 71,85-35,50 stafkt 34 0. [zichtbaar op luchtfoto 3046 van 19 november 1944] 4. Methouder Nyhuistraat: 3 st. 3,7 cm. 71,15-35,20 stafkt 34 0. [zichtbaar op luchtfoto 4045 van 19 november 1944] 5. Emplacement Zuid: 4 st. vierling. 71,30-37,00 stafkt 34 0. [nog niet gezien op luchtfoto 19-11-1944] 6. Bg. Singel Zuidkant: 3 st. 3,7 cm. 70,95-38,00 stafkt 34 0. [zichtbaar op foto 4047 van 19-11-1944] 7. Bij Einheit Ries: 3 st. vierling. 72,30-39,20 stafkt 34 0 [omgeving Hofstede/Velve-Lindenhol, luchtfoto 3049, 19-11-1944]. 8. Bij Robers Kom: 3 st. 3,7 cm. 73,05-38,80 stafkt 34 0. 9. Bij Schimpf: 3 st. vierling. 74,00-39,25 stafkt 34 0. 10. In Lonneker? ? Overzicht Flak Twenthe 17-11-44 Enschede 1. Emplacement N.S. 2-3 stukken vierling 2 cm. 72,25-36,50 stafkt 34 0. 2. Spoorweg n. Boekelo: 4 st. 3,7 cm 71,85-35-50	17-11-1944	onbekend	onbekend	Groep Albrecht	nvt	nvt					Enschede	Vliegveld, emplacement N.S., spoorweg langs Twentekanaal, Wethouder Nyhuistraat, Emplacement Zuid, Singel (zuidkant), Hofstede/Velve-Lindenhol, Lonneker, Schimpf, Ramie Union, spoorweg naar Boekelo	NIOD, toeg.nr. 190a/inv.nr. 39		Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutopstellingen en loopgraven gesignaleerd. De stellingen van de gemelde mitrailleurs op driepoot die bij de Horstkommandantur staan opgesteld zijn zichtbaar op luchtfoto 3019 van 24 maart 1945.		Ja	BEO_002/BEO_003	Geschutmunitie	Diverse, o.a. 8,8 cm/7,5 cm/3,7 cm/2 cm	Duits	Achtergelaten	onbekend	Ter plaatse van de verschillende geschutopstellingen is het verdachte gebied bepaald op 25 meter gemeten vanuit het hart van de stelling + 10 meter luchtfotocorrectie/teralantie (totaal 35 meter). Ter plaatse van de verschillende loopgraven en wapenopstellingen (schuttersputten) is het verdachte gebied bepaald met een straal van 10 meter (tolerantie/luchtfoto correctie) gemeten vanuit het hart van de loopgraaf/stelling. Verschillende stellingen vallen	Op basis van de Duitse voorschriften (Bildheft für Neuzetliche n. Stellingbau) is de verticale afbakening bepaald op 2,50m-MV (bodem loopgraaf/stelling + 0,50 cm).	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, waaronder het luchtfotomateriaal.			
171	Vliegtuigcrash	Op deze dag komt rond 13:00 uur bij Oriene, op het landgoed 'Het Oosterveld', de B-17G (43-38107) van het 86185/49386 gevlogen door 1st Lieutenant Baxter. Het toestel werd op 10 minuten van het doel beschadigd. "Omstreeks 13:00 uur stonden aan de Noordermarkerrondweg, ter hoogte van het Stokhorst, enkele mensen die verwonderd keken naar de zenuwachtige bewegingen van de Duitsers van een Flakstelling, die zich op een roggkamp bij de huidige Heeckerenlaan bevond. Even later werd de reden hiervoor duidelijk. Uit de richting Glanerbrug naderde een hevig brandend, viermotorig vliegtuig. Als gekke begonnen de Duitsers op dit reeds reddeloos verloren toestel te vuren." Desondanks weten verschillende leden van de bemanning het toestel te verlaten. Na krijgsgevangen te zijn gemaakt, werden de vliegers via vliegveld Twente, volgens S/Sgt. Auerbach, naar "een fabriek gebracht in een grote stad, waar we omheen gevlogen hadden, en welke was omgeven door een groot bos. Vanuit een raam in dit gebouw kon ik een spoorlijn zien, en in de stad zag ik grote houten torens die deel uitmaakten van fabrieken. De fabriek waarin wij werden opgesloten werd als "Dulag-Luft" (doorgangskamp voor vliegers) gebruikt en allerlei in de omgeving gevangen genomen vliegers werden hierheen gebracht. Per bus gingen we later naar het station en vandaar naar een ander kamp in Duitsland, per trein." Auerbach doet hier hoogstwaarschijnlijk op het complex	21-11-1944	13:00	onbekend	USAAF	493 Bomb Group	861 Bomb Squadron		Zware bommenwerpers	Boeing B-17	1	Enschede	Oriene, landgoed Het Oosterveld	Wiegman, Enschede 1940-1945	SGLO crashnummer: T4709		Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen gesignaleerd die met zekerheid aan deze gebeurtenis kunnen worden gekoppeld.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Geschutmunitie, klein kalibermunitie (boordgeschut)	Diverse, o.a. 8,8 cm/7,5 cm/3,7 cm/2 cm	Duits	Achtergelaten	onbekend	Het bronnenmateriaal biedt onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, waaronder het luchtfotomateriaal.	Het bronnenmateriaal biedt onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied		
172	Verdedigingswerken	Ook voor 22 november 1944 geeft Groep Albrecht een uitgebreid overzicht: "Sinds 21/11 is divisie bezig weg te trekken uit Twenthe naar Duitsland. Vermoedelijk naar Kreulen! Deel der staflficieren en Fg. reeds vertrokken. Divisielast vertrokken! In Enschede worden treinen samengesteld (materiaal [geschut] en manschappen). Flak: aantallen worden minder. Van elke batterij wordt 1 stuk weggehaald. Op vliegveld Batterij Schwere Flak! Vliegveld Aanwezig: a. 40 nachtlagers, lichte bommen. Ju 88. Vliegen 's avonds en 's nachts; nemen mee 1 bom van 2000 kg of 1 moederbom, waarin 500 splinterbommen. b. In 30 verkenner Fw 190, vliegen tegen de avond met bommen onder romp naar het front. Deze vliegtuigen worden veelal geparkeerd in boschranden. Vooral in omgeving Slotelmós, coord. 28 Alm. 0 vt 36,25-52,2 en in omgeving legerplaats I, rondom vt 35,3-54,- c. Een turbine vliegtuigen aanwezig. [...] Schwere Flak, ten O van weg Enschede-Oldenzaal, ter hoogte steenfabriek Smulders coord. 28 Alm. 0 35 vt 39,65-51,85 [Achterveld]. 4 st. 7 1/2 - 8,8 cm. 3-6 st. 3,7 of 2 cm., richtingzoeker afstandmeter. Idem bij brug over kanaal ts. Enschede en Hengelo. 7 of 8 st. van 7 1/2 - 8,8 cm, plus 3 st. 3,7 cm. afstandzoeker en peilrichting. coord. 34 Groenlo 0 38 vt 33,45-73,2. Idem op Deuringersesch 4 st. 7 1/2 - 8,8 plus 3 st. 3,7 cm. coord 28 Alm 0 35 rondom vt 34,25-55,3. Flak op veld gelijk gebleven.	22-11-1944	onbekend	onbekend	Groep Albrecht	onbekend							Enschede	Vliegveld, weg Enschede-Oldenzaal, steenfabriek Smulders, brug over kanaal tussen Enschede en Hengelo, e.a.	NIOD, toeg.nr. 190a/inv.nr. 39		Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutopstellingen en loopgraven gesignaleerd.	Op verschillende locaties van voormalige geschutopstellingen zijn na de Tweede Wereldoorlog (omvangrijke en ingrijpende) bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Ja	BEO_002/BEO_003	Geschutmunitie, klein kalibermunitie (boordgeschut)	Diverse, o.a. 8,8 cm/7,5 cm/3,7 cm/2 cm	Duits	Achtergelaten	onbekend	Ter plaatse van de verschillende geschutopstellingen is het verdachte gebied bepaald op 25 meter gemeten vanuit het hart van de stelling + 10 meter luchtfotocorrectie/teralantie (totaal 35 meter). Ter plaatse van de verschillende loopgraven en wapenopstellingen (schuttersputten) is het verdachte gebied bepaald met een straal van 10 meter (tolerantie/luchtfoto correctie) gemeten vanuit het hart van de loopgraaf/stelling. Verschillende stellingen vallen	Op basis van de Duitse voorschriften (Bildheft für Neuzetliche n. Stellingbau) is de verticale afbakening bepaald op 2,50m-MV (bodem loopgraaf/stelling + 0,50 cm).	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, waaronder het luchtfotomateriaal.		

173	Beschieting	In kaartvak V.3902 worden tussen 12:10 en 13:15 uur twee treinen aangevallen door Hawker Tempests van No 247 Squadron onder leiding van F/L Davidson. De treinen bewogen zich in zuidwestelijke richting. In de stukken van de betreffende eenheid wordt vermeld dat de twee treinen ieder bestonden uit een locomotief en drie wagons en dat de locomotieven werden vernietigd. "Two trains at V3902 going S.W. (believed to be break down trains) each consisting of one loco and three waggons both loco's were destroyed. One loco and coaches in the Marshalling area in the Eastern outskirts of ENSCHEDE, the loco was severely damaged."	28-11-1944	12:10	13:15	Geallieerden			Jagers/jachtbomwerpers	Hawker Tempest	onbekend	Enschede	Emplacement/station	V.3902	TNA, AIR27/1591; TNA, AIR37/716			Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee							Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
174	Bombardement	Rond 12:00 uur voeren enkele geallieerde toestellen een aanval uit op een locomotief staande op de spoorlijn Boekelo-Haaksbergen, ter hoogte van de N.V. Zoutindustrie. "Er werd van geringe hoogte met boordwapenen geschoten en een 20-tal lichte bommen afgeworpen, waarvan 3 bommen niet explodeerden. De N.V. Zoutindustrie kreeg 3 voltreffers, waardoor vooral dak- en glasschade ontstond. De schade aan het bedrijf is naar alle waarschijnlijkheid niet groot."	29-11-1944	12:00	onbekend	Geallieerden	onbekend		Jagers/jachtbomwerpers	Onbekend	Onbekend	Enschede	Spoor Boekelo-Haaksbergen/N.V. Zoutindustrie	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Eversteijn, Bombardementen, Wiegman, Enschede 1940-1945			Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 zijn slechts enkele mogelijke kraters van raketten gesignaleerd.	Het aanzienlijke aantal gemelde 'lichte bommen' wijst er mogelijk op dat het hier gaat om een raketbeschieting in plaats van een bombardement. Op basis van het geschrevene kan de exacte invloed en locatie van deze aanval niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Raketen?, geschutmunitie (boordgeschut)	onbekend, lichte bommen	Geallieerd	Afgeworpen, vershoten		Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
175	Beschieting	Later, om 21:15 uur, wordt door een Brits toestel een van Glanderbrug naar Enschede rijdende trein onder vuur genomen. Hierdoor worden in tuindorp Dolphia twee personen in hun woningen getroffen en gewond. Het aantal woningen dat wordt beschadigd betreft 50 °C gevallen en 1 'B' geval. Bij de Feldgendarmarie in Enschede worden dertig niet-ontpofte projectielen gedeponerd. In de Appendices van Fighter Command worden op de betreffende datum geen concrete aanvallen op Enschede of omgeving genoemd. In de Daily Logs van 2nd TAF worden geen aanvallen op Enschede of directe omgeving bij name genoemd. Mogelijk gaat het om één of meer Amerikaanse toestellen. Van de 8th Air Force zijn op deze datum 1107 bommenwerpers en 946 jagers actief boven Duitsland.	29-11-1944	21:15	onbekend	Geallieerden	onbekend		Jager/jachtbomwerper	Onbekend	1	Enschede	Spoor Glanerbrug-Enschede (t.h.v. Dolphia)	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 153/inv.nr. 230		EHBO, Bommen op Enschede	Er is geen luchtfotomateriaal van kort na deze gebeurtenis beschikbaar gebleken.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn in Enschede en de omliggende woonkernen diverse omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Er is geen luchtfotomateriaal van kort na deze gebeurtenis beschikbaar gebleken. De exacte locatie en invloed van de beschieting bij Dolphia kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Nee		Geschutmunitie/Akinkalibermunitie (boordgeschut)	onbekend	Geallieerd	Vershoten		Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
176	Bombardement	Om 09:34 uur meldt de Uitkijkpost van de luchtbeschermingsdienst Enschede dat in de richting van Boekelo bommen zijn afgeworpen. Uit een latere melding blijkt dat op verschillende plaatsen langs de spoorlijn Boekelo-Haaksbergen door jachtbommenwerpers bommen zijn gelost. In totaal gaat het om twaalf bommen, die terecht zijn gekomen op de volgende plaatsen: 1.De Weelsweg 2.De Wischerinksweg 3.De Teesinklandweg 4.De Zoutindustrieweg 5.De Oude Deldenerweg Van deze bommen blijken vijf blindgangers te zijn. Hiervan liggen er twee aan de Weelsweg, twee tussen de Wischerinksweg en Lansinkweg en één aan de Zoutindustrieweg.	05-12-1944	09:34	onbekend	Geallieerden	onbekend	onbekend	Jagers/jachtbomwerpers	onbekend	onbekend	Enschede	Spoor Boekelo-Haaksbergen, Weelsweg, Wischerinksweg, Lansinkweg en Zoutindustrieweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 (foto 4155) zijn verschillende kraters van afwerpmunitie zichtbaar in de nabijheid van de in de archiefstukken genoemde locaties/wegen	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn in Enschede en de omliggende woonkernen diverse omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd. Bovendien blijkt uit de melding van de luchtbeschermingsdienst/politie niet dat er sprake is van meer dan 12	Het totale aantal bommen wordt door Wiegman gesteld op 7	Nee		Afwerpmunitie	Brisant, gewicht onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	7-12	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar, deze gebeurtenis wordt bevestigd door meerdere (primaire) bronnen.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
177	Bombardement	Op deze dag vallen, aldus T. Eversteijn, twee bommen op Enschede. Deze zouden terecht zijn gekomen op het land van dhr. Gabriëls te Enschede-Zuid. In de gegevens van de RAF zijn hiervoor geen gegevens bekend. Wel wordt voor deze dag in de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force melding gemaakt van tien toestellen van No 416 Squadron die claimen tussen 08:10 en 11:15 uur een fabriek bij Enschede te hebben beschoten: "Struffed factory E. Enschede [No movement seen]." In de Daily Logs wordt tevens gesproken over een Squadron van 121 WING waarvan de toestellen zich gedwongen zien om 43 raketten vroegtijdig af te vuren (lossen) 'when 20 plus u/f a/c approached apparently in combat ENSCHEDE area.' Deze raketten komen echter niet op of nabij Enschede terecht, waar worden, bijkans het ORB van No 245 Squadron gedumpt bij Aalten.	08-12-1944	08:10	11:15	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	121 WING	416 Sq udr on	Jagers/jachtbomwerpers	Diverse	onbekend	Enschede	ten oosten van, exacte locatie onbekend	TNA, AIR37/716; TNA, AIR27/1816	Eversteijn, Bombardementen		Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis(en) waargenomen.	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis(en) waargenomen.	Het door Eversteijn genoemde bombardement kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd. De exacte locatie en invloed van de beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Eerstgenoemde gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied. In geval van de beschieting geeft het bronnenmateriaal onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Niet betrouwbaar. Het bombardement wordt slechts in één bron genoemd, welke in dit geval als onbetrouwbaar wordt ingeschat. In geval van de beschieting geeft het bronnenmateriaal onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Het door Eversteijn genoemde bombardement kan niet middels een tweede, onafhankelijke bron worden bevestigd.	
178	Bombardement	Wiegman schrijft dat er, vanwege verschillende operaties van geallieerde jachtbommenwerpers, op deze datum regelmatig sprake was van luchtalarm binnen de gemeente Enschede. Slechts in twee gevallen was echter sprake van een aanval op het grondgebied van Enschede. Het ORB van No 403 Squadron meldt het volgende: "Did two shows today and on returning from the first one we shot up anything and everything that was moving and also shot up a large factory in the vicinity of Enschede, and hugged the deck all the way to base. Both sweeps were very uneventful". In de Details van de operatie staat dat zij echter niet één, maar twee fabrieken in de 'Enschede area' onder vuur hebben genomen. Ook No 412 Squadron komt deze dag in actie. Onder leiding van F/L Fox voeren vier toestellen een aanval uit op het spoor ten zuiden van Enschede: "On the next show a rail South of Enschede was bombed. A direct hit resulted in a cut on the line. The whole section then went down on a train damaging a loco." Om 13:22 uur wordt gemeld dat op het emplacement van de Nederlandse Spoorwegen, voor het station Boekelo, een bom is gevallen. Deze bom is afgeworpen door een geallieerde jachtbommenwerper. Er werd geen schade aangericht. Tevens werd kennis gegeven, dat nabij de Broelerdweg in deze gemeente op de spoorlijn Enschede-Hengelo een 3-tal bommen was afgeworpen, waardoor één der sporen was geraakt en vernield, en de andere lijn	10-12-1944	13:22	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	403 en 412 Squadron	Jachtbommenwerpers	Supermarine Spitfire	onbekend	Enschede	Broelerdweg, Boekelo, spoorlijn Enschede-Boekelo	TNA, AIR27/1783; TNA, AIR27/1806; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230			Op het luchtfotomateriaal van 26 december 1944 en 22 maart 1945 zijn diverse kraters zichtbaar langs het spoor Hengelo-Enschede. Vanwege de spreiding van de kraters en omdat niet alle kraters aan een specifiek bombardement kunnen worden gekoppeld, is een deel van het spoor op deze locatie aangemerkt als 'line-target'.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn in Enschede en de omliggende woonkernen diverse omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend welke 'large factory' precies werd beschoten. De stukken van de plaatselijke autoriteiten vermelden deze gebeurtenis niet.	Ja	BEO_009	Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	onbekend	Afgebakend als duikbombardement op een line-target. Inslagpatroon onbekend. Het verdachte gebied is bepaald met een straal van 91 meter gemeten vanuit het hart van het doel (de spoorlijn) - 10 meter tolerantie/luchtfocorrectie en 8 meter maximale ondergrondse horizontale verspreiding (totaal 109 meter)	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		

179	Beschieting	Voor deze datum maken de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force melding van de beschieting van een radartoren door enkele Hawker Tempests van No 486 Squadron. "Strafed 1 Radar tower at V.4507 - damaged." De aanval zou plaats hebben gevonden in kaartvak V.4507 (ten oosten van Lonneker). In de rapporten van deze eenheid wordt geen aanval op een radartoren genoemd. Wel worden in het ORB van No 486 Squadron onder de 'Details of operations' de beschieting van een fabriek en een 'flak tower' maar is de exacte positie hiervan niet bekend ('pinpoints not known'). In totaal worden door het Squadron op deze dag 860 patronen van 20 mm verschoten.	11-12-1944	09:15	15:27	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	486 Squadron		Jagers/jachtbommenwerper	Hawker Tempest	Enkele	Enschede	Ten oosten van Lonneker	V.4507	TNA, AIR37/716; TNA, AIR27/1934			Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis(en) waargenomen.	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis(en) waargenomen.	De exacte locatie van deze aanval kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Het is niet duidelijk of, en zo ja, waar deze gebeurtenis daadwerkelijk in de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden.	Nee		Geschutmunitie	20mm	Geallieerd	Vershoten	onbekend	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.
180	Bombardement	Rond 14:15 uur op vrijdag 15 december 1944 vliegt boven de gemeente Enschede een vierstal 'Anglo-Amerikaanse' jachtbommenwerpers. De plaatselijke autoriteiten melden hierover verder: "Een der toestellen wilde zeer waarschijnlijk een aanval doen op een locomotief, staande op de lijn Enschede-Lonneker, welke uitsluitend door de Duitse Weermacht wordt gebruikt. Door deze machine werden een 3-tal bommen afgeworpen, welke terecht kwamen aan de Demmersweg, Voortsweg en Bergweg." Enkele personen raken lichtgewond door rondvliegende scherven en glassplinters." Ook het station in het dorp Lonneker wordt getroffen. De aanval wordt uitgevoerd door toestellen van No 411 Squadron. Deze waren uitgezwaard naar een doel tussen Dorsten en Coesfeld, maar door weersomstandigheden worden zij gedwongen uit te wijken naar een gelegenheidsdoel bij Hengelo. "(B)omms were eventually dropped on a lone loco and rail near Hengelo. One rail out and a damaged loco were scored". In totaal worden door dit Squadron 6 x 500 lb bommen afgeworpen. Het doel is door de piloten vastgesteld als gelegen in kaartvak V.3706 (omgeving Hengelosestraat/De Broeierd) maar volgens 'control' te A.3173 (Winterswijk).	15-12-1944	14:15	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	411 Squadron		Jagers/jachtbommenwerpers	Supermarine Spitfire	verm. 2 (3 bommen per Spitfire)	Enschede	Station Lonneker, Demmersweg, Voortsweg, Bergweg	V.3706	SA, toeg.nr. 2/Inv.nr. 1478; SA, toeg.nr. 153/Inv.nr. 230; TNA, AIR27/1804; TNA, AIR37/716			Op luchtfoto 4001 van 22 maart 1945 zijn diverse kraters gesignaleerd. Daar in deze omgeving diverse bombardementen zijn uitgevoerd, is het niet mogelijk gebieden te koppelen. De afbakening is ter plaatse van het spoor rond de Broeierd de richting voor de afbakening van een Duitbombardement op een Line-target gehanteerd. Op het luchtfotomateriaal van 22 maart 1945 is nabij de Voortsweg een krater zichtbaar	Na de Tweede Wereldoorlog zijn in Enschede en in de omliggende woonkernen (vrij omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Op basis van het beschikbare bronnenmateriaal is het niet mogelijk gebieden te koppelen. De afbakening is ter plaatse van het spoor rond de Broeierd de richting voor de afbakening van een Duitbombardement op een Line-target gehanteerd.	Ja (ter plaatse van het spoor nabij De Broeierd)	REO_010	Afwerpmunitie	verm. 250 en 500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	verm. 3, 1 x 500, 2 x 250 lb	Afgebakend als duikbombardement op een line-target, inslagenpatroon onbekend. Het verdachte gebied is bepaald met een straal van 91 meter gemeten vanuit het hart van het doel (de spoorlijn) + 10 meter tolerantie/luchtfoto correctie en 8 meter maximale ondergrondse horizontale verplaatsing (totaal 109 meter)		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
181	Vliegtuigcrash	Een Fw 190 A-9 (Werkenummer 205032) gevlogen door Unteroffizier Podewitz van Stab/Jagdgeschader 1 (Desau) rolt na de landing in een bokrater. De machine raakt voor 50% beschadigd.	17-12-1944	onbekend	onbekend	Luftwaffe	JG 1	Staf (Stab)		Jager	Fw 190 A-9	1	Enschede	Vliegveld		Eversteijn, Bombardementen		SGLO, crashnummer: R1151. In Eversteijn als: R 783	Na de Tweede Wereldoorlog zijn aanzienlijke delen van het vliegveld Twenthe onderzocht en vrijgegeven. Bovendien hebben verschillende bodemroerende werkzaamheden plaatsgevonden, met name de vervanging van de start- en landingsbaan.	De exacte locatie van deze crash/noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	REO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van:	
182	Beschieting	Twaalf Typhoons van No 266 Squadron (145 WING) voeren onder leiding van S/Ldr Deall tussen 14:10 en 16:00 uur een gewapende verkenning uit in het gebied Enschede-Münster. Eén van deze toestellen beschiet een "M.T." (Motorized Transport) ten zuiden van Enschede. Hierbij worden treffers waargenomen.	23-12-1944	14:10	16:00	Royal Air Force	145 Wing	266 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	12	Enschede	Zuiden van		TNA, AIR37/716 TNA, AIR27/1559			Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Ligt de locatieomschrijving blijkt niet dat deze gebeurtenis daadwerkelijk binnen de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden	De exacte locatie van de beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
183	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort een Typhoon Mk IB van No 197 Squadron om 12:00 uur bij Enschede. Het toestel wordt gevlogen door P/O McPhee. De formatie waarvan hij deel uitmaakt wordt 'vanuit de zorn' aangevallen door 12 x Me 109 of Fw 190 toestellen bij Gronau, op 10 mijl ten oosten van Enschede. "Three of the aircraft made a second attack and W/O Rhad and P/O McPhee were hit. The former said that he was going to bale out but was not seen to do so. One of our aircraft was seen to crash but the other was not seen again. The remainder turned to base safely." Ook een Fw 190 gaat verloren, te weten de Fw 190 'Rote 4' (Werkenummer 490026) van 4./IG 1. De piloot, Unteroffizier Rechenbach, wordt aangeschoten door een vijandelijk toestel en ziet zich gedwongen bij Enschede een noodlanding te maken.	24-12-1944	12:00	onbekend	Royal Air Force		197 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	1	Enschede	Exacte locatie onbekend		TNA, AIR27/1169		SGLO, crash database, crashnummer: 14839		De exacte locatie van de noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie van de noodlanding kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
184		Op deze dag maakt T. Eversteijn melding van een Spitfire Mk IX van No 402 (RCAF) Winnipeg Bears Squadron die bij Enschede verloren zou zijn gegaan. In de crash database is hiervan geen vermelding opgenomen.	29-12-1944	onbekend	onbekend	Royal Air Force		402 Squadron		Jager	Supermarine Spitfire Mk IX	1	Enschede	Exacte locatie onbekend			Eversteijn, Bombardementen			Deze gebeurtenis wordt in één bron genoemd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze precies heeft plaatsgevonden.	Deze gebeurtenis wordt in één bron genoemd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze precies heeft plaatsgevonden.	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Niet betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron genoemd, welke in dit geval als onbetrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke, bron worden bevestigd. Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze precies heeft plaatsgevonden	
185	Vliegtuigcrash	Om 18:18 uur stort een Junker Ju 88 (Werkenummer 620890) van 10. Staffel/NIG 3 'Udet' gevlogen door Feldwebel J. Werthner komt neer bij Dolphia, op ongeveer 3 kilometer ten oosten van Enschede. Het toestel wordt neergeschoten door Flight Lieutenant Foster van No 604 Squadron. Foster claimde tijdens zijn patrouille niet minder dan 3 Ju 88's.	01/02-01-1945	18:18	onbekend	Luftwaffe	NIG 3	10. Staffel		Nachtjager	Junker Ju 88	1	Enschede	Dolphia, 3km ten oosten van Enschede		TNA, AIR27/2085	Wiegman, Enschede 1940-1945	SGLO, crash database, crashnummer T5022	Op het luchtfotomateriaal van 9 juli 1945 (fotonummer 5026) zijn geen sporen die wijzen op een vliegtuigcrash gesignaleerd	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	

186	Raketbeschieting	Tussen 15:30 en 16:50 uur voeren zes Hawker Typhoons van No 174 Squadron onder leiding van S/Ldr Kelly een raketaanval uit op twee locomotieven en een hoeveelheid wagons op het emplacement van Enschede. 'On reaching ENSHEDE 2 loco's and numerous trucks were seen on the W. side of the marshalling yard. Black and White sections attacked with R/P and cannon, Scarlet section remaining as top cover. Strikes were observed in the vicinity of both loco's and amongst the trucks. White 2 returned to base before this attack due to oil on windscreen.' De Daily Logs van 2nd Tactical Air Force spreken over twee treinen, ieder bestaande uit een locomotief en twaalf wagons, die stilstaan op het station van Enschede, kaartvak V-4303. De lokale autoriteiten melden over deze aanval het volgende: 'Op Donderdag 4 Januari 1945 te omstreeks 16 uur vlogen boven deze gemeente een zes-tal Engelsch-Amerikaansche jachtbommenwerpers. Toen deze vliegtuigen de spoorlijn Hengelo-Enschede genaderd waren, vloegen zij in duikvlucht naar beneden en wierpen bommen af. Deze bommen (zoals later bleek een twaalf-tal) kwamen aan den Parkweg en de Spoordijkstraat, gelegen in de bebouwde kom dezer gemeente, terecht'. Het genoemde aantal is opmerkelijk: in het ORB wordt slechts gesproken over R/P (Rocket Projectiles) waarvan de toestellen normaliter ieder 8 stuks van meedroegen. De aanval wordt uitgevoerd voor deze dag maakt de SGLD melding van een Supermarine Spitfire Mk IX van No 411 Squadron gevolgd door F/O Thompson, die neerstort aan de Perikweg (buurtschap Bourse) ten zuiden van Enschede. Thompson meldt via de radio dat hij een noodlanding zou maken, maar daarna wordt niets meer van hem vernomen.	04-01-1945	15:30	16:50	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	174 Squadron		Jager/jachtbommenwerpers	Hawker Typhoon	6	Enschede	Parikweg, Spoordijkstraat	TNA, AIR27/1109; TNA, AIR37/717; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede 1940-1945	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 (3144) is schade aan het dak van een in de nabijheid van het emplacement staande loods te zien, hetgeen overeen komt met de melding van de plaatselijke autoriteiten. Er zijn geen inslagen van raketten of andere (sub)soorten CE zichtbaar, of overig schade als gevolg van de beschieting.		De exacte invloed van deze aanval kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Tevens is niet bekend hoeveel raketten precies werden ingezet.	Nee	Raketten, geschutmunitie	60 lb SAP en geschutmunitie 20 mm	Geallieerd	Vershoten	onbekend, verm. 16	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		
187	Vliegtuigcrash	Voor deze dag maakt de SGLD melding van een Supermarine Spitfire Mk IX van No 411 Squadron gevolgd door F/O Thompson, die neerstort aan de Perikweg (buurtschap Bourse) ten zuiden van Enschede. Thompson meldt via de radio dat hij een noodlanding zou maken, maar daarna wordt niets meer van hem vernomen.	04-01-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	411 Squadron		Jager/jachtbommenwerper	Supermarine Spitfire	1	Enschede	Perikweg, buurtschap Bourse	TNA, AIR27/1804		SGLO, crash database, crashnummer: T5077	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee					Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		
188	Beschieting	Een Wehrmachtstrein met benzinetankwagons werd in Enschede door geallieerde jagers in brand geschoten.	07-01-1945	onbekend	onbekend	Geallieerden	onbekend	onbekend		Jager/jachtbommenwerpers	onbekend	onbekend	Enschede	Exacte locatie onbekend				Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstorings als gevolg van deze gebeurtenis gesignaleerd.	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	De exacte locatie en invloed van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee					Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Het betreft een melding in één bron, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		
189	Vliegtuigcrash	Op deze dag maken vliegers van I/JG 1 zich op voor vertrek vanaf vliegveld Twente. Het is de bedoeling dat zij ergens in Oost-Overijssel worden gestationeerd. Wanneer de eenheid bezig is met opstijgen wordt zij verrast door Supermarine Spitfires van No 401 en No 442 Squadron. In de daarop volgende chaos gaan de meeste Duitse jagers verloren. Rond het vliegveld vinden tien piloten de dood; één vlieger raakt gewond en overleeft. De vliegers van No 401 Squadron melden het volgende: 'After Weather Recce's had established fair weather, 401 Sqdn. were airborne at 09.50 hrs. on a combined Sweep and Recce. in the RHEINE/MUNSTER Area. The Sqdn. caught number of FW.190's just taking off from the TWENTE a/d [aerodrome] and joyfully went into the attack. After the smoke had died down and the Squadron had returned to base, it was found out that 5 FW.190's had been destroyed.' Op het moment dat zij de Fw 190's waarnemen, waarschuwen de vliegers van No 401 Squadron hun collega's van No 442 Squadron: 'While on Armed Recce, [we] were vectored on some enemy aircraft in the Twente area by 401 Squadron. They saw three Fw 190's and promptly engaged them with the result - 3 Fw 190's destroyed [...] F/O Urquhart's aircraft developed some sort of trouble and he had to bale out in enemy territory.' Het toestel van F/O Urquhart komt terecht bij landhuis 'De Haer' te Oldenzaal.	14-01-1945	09:50	onbekend	Luftwaffe/Geallieerden	JG 1	I. Staffel		Jager/jachtbommenwerpers	Fw 190	ca. 8, waarvan 3 op het grondgebied van de gemeente Enschede	Enschede	Diverse locaties, waaronder Horstindeweg No. 107	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479	EHBO, Bommen op Enschede	SGLO, crash database, crashnummer: T5095 SGLO, crash database, crashnummer: T5103 SGLO, crash database, crashnummer: T5104 SGLO, crash database, crashnummer: T5108 SGLO, crash database, crashnummer: T5109	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 is ter plaatse van Horstindeweg 107 geen schade gesignaleerd die met zekerheid kan worden herleid tot hier genoemde gebeurtenis.	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	De exacte crashlocaties van de toestellen is, met uitzondering van het toestel dat tegen de Horstindeweg 107 neerstortte, niet bekend	Nee	Geschutmunitie, klein kalibermunitie (boordgeschut) + overige resten in de vorm van onderdelen, brandstofresten, etc.	verm. 20mm, 30mm en/of klein kalibermunitie	Duits	Weggeslingerd	onbekend	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
190	Verdedigingswerken	Volgens Groep Albrecht is op deze datum te Enschede de volgende luchtafweer aanwezig: 'ENSCHEDA V/40. A.A. Art. Railway yard "SOUTH": 4 quadruple x 2 cm. Line BOEKELO V/3601 [dorp Boekelo]: 4 x 3,7 cm. Line near harbour V/400031: 4 quadruple x 2 cm. 3 x 8, 10, 3 x 2 cm. Listening apparatus V/38620420 [omgeving Auke Vleerstraat].' Er zijn geruchten over de aanleg van een lanceerinstallatie in een bos aan de weg Usselo (V/3801 [Usselo, omgeving Rosinkweg]) - Enter (V/2111).	15-01-1945	onbekend	onbekend	Groep Albrecht	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	Enschede	Vliegveld, Boekelo, spoor langs Twentekanaal / haven, omgeving Auke Vleerstraat, Usselo	NIMH, toeg.nr. 575/inv.nr. 446		Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutpostingen en loograven gesignaleerd.	Op verschillende locaties van voormalige geschutpostingen zijn na de Tweede Wereldoorlog (omvangrijke en ingrijpende) bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend waar deze gebeurtenis precies heeft plaatsgevonden.	Ja	BEO_002/B EO_003	Geschutmunitie, klein kalibermunitie	Diverse kalibers, waaronder 8,8 cm, 8 cm, 7,5 cm, 3,7 cm, 2 cm	Duits	Achtergelaten	Onbekend	Ter plaatse van de verschillende geschutpostingen is het verdachte gebied bepaald op 25 meter gemeten vanuit het hart van de stelling + 10 meter (tolerantie/luchtfoto correctie) gemeten vanuit het hart van de loopgraaf/stelling. Verschillende stellingen vallen	Op basis van de Duitse voorschriften (Bildheft für Neuzettliche n Stellingbau) is de verticale afbakening bepaald op 2,50m-MV (bodem loopgraaf/stelling + 0,50 cm).	Betrouwbaar. Het betreft een melding in één primaire bron, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
191	Vliegtuigcrash	Op deze dag maakt T. Everstijn melding van het neerstorten van een Fw 190 van 6./NIG 1 op of nabij het vliegveld Twente. Deze gebeurtenis kan niet middels de gegevens in de crash database van de SGLD worden bevestigd.	20-01-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 1	6. Staffel		Nachtjager	Fw 190	1	Enschede	Vliegveld		Everstijn, Bombardementen			Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutpostingen en loograven gesignaleerd.	Op verschillende locaties van voormalige geschutpostingen zijn na de Tweede Wereldoorlog (omvangrijke en ingrijpende) bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend waar deze gebeurtenis precies heeft plaatsgevonden.	Nee					Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Niet betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt slechts in één bron genoemd, welke in dit geval als onbetrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis kan niet middels een tweede, onafhankelijke, bron worden bevestigd.	
192	Verdedigingswerken	Voor 21 en 22 januari 1945 rapporteert Groep Albrecht: 'Vliegveld: [...] Op 14/1 nagenoeg alle dagjagers vertrokken, naar Königbergen [...] (10 neergeschoten door geallieerde jagers) [...] Munitieopslagplaats nog steeds op Lonkekerberg [...] Stfkr 28 Almelo 0.1935 vt 38.20-52.80 (villa op helling berg (vt 38.50-52.20) leidende officieren van het vliegveld [...] Op veld geen schiere flak. Opm.: De gebouwen tussen N. en Z. ingang vliegveld zeer belangrijk. Juist deze bij aanval Juli '44 niet getroffen. Lichte 1.Ø 0, vt 38.00-51.25: 3 x 3,7. 2.Ø 1, vt 37.40-51.85: 3 x 3,7. 3.Ø 1, vt 38.00-51.25: 3 x 3,7. 4.Ø 35.50-52.65: 3 x 3,7. Schwere Flak (buiten veld): 1.Ø 1, Bij Oldenzaal: 28.0, vt 39.20-56.05: 4x 8.8 en 3 x 2. 2.Ø 1, van wg Old.-Ensch. bij steenfabriek Smulders: vt 39.65-51.85: 6 x 8.8 - 3 x 2. 22 januari 1945. 'Enschede: II Zware wapens: 20/1. 2 pantserauto's van Hengelo n. Enschede [...] Fl. Mun. Lager 7/VI richting Oldenzaal [...] Defensie, flak: 4 Batterij vt 33.30-73.35 telt 6 x 8.8.'	22-01-1945	onbekend	onbekend	Groep Albrecht							Enschede	Diverse locaties binnen de gemeente	NIOD, toeg.nr. 190a/inv.nr. 39		Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutpostingen en loograven gesignaleerd.	Op verschillende locaties van voormalige geschutpostingen zijn na de Tweede Wereldoorlog (omvangrijke en ingrijpende) bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Het is niet bekend waar deze gebeurtenis precies heeft plaatsgevonden.	Ja	BEO_002/B EO_003	Geschutmunitie, klein kalibermunitie	Diverse kalibers, waaronder 8,8 cm, 8 cm, 7,5 cm, 3,7 cm, 2 cm	Duits	Achtergelaten	Onbekend	Ter plaatse van de verschillende geschutpostingen is het verdachte gebied bepaald op 25 meter gemeten vanuit het hart van de stelling + 10 meter (tolerantie/luchtfoto correctie) gemeten vanuit het hart van de loopgraaf/stelling. Verschillende stellingen vallen	Op basis van de Duitse voorschriften (Bildheft für Neuzettliche n Stellingbau) is de verticale afbakening bepaald op 2,50m-MV (bodem loopgraaf/stelling + 0,50 cm).	Betrouwbaar. Het betreft een melding in één primaire bron, die echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		

193	Vliegtuigcrash	Op deze dag komt een Junker Ju 188 neer op vliegveld Twente. De oorzaak van de crash is niet bekend.	23-01-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Nachtjager	Ju 188	1	Enschede	Vliegveld Twente				SGLO, crash database, crashnummer: T 5166		De oorzaak, exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
194	Vliegtuigcrash	Deze datum worden 623 B-17's en 154 B-24's uitgestuurd voor een aanval op Braunschweig. De bommenwerpers worden begeleid door 635 P-38's, P-47's en P-51 Mustangs van 9th Air Force. Om 11:15 wordt in Enschede luchtalarm gegeven. Een getuige verteld hierover in Wiegman, Enschede 1940-1945: "Nadat in Enschede [...] luchtalarm gegeven werd, hoorde ik zo tegen 11:40 uur hoog boven me hevige geschiet", zo verklaarde een getuige, "maar ik kon vanwege een lichte bewolking niets waarnemen. Plotseling, ik bevond me nabij de spoorlijn Usselo - Boekelo, hoorde ik het geluid vermengd worden met een gierend geluid als dozen er vliegtuigen naar beneden. Ik zocht onmiddellijke dekking in de spoorloot en zag hoe even later een vliegtuig loodrecht uit het wolkendek naar beneden kwam. Op dat moment maakte zich een voorwerp, naar later bleek de vlieger, los van de machine en een parachute opende zich. De jager kwam vlak bij me in een weiland aan de Winterhaarweg terecht. De vlieger zag ik een paar honderd meter verderop behouden neerkomen. Omdat ik dacht dat mijn hulp in eerste instantie bij het wrak nodig kon zijn, rende ik naar het wrak toe. Het toestel had zich diep in de aarde geboord, en naar de kentekenen te oordelen, was het een Duitse jager. Tussen de verwrongen delen kon ik geen andere personen ontdekken. Het zal ongeveer 12:00 uur geweest zijn toen de eerste Duitsers vanuit Boekelo arriveerden." Het betreffende toestel is de Bf 109 G-6 (Werkenummer 410300) van 4. Staffel/Jagdgeschwader 27 gevolgen door Unterofficier Seyringer.	30-01-1945	11:40	onbekend	Luftwaffe	JG 27	4. Staffel	Jagers/jachtbommenwerpers	Bf 109 G-6	1	Enschede	Nabij spoorlijn Usselo-Boekelo	Wiegman, Enschede, 1940-1945 8th Air Force Combat Chronology	SGLO, crash database, crashnummer: T3366	De exacte locatie van deze crash kan niet worden vastgesteld. Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 – van matige kwaliteit – zijn geen sporen van een vliegtuigcrash waargenomen.	De exacte locatie en invloed van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee							Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.			
195	Bombardement	Om 16:46 ontvangt de commandopost van de luchtbeschermingsdienst bericht dat twee 'Engelsch-Amerikaanse vliegtuigen' bommen hebben afgeworpen op de spoorlijn Enschede-Gronau, waardoor de spoorlijn wordt vernield. Bij nader onderzoek blijkt 'dat op Zaterdag 3 Februari 1945, te omstreeks 16 1/2 uur door vermoedelijk 2 Engelsch-Amerikaanse vliegtuigen (jachtbommenwerpers) een 5-tal brisantbommen waren afgeworpen op de spoorlijn Enschede-Gronau, ongeveer 200 meter ten westen van de Zwarteweg gelegen te Glanerbrug in deze gemeente. Een dezer bommen had de spoorlijn ter plaatse over een lengte van 20 meter vernield terwijl een 4 tal andere bommen in de naaste omgeving der spoorlijn tot ontploffing waren gekomen. 4 dezer bommen waren van zwaar kaliber en hadden trechters geslagen van ongeveer 30 meter meter middellijn en 6 tot 8 meter diepte, terwijl 1 bom van licht kaliber was [...] Blindgangers werden ter plaatse niet aangetroffen. Er werd Luchtalarm gegeven van 16 uur tot 16:43 uur. Verschillende percelen belkwamen hierdoor glas- en dakschade.' In het ORB van No 438 Squadron wordt melding gemaakt van een aanval van een viertal Hawker Typhoons die onder leiding van F/Lt Coffey tussen 15:30 en 16:45 uur een aanval uitvoeren op een spoorbaan op coördinaat A.478024 (Glanerbrug) met een bommenlast van acht maal 1000 lb (11 sec.). Het spoor wordt op twee plaatsen doorbroken. Op deze dag melden vliegers van No 442 Squadron de aanwezigheid	03-02-1945	16:30	onbekend	Royal Air Force	onbekend		Jagers/jachtbommenwerpers	Hawker Typhoon	4	Enschede	Spoordijk Enschede-Gronau	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; TNA, AIR27/1878; TNA, AIR37/717		Op het luchtfotomateriaal van 23 maart 1945 (4203) zijn ter plaatse van het spoor twee inslagkraters zichtbaar. In de nabijheid van Fabriek Eilermark aan de Duitse zijde van de grens zijn nog twee mogelijke kraters gesignaleerd.	Na de Tweede Wereldoorlog zijn op deze locatie aanzienlijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd. Bovendien is er geen sprake van blindgangers.	Nee		Afwermunitie	1000 lb.	Gealleerd	Algeworpen	8	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.			
196	Beschieting	In deze nacht wordt vliegveld Twente door enkele De Havilland Mosquito's van No 136 Wing, 2nd Tactical Air Force, met boordgeschut onder vuur genomen. Over het resultaat van deze beschieting is niets bekend.	03/04-02-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	136 WING		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	onbekend	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR37/717	Eersteij, Bombardementen	Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen zichtbaar die gekoppeld kunnen worden aan deze gebeurtenis.	De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001	Geschutmunitie (boordgeschut)	20mm	Brits	Verschoten	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
197	Bombardement	Op deze datum wordt Enschede wederom door bommen getroffen. 'te omstreeks 10 uur vlogen een tiental Engelsch-Amerikaanse jachtbommenwerpers boven deze gemeente, waarop door afweer werd geschoten. Door deze vliegtuigen werd daarop van de boordwapens gebruik gemaakt [...] Tevens werd op vernoemde datum en tijdstip door deze vliegtuigen een 5 tal bommen afgeworpen op de fabriek van de Boekelose Stoomblekerij, aan de Boekelosestraat in deze gemeente. 4 van deze bommen kwamen terecht in het waterreservoir van deze fabriek en kwamen aldaar tot ontploffing, terwijl 1 bom in de fabriek tot ontploffing kwam. [...] Genoemde fabriek liep dak-pannen- en glasschade op [...] De percelen Boekelosestraat 387, 395, 397, 399 te Enschede belkwamen hoofdzakelijk glasschade. (c schade geval). Om 16 1/2 uur van dien dag werd telefonisch aan den Commandopost van den Luchtbeschermingsdienst dezer gemeente kennis gegeven dat op Dinsdag 6 Februari 1945 te 15 1/2 uur op de Zoutindustrie te Boekelo in deze gemeente door vliegtuigen bommen waren afgeworpen, doch geen persoonlijke ongelukken hadden plaatsgevonden. Bij een nader door mij ingeschild onderzoek bleek, dat door een tweetal Engelsch-Amerikaanse jachtbommenwerpers een twaalfal bommen van 25 kg. werden afgeworpen, terwijl verder met de boordwapens werd geschoten. Een aantal der bommen viel in een weide naast de fabriek, en kwamen aldaar tot explosie, terwijl de overige bommen in de fabriek vielen. Hierdoor werd veel glas- en dakschade aangericht, terwijl een pekelreservoir werd vernield, waardoor 5400 liter pekels verloren ging.	06-02-1945	10:00	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Jagers/jachtbommenwerpers	onbekend	10	Boekelo	Zoutindustrie, Boekelosestraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Eersteij, Bombardementen	SGLO, crash database, crashnummer: R08338	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 (4155 - Boekelo - en 4158 - Zoutindustrie) zijn verschillende kraters zichtbaar langs het spoor Enschede-Boekelo. Het spoor is, vanwege de spreiding van de kraters, aangemerkt als 'line target'	Het is niet bekend om welk type CE het hier precies gaat. Het gemelde gewicht komt niet overeen met de door de gealleerden met name ingezette gewichten afwermunitie. Wel lijkt het gewicht te wijzen op raketten, i.p.v. bommen, met een gewicht van 60 lb. Ook is het mogelijk dat vanwege een typefout een verkeerd gewicht is aangegeven (25 i.p.v. 250 kg/500 lb)	Ja	BEO_009	Raketten	onbekend, vermoedelijk 60 lb	Gealleerd	Verschoten	ca 12	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 (4155 - Boekelo - en 4158 - Zoutindustrie) zijn verschillende kraters zichtbaar langs het spoor Enschede-Boekelo. Het spoor is, vanwege de spreiding van de kraters, aangemerkt als 'line target'	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, die als betrouwbaar worden ingeschat.			
198	Vliegtuigcrash	Op deze dag slaat een Messerschmitt Bf 109 G-5 (Werkenummer 110540) van het 3. Staffel/Nahaufklärungsgruppe 1 bij de start over de kop en raakt beschadigd.	06-02-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	Nahaufklärungsgruppe 1	3. Staffel	Jager	Bf 109 G-5	1	Enschede	Vliegveld			SGLO, crash database, crashnummer: T 5206		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001						In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		

199	Bombardement	Op deze dag zijn wederom geallieerde jachtbommenwerpers actief boven Enschede: 'Op Woensdag 7 Februari 1945 te omstreeks 15:25 uur vloegen een drietal Engelsch-Amerikaanse vliegtuigen boven deze gemeente, welke een aantal bommen boven deze gemeente afwierpen. Bijkens de later ingekomen meldingen aan den Commandopost van den Luchtschermingsdienst dezer gemeente en een door mij nader ingesteld onderzoek bleek, dat in totaal 13 bommen van zwaar kaliber waren afgevoerd, welke binnen de bebouwde kom deze gemeente waren terecht gekomen en wel op de navolgende plaatsen: 2 bommen in de M.H. Tromplaan 4 bommen op het Volkspark (waarvan 1 blindganger) 2 bommen op den Parkweg 1 blindganger in de houtloods van de Gebr. Dennenboom aan de Emmastraat 1 blindganger in de fabriek "Tubantia" aan de Tubantiasingel 1 bom in de Welstraat 2 bommen in de fabriek "Schuttersveld" aan de Hengelochestraat (totaal 10 bommen ontploft en 3 blindgangers). [...] De schade aan gebouwen en woningen bedroeg 0 percelen totaal vernield, 3 zwaar beschadigd, terwijl 1334 percelen licht werden beschadigd [...]	07-02-1945	15:25	onbekend	onbekend	onbekend			Jager/jachtbommenwerpers	onbekend	3	Enschede	M.H. Tromplaan, Volkspark, Parkweg, houtloods geb. Dennenboom (Emmastraat), fabriek Tubantia, fabriek Schuttersveld, Hengelochestraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479				Op het luchtfotomateriaal van 22 maart 1945 (3016) is omvangrijke schade zichtbaar, die echter niet met zekerheid aan deze gebeurtenis gekoppeld kan worden.	Lit het bronnenmateriaal blijkt dat er sprake is van in totaal 13 bommen, waarvan 3 als blindganger achterblijven. De ligging van deze blindgangers is bekend. Het is aannemelijk dat deze tijdens of direct na 1945, of tijdens de omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden in het	Nee		Afwerpmunitie	Zwaar, verm. 1000 lb	Geallieerd	Afgevoerd	13	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
200	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat een Junker Ju 88 G-6 (Werkenummer 622813) van 1. Staffeln/Nachtjagdgeschwader 2 verloren op of nabij vliegveld Twente. De oorzaak van de crash is, bijkens de database van de SGLO, 'Fahrwerkschaden'	07-02-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 2	1. Staffeln		Lichte bommenwerper	Ju 88-G-6	1	Enschede	Vliegveld		Eversteijn, Bombardementen	SGLO, crash database, crashnummer nu R1203, in Eversteijn nummer nog R784			De exacte locatie en invloed van de crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BE0_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 100, 40 lb geallieerd (afgevoerd); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
201	Bombardement	Op deze dag wordt door een geallieerde jachtbommenwerper rond 08:45 uur vanaf vrij grote hoogte: 'een bom boven deze gemeente afgevoerd welke terecht kwam en tot ontploffing kwam in een open ruimte achter de percelen Hengelochedwarstraat No.54, 56 en 58, gelegen binnen de bebouwde kom dezer gemeente. Door deze ontploffing werden percelen: Hengelochedwarstraat No.'s 54, 56 en 58 zwaar beschadigd [...] terwijl de percelen Deurningerstraat 35-37-39-45-47-49-51-55-57 en 61 glas-pannen en/of dakschade bekwamen.' In overige bronnen zijn slechts twee meldingen in de nabijheid van Enschede en Twente aangetroffen. Bij de Stakenbeek (Oldenzaal) in de omgeving van het vliegveld Twente wordt een Duits vliegtuig (Junker Ju 88 G-6 van Stab/NIG 2), volgens auteur Kokhuis, door 2 Amerikaanse jagers neergeschoten. De vier inzittenden van het toestel komen hierbij om. Uit de gegevens van de SGLO blijkt dat de Ju 88 door F/Lt Sleep van No 402 Squadron (RAF) wordt neergehaald. Twee toestellen van No 412 Squadron voeren op deze dag tussen 15:15 en 15:55 uur een operatie uit in de omgeving van Enschede, maar de vliegers melden hierbij geen bijzonderheden. In het Daily Log van 2nd Tactical Air Force staat echter vermeld dat zij bij vliegveld Twente een beschieting op een Flak-positie hebben uitgevoerd aan de westzijde van het vliegveld. 'TWENTE A/F. Strafed flak posn W. end of A/F. 1 a/c. At E, pilot safe (due flak).'	08-02-1945	08:45	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	412 Squadron, 402 Squadron		Jachtbommenwerper	o.a. Supermarine Spitfire	Enkele	Enschede	Hengelosedwarstraat, Deurningerstraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; TNA, AIR37717; TNA, AIR271806	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	EHBO, Bommen op Enschede; SGLO, crash database, crashnummer: TS227	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 (3144) is, met name vanwege de schaduwwerking en geringe kwaliteit van het fotomateriaal, geen schade als gevolg van deze bominslag gesignaleerd. De locatie is bepaald op basis van de schadekaarten van de gemeente Enschede	Lit het bronnenmateriaal blijkt dat er sprake is van de inslag van één bom, die direct tot ontploffing is gekomen.	Het is niet bekend welke toestand verantwoordelijk is voor deze bominslag	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	Geallieerd	Afgevoerd	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	
202	Beschieting	Rond 19:28 uur vliegt een geallieerd toestel boven de stad dat door de in de omgeving aanwezige luchtafweer onder vuur wordt genomen: 'Op Vrijdag 9 Februari 1945 te omstreeks 19:28 uur vloeg een vermoedelijk Engelsch-Amerikaans vliegtuig boven deze gemeente dat eenige lichtkogels afwierp. Op dat vliegtuig werd door afweer geschoten en werd door dat vliegtuig van de boordwapens gebruik gemaakt [...] Door de beschieting kwamen de percelen: Hengelochestraat: No's 106, 110, 112, 114, 120 en 129; Boddenkampsingel No 12; Deurningerstraat: 124, 126, 128 en de opslagplaats van Goedhard en Woolrik, Niernansgang No 2, en Walhofstraat 17, schade aan glas of dak [...] Op voornoemde dag te omstreeks 11 uur kwam achter perceel Noordhoek Hegstraat no. 74 een projectiel, vermoedelijk afkomstig van afweervuur, tot ontploffing, waardoor dat perceel dakschade oplep.' Deze nacht voeren Mosquito's van No 138's en 140 Wing verschillende beschietingen met boordgeschut uit op doelen in de stad. Zo maken de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force melding van de volgende aanvallen: 'A.3497 [omgeving Enschedestraat]. Stationary train attacked, strikes.' 'V.4203 [omgeving station/Tromplaan]. 15 MET [Mechanized Enemy Transport] attacked, strikes seen.' 'V.4104 [omgeving Hengelochestraat/Walhof-Roessing]. 20 MET, white flashes.'	09/10-02-1945	19:28	onbekend	Royal Air Force	138 en 140 Wing	onbekend		o.a. lichte bommenwerper	o.a. De Havilland Mosquito	Enkele	Enschede	Hengelochestraat, Boddenkampsingel, Deurningerstraat, opslagplaats Goedhard en Woolrik (Hegstraat), Niernansgang, Walhofstraat	A.3497, V.4203, V.4104	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; TNA, AIR37718			Op het luchtfotomateriaal van 22 maart 1945 (3016) zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	Na de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Geschutmunitie (boordgeschut)	20 mm	Brits	Verschoten	onbekend	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
203	Verdedigingswerken	Op 10 februari 1945 rapporteert Groep Albrecht dat op 19 januari te Enschede (V.40) 12 lichte luchtafweertellingen aanwezig zijn en op het vliegveld (kaartvak V.4208) nog eens 20. Op 17 januari 1945 is de situatie als volgt: Er is luchtafweergeschut aanwezig te V/38450439 (4 stukken van 8,8 cm en 3 stukken van 2 cm). Bij het nationale museum 'Twente' staan 8 stukken van 8,8 cm geparkeerd; V.384043 [transportcentrum/Auke Vleerstraat] Op 22 januari: V.43270703 [Lonneker, ten zuidwesten van Zorgboerderij de Rökker] – 3 stukken van 3,7 cm; V.42710774 [hoek Oude Deventerweg/Vliegveldweg] – 3 stukken van 3,7 cm; V.4080858 [op het vliegveld] – 3 stukken van 3,7 cm. Verder bestaat het vermoeden dat ten noorden van het vliegveld nog drie stukken van 3,7 cm staan opgesteld. Op 25 januari 1945 wordt bovendien nog gemeld dat bij de Horstkommandantur te Lonneker te V.43850663 enkele luchtdoelmitrailleurs staan opgesteld.	10-02-1945	onbekend	onbekend	Groep Albrecht	onbekend	onbekend				Enkele	(huidige) Auke Vleerstraat, Lonneker, ten zuiden van boerderij Rökker, Oude Deventerweg, vliegveldweg, Horstkommandantur Lonneker	NIOD, toeg.nr. 190a/inv.nr. 39			Op het luchtfotomateriaal zijn binnen de gemeente Enschede op verschillende locaties verdedigingswerken in de vorm van geschutopstellingen en looppgraven gesignaleerd.	Op verschillende locaties van de Tweede Wereldoorlog (omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden) zijn in het gebied opstellingen van geschutopstellingen en looppgraven gesignaleerd.	Ja	BE0_002/B EO_003	Geschutmunitie, klein kalibermunitie	Diverse kalibers, waaronder 8,8 cm, 8 cm, 7,5 cm, 3,7 cm, 2 cm	Duits	Achtergelaten/gedumpt	onbekend	Ter plaatse van de verschillende geschutopstellingen is het verdachte gebied bepaald op 25 meter gemeten vanuit het hart van de stelling + 10 meter (luchtfotocorrectie/ tolerantie) is het verdachte gebied bepaald met een straal van 10 meter (tolerantie/luchtfoto correctie) gemeten vanuit het hart van de loopgraaf/stelling. Verschillende stellingen vallen	Op basis van de Duitse voorschriften (Bildheft für Neuzeteliche Stellingbau) is de verticale afbakening bepaald op 2,50m-MV (bodem loopgraaf/stelling + 0,50 cm).	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.			

204	Beschieting	Deze nacht voeren W/C Wickett en zijn navigator/bomrichter F/O Jessop van No 418 Squadron tussen 19:30 en 23:11 uur een aanval uit op een kruising ten oosten van Enschede. 'Bombed road junction E. of ENSCHEDE NRO. Straffed lights NRO.' Volgens auteur T. Eversteijn wordt bij deze aanval het spooremplacement getroffen, maar deze melding kan niet middels een tweede bron worden bevestigd.	10/11-02-1945	19:30	23:11	Royal Air Force	418 Squadron	onbekend		Lichte bommenwerper	De Havilland Mosquito	1	Enschede	Exacte locatie onbekend	TNA, AIR27/1821	Eversteijn, Bombardementen			De exacte locatie van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Indien daadwerkelijk sprake is van het treffen van een kruising van wegen en een spooremplacement, is het waarschijnlijk dat niet Enschede, maar Gronau werd getroffen.	Nee		Afwerpmunitie, geschutmunitie (boordgeschut).	verm. 500 lb	Geallieerd	Afgeworpen, verschoten	verm. 4	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
205	Vliegtuigcrash	Op deze dag maakt een Fw 190 A-6 (Werkenummer 470069) van het I. Staffel/Nachtschlachtgruppe 20 een noodlanding 'infolge technischen Mängel'.	11-02-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NSG 20	I. Staffel		Jager/jachtbommenwerper	Fw 190 A-6	1	Enschede	Exacte locatie onbekend			SGLO, Crash database, R1207.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee							Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.			
206	Bombardement	Zes toestellen van No 440 Squadron onder leiding van F/L Savard 'dumpen' tussen 08:30 en 09:40 uur vanwege zware bewolking 12 x 1000 bommen, vermoedelijk bij Enschede. 'Attempted rail-cut. F/L Russell jettisoned bombs and returned early because of mechanical trouble. Remainder jettisoned 12 x 1000 lb M.C. bombs, fused 11 sec. delay through 10/10ths cloud in Enschede area.' In de summary of events staat: 'Later a section of seven aircraft attempted a rail cut near Almelo but due to 10/10th cloud target could not be bombed and were jettisoned through cloud near Bocholt.' Volgens T. Eversteijn vindt deze dag een beschieting plaats van het vliegveld Twente, maar deze melding kan niet middels een tweede (primaire) bron worden bevestigd	11-02-1945	08:30	09:40	Royal Air Force	440 Squadron	onbekend					Enschede	Exacte locatie onbekend	TNA, AIR27/1880	Eversteijn, Bombardementen; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog		Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen gesignaleerd die erop wijzen dat deze noodafworp binnen de grenzen van de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden.	Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen gesignaleerd die erop wijzen dat deze noodafworp binnen de grenzen van de gemeente Enschede heeft plaatsgevonden.	Het is niet bekend waar deze noodafworp precies heeft plaatsgevonden.	Nee							Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.
207	Bombardement	Bij een bombardement op vliegveld Twente wordt een Junker Ju 88 G-6 (Werkenummer 622339) van het I. Staffel/Nachtjagdschwader 2 voor 35% beschadigd. Een oorzaak wordt in de database van de SGLO niet gegeven. In de Daily Logs van 2nd Tactical Air Force zijn voor deze dag geen meldingen van bombardementen op vliegveld Twente aangetroffen. Ook in de Appendices van Fighter Command worden voor deze datum geen concrete aanvallen op Enschede of in de omgeving daarvan genoemd.	15-02-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 2	I. Staffel	Nachtjager	Junker Ju-88 G-6	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR24/641; 642		SGLO, crash database, R1211	In het overige bronnenmateriaal zijn geen aanwijzingen aangetroffen die wijzen op het plaatsvinden van een bombardement	Het is niet bekend of op deze datum daadwerkelijk een bombardement op vliegveld Twente heeft plaatsgevonden	Ja	BE0_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
208	Bombardement	Op deze dag worden 223 B-17's uitgestuurd voor een aanval op het spooremplacement van Hamm. 208 toestellen vallen dit doel aan, terwijl de volgende gelegenheidsdoelen worden geraakt. Osnabruck (1 toestel), Meppen (1) en Rheine (1). De aanvallen worden met behulp van H2X, Micro H en zicht uitgevoerd [...] 375 B-17's worden uitgestuurd voor een aanval op de olieraffinaderij Harpenerweg bij Dortmund (78) en olieraffinaderijen bij Nordstern (104) en Minsterstein (112). 30 treffen het emplacement van Münster, een secundair doel en gelegenheidsdoelen bij Langendreer (23) en overige (2). De aanvallen worden uitgevoerd met Gee-H of op zicht [...] 362 B-24's voeren een aanval uit op het emplacement bij Osnabruck (174) en Rheine (94) en de olieraffinaderij bij Salzbbergen (46); 31 treffen Burgsteinfurt (een gelegenheidsdoel) met behulp van H2X en Gee-H [...] 63 van 76 B-17's treffen een spoorbrug bij Wesel (op waarneming). 13 treffen het spooremplacement van Rheine, een gelegenheidsdoel, met H2X. Rond 13:40 uur worden grote formaties geallieerde toestellen (men schat ca. 1.000 bommenwerpers en jagers) waargenomen door de luchtbeschermingsdienst te Enschede: 'Op Vrijdag 16 Februari 1945 omstreeks 13:40 uur vlogen grote formaties Engelsch-Amerikaanse bommenwerpers en jagers in Zuid-Oostelijke richting over deze gemeente [...]. Door een dezer bommenwerpers, die vermoedelijk defect was geraakt werd vanaf grote hoogte een aantal bommen afgeworpen welke buiten de bebouwde kom dezer gemeente terecht kwamen en aldaar tot ontploffing kwamen. Bij een door mij nader ingesteld onderzoek bleek mij dat een 11 tal brisantbommen van 500 K.G. waren	16-02-1945	13:40	onbekend	USAAF	8th Air Force	onbekend	Zware bommenwerper	Boeing B-17	1	Enschede	omgeving Burgemeester Stronckstraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		8th Air Force Combat Chronology	Op het luchtfotomateriaal van 25 maart 1945 (4044) zijn verschillende kraters te zien. In totaal 5, mogelijk 6.	Het is niet bekend of het hier gaat om één of meerdere toestellen en welke bommenlast deze meedroeg(en)	Ja	BE0_008	Afwerpmunitie	1.000 lb	Geallieerd	Afgeworpen	Ten minste 11	Op basis van Nearest Neighbour Analysis vastgesteld op 24 (waargenomen gemiddelde afstand) + 10 (luchtfotocorrectie) + 8 m (maximale ondergrondse horizontale verplaatsing), totaal: 42 m		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in verschillende (primaire) bronnen genoemd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.			
209	Inslag brandbommen	Op deze dag werpt om 19:56 uur een geallieerd toestel enkele brisant en ca. 110 (staaf)brandbommen af boven de gemeente Enschede. De bommen komen terecht in de nabijheid van de Stadionweg, buiten de bebouwde kom, in bouw- en weiland. Volgens het overzicht van de EHBO wordt naast de Stadionweg ook de Usselermarkweg getroffen. Een inspecteur van de gemeentepolitie meldt: 'Bij een nader door mij ingesteld onderzoek bleek mij dat in totaal 2 brisant- en 110-tal staafbrandbommen waren afgeworpen, welke in de nabijheid van de Stadionweg alhier, in bouw- en weiland terecht waren gekomen [...]. De boerderijen gelegen aan de Stadionweg no's: 196, 190, 188, 157 en Meijerweg no 20 bekamen hierdoor glas- en dakschade (c. schadegevallen). Er werden geen blindgangers aangetroffen.'	18-02-1945	19:56	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	Bommenwerper	onbekend	1	Enschede	Stadionweg, buiten bebouwde kom	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Wiegman, Enschede, 1940-1945. Stelt dat het om één toestel gaat	EHBO, Bommen op Enschede	Twee inslagen van brisantbommen te zien op luchtfotomateriaal van 14-03-1945. De overige inslagen van brandbommen zijn op dit materiaal niet zichtbaar.	Lit het bronnenmateriaal blijkt dat er sprake is van twee brisantbommen, die beide tot ontploffing zijn gekomen.	De exacte invloed van dit bombardement kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie, submunitie	Brisant (onbekend), staafbrandbommen 4 lb	Geallieerd	Afgeworpen		Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Het luchtfotomateriaal bevestigt dat de beide brisantbommen tot ontploffing zijn gekomen. De totale hoeveelheid en de inslaglocaties van de brandbommen zijn echter niet met zekerheid vast te stellen.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt omschreven in diverse (primaire) bronnen, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Het luchtfotomateriaal bevestigt dat de beide brisantbommen tot ontploffing zijn gekomen. De totale hoeveelheid en de inslaglocaties van de brandbommen zijn echter niet met zekerheid vast te stellen. Derhalve is sprake van een zeker achtergrondrisico	
210	Inslag V-wapen	Op deze datum wordt rond 13:15 uur boven de gemeente Enschede het geronk van een zwaar vliegtuig gehoord. Later blijkt dat het gaat om een - vermoedelijk defecte - V1 die enkele malen over de gemeente cirkelt en vervolgens neerstort en ontploft ter hoogte van de Daalweg, op een bouwland gelegen aan de Veenstraat. De inslaglocatie is gelegen buiten de bebouwde kom van de gemeente; de eerste woningen liggen op circa 100 meter afstand. Na het voorval wordt de Veenstraat de 'V-éénstraat' genoemd.	20-02-1945	13:15	onbekend	Duitse Wehrmacht	onbekend	onbekend	Vliegende bom	Fi 103	1	Enschede	Nabij Veenstraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 is geen inslaglocatie of andere schade aan bebouwing of het landschap gesignaleerd. De inslaglocatie is indicatief op de inventarisatiekaart weergegeven.		Nee		Raketten (V-wapen)	Fi 103 (V-1)	Duits				Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.				

211	Bombardement	Tussen 15:15 en 16:40 uur voeren vier Hawker Typhoons van No 439 Squadron onder F/Lt. Shaver een aanval uit op het spoor bij Enschede.	21-02-1945	15:15	16:40	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	439/440 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	8	Enschede	Spoorlijn Enschede-Boekelo,	V.360 1	TNA, AIR27/1879; TNA, AIR37/717; SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479		EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 zijn langs het spoor van Enschede naar Boekelo verschillende kraters van afwerpmunitie gesignaleerd.	Lit het bronnenmateriaal is gebleken dat bij de aanval op het spoor Enschede-Boekelo sprake is van 12 brisantbommen, welke allen tot ontploffing komen.	Het is niet bekend waar de vier bommen bij het station precies zijn ingelagen. Op het luchtfotomateriaal is geen inslagpatroon gesignaleerd.	Nee		Afwerpmunitie	1000 lb	Brits	Afgegoepen	16 (twee locaties)	Ter plaatse van de spoorlijn Boekelo-Enschede is reeds sprake van een verdacht gebied afwerpmunitie.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.
212	Bombardement	'The aircraft carried 1000 lb. bombs with 11 second delay tail fuses. The flight dove from 8000 feet, obtaining two cuts but on closer observation the tracks were noticed to have been lifted from the intersection at V.3602 to Haasbergen. This is quite possible as this is only a secondary line and with the Reichsbahn's shortage of rail lines, he is probably using his secondary rails for repair work. The boys then carried out an armed reconnaissance into the tactical area, returning by the Bocholt-Borken lines. No movement was noticeable.'	21-02-1945	18:00		Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	verm. 438 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	4	Enschede	Twistveerweg, Arendsweg, Duivengoerweg, Haarweg, station/spoor Broekheurne				Op het luchtfotomateriaal van 22 februari 1945 is in de nabijheid van het station Broekheurne alleen de door de lokale autoriteiten genoemde treffer op het spoor aan de andere zijde van de Duitse grens zichtbaar. Ter plaatse van het station zijn geen verstoringen in de vorm van bomkraters gesignaleerd.	Op het luchtfotomateriaal zijn ter plaatse van station Broekheurne geen bominslagen zichtbaar. Bovendien wordt gemeld dat er sprake is van 6 (ontploffte) bommen en 2 blindgangers, waarvan de ligging bekend is. Gezien het feit dat maatregelen tot ontruiming zijn	Het is niet bekend of de aanval daadwerkelijk werd uitgevoerd door toestellen van 438 Squadron, mogelijk. Dit Squadron was, samen met de overige Squadrons van 143 WING, wel actief in het gebied rond Enschede. 438 Squadron werd uitgestuurd voor een aanval op het spoor tussen Stadlohn en Ahaus, maar bij deze aanval wordt geen resultaat waargenomen	Nee		Afwerpmunitie	1000 lb	Brits	Afgegoepen	8	Dit bombardement, ter plaatse van station Broekheurne, geeft onvoldoende aanleiding een aanknopingspunt voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
213	Beschieting	Ook het station van Enschede wordt op deze dag beschadigd door een luchtaanval. Enkele Mustangs van No 316 Squadron beschieten een trein, bestaande uit een locomotief en ongeveer 20 waggons. Op de beschieting volgt een hevige ontploffing:	21-02-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	onbekend	316 Squadron		Jager	Mustang Mk III	Enkele	Enschede	Emplacement/station		TNA, AIR24/642;		SGLO, crash database, crashnummer TS273		De exacte invloed van deze aanval kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Bovendien is niet bekend of het hier mogelijk een munitietrein betrof, al is dit, gezien de omschrijving, wel waarschijnlijk.	Nee		Geschutmunitie en/of klein-kalibermunitie (boordgeschut) en onbekend	verm. 20mm of 50	Geallieerd	Vershoten, weggeslingerd	onbekend	Het bronnenmateriaal geeft onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is sprake van een achtergrondrisico op het aantreffen van CE van onbekend type als gevolg van de ongecontroleerde massaexplosie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
214	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat één, maar mogelijk twee, Junker Ju 88 G-6 van NIG 2 verloren op vliegveld Twente. In SGLO is als oorzaak opgenomen: "Hindernisberührung bei Landung"	21-02-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NIG 2	onbekend		Lichte bommenwerper	Ju 88 G-6	Ten minste 1	Enschede	Vliegveld Twente				Er zijn voor deze datum twee Ju 88 G-6 toestellen opgenomen van dezelfde eenheid, waarbij de oorzaak van de crash hetzelfde zou zijn. SGLO, crash database, crashnummer: T1217/T1217A		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee								Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
215	Vliegtuigcrash	Een Supermarine Spitfire Mk XVI van No 403 (RCAF) 'Wolf' Squadron stort rond 14:10 uur neer ten zuidwesten van Enschede. Het toestel wordt gevlogen door F/O Tegerdine. Vanwege een motorstoring ziet Tegerdine zich gedwongen zijn vliegtuig boven vijandelijk gebied (A.1345, boven Visser, Wiesel-am-Rhein) te verlaten. De Spitfire komt, blijkens de gegevens van SGLO, terecht ten zuidwesten van Enschede.	22-02-1945	14:10		Royal Air Force		403 Squadron		Jager/jachtbommenwerper	Supermarine Spitfire	1	Enschede	Zuidwesten van				SGLO, crash database, crashnummer: TS287		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee								Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.
216	Beschieting	Tussen 16:40 en 17:55 uur voeren vier toestellen van No 439 Squadron (143 WING) een Ramrod-operatie uit in het gebied rond Enschede. 'The target was to be a line of tankers numbering around nine on the rail line east of the town of Gronau. They carried 1000 lb. bombs with 11 second delay tail fuses. After passing the Reichswald Forest, they encountered poor weather, there being 10/10th cloud at 4000? Feet north and north-west of the forest with 5/10th cloud at 7000 feet and poor visibility. However, on flying into the area of Enschede and finding the weather was unfavourable, they jettisoned their bombs over what they believed to be in the Almelo area with unobserved results due to 10/10th cloud. They then did an armed reconnaissance north and east of the battle area but visibility was very bad and the lads returned to base, all landing safely.'	22-02-1945	16:40	17:55	Royal Air Force		439 Squadron		Jager/jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	4	Onbekend, mogelijk Almelo	Exacte locatie onbekend		TNA, AIR27/1879			Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen als gevolg van deze noodafwoorp gesignaleerd.	Voor deze datum wordt in de stukken van de gemeentepolitie en luchtbeschermingsdienst van Enschede geen melding gemaakt van de inslag van het hier genoemde aantal en type bommen	Het is niet bekend waar deze aanval precies heeft plaatsgevonden.	Nee							Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.
217	Vliegtuigcrash	Om 13:22 uur slaat een Fw 190 D-9 (Werknummer 500402) van 9./JG 26 'Schlageter', gevlogen door Unteroffizier Effelsberg, bij de landing op vliegveld Twente over de kop.	23-02-1945	13:22	onbekend	Luftwaffe	JG 26	9. Staffel		Jager/jachtbommenwerper	Fw 190 D-9	1	Enschede	Vliegveld Twente				SGLO, crash database, crashnummer: TS299		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO-001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgegoepen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (vershoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).

218	Vliegtuig ash	Een Fw 190 F-8 (Werkenummer 588279) van III./KG 200 breekt bij de landing op vliegveld Twente in stukken.	24-02-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	KG 200	III. Staffel		Jager/jach thbomme nwerper	Fw 190	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: SGLO R1220		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
219	Noodafwo rp	Op deze datum vliegt rond 16:15 uur een Duits vliegtuig boven de gemeente (buurtschap Broekheurne): 'Door een motordefect gedwongen wierp dit vliegtuig van zeer geringe hoogte een brisantbom van 500 K.G. af. Deze bom sloeg door het dak van de boerderij gelegen aan de Duivengoorweg no.20 in deze gemeente en bleef daar onontploft in de grond liggen. Hierdoor kwam deze boerderij ernstige glas- dak- en inventarisschade [...] De noodige maatregelen tot ontruiming zijn onmiddellijk genomen en is op 2 maart 1945 deze bom door het "Sprongkommando" van het vliegveld "Twenthe" onschadelijk gemaakt. Persoonlijke ongelukken vonden niet plaats.'	27-02-1945	16:15	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Verm. jager/jach tbommen werper	Onbekend	1	Enschede	Buurtschap Broekheurne		SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		Voor deze gebeurtenis is geen luchtfotomateriaal van geschikte schaal, kwaliteit en datum beschikbaar gebleken	Luit het bronnenmateriaal blijft dat er sprake is van één blindganger, die kort daarop door Duitse militairen is geruimd	De exacte locatie van de bominslag kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee		Afwermunitie	500 kg	Duits	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
220	Bombard ment	Rond 18:15 uur vliegt een twaalfal gealleerde jachtbommenwerpers boven de gemeente. 'Een viertal van deze vliegtuigen [deed] in duikvlucht een aanval op de spoorlijn Enschede-Boekelo in deze gemeente en [wierp] daarbij een 10-tal brisantbommen af. Deze bommen van vermoedelijk 250 K.G. ontploften alle in de naaste omgeving van voornoemde spoorlijn in de nabijheid van de Zoutindustrie in deze gemeente in bouw- en weiland. Genoemde spoorlijn werd niet beschadigd [...] Er werden geen blindgangers aangetroffen.'	01-03-1945	18:15	onbekend	Gealleerden	onbekend	onbekend		Jachtbom menwerp er	Onbekend	4	Enschede	Spoorlijn Enschede- Boekelo, Zoutindustrie		SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		Op het luchtfotomateriaal van 14 maart 1945 zijn langs het spoor van Enschede naar Boekelo verschillende kraters van afwerpmunitie gesignaleerd	In het bronnenmateriaal wordt geen melding gemaakt van het achterblijven van blindgangers	Ja	BEO_009	Afwermunitie	500 lb (250 kg)	Gealleerd	Afgeworpen	Ten minste 10	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvalen op het spoor Enschede- Boekelo en verder, is de spoorweg aangemerkt als "line- target". De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/to lerantie	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
221	Vliegtuig ash	Op deze dag gaan (vermoedelijk) twee Duitse toestellen verloren op of nabij vliegveld Twente: Een Fw 190 D-5 (Werkenummer 4415) van het II./KG 200 op of nabij het vliegveld Twente ('Rollschaden'). Een Fw 190 D-5 met (Werkenummer 561613) van het II./KG 200 op of nabij het vliegveld Twente ('Fahrwerkschaden'). Het is mogelijk dat het hier om één en hetzelfde toestel gaat.	01-03-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	KG 200	II. Staffel		Jager/jac thbomme nwerper	Fw 190 D-5		Enschede	Vliegveld Twente		SGLO, crash database, crashnummer: R1225; SGLO, crash database, crashnummer: R1225A		De exacte locatie en invloed van deze crash(es) kan/kanen niet met zekerheid worden vastgesteld	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		
222	Vliegtuig ash	Op deze dag stort een Arado Ar 234 (straatjager) gevlogen door Oberleutnant Suetterlin van het 9./KG 76 neer bij Enschede. Suetterlin's toestel wordt neergeschoten door F/L. Reid van No 41 Squadron. 'A bandit was reported in the Nijmegen-West area and soon afterwards F/L Reid sighted it flying at 9,000 feet. He closed in behind it firing a long burst and breaking away at about 100 yards. The enemy aircraft an AR.234 caught fire immediately and the pilot baled out. The aircraft crashed near Enschede.'	02-03-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe/R AF	KG 76 en 41 Squadron	9. Staffel (van KG 76)		Straaljage r	Arado Ar- 234	1	Enschede	Exacte locatie onbekend		TNA, AIR27/426		SGLO, crash database, crashnummer: T5339		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
223	Bombard ment	Rond 22:30 uur vliegen formaties gealleerde en Duitse vliegtuigen boven de gemeente. 'Door [één] dezer vliegtuigen werd een brisantbom afgeworpen welke terecht kwam in het perceel Broekheurnerweg No. 458 in deze gemeente. Deze bom was zoals later bleek, niet ontploft. Door deze bominslag werden de percelen Broekheurnerweg No's: 458 en 460 licht beschadigd. De bewoners van voornoemde percelen verkeerden in de veronderstelling dat een licht(e) brisantbom was ingeslagen ontploft en verwijderden zich niet uit de naaste omgeving van de bominslag [...]' Terwijl een ordonnans onderweg is om melding te doen van het gebeurde komt de in perceel Broekheurnerweg 458 liggende blindganger om 22:50 uur plotseling tot ontploffing. 'Hierdoor werden de percelen Broekheurnerweg No.'s 454-456-458 en 460 totaal vernield [...] terwijl de percelen Broekheurnerweg No's: 462 en 464 gedeeltelijk instortten [...] De percelen Broekheurnerweg No's 466 en 468 bewakamen dak- en glasschade [...] Door deze ontploffing werden alle bewoners van de percelen Broekheurnerweg No's: 454-456 en 458 gedood.'	03-03-1945	22:30	onbekend	Gealleerden	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Broekheurner weg No. 458		SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		Uit vergelijking van het luchtfotomateriaal van 19 november 1944 (foto 4046) en 14 maart 1945 (3138) blijkt dat ter plaatse van de Broekheurnerweg grote schade is aangericht. Er is een grote hoeveelheid puin zichtbaar en enkele panden zijn totaal vernield	Luit het bronnenmateriaal blijkt dat er sprake is van één blindganger, die kort na inslag alsnog tot ontploffing is gekomen	Welk gewicht/type afwerpmunitie het hier betrof kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwermunitie	onbekend	Gealleerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
224	Vliegtuig ash	Rond 15:38 uur wordt een Fw 190 D-9 (Werkenummer 500118) van III./JG 3 'Uder' neergeschoten door F/O Vassillides van No 3 Squadron. Het toestel, gevlogen door Unteroffizier K.G. Genth komt neer op ca. 5 kilometer ten zuidoosten van Enschede, bij Glanerbeek.	07-03-1945	15:38	onbekend	Luftwaffe	JG 3	III. Staffel		Jager	Fw 190 D-9	1	Enschede	5 km ten zuidoosten van Enschede, nabij Glanerbeek			SGLO crash database, crashnummer: T5357		De exacte locatie van deze crash kan niet middels het beschikbare luchtfotomateriaal worden vastgesteld. De locatie van de crash is indicatief weergegeven.		Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
225	Lanceerin chting	Canadese troepen melden op deze dag de aanwezigheid van verschillende Duitse lanceerinstallaties: 'ENSCHEDÉ V/40: a. "De Helmer" V/39240013: launching site being built. b. "Hutbeek" A/35489820: V2 launching-site. Not being used now.'	09-03-1945	onbekend	onbekend	Duitse Wehrmacht	onbekend	onbekend					Enschede	De Helmer (V.39240013) en Hutbeek (A.35489820)		Canadians, Department of National Defence, RG 24, C17, Vol. 13,652		Op de genoemde locatie is op het luchtfotomateriaal geen duidelijk herkenbare lanceerinstallatie aanwezig.	Op de genoemde locatie is op het luchtfotomateriaal geen duidelijk herkenbare lanceerinstallatie aanwezig.	De exacte locatie van de genoemde lanceerinstallatie n, en of deze daadwerkelijk in gebruik zijn genomen, kan niet worden vastgesteld	Nee							Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	
226	Bombard ment	Door een laagvliegend vliegtuig werd in Enschede op het Mercuriusplein een lichtfakkel uitgeworpen, die tot ontploffing komt. Hierdoor raken 21 percelen beschadigd.	11-03-1945	onbekend	onbekend	Gealleerden	onbekend	onbekend		Bommen werper	onbekend	1	Enschede	Mercuriusplei n			EHBO, Bommen op Enschede.		Op luchtfoto 4014 (22 maart 1945) is geen verschil opgemerkt ten opzichte van de situatie op 1 januari 1945 (4019). Deze gebeurtenis is derhalve slechts indicatief weergegeven.	De exacte invloed en locatie van deze afwerp kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwermunitie	onbekend	gealleerd	Afgeworpen	1	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.

227	Vliegtuig ash	Op vliegveld Twente gaan deze dag twee toestellen verloren. De Fw 190 F-8 (Werkenummer 932854) van het 1. Staffel/Nachtschlachtgruppe 20, gevlogen door Feldwebel Kessler komt in botsing met de Fw 190 F-8 met Werkenummer 583644 van dezelfde eenheid.	12-03-1945	onbekend	onbekend	Luftwaffe	NSG 20	1. Staffel		Jager/jac hbomme nwerper	Fw 190	2	Enschede	Vliegveld Twente		Eversteijn, Bombardementen. Nu SGLO R1236; Gimm, Vliegvelde in oorlogstijd	SGLO, crash database, crashnummer: T5376		De exacte locatie van deze gebeurtenis kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere bronnen bevestigd	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (vershoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
228	Bombardement	Op deze dag vliegt een aantal geallieerde jachtbommenwerpers boven Enschede. Als gevolg daarvan wordt 'van 13:12 uur tot 14:25 uur het sein "Luchtalarm" gegeven. Te omstreeks 14 uur werd door een drietal van deze vliegtuigen een aanval gedaan op de spoorlijn Enschede-Boekelo nabij de Zoutindustrie in deze gemeente. Deze vliegtuigen wierpen in duikvlucht een zestal brandbommen van vermoedelijk 250 K.G. af. Twee van deze bommen kwamen terecht op voornoemde spoorlijn en ontploften aldaar tengevolge waarvan de spoorlijn over een lengte van 40 meter werd vernield. De vier andere bommen kwamen terecht in de onmiddellijke nabijheid van de spoorlijn. Drie van deze bommen ontploften terwijl 1 blindganger werd aangetroffen op het terrein van de Zoutindustrie te Boekelo [...] Tengevolge van dit bombardement werd het perceel Welensmorsweg no. 125 ernstig beschadigd [...] terwijl de percelen: Welensmorsweg No's 50-52-54-58-60; Goorscheveldweg no's: 180-210 en het gebouw van de Zoutindustrie glas- en dakschade opliepen'.	14-03-1945	13:12	14:25	onbekend	onbekend			Jager/jac hbomme nwerper	onbekend	3	Enschede	Spoorlijn Boekelo- Enschede nabij Zoutindustrie	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	EHBO, Bommen op Enschede	Langs het spoor zijn op verschillende locaties, zowel te Boekelo als meer zuidelijk, nabij de Zoutindustrie, kraters van afwermunitie te zien.	Na de Tweede Wereldoorlog zijn te Boekelo verschillende verschillende ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Vanwege de hoeveelheid en spreiding van kraters, alomede de geringe beschikbaarheid van luchtfotomateriaal, is het niet mogelijk gebleken de verschillende gesignaleerde kraters en bombardementen met elkaar te koppelen.	Ja	BEO_009	Afwermunitie	500 lb	Geallieerd	Afgeworpen	6	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op het spoor Enschede- Boekelo en verder, is de spoorweg aangemerkt als "line- target". De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/to lerantie	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	
229	Bombardement	Op deze dag voert een geallieerde jachtbommenwerper rond 23:50 uur een aanval uit op een kolonne Duitse voertuigen 'welke reed over de Rijksweg ter hoogte van perceel No. 272 in deze gemeente. Er werd door dat vliegtuig een tweetal brandbommen afgeworpen van 250 K.G., welke op ongeveer 100 meter afstand van de Rijksweg (Glanerbrug) in een bouwland terecht kwamen en aldaar ontploften. Tevens werd door dat vliegtuig van de boordwapens gebruik gemaakt. Door dit oorlogsgeweld kwamen 80 woningen glas- en/of dakschade (zie bijlage "A") Persoonlijke ongelukken vonden niet plaats. Er werden geen blindgangers aangetroffen.	17-03-1945	23:50	onbekend	onbekend	onbekend			Jager/jac hbomme nwerper	onbekend	1	Enschede	Rijksweg t.h.v. 272, op 100 meter van de weg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; HCO, 0025.2/9245		Uit het bronnenmateriaal blijkt dat slechts sprake is van een totaal van 2 brandbommen en, welke allebei direct tot ontplofing zijn gekomen. Er wordt niet gesproken over eventuele blindgangers.	De exacte invloed van deze aanval kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Bovendien kan niet met zekerheid worden gesteld welke CE bij deze aanval werden ingezet.	Nee		Afwermunitie, geschutmunitie/klein- kalibermunitie (boordgeschut)	250 kg, 20 mm (geschutmunitie)	Geallieerd	Afgeworpen	2	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico	
230	Beschieting	Rond 16:20 uur vindt boven de gemeente Enschede (boven Wooldrik) een luchtgevecht plaats. 'Op Zondag 18 Maart 1945 te omstreeks 16:20 uur vond boven deze gemeente (boven het Wooldrik) een luchtgevecht plaats tussen een Duitsch en een Engelsch-Amerikaansch vliegtuig, waarbij van de boordwapens werd gebruik gemaakt.' Er raakten twee personen gewond, waarvan een later kwam te overlijden.'	18-03-1945	16:20	onbekend	Luftwaffe/geallieerden	onbekend			Jager/jac hbomme nwerper	onbekend		Enschede	Wooldrik	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen als gevolg van deze aanval waargenomen.	De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee		Geschutmunitie/klein- kalibermunitie (boordgeschut)	Onbekend	Duits/geallieerd	Vershoten		Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door diverse (primaire) bronnen bevestigd, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico
231	Bombardement	Op deze dag vliegen rond 11:27 uur zeven geallieerde (volgens T. Eversteijn, Amerikaanse) vliegtuigen boven de gemeente. Hoopstwaarschijnlijk betreffen dit Martin B-26 Marauders van de 344th Bomb Group (9th USAF). Deze toestellen zijn uitgestuurd voor aanvallen op verschillende doelen in Duitsland, waaronder Stadlöhn en Gronau. Uit stukken afkomstig uit het NARA blijkt dat 3 Marauders bommen afwerpen op, zo vermoeden zij, Haaksbergen (A-320950), met in totaal 84 x 100 lb GP. 'door een drietal van deze vliegtuigen vanaf grote hoogte 22 brand- en 16 splinterbommen afgeworpen, welke op het terrein van het emplacement van het Station "Zuid" in deze gemeente en in de naaste omgeving daarvan terecht kwamen en aldaar ontploften.' Verschillende personen worden gedood of raken gewond. 'Er werden twee blindgangers aangetroffen en wel: 1 blindganger in de straat van de Getterweg voor perceel No. 193. 1 blindganger op het terrein van voornoemd emplacement. Voor deze niet ontplafte bommen zijn onmiddellijk de noodige maatregelen tot ontruiming genomen.' Er werden 24 woningen totaal vernield, 41 woningen werden zwaar beschadigd, terwijl 168 woningen dak- en/of glasschade opliepen [...]	20-03-1945	11:27	onbekend	USAAF	9th (Tactical) Air Force	344 Bomb Group		Bommenwerpers	B-26 Martin Marauder	3	Enschede	Omgeving Station Zuid en Getterweg	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; Ook NIOO toeg.nr. 249- 0116a/inv.nr. 12; HCO, toeg.nr. 0025.2/inv.nr. 9245; NARA, RG243/Box 41; NARA, RG243/Box 42; NARA, RG18/Box 1447	Eversteijn, Bombardementen; Wiegman, Enschede 1940-1945	Op het luchtfotomateriaal van 25 maart 1945, van geringe kwaliteit, is slechts geringe schade zichtbaar ten westen en ten noordwesten van het emplacement Zuid. Ter plaatse van het emplacement en de Getterweg is geen schade zichtbaar als gevolg van dit bombardement.	Het is niet mogelijk om op basis van het luchtfotomateriaal of de overige bronnen te komen tot een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.	Nee		Afwermunitie	100 lb	Geallieerd	Afgeworpen	84	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico	
232	Bombardement	Dienzelfden dag omstreeks 15:32 uur werden door een drietal Engelsch-Amerikaanse jachtbommenwerpers in duikvlucht een 8 tal brandbommen van 250 K.G. en 500 K.G. boven deze gemeente afgeworpen. Deze bommen kwamen terecht in de Visserijstraat, Molenstraat, Hooge Boekelerweg en Lage Bothofstraat in deze gemeente.' Ook bij dit bombardement worden verschillende personen gedood. 'Twee leden van de Vaste Kern van den Opruimings- en Hersteldienst, aan de Visserijstraat 1A, in deze gemeente werden doordat deze post door een voltrefter werd vernield, gedood. Er werd 1 blindganger aangetroffen nabij perceel Hooge Boekelerweg No.20 in deze gemeente. De noodige maatregelen tot ontruiming zijn genomen. Er werden 4 woningen totaal vernield, 5 woningen werden zwaar beschadigd, terwijl 173 woningen glas- en/of dakschade opliepen. De spinnerij van de fabriek van Heek en Co aan de Lage Bothofstraat te Enschede, werd zwaar beschadigd.'	20-03-1945	11:50	14:15	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	308 Squadron; 317 Squadron		Jager/jac hbomme nwerper	onbekend	3	Enschede	Visserijstraat, Hooge Boekelerweg, Lage Bothofstraat, Molenstraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230; Ook NIOO toeg.nr. 249- 0116a/inv.nr. 12; HCO, toeg.nr. 0025.2/inv.nr. 9245		Op luchtfoto 3016 van 22 maart 1945 is in de directe nabijheid van perceel Hooge Boekelerweg een krater van afwermunitie te zien.Samen met de in de directe nabijheid gemelde blindganger (Nr. 20) vormt deze naar alle waarschijnlijkheid een 'compleet' patroon van 2 x 500 lb of 2 x 250 lb. Aan de hand van de schadekaarten van het stadsarchief (deekkaart D3) is de locatie van het getroffen pand Visserijstraat 1A achterhaald (luchtfoto 3016)	De ligging van de gemelde blindganger is bekend. Op 7 juli 1945 wordt opnieuw van de aanwezigheid daarvan aanwezigheid kunnen niet alle inslaglocaties met zekerheid worden vastgesteld.	Vanwege de geringe kwaliteit van het luchtfotomateriaal en de reeds door overige bombardementen aangerichte schade (en het daardoor aanwezigheid van puin) kunnen niet alle inslaglocaties met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwermunitie	250 en 500 kg (aldus LBO)	Geallieerd	Afgeworpen	8	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrond risico

233	Bombardement	Op deze dag zijn verschillende Squadrons van 2nd Tactical Air Force actief in het luchtruim boven Enschede en Hengelo. Enkele toestellen van No 308 Squadron voeren een aanval uit op het spoor in kaartvak V.3706 [omgeving Steenrietweg/Kettingbrugweg] waarbij zij in totaal 4 x 500 lb en 8 x 250 lb bommen afwerpen. In het Daily Log staat het kaartvak vermeld als V.3905 [omgeving Hengelostraat/De Broeierd te Enschede]. De vliegers claimen één 'd'iv [Direct Hit]. Ook No 317 Squadron voert vanaf 11:50 en 14:15 uur aanvallen uit. 'Rail Cutting in areas RHEINE-ENSCHEDA-ARNHEM-AMERSFOORTE-ZWOLLE-ALMELO. 4 x 500 lb & 6 x 250 lb Bombs were dropped on the Rail-line at V.2807 [Delden]. scoring three direct hits. 4 more 500. lb Bombs and 6 250 pounders were dropped on Rail-line at V5213 [omgeving Bertheimstraal/Uttermolen]. No results seen. A further 4 500 lb. and 6 x 250 lb Bombs were dropped on the Rail-line at V.3905 [De Broeierd/Enschede]. One direct hit being scored & at this point 50-60 stationary Trucks were strafed with Cannon & M/G's.'	20-03-1945	11:50	14:15	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	308 en 317 Squadron	Jachtbommenwerper	Supermarine Spitfire	ca. 25	Enschede	Steenrietweg, Kettingbrugweg, Hengelostraat, De Broeierd	V.3706 (Steenrietweg/Kettingbrugweg); V.3905 (Hengelostraat/De Broeierd)	TNA, AIR27/1709; TNA, AIR27/1678;		Op het luchtfotomateriaal van 26 december 1944 en 22 maart 1945 zijn diverse kraters zichtbaar langs het spoor Hengelo-Enschede. Vanwege de spreiding van de kraters en omdat niet alle kraters aan een specifiek bombardement kunnen worden gekoppeld, is een deel van het spoor op deze locatie aangemerkt als 'line-target'.	Op basis van het beschikbare bronnenmateriaal is het niet mogelijk gebleken een inslagenpatroon vast te stellen, of bepaalde kraters aan een specifiek bombardement te koppelen.	Ja	BEO_010	Afwerpmunitie	250 en 500 lb	Gealleerd	Afgeworpen	verm.42	Afgebakend als duikbombardement op een line-target. Inslagenpatroon onbekend. Het verdachte gebied is bepaald met een straal van 21 meter gemeten vanuit het hart van het doel (de spoorlijn) + 10 meter tolerantie/luchttoecorrectie en 8 meter maximale ondergrondse horizontale verplaatsing (totaal 109 meter)		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse (primaire) bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
234	Bombardement	Deze nacht werpt een gealleerd toestel boven de gemeente enkele 'lichtfakkellbommen' af boven de gemeente die op geringe hoogte in de lucht tot ontploffing komen. 'In den nacht van Dinsdag 20 op Woensdag 21 Maart 1945 te omstreeks 02:15 uur vloog een Engelsch-Amerikaansch vliegtuig boven deze gemeente en werd door dit vliegtuig een aantal blitzlichtbommen afgeworpen. Eén dezer bommen kwam in de gang naast het perceel Markt no.9 in deze gemeente terecht en ontplote aldaar. De overige afgeworpen bommen ontplotten in de lucht. Door de op de Markt ontplotte bom bakwamen de volgende percelen glas- en/of dak schade: Markt: Ned-Herv. Kerk-1-2-6-8-9-10-11-13-14-15-17-v. Heek & Co.; Stadsgravenstraat: 21-22-24-25; Marktstraat: 2-3-4-7; Bolwerkstraat 22. Persoonlijke ongelukken vonden niet plaats.'	20/21-03-1945	02:15		Royal Air Force	onbekend		Verm. lichte bommenwerper	onbekend	1	Enschede	De Markt, Nederlands Hervormde Kerk, Van Heek & Co, Stadsgravenstraat, Marktstraat, Bolwerkstraat	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; SA, toeg.nr. 153/inv.nr. 230		EHBO, Bommen op Enschede	Blijkens de melding zijn alle 'blitzlichtbommen' tot ontploffing gekomen	Het is niet bekend welk type CE bij deze afworp werd ingezet.	Nee				Gealleerd	Afgeworpen		Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Uit het bronnenmateriaal is gebleken dat alle afgeworpen (doelmarkering)sbommen tot ontploffing zijn gekomen.		
235	Vliegtuigcrash	Op deze dag gaat rond 10:02 uur bij Enschede de P-51D Mustang (44-14009) van 2nd Fighter Squadron/33rd Fighter Group gevlogen door 2nd Luitenant A. Michel verloren.	21-03-1945	10:02		USAAF	onbekend	352 Fighter Squadron	353 Fighter Group	Jager	P-51 Mustang	1	Enschede	Exacte locatie onbekend		SGLO, crash database, crashnummer: TS417		De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft onvoldoende aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.			
236	Bombardement	Op deze dag werpen zes Martin B-26 Marauders van de 322nd Bomb Group in totaal 150 x 150 lb (General Purpose) brisantbommen af op coördinaat V.423030 (Enschede). Het primaire doel van de aanvalsgroep waartoe de 322nd BG behoort is het Duitse Stadthof. Flight C van Box I van deze Group kan de aanval echter vanwege rook en nevel niet uitvoeren. In plaats daarvan kiest zij Enschede als alternatief. Alle bommen komen binnen een straal van 1.000 voet van het middelpunt neer. Dit punt is gelegen op 150 voet ten noorden van het richtpunt op een kruising van hoofdwegen. 'Smoke and haze prevented bombing primary over which one run was made. Enschede, 19 miles due N of DMPI was selected. All bombs within 1000 foot radius of AMPI, centering 150 feet N of AMPI on main street intersection, large buildings and factory type buildings in excellent pattern.' De autoriteiten rapporteren op de grond dat de toestellen 'een aantal brisant- en splinterbommen afgeworpen, welke alle binnen de bebouwde kom deze gemeente terecht (komen) en ontplotten. Blijkens later binnengekomen meldingen en een door mij nader ingesteld onderzoek bleek mij dat ongeveer 36 brisant- en 30 splinterbommen waren afgeworpen. Deze bommen waren in de en de naaste omgeving van de navolgende straten in deze gemeente terecht gekomen. Berkenkamp, Beukinkstraat, Brinkstraat, Kalandersstraat, Ledeborstraat, Oldenzaalschestraat, Perikweg, Soendastraat en Spelbergweg. 65 personen worden gedood, 32 zwaar- en 100 lichtgewond. Er werden 4 blindgangers aangetroffen en wel: 1o.	22-03-1945	onbekend		USAAF	9th (Tactical) Air Force	332 Bomb Group	Middelzware bommenwerper	Martin B-26 Marauder	6	Enschede	Omgeving Spelbergweg	V.423030	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479 NARA, RG243/Box 41 HCO, toeg.nr. 0025 2/inv.nr. 9245	Wiegman, Enschede 1940-1945	EHBO, Bommen op Enschede	Op basis van de schadekaarten van het Stadsarchief Enschede (deelkaart D5) is het bij dit bombardement getroffen gebied globaal vastgesteld. Hieruit blijkt dat het genoemde Main Point of Impact (V.423030) niet overeen komt met het daadwerkelijk getroffen punt. Uit de genoemde locaties en de getroffen straten blijkt dat dit gelegen is rond de Spelbergweg. Op deze locatie is ook sprake van de genoemde 'main street intersection' en 'large buildings and factory type	Na de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Op basis van het beschikbare bronnenmateriaal is het niet mogelijk gebleken een inslagenpatroon vast te stellen.	Nee		Afwerpmunitie	150 lb	Amerikaans	Afgeworpen	150	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrondrisico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een achtergrondrisico
237	Bombardement	Bombardement op Enschede. Getroffen werd de Veenstraat en de Beukinkstraat. Op deze dag voert tussen 13:50 en 14:50 uur een drietal Spitfires van No 266 Squadron onder leiding van F/lt Hughes een beschieting en een bombardement uit op vliegveld Twente. In het ORB van dit Squadron is deze aanval vrij summier omschreven met: 'Bombard and strafed airfield ENSCHEDE' en '4 a/c put Anti-personnel bombs on ENSCHELOE'.	23-03-1945	13:50	14:50	Royal Air Force	266 Squadron		Jachtbommenwerper	Supermarine Spitfire	4	Enschede	Vliegveld	TNA, AIR27/1559	Eversteijn, Bombardementen			Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	anti-personnel	Gealleerd	Afgeworpen	Onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).		Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).			
238	Bombardement	Rond 17:30 uur voeren 152 Boeing B-17 bommenwerpers van de 8th Air Force een grote aanval uit op vliegveld Twente. 'Hoewel vliegveldpersoneel "bomkraters" op de banen [heeft] geschilderd om te suggereren dat Twente al onbruikbaar [is, mag] deze krijgslist niet baten'. In een speciale uitgave van Trouw (5 april 1945) wordt gesproken van '13 formaties bommenwerpers van 12 toestellen elk' die hun bommen laten vallen op de startbanen en hangars. 'Op 24 maart 1945 hoorde het achtergebleven garnizoen, omstreeks het einde van de middag, een aanzienlijke luchtfloot naderen. Bezorgd tuurde men omhoog. Een opletlend (en dapper) waarnemer had niet minder dan 152 B-17 Vliegende Forten kunnen tellen. De enige 'begroeting' die de Amerikanen kregen was wat Flak-vuur. Luid hadden de knallen van deze kanonnen over de bijna verlaten vliegbasis geklonken. Luttel seconden later verschenen in de lucht de zware explosiewolven van de granaten. De formaties leken zich daar echter niets van aan te trekken. Met geopende bomkluken verschenen de eersten boven de rand van het veld. Lichtfakkels werden afgeworpen en niet lang daarna weerklonk het gehuil van tientallen omlaaggeworpen vliegtuigbommen. Buurtbewoners van nabij gelegen boerderijen kropen angstig weg.'	24-03-1945	17:31	17:56	USAAF	8th Air Force	onbekend					Enschede	Vliegveld	NARA, RG243, entry 27, box 49 TNA, AIR29/398	Grimm, Vliegvelden in Dorlogstijd Carnelissen, Grammat tot Fliegerhorst	Trouw: speciale Utrechtse uitgave te Eem en Maarseeven, 5 april 1945	Op het luchtfotomateriaal van 25 maart 1945 zijn ter plaatse van het vliegveld enkele duizenden kraters van afwerpmunitie (verschillende kalibers) waargenomen.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn ter plaatse van het vliegveld verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden en bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie	500 lb 250 lb 150 lb 100 lb	Amerikaans	Afgeworpen	579 x 500 lb 240 x 250 lb 228 x 150 lb 3143 x 100 lb	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb gealleerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
239	Bombardement	Voor deze dag maakt T. Eversteijn melding van een bombardement op Enschede, waarbij De Horst zou zijn getroffen. Op het luchtfotomateriaal van 25 maart 1945 zijn ter plaatse van het nabijgelegen Viermarken 9 kraters te zien.	25-03-1945	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend					Enschede	De Horst/De Viermarken		Eversteijn, Bombardementen		Op luchtfoto van 25-03-1945 zijn ter plaatse van de Viermarken wel 9 'verse' inslagen te zien. Deze gebeurtenis is derhalve ingetekend, ondanks het gebrek aan een tweede onafhankelijke bron.	Het is niet bekend door welk toestel dit bombardement werd uitgevoerd en hoeveel bommen in totaal zijn afgeworpen.	Ja	BEO_011	Afwerpmunitie	onbekend	verm. gealleerd	Afgeworpen	ten minste 9	Op basis van Nearest Neighbour Analysis, Observed Mean Distance 76 meter + 10 meter luchttoecorrectie/terlatentie + 8 meter maximale ondergrondse horizontale verplaatsing (totaal 96)	Maximaal 3,00m-MV (24,50m-NA/P) op basis van sondeerggegevens (regulier)	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke niet altijd als betrouwbaar wordt beschouwd. Het plaatsvinden daarvan wordt echter door het luchtfotomateriaal bevestigd.		

240		Voor deze dag maakt T. Eversteijn melding van een bombardement op Enschede, waarbij de Gefersingel, de Oosterkerk, de fabriek van Van Heek en Co en Blijdestein zouden zijn getroffen. Deze melding kan niet middels een tweede, onafhankelijke, bron worden bevestigd. In het Daily Log van 2nd Tactical Air Force wordt voor deze dag melding gemaakt van de waarneming van 8 V-1 vliegende bommen ten zuidwesten van Enschede. Vijf daarvan worden aangevallen door toestellen van No 74 en No 341 Squadron, 145 Wing, maar er worden geen resultaten waargenomen	26-03-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	74 Squadron 341 Squadron					Enschede	Gefersingel, Oosterkerk, fabriek Van Heek en Blijdestein	TNA, toeg. nr. AIR24, inv. nr. 644; 645	Eversteijn, Bombardementen	www.8thafhs.com		De door Eversteijn genoemde gebeurtenis kan niet middels een tweede bron worden bevestigd.	Het is niet bekend of, en zo ja, waar, deze gebeurtenis precies heeft plaatsgevonden	Nee							Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	
241	Vernieling	De laatste Duitse vliegtuigen verlaten het vliegveld. Hierna ondernemen 'genisten bijna alle gebouwen en hangars met vliegtuigbommen om deze vervolgers op te blazen. Talrijke boobytraps [worden] aangebracht.'	29/30-03-1945	onbekend	onbekend	Duitse Wehrmacht	onbekend	onbekend				Enschede	Vliegveld Twenthe		Grimm, Vliegvelen in oorlogstijd.		Op het luchtfotomateriaal zijn verschillende kraters van ingezette vernielingsladingen gesignaleerd (herkenbaar vanwege duidelijke, regelmatige, patronen)	Het type en gewicht, alsook de exacte hoeveelheid van de ingezette springmiddelen kan niet worden vastgesteld	Ja	BEO_001	Vernielingslading	Onbekend	Duits	Tot uitwerking gekomen		In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twenthe. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
242	Bombardement	Op deze dag wordt Enschede getroffen door 16 fragmentatiebommen, die verspreid over de stad terechtkomen. 'Op Vrijdag 30 Maart 1945 te omstreeks 13:05 uur vloegen 6 Engelsch-Amerikaanse jachtbommenwerpers boven deze gemeente en werden door deze vliegtuigen in duikvlucht 16 splinterbommen boven deze gemeente afgeworpen. Deze bommen kwamen terecht in en nabij de navolgende straten van deze gemeente: Bleekerstraat, Van Heekpark, Daalweg, Lipperkerkstraat, Gronauschevoetpad, Oostveenweg, Bilderdijkstraat, Prinsstraat, Oostveenweg en Marthalaan, alwaar zij ontploften. [...] Er werd 1 blindganger aangevallen en wel in het perceel Prinsstraat no 16 te Enschede, in gebruik bij de Sicherheitsdienst [...]. Tengevolge van dit bombardement werden 11 woningen totaal vernield, 8 woningen zwaar beschadigd, terwijl 372 woningen glas-en/of dakschade opliepen. De spoorlijn Enschede-Gronau werd tengevolge van dit bombardement in de nabijheid van de Edo Bergsmabrug over een lengte van ongeveer 10 meter vernield.' Deze bommen zouden zijn afgeworpen door toestellen behorende tot de Amerikaanse 9th (Tactical) Air Force. Verder voeren op deze datum ook toestellen van de 8th USAAF een aanval uit, ditmaal op het vliegveld. In totaal worden 22 P-47 'Thunderbolt' jagers uitgestuurd voor de beschieting van de vliegvelen Venlo, Deelen en Twente/Enschede. Voor deze datum claimen de vliegers van No 66 Squadron de	30-03-1945	13:05	onbekend	USAAF	9th (Tactical) Air Force	onbekend	Jagers/jachtbommenwerpers	onbekend	6	Enschede	Bleekerstraat, Van Heekpark, Daalweg, Lipperkerkstraat, Gronauschevoetpad, Oostveenweg, Bilderdijkstraat, Prinsstraat, Oostveenweg, Marthalaan, spoorlijn Enschede-Gronau, Edo Bergsmabrug, vliegveld Twenthe	SA, toeg.nr. 2/inv.nr. 1479; ook in: GAR, 589-01	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog; Korthals Altes, Luchtgevaar	EHBO, Bommen op Enschede	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Het beschikbare luchtfotomateriaal is van geringe kwaliteit	Nee		Afwermunitie	onbekend	Geallieerd	Afgeworpen	16, waarvan 1 blindganger	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	Het bronnenmateriaal bevat te weinig aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	
243	Raketbeschieting/vliegtuigcrash	Op deze datum voert een aanzienlijk aantal geallieerde jachtbommenwerpers aanvallen uit op de zich in grote getale terugtrekkende Duitse troepen van Heeresgruppe H. Wiegman schrijft over deze dag: 'Op 31 maart 1945 lag de frontlijn ter hoogte van Winterswijk-Aalten en voortdurend vielen geallieerde toestellen benoorden deze lijn de zich nu massaal terugtrekkende Duitse troepen aan. Een van de wegen in onze gemeente, waar op dergelijke wijze een ware slachting werd aangericht, was de straatweg tussen Haaksbergen en Enschede.' No 137 Squadron (16:38-17:55 uur) No 124 WING 16:38-17:55 uur, zes Hawker Typhoons onder leiding van Capt. Watt: Tussen 16:38 en 17:55 uur voeren zes met raketten bewapende Typhoons onder leiding van Capt. Wyatt een gewapende verkenning uit in het gebied rond Enschede. 'Many Met were seen and attacked, 3 being destroyed and 7 damaged. 6 H.D.T. were also destroyed at V5206. [Losser/Overdinkel]'	31-03-1945	16:38	17:55	Royal Air Force	137 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	6	Enschede	verm. buiten gemeente Enschede	V.5206	TNA, AIR27/954;		Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Het beschikbare luchtfotomateriaal is van geringe kwaliteit	Nee		Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Geallieerd	Verschoten	ca. 48 raketten	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/terlantie	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door één primaire bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.		
244	Raketbeschieting/vliegtuigcrash	No 174 Squadron No 121 WING 14:00-15:35 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van F/L Sweeting: 'The four aircraft led by F/L. R.F. Sweeting were ordered by C.P. [Control Post] onto road from HAAKSBERGEN to ENSCHEDA for MET. 100 plus MET were observed and an attack was carried out until ammunition was exhausted, resulting in 12 MET being destroyed and 9 damaged.' 14:45-15:35 uur, drie (van vier) Hawker Typhoons onder leiding van W/O Isherwood: 'Sgt Hall failed to take off. The remaining three aircraft were told to attack M.T. on the road between ENSCHEDA and HAAKSBERGEN. Attacks were made, although most of the vehicles were already burning and only 3 were claimed on this road, but later four more on another road were damaged. Claims: 7 MET damaged.' 15:45-17:05, vier Hawker Typhoons onder leiding van S/L Monk: 'The section were ordered to attack transport on the road between HAAKSBERGEN and ENSCHEDA. Red 4 had to return to base with his long range tank as he was unable to jettison it. Transport were attacked, 6 being destroyed and 7 damaged. Meagre flak encountered. Claims: 6 MET destroyed - 7 damaged.'	31-03-1945	14:00-14:45	15:35-15:35 17:05	Royal Air Force	174 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	8	Enschede	Rijksweg Haaksbergen-Enschede	TNA, AIR27/1109;	MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers-raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Het beschikbare luchtfotomateriaal is van geringe kwaliteit	Ja	BEO_028	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Geallieerd	Verschoten	onbekend, enkele tientallen (raketten)	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/terlantie	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.			
245	Raketbeschieting/boordgeschieting met boordgeschut	No 175 Squadron No 121 WING (15:00-16:40 uur/16:05-17:10 uur) 15:00-16:40 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van F/L Mitchell: 'Directed to position N of Grenlo A234830 [Gronlo] where red smoke was to be put down at A.6589. No red smoke however was seen, so attacked alternative target which was MET on road between Haaksbergen A.3296 and Enschede V.4303. Claimed 1 MET damaged. Many Red Cross cars were seen on the road, and also assorted M.T. burning all along the road. No flak.' 16:05-16:10 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van S/L Campbell: 'Limejuice gave MET to attack on road between Haaksbergen A.3296 and Enschede A.3497. Attacked them. Claimed 8 - 2.'	31-03-1945	15:00	17:10	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	175 Squadron	Jager/jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	8	Enschede	Rijksweg Haaksbergen-Enschede	A.3296, A.3497, A.4303	TNA, AIR27/1111	MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers-raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Het is niet bekend welke gedeelte van de Haaksbergerweg precies is getroffen.	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden van kort na deze gebeurtenis. Het beschikbare luchtfotomateriaal is van geringe kwaliteit	Ja	BEO_012	Geschutmunitie (boordgeschut), mogelijk tevens raketten	20mm, mogelijk tevens 60 lb SAP (raketten)	Geallieerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/terlantie	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	
246	Raketbeschieting/boordgeschieting met boordgeschut	No 181 Squadron (15:15-16:25 uur) No 124 WING Compton: 'The roads leading N.E. to Enschede were found packed with Met. of all kinds. Attacks were made: 2 H.D.T. were destroyed and 3 damaged. 2 Met. were destroyed, and a probable HQs, with much activity, attacked with cannon. A factory and railway station were damaged between Emmerich and Arnhem. Flak was intense from the Enschede area.'	31-03-1945	15:15	16:25	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	181 Squadron	Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	8	Ten noordoosten van Enschede	Fabriek en spoorlijn tussen Emmerich en Arnhem	TNA, AIR27/1134		Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	De stukken van de plaatselijke autoriteiten maken geen melding van een dergelijke aanval op deze datum.	Het is niet bekend of deze gebeurtenissen ook invloed hebben gehad op het grondgebied van de gemeente Enschede.	Nee							Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.			

247	Raketbeschieting/vliegtuigcrash	In het Daily Log van 2nd Tactical Air Force staat over deze aanval: 'ENSCHEDÉ area. W/O AINSLEY and F/S CARTER N.L.R. 24 R.P. at MET A.3290-V.4204, all types moving E. Prob.H.Q. hit with cannon A.3296. [Haaksbergen]' De Hawker Typhoon gevolgen door F/Sgt. Carter stort neer om 15:15 uur, op circa 4 kilometer ten zuidoosten van Enschede (Lappepad). Het toestel gevolgen door W/O Ainsley maakt, na door 40mm luchtdoelgeschut te zijn getroffen, een noodlanding te Aamsveen, ten zuiden van Enschede. Carter komt bij de crash om het leven, maar Ainsley weet te ontkomen.	31-03-1945	15:15	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	181 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	onbekend	Enschede	Lappepad, Aamsveen (zuiden Enschede)	A.3290, V.4204, A.3296	TNA, AIR27/1134	Wiegman, Enschede 1940-1945	SGLO, crash database, crashnummer: TS468; SGLO, crash database, crashnummer: TS467	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd.	Uit de locatieomschrijving blijkt dat de aanval die Carter en Ainsley uitvoerden plaatsvond te Haaksbergen, buiten de gemeente Enschede		Nee							Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.
248	Raketbeschieting/vliegtuigcrash	17:55-18:55 uur, zes Hawker Typhoons onder leiding van S/L Ambrose: 'Roads leading E. into Hengelo packed with Met. all were attacked with R.P. and cannon and 19 destroyed, including 16 flammers. 2 other M.E.T. destroyed on roads S.E. of Almelo. S.W. of Almelo 2 tanks and a tank transporter destroyed. There was light flak from the area.'	31-03-1945	17:55	18:55	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	181 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	6	Enschede	wegen ten oosten van Hengelo, zuidoosten van Almelo en zuidwesten van Almelo		TNA, AIR27/1134				Uit de locatieomschrijving blijkt niet dat ook aanvallen binnen de gemeente Enschede hebben plaatsgevonden.		Nee		Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Gealleerd	Verschoten	onbekend	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding tot de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.
249	Raketbeschieting met boordgeschut	No 182 Squadron (13:30-14:35/15:50-17:10/18:15-18:50) 13:30-14:35, vier Hawker Typhoons onder leiding van S/Ldr. Derry: 'Victored by Limejuice more than sixty Met were located on the road A.3296 to V.4002. Claims were 9 Met. and two horse drawn vehicles destroyed and 17 Met. and two horse drawn vehicles damaged in addition two flak positions were damaged at A.3596. A.3397.' 18:15-18:50 uur, acht Hawker Typhoons onder leiding van F/Lt. Bergmann: 'Victored by Limejuice N.E. of Enschede 25 large Met were attacked with the following claims fifteen Met. and one towed gun destroyed and eight Met damaged. In addition three houses were destroyed and three flak positions damaged in same area.'	31-03-1945	13:30	18:50	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	182 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	12	Enschede	o.a. Haaksbergerstraat	A.3296, V.4002, A.3596, A.3397	TNA, AIR27/1136		MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers - raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	De aanval onder F/Lt Bergmann vond niet plaats bij Enschede, maar ten noordoosten van deze gemeente	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Gealleerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.
250	Raketbeschieting met boordgeschut	No 182 Squadron (13:30-14:35/15:50-17:10/18:15-18:50) 13:30-14:35, vier Hawker Typhoons onder leiding van S/Ldr. Derry: 'Victored by Limejuice more than sixty Met were located on the road A.3296 to V.4002. Claims were 9 Met. and two horse drawn vehicles destroyed and 17 Met. and two horse drawn vehicles damaged in addition two flak positions were damaged at A.3596. A.3397.' 18:15-18:50 uur, acht Hawker Typhoons onder leiding van F/Lt. Bergmann: 'Victored by Limejuice N.E. of Enschede 25 large Met were attacked with the following claims fifteen Met. and one towed gun destroyed and eight Met damaged. In addition three houses were destroyed and three flak positions damaged in same area.'	31-03-1945	13:30	18:50	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	182 Squadron		Jager/jachtbommenwerper	Hawker Typhoon		Enschede	o.a. Haaksbergerstraat	A.3296, V.4002, (Haaksbergerstraat), A.3596, A.3397, V.5515, V.4615, V.4714, V.5612	TNA, AIR27/1136		MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers - raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Uit de genoemde kaartvakken blijkt dat de aanval onder leiding van Bergmann niet plaatsvonden nabij Enschede, maar nabij Oldenzaal en verder richting het noordoosten. De aanval onder S/Ldr Derry vond wel plaats binnen de gemeente Enschede	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Gealleerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.
251	(Raket)beschieting	No 184 Squadron (14:30-15:35) 12:40-13:35 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van P/O Wheatcroft: 'One section of four aircraft led by P/O F.H.C. Wheatcroft took off at 12:40 hours to carry out an F.C.P. Patrol. Limejuice gave target of MT on road N.E. of HAAKSBERGEN (A.3295). Located and attacked. Also attacked house and 6 MT (A318984 [Hengelosestraat, nabij Stepel]). Claims: 8 destroyed and 4 damaged.' 14:30-15:35 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van S/Ldr. Smith: 'One section of four aircraft led by S/Ldr. W. Smith took off at 14.30 hours to carry out F.C.P. Patrol. Attacked MT between HAAKSBERGEN and ENSCHEDÉ. Claims - MT. 5 destroyed and 7 damaged.' 15:15-16:15 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van F/O Walker: 'One section of four aircraft led by F/O F.R. Walker took off at 15.15 hours to carry out an F.C.P. Patrol. Attacked MT in wooded area at A373996 [Haaksbergerstraat] and also attacked undamaged MT from amongst a lot of burning and damaged MT on road in area 3598. Claims: MT 8 destroyed and 4 damaged. Intense light flak encountered.'	31-03-1945	12:40	16:15	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	184 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	12	Enschede	Haaksbergerstraat, Hengelosestraat	V.3295, A.318984, A.373996, A.3598	TNA, AIR27/1138		MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers - raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Gealleerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	
252	(Raket)beschieting	No 245 Squadron 12:50-13:50, vier Hawker Typhoons onder leiding van Capt. Cooke: 'Armed recon. 4 R.P. Typhoons led by Capt. Cooke. Much mixed MET some HDV N.E. Haaksbergen A.3295 to Enschede V.4202 road. Light flak A.3797. Claims: MET 3-7.' 14:30-15:40 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van F/L Cockburn: 'F.C.P. 4 R.P. Typhoons led by F/L Cockburn. MET in areas A.3799 and V.3101 attacked [...]. Claims MET. 3-7.' 15:30-16:20 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van F/L Browne: 'F.C.P. 4 R.P. Typhoons led by F/L Browne. MET stat. road A.3295-V.4202. Claims: MET 3-4.'	31-03-1945	12:50	16:20	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	245 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	4	Enschede	Haaksbergerstraat	A.3295, V.4202, A.3797, A.3799, V.3101	TNA, AIR27/1482			Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Gealleerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	

253	(Raket)beschieting	No 247 Squadron (11:30-18:49 uur) Voor maart 1945 is er voor dit Squadron geen ORB beschikbaar. In het Daily Log van 2nd Tactical Air Force is over de acties van No 247 voor deze dag het volgende opgenomen: 11:30-1849 uur: Acht Hawker Typhoons: 'ENSCHEDÉ area. 48 R.P. used. 40 MET A.3397-V.4102, some already destroyed, remainder attacked.' Zes Hawker Typhoons: 'ENSCHEDÉ-HENGLO. F/L RUTTER N.Y.R. Conc MET N.E. road V.5202 to V.5509 attacked. Flak position on road attacked. N.R.O.'	31-03-1945	11:30	18:49	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	247 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	14	Enschede	Haaksbergerstraat	A.3397, V.4102, V.5202, V.5409	TNA, AIR37/718		MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers - raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Geallieerd	Verschoten	48		Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in één primaire bron genoemd, welke als betrouwbaar wordt ingeschat.	
254	Beschieting	No 340 Squadron (13:15-14:20 uur). 13:15-14:20 uur, twee Spitfires gevolgd door S/Lt. Ross en Lt. Tatraux: 'Armed recon in area ZUTPHEN-ENSCHEDÉ-ALMELO and N. Holland. 2 MET damaged North of ENSCHEDÉ. 2 MET destroyed E. of ALMELO. Lt. Tatraux A/C hit by flak.' Deze aanval vond, aldus Wiegman, plaats op 2 voertuigen op de Haaksbergerstraat.	31-03-1945	13:15	14:20	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	340 Squadron		Jager, jachtbommenwerper	Supermarine Spitfire	2	Enschede	Haaksbergerstraat		TNA, AIR27/1737, TNA, AIR37/718		MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers - raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenis waargenomen.	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Geallieerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
255	(Raket)beschieting	No 440 Squadron (17:50-18:50 uur). 17:50-18:50 uur, vier Hawker Typhoons onder F/L Villiers: Tussen 17:50 en 18:50 uur voeren vier toestellen van No 440 Squadron aanvallen uit in het gebied Almelo-Enschede. F/L Villiers led armed reconnaissance in Almelo-Enschede area. 3 stationary Met at V4133 destroyed (ten westen van Neuenhaus, Duitsland). Other scattered Met were strafed and 2 destroyed.' Deze aanval vond hoogstwaarschijnlijk niet plaats bij Enschede. Roding schrijft over deze dag het volgende: "Het was [...] op de Haaksbergerstraat zowel voor vriend als vijand een ware hel", aldus inwoners van Usselo, die zich een en ander goed weten te herinneren. "Duitse voertuigen en manschappen proberen voortdurend dekking te zoeken in onze huizen en onder de bomen in de kom van ons dorp langs de Haaksbergerstraat. Vooral op het wegvak tussen de huidige afslag naar het Crematorium en de Zonnebeekweg en op het stuk hier onmiddellijk ten zuiden van tot aan "Het Haasje", werd een ware slachting aangericht. Tientallen voertuigen lagen hier schots en scheef, al of niet brandend vernield langs de weg en het lag er tevens bezaaid met uitrustingsstukken, wrakdelen en kadavers. Bij één van die aanvallen, omstreeks 13:00 uur, viel een aantal kleine splinterbommen (verm. raketten) te midden van de zich hier schuilhoudende Duitsers. Hierbij werden onder meer de bakkerij van Ter Horst en de pastorie getroffen."	31-03-1945	17:50	18:50	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	440 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	4	Enschede/Usselo	Haaksbergerstraat, Zonnebeekweg, Het Haasje, bakkerij Ter Horst, pastorie	o.a. V.4133	TNA, AIR27/1880	Roding, Bevrijding van Enschede; Wiegman, Enschede 1940-1945	MMOD (melding 8 juli 1945, aanwezigheid blindgangers - raketten Haaksbergerstraat)	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenissen waargenomen.	Het is niet bekend welke locatie langs de Haaksbergerstraat precies werd getroffen. Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen duidelijke verstoringen als gevolg van deze aanval gesignaleerd.	Ja	BEO_012	Raketten, geschutmunitie (boordgeschut)	60 lb SAP, 20mm	Geallieerd	Verschoten	onbekend	Vanwege de hoeveelheid luchtaanvallen op de Haaksbergerweg is deze aangemerkt als 'line-target'. De ligging van de weg is bepaald op basis van het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945. De omvang van het verdacht gebied is vastgesteld op een straal van 108 meter + 10 meter luchtfotocorrectie/toerantie		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.		
256	Aanleg mijnenveld	Op deze dag is ook de N.B.S. actief. Leden van de hiertoe behorende sectie Noord-Oost leggen landmijnen op vier locaties op de Oldenzaalsestraat, op de Losserssestraat en op de Noord-Esmarkerrondweg nabij een voor een woning staande volgepakte auto van de S.D. Ook in de ochtend van 1 april leggen N.B.S.'ers mijnen; ditmaal 24 stuks op de Oldenzaalsestraat en de Losserssestraat.	31-03-1945	onbekend	onbekend	Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten	Sectie Noord-Oost						Enschede	Oldenzaalsestraat, Losserssestraat, Noord-Esmarkerrondweg			Roding, Bevrijding van Enschede	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis gesignaleerd	Ter plaatse van de genoemde straten zijn na de Tweede Wereldoorlog diverse (ingrijpende) bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd	De exacte locatie van de gelede mijnen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Mijnen	Onbekend	onbekend	Gelegd	min. 24 stuks	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één bron genoemd, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Als gevolg van deze gebeurtenissen is er sprake van een zeker achtergrondrisico op het aantreffen van mijnen van onbekend type.	
257	Troepenbeweging/beschieting	In de nacht van 31 maart op 1 april wordt besloten dat de 5th Guards Armoured Brigade zal oprukken via de straatweg Eibergen-Haaksbergen naar Enschede en oostelijk via de singels om het stadscentrum haar opmars zou voortzetten om daarmee de oostelijke en noordoostelijke uitvalswegen van Enschede af te snijden. Op deze dag zijn wederom ter ondersteuning van de grondtroepen, verschillende geallieerde jachtbommenwerpers actief in het luchtruim boven Enschede. No 174 Squadron (12:05-13:00 uur). 12:05-13:00 uur, vier Hawker Typhoons onder leiding van F/L Nott: The four aircraft were detailed to attack MET on the road north east of HENGLO. It was found and attacked twice with rockets and cannon, resulting in 6 destroyed and 6 damaged.' Bij deze aanval wordt 'Red 4' op een hoogte van ca. 500 voet getroffen door Flak en gedwongen een noodlanding te maken 'near ENSCHEDÉ'. In de crash database van SGLD staat dat zijn toestel terecht kwam bij de Kerksteeg in Noord-Deuringen.	01-04-1945	12:05	13:00	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	174 Squadron					Enschede	weg ten noordoosten van Hengelo, buiten gemeente		TNA, AIR27/1559	Roding, Bevrijding van Enschede	SGLD, crash database, crashnummer T5488	Op het luchtfotomateriaal van juli 1945 zijn geen verstoringen als gevolg van deze gebeurtenissen waargenomen.	Uit de locatieomschrijvingen	De exacte locatie van de aanval van No 174 Squadron en de crash van 'Red 4' kunnen niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.		
258	Raketbeschieting	No 266 Squadron (12:15-13:00 uur). W/O Phillips: 12:15-13:00 uur, twee Hawker Typhoons gevolgd door P/O Donne en W/O Phillips: [Ours] second pair P/O DONNE and W/O PHILLIPS set off and found some MET which they beat up, in the process of which Ted Donne was hit by flak and seen to gain height and then stall and spin in, something was seen to leave the A/c before it spun. It is considered that TED has a chance, only time will tell [...] This suicide low recon was stopped at midday after the wing had lost two pilots and the group 19 pilots all told. Roding schrijft over deze gebeurtenissen het volgende: 'Om 12.15 uur verlieten 2 Typhoons van 266 Sqdn Deurne voor een gewapende verkenningvlucht in de omgeving van Enschede. De machines, de PD 473 van F/O E.H. Ted Donne en de PD 243 van W/O Phillips vlogen te samen richting doelgebied. Phillips: Ten noorden van Enschede zagen we terugtrekkende Duitse troepen en voertuigen die we met raketten aanvielen. Even daarna zagen we nabij het vliegveld Twente een paar half verscholen trucks onder bomen geparkeerd staan. Terwijl we op deze voertuigen afvlogen, werd Ted, die schuin links voor me vloog, door luchtafweer getroffen. Ik zag nog hoe zijn machine steil optrok, snel vaart minderde, afgleed en vervolgens de grond inslook. Het leek alsof iets het vliegtuig net voor zijn dodelijke val had verlaten en ik veronderstelde dat Ted gelegenheid had gehad zich te redden' [...] Onder de zware eiken langs de Bergweg bij het erva Holtman (Levink) hadden enkele Duitse voertuigen dekking gezocht	01-04-1945	12:15	13:00	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	266 Squadron		Jachtbommenwerper	Hawker Typhoon	2	Enschede	Bergweg, Lonneker		TNA, AIR27/1559	Roding, Bevrijding van Enschede	SGLD, crash database, crashnummer T5488	Er is geen luchtfotomateriaal beschikbaar gebieden daterende van kort na deze gebeurtenis. Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn van de gemelde crash geen sporen gesignaleerd.	Ter plaatse van het vliegveld zijn sinds de Tweede Wereldoorlog verschillende opsporings- en ruimingwerkzaamheden en naoorlogse bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie en invloed van de crash van het toestel van P/O Donne kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee						Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt door meerdere (primaire) bronnen bevestigd.	De exacte locatie en invloed van dit bombardement kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	

259	Grondgevechten	In de War Diaries van de verschillende eenheden is het volgende over de gevechten bij Enschede opgenomen: Hoofdkwartier Guards Armoured Division 'Irish (Gds Gp) passed around the Grenadiers who had made a bridgehead over R Berkel and drove up the road to ENSCHEDE [...] Some opposition was met 88mm/ bazookas.' Hoofdkwartier 32 Brigade Guards Armoured 'Coldm Gp after clearing NEEDE adv to occupy ENSCHEDE. Bde HQ moved, and after halting for afternoon at Beckum 320025, harboured for the night at BOEKLO 361018 [omgeving Windmolenweg]. De volgende dag vertrekt Bde HQ naar Oldenzaal. 2nd Household Cavalry Regiment 'Advance continued to ENSCHEDE PI/4203. Lt. Allen was reported missing after crossing the TWENTE Canal, the bridge being blown behind him.' De brug over de Schipbeek bij Rietmolen blijkt intact. Vijf minuten nadat de leidende eenheden hier overheen zijn getrokken melden pantserwagens dat zij vanaf het kruispunt in Isidorushoeve door mitailleurs onder vuur worden genomen. De pantserwagens trekken zich daarop terug, waarna tanks m.b.v. het 5th Bn. COLDSTREAM GUARDS de tegenstand opruimen en men even later meldt een 200-tal Duitsers in en nabij St. Isidorushoeve te hebben gevangen genomen'. Om 07:50 wordt gemeld dat Beckum vrij is, nadat hier 100 Duitsers	01-04-1945	onbekend	onbekend	Britse leger	Guards Armoured Division	o.a. 32 Brigade Guards Armoured	Znd Ho us eh old Ca val ry Re gi me nt, 5th Col dst rea m Gu ards, 3rd Irish Gu ard	Tanks, gemotoriseerd, antitank, etc.	o.a. Sherman M4	onbekend	Boekelo/Enschede	Windmolenweg (Boekelo), Twentekanaal	TNA, WO171/4103; TNA, WO171/4357; TNA, WO171/4695; NIOD, toeg.nr. 190a/inv.nr. 39; TNA, WO171/5143; TNA, WO171/5152; TNA, WO171/5149; TNA, WO171/5147; TNA, WO171/4850	Roding, Bevrijding van Enschede		Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn, vanwege de datum, schaal en kwaliteit, geen sporen van deze gebeurtenissen waargenomen.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede en de omliggende woonkernen omvangrijke n ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte invloed en locatie van deze gebeurtenissen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Diverse	Diverse	Geallieerd en Duits	Verschoten, achtergelaten, gedumpt	onbekend	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrondrisico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door verschillende (primaire) bronnen bevestigd.	Als gevolg van de verschillende gevechtshandelingen bestaat in bepaalde delen van de gemeente een achtergrondrisico op het aantreffen van CE in de vorm van geschutmunitie, klein-kalibermunitie, hand- en geweergrenaten en munitie voor granaatwerpers.
260	Beschieting	Volgens het Daily Log van 2nd Tactical Air Force voeren Spitfires van No 332 Squadron deze dag een beschieting uit op een vlak nabij de Haaksbergerstraat [kaartvak V.3800]. In het ORB van dit Squadron zijn hierover geen bijzonderheden aangetroffen. Na de bevrijding van de stad bewegen zich nog grote kolonnes Duitse voertuigen door Gelderland en Overijssel ten noorden van Enschede, die door geallieerde vliegtuigen worden beschoten.	02-04-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	332 Squadron		Jagers	Supermarine Spitfire	diverse	Enschede	onbekend	V.3800	TNA, AIR37/718; TNA, AIR27/1729	'De strijd in Nederland tijdens de Paasdagen', Klein maar dapper, 3 april 1945. Ook in: Telex, 3 april 1945	Op het luchtfotomateriaal zijn geen sporen van deze gebeurtenis	Gezien de datum waarop deze gebeurtenis zou hebben plaatsgevonden (na de bevrijding van dit gedeelte van de gemeente Enschede) is het niet waarschijnlijk dat deze aanval op genoemde locatie plaatsvond	De exacte invloed en locatie van deze beschieting kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Het is niet aannemelijk dat de Flak-positie was gelegen in de nabijheid van de Haaksbergerstraat, (Enschede) is aangezien de gemeente op deze datum reeds was bevrijd.	Nee		Diverse	Diverse	Geallieerd en Duits		onbekend	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse primaire bron omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.
261	Grondgevechten	Over de opmars van de grondtroepen vermelden de verschillende War Diaries het volgende: 5th Coldstream Guards '11.00 Leading Gp held up by blown bridge over canal at 5121. 5 Bde who also passed through ENSCHEDE and OLDENZAAL before turning east, reported that they were held up by stiff opposition at POPPE 3112.' Hierna trekken zij verder richting Nordhorn waar zij op veel Duits verzet stuiten. 2nd Battalion Welsh Guards 'At 0700 hrs, 1 Sqn with under command two troops of 3 Sqn supported 2 SG [Scots Guards] in an attack on the aerodrome. This met with no opposition, but several 88mm guns were found abandoned. The advance was then continued, 3 Sqn leading, to OLDENZAAL 4513.' 2nd Battalion Scots Guards 'At 0700 hrs the attack on the aerodrome went in, but the enemy had left and no opposition was met and 'F' Coy found three abandoned A.tk. guns in the woods to the EAST of the airfield. At 1030 hrs we pushed on, with a sqn of H.C.R. in front, and were soon moving through OLDENZAAL (4413).' 2nd Battalion Irish Guards 'We are still in the lead. After pushing aside our still burning tanks from last night we pushed on North. The day was to be a very bad one. The morning went by without any mishaps and by lunch time we were	02-04-1945	11:00	onbekend	Britse leger	Guards Armoured Division	o.a. 32 Brigade Guards Armoured	5th Col dst rea m Gu ards, 2nd Bat tali on W elsh Gu ards, 2nd Bat tali on Sc ots Gu ard				Enschede	omgeving vliegveid, noord-, noordoostelijk en oostelijk gedeelte van de gemeente	TNA, WO171/5143; TNA, WO171/5152; TNA, WO171/5147; TNA, WO171/5148; TNA, WO171/5149; TNA, WO171/4695; TNA, WO171/5150	Roding, Bevrijding van Enschede		Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn geen sporen van gevechtshandelingen, zoals bijvoorbeeld inslagkraters van geschutmunitie gesignaleerd.	Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn in het centrum van Enschede en de omliggende woonkernen omvangrijke n ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte invloed en locatie van deze gebeurtenissen kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Diverse	Diverse	Geallieerd en Duits	Verschoten, achtergelaten, gedumpt	onbekend	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied. Wel is er sprake van een achtergrondrisico	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door verschillende (primaire) bronnen bevestigd.	Als gevolg van de verschillende gevechtshandelingen bestaat in bepaalde delen van de gemeente een achtergrondrisico op het aantreffen van CE in de vorm van geschutmunitie, klein-kalibermunitie, hand- en geweergrenaten en munitie voor granaatwerpers.
262	Vliegtuigcrash	Op deze datum wordt, aldus auteur Eversteijn, een Junker Ju 88 van I/NIJG 2 een bombardement uit op Enschede. Mogelijk doelt Eversteijn hier op de aanval in de nacht van 2 april 1945. Een Hawker Typhoon Mk IB van No 174 'Mauritius' Squadron stort neer bij Enschede op de Glanerbrugweg. Het toestel wordt gevolgd door F/L Higgins. 'On the way back an attempt to get under the cloud was made, but heavy rain and light flak made things uncomfortable. The two aircraft became separated at 8,000 ft in the heavy cloud and steered parallel courses. Heavy icing was experienced and Lt. Higgins called up to say he was going down as the icing was too heavy. Nothing more was heard from him and when Red 2 broke cloud he could not see any sign of Typhoon aircraft and called for R/T, homing to base.'	03-04-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	2nd Tactical Air Force	No 174 Squadron		Jachtbom menwerper	Hawker Typhoon	1	Enschede	Glanerbrugweg	TNA, AIR27/1109	Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	SGLO, crash database, crashnummer: T5498	Op het luchtfotomateriaal van 19 juli 1945 zijn geen verstoringen als gevolg van deze crash waargenomen.	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld	Nee		Diverse	Diverse	Geallieerd en Duits		onbekend	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door verschillende (primaire) bronnen bevestigd.	De exacte locatie en invloed van dit bombardement kan niet met zekerheid worden vastgesteld.
263	Vliegtuigcrash/oorlogsschade	Om 13:30 uur stort een Messerschmitt Bf 109 neer op nabij vliegveid Twente. Het toestel doet een poging te landen maar wordt vlak voor de landingsbaan door het aldaar opgestelde geallieerde luchtdoelgeschut neergeschoten. De vlieger - die vermoedelijk de intentie had zich over te geven - komt bij de crash om het leven. De schade aan het vliegveid blijkt bij de bevrijding groot. Toch wordt het veld relatief snel door de geallieerden in gebruik genomen. Zo schrijft Kokhuis: 'De eens zo prachtige luchthaven bood weinig hoopgevends. De meeste gebouwen waren vernietigd of geb(o)brap[ped]. De grasmat lag bezaaid met vliegtuigwrakken ende bossen vonden vanwege de enorme hoeveelheden achtergelaten munitie een walhalla voor de lokale jeugd. In de eerste instantie bouwden de geallieerden het veld om als logistiek ondersteuningcentrum. De Engelse Genie herstelde samen met de firma van Egteren de start- en landingsbanen. Binnen een week hadden ze de klus geklaard. Spoedig kon het veld weer in gebruik worden genomen en landden de eerste Spitfires op het veld, al gauw gevolgd door Squadrons met Mosquito's (het kan verkeren) en Typhoons. Voortaan heette de vliegveid voor de geallieerden "B.106".' Na herstelwerkzaamheden starten geallieerde toestellen op deze dag operaties vanaf het vliegveid.	07-04-1945	13:30	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Jager	Bf 109	1	Enschede	Vliegveid Twente		Eversteijn, Bombardementen; Kokhuis, Twente in de Tweede Wereldoorlog	SGLO, crash database	Op het luchtfotomateriaal van 25 maart 1945 is ter plaatse van het vliegveid zeer veel schade zichtbaar. Zo zijn verschillende sporen van vernielingspladingen te zien (in regelmatige patronen). De grootste schade is echter aangericht door de bombardementen. Binnen het net buiten de contouren van het veld zijn meer dan 4000 kraters zichtbaar.	De exacte locatie van de crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locatie van de crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Afwerpmunitie, submunitie, geschutmunitie, klein-kalibermunitie en overige CE	o.a. 500 lb, 250 lb, 150 lb, 100 lb, 40 lb (afwerpmunitie geallieerd); 1000 kg, 500 kg, 250 kg, 50 kg (Duits); 30 lb, 20 lb, 4 lb (submunitie, geallieerd); o.a. 10,5 cm, 8,8 cm, 8 cm, 7,5 cm, 3,7 cm, 2 cm (Duits); o.a. 25 pond, 17 pond, 40mm, 20 mm (geallieerd)	Duits en geallieerd	Algeworpen, verschoten, achtergelaten, gedumpt	enkele duizenden	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegveid Twente beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden door verschillende (primaire) bronnen bevestigd.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveid Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveidterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van:
264	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort op of nabij vliegveid Twente een drietal geallieerde toestellen neer, te weten: Een Spitfire van No 602 'City of Glasgow' Squadron. Een Typhoon IB van No 247 'China-British' Squadron. Een Typhoon van No 182 Squadron maakt een noodlanding op het veld.	11-04-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	602, 247 en 182 Squadron	onbekend		Jager en jachtbom menwerpers	Supermarine Spitfire/Hawker Typhoon	3 (totaal)	Enschede	Vliegveid Twente		SGLO, crash database, crashnummer: T5548; SGLO, crash database, crashnummer: T5553; SGLO, crash database, crashnummer: T5551		De exacte locaties van de verschillende crashes kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	De exacte locaties van de verschillende crashes kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegveid Twente beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwerpmunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten); overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	Betrouwbaar. Deze gebeurtenissen worden in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveid Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveidterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van:	

265	Bombardement	rond 23:05 werpen vermoedelijk twee Duitse toestellen een zestal 'splinterbommen' af boven de gemeente :	12-04-1945	23:05	onbekend	Luftwaffe	onbekend	onbekend		Bommen werpers	onbekend	2	Enschede	Woodriksweg, Kuipersdijk, Sumatrastraat, Brinkstraat, Berkenkamp, Houkinkstraat, Wilhelmijnstraat			EHBO, Bommen op Enschede			In het bronnenmateriaal wordt geen melding gemaakt van eventuele blindgangers. Bovendien zijn in Enschede na de Tweede Wereldoorlog grootschalige en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De exacte locatie en invloed van dit bombardement kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	verm. 50 kg	Duits	Afgeworpen	6	Het beschikbare bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor een geconcludeerde afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt omschreven in slechts één primaire bron, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	De exacte locatie en invloed van dit bombardement kan niet met zekerheid worden vastgesteld.
266	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort een Spitfire van No 403 Squadron door onbekende oorzaak neer op of nabij vliegveld Twente	14-04-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	403 Squadron	onbekend		Jager	Supermarine Spitfire	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: T5565			De exacte locatie van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
267	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort een Spitfire van No 66 Squadron door onbekende oorzaak neer op of nabij vliegveld Twente.	19-04-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	66 Squadron	onbekend		Jager	Supermarine Spitfire	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: T5585			De exacte locatie van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).
268	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort een Supermarine Spitfire van No 322 Squadron neer bij vliegveld Twente. Het toestel komt neer om 21:10 uur. 'F/SGT AERTSEN had a narrow escape when his aircraft developed engine trouble and cut when in the circuit. Having no power he undershot the runway and the aircraft overturned, but F/SGT AERTSEN was uninjured.'	23-04-1945	21:10	onbekend	Royal Air Force	322 Squadron	onbekend		Jager	Supermarine Spitfire	1	Enschede	Vliegveld Twente	TNA, AIR27/1716		SGLO, crash database, crashnummer: T5596			De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
269	Vliegtuigcrash	Op deze dag stort een Spitfire van No 349 Squadron tijdens de landing neer op vliegveld Twente	26-04-1945	onbekend	onbekend	Royal Air Force	onbekend	onbekend	349 Squadron	Jager	Supermarine Spitfire	1	Enschede	Vliegveld Twente			SGLO, crash database, crashnummer: T5600			De exacte locatie en invloed van deze crash kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Ja	BEO_001	Onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	In overleg met opdrachtgever (gemeente Enschede) is het gehele grondgebied van de voormalige vliegbasis Twente beschouwd als verdacht op de aanwezigheid van CE.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in slechts één bron omschreven, welke echter als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis heeft betrekking op het grondgebied van het voormalige vliegveld Twente. Als gevolg van deze gebeurtenis en de overige vliegtuigcrashes, beschietingen en bombardementen kan het vliegveldterrein worden beschouwd als zijnde verdacht op de mogelijke aanwezigheid van CE in de vorm van: Afwermunitie 500, 250, 150, 100, 40 lb geallieerd (afgeworpen); 50 t/m 1000 kg Duits (achtergelaten/gedumpt); submunitie, 4 lb, 30 lb, 20 lb; geschutmunitie diverse kalibers 20 mm (verschoten), overige kalibers (achtergelaten) tot 10,5 cm (Duits); overige CE (type/aantal onbekend).	
270	Melding CE	'Naar aanleiding van Uw brief d.d. 2 dz. No. E00 stb. 8096/043 betr. mijnevelden en gevaar opleverende projectielen, deel ik u beleefd mede, dat er in mijn district de volgende mijnevelden en gevaar opleverende projectielen aanwezig zijn en waren: [overzicht diverse locaties]	07-07-1945	onbekend	onbekend	Gemeente Enschede	onbekend	onbekend					Enschede	Haaksbergerstraat 108S; Rozenstraat/Hoek Begoniastraat; Hooge Boekelerweg 20; Ramie Union; Schruuersweg 19; Oldenzaalsestraat; Parallelweg Kegelbaan; Villa Wageler; Horstindeweg; Usselerrietweg; Oud Boekelo; Glanerbrugge; Landweerweg; Lonnekerbrug; Burgemeester Stronkstraat;	Archief MM00; HCO, toeg.nr. 400.4/inv.nr. 39			Op het luchtfotomateriaal van oktober 1943 en maart 1944 is in veel delen van de stad Enschede grote schade als gevolg van bombardementen te zien.	De exacte ligging van de diverse CE kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Diverse, o.a., afwerpmunitie, raketten, geschutmunitie, mijnen, diverse CE	450 kg (1000 lb), 250 kg (500 lb), 100 kg (150 lb), 60 lb (raketten)	Geallieerd en Duits	Afgeworpen, achtergelaten	Totale hoeveelheid onbekend.	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in diverse primaire bronnen omschreven, welke als betrouwbaar worden ingeschat.	De hier gemelde CE hebben betrekking op verschillende oorlogshandelingen binnen de gemeente Enschede. Deze vormen een aanvullende indicatie voor het achterblijven van CE op (en rond) genoemde locaties.		
271	Melding CE	De commissaris van de politie Enschede rapporteert deze dag: 'Ik heb de eer Uedel/Gestrenge beleefd te berichten, dat zich in deze gemeente op de navolgende plaatsen nog bommen en projectielen bevinden: 1. Een bom in een kolk voorbij de groene schuur aan de Riethermsteeg in het Usselerveen; 2. Projectielen op het terrein van de wasuherij Robers aan de Minkmastraat.' 3. Een bom in kelder van de Kon. Zoutindustrie te Boekelo, aan de Oude Deldenerweg. Hierbij is van groot belang, dat de bom met spoed wordt geruimd.'	12-07-1945	onbekend	onbekend	Politie Enschede	onbekend	onbekend					Enschede, Usselerveen, Boekelo	Riethermsteeg (Usselerveen); Minkmastraat; kelder Kon. Zoutindustrie Boekelo; Oude Deldenerweg	HCO, loeg.nr. 400.4/inv.nr. 39			Op het luchtfotomateriaal van oktober 1943 en maart 1944 is in veel delen van de stad Enschede grote schade als gevolg van bombardementen te zien.	De exacte locaties van de hier genoemde blindgangers kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	verm. geallieerd	Afgeworpen	onbekend	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.	Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.			

272	Melding CE	De commissaris van de politie Enschede rapporteert deze dag dat: 'in de gemeente Enschede een onontplofte bom bij perceel Kemperweg 12 ligt.'	28-07-1945	onbekend	onbekend	Politie Enschede	nvt	nvt							Enschede	Kemperweg 12	HCO, toeg.nr. 400.4/inv.nr. 39			Op het luchtfotomateriaal van 12 oktober 1942 zijn verschillende verstoringen zichtbaar die mogelijk wijzen op het plaatsvinden van een bominslag. Op circa 44 meter vanaf één van de aan de Kemperweg staande woningen (verm. de woning van Wed. Bats) is een verstoring in het bouwland te zien. Uit een melding van 28 juli 1945 blijkt dat er bij dit bombardement ter plaatse van de Kemperweg mogelijk nog een blindganger is achtergebleven.		De exacte locatie van de hier gemelde bom kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Bovendien is niet bekend of, en zo ja, wanneer ruiming heeft plaatsgevonden	Nee		Afwerpmunitie	onbekend	onbekend	Afgegooid	1	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.	Zie ook de omschrijving van het bombardement in de nacht van 3 op 4 juli 1941.
273	Melding CE	Bericht van te Luitenant W.R. Janssen aan J. Eikelboom dat: 'van den Mijnopruimingsdienst, Breda, kan toegang worden verleend tot de munitie opslagplaats Fischer & Perton, aan de haven te Enschede. Hij heeft opdracht, de opslagplaats te ontruimen en kan dus over alle aanwezige materialen beschikken.	05-10-1945	onbekend	onbekend	M.M.O.D.	onbekend	onbekend							Enschede	Fischer en Perton, aan haven	HCO, toeg.nr. 400.4/inv.nr. 39			In het havengebied zijn sinds de Tweede Wereldoorlog omvangrijke en ingrijpende bodemroerende werkzaamheden uitgevoerd.	De hoeveelheid en het type van de alhier opgeslagen CE kan niet met zekerheid worden vastgesteld.	Nee		Onbekend	onbekend	verm. geallieerd en Duits	Achtergelaten/(elders) geruimd	onbekend	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.		
274	Melding CE	Voor deze datum wordt omtrent de katoenspinnerij Bamshoeve het volgende gemeld: 'In een koelwaterreservoir van bovengenoemde fabriek, gelegen aan de Lasondersingel te Enschede, zijn op de dagen voor en tijdens de bewrijding, grote hoeveelheden springmiddelen, o.a. Trotyl, dynamiet en een deel van de inventaris van een radio-herstelwerkplaats van de Duitsers, in het water gegooid. Thans is dit reservoir droog gepompt en is het zeer gewenst dat zoo spoedig mogelijk de genoemde springmiddelen en munitie worden weggehaald. Kunt U hiertoe opdracht geven aan de bij U gedetacheerde mijnopruimers?'	16-10-1945	onbekend	onbekend	Duitse Wehrmacht	nvt	nvt					www.enschede-insichten.nl	Enschede	Katoenspinnerij Bamshoeve, Lasondersingel	HCO, toeg.nr. 400.4/inv.nr. 39			Op het luchtfotomateriaal is een waterpartij, gelegen aan de Lasondersingel, waargenomen. Aangenomen is dat dit het genoemde koelwaterreservoir betreft.	Het is niet bekend of op deze locatie daadwerkelijk ruimingswerkzaamheden hebben plaatsgevonden.	Nee		Vernielingsmiddelen	o.a. Trotyl, dynamiet	verm. geallieerd en Duits	Achtergelaten/gedumpt	onbekend	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding (meer) voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.	Deze gebeurtenis geeft geen aanleiding (meer) voor de afbakening van een verdacht gebied.		
275	Ruiming CE	Op deze dag worden bij Enschede door de Britse 5th Bomb Disposal Company in kaartvak V.4204 de volgende CE geruimd: 3x 1000 kg (Duits) AZ.28; 12 x 50 kg (Duits), AZ.55	10-11-1945	onbekend	onbekend	5th Bomb Disposal Company	nvt	nvt						Enschede	Roombeek/omgeving Lasondersingel	V.4204	TNA, WO171/5333			De verwijdering van deze CE vormt in principe een contra-indicatie		Nee		Afwerpmunitie	1000 kg met AZ.28, 50 kg met AZ.55	Duits	onbekend, verm. achtergelaten	3x 1000 kg, 12 x 50 kg	Deze meldingen bevatten onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.		
276		Op deze dag worden bij Enschede door de Britse 5th Bomb Disposal Company de volgende CE geruimd: 1 x 250 lb, No. 100 ontsteker op een diepte van 5 voet (minus maaiveld); Voor deze dag zijn ook twee mogelijke andere meldingen voor Enschede opgenomen. De Bomb Disposal Company maakt melding van vliegtuigbommen bij 'Tusschede' en een 'Bridge nr Tusschede'. Deze meldingen zijn voor de volledigheid eveneens hieronder opgenomen. 1 x 500 lb (Tusschede); 1 x 1000 lb, 1 x 500 lb (Bridge nr Tusschede).	24-11-1945	onbekend	onbekend	5th Bomb Disposal Company	nvt	nvt						Enschede	Locatie onbekend	TNA, WO171/5333			De verwijdering van deze CE vormt in principe een contra-indicatie	Het is niet bekend, doch waarschijnlijk, dat deze ruiming bij Enschede hebben plaatsgevonden.	Nee		Afwerpmunitie	1000 lb, 500 lb	Geallieerd	Afgegooid	3	Deze meldingen bevatten onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.			
277	Ruiming CE	Bericht van de commissaris van politie gemeente Enschede: 'Onder de terugzending der bijlage van Uw apostille d.d. 15 December 1945, 1e afdeling no. I 200/48, heb ik de eer Uedelachtbaren te berichten, dat door mij rechtstreeks een opgave is gedaan van in deze gemeente bij de Smeenkweg aangetroffen tijdbom van 25 kg, bij den Commandant van den Mijnopruimings-Dienst te Breda.'	21-12-1945	onbekend	onbekend	Politie gemeente Enschede	nvt	nvt						Enschede	Smeenkweg	SA, toeg.nr. 81/inv.nr. 1299			De exacte locatie van de hier gemelde CE kan niet met zekerheid worden vastgesteld.		Nee		Submunitie?	25 kg	onbekend	onbekend	1	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is sprake van een zeker achtergrondrisico		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.			
278	Ruiming CE	Bericht van de commissaris van politie gemeente Enschede: 'Onder de terugzending der bijlage van Uw apostille d.d. 18 Maart 1946, 1e afd. no. I 200/53, heb ik de eer Uedelachtbaren te berichten, dat door mij rechtstreeks een opgave is gedaan van in deze gemeente aan de Soendastraat, Oldenzaalschestraat en aan de Viermarkenweg aangetroffen vermoedelijk onontplofte bommen, bij den Commandant van den Opruimings- en Bergingsdienst, Kloosterkazerne te Breda.'	10-04-1946	onbekend	onbekend	Politie gemeente Enschede	nvt	nvt						Enschede	Soendastraat; Oldenzaalschestraat; Viermarkenweg	SA, toeg.nr. 81/inv.nr. 1299			De exacte locatie van de hier gemelde CE kan niet met zekerheid worden vastgesteld.		Nee		Verm. afwerpmunitie	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied. Wel is sprake van een zeker achtergrondrisico		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.			
279	Melding CE	Op luchtfotomateriaal van 21 mei 1946, aanwezig in de collectie van Avidrome Lelystad, is langs de haven van Enschede een zeer grote hoeveelheid geallieerde (partoor)hoortuigen zichtbaar. Deze voortuigen staan gereed voor vervoer elders, via het Twentekanaal. Hoewel in enkele vooronderzoeken van derden melding wordt gemaakt van de mogelijke dump van munitie aldaar, heeft BeoBOM hier geen concrete aanwijzingen voor gevonden.	21-05-1946	onbekend	onbekend	Britse leger	onbekend	onbekend						Enschede	Haven	Foto 016548zr (Avidrome Lelystad)			De exacte omstandigheden rond de verzameling van materiaal in de haven van Enschede zijn niet bekend.		Nee							Het bronnenmateriaal bevat onvoldoende aanknopingspunten voor de afbakening van een verdacht gebied.		Betrouwbaar. Deze gebeurtenis wordt in één primaire bron omschreven, die als betrouwbaar wordt ingeschat.			

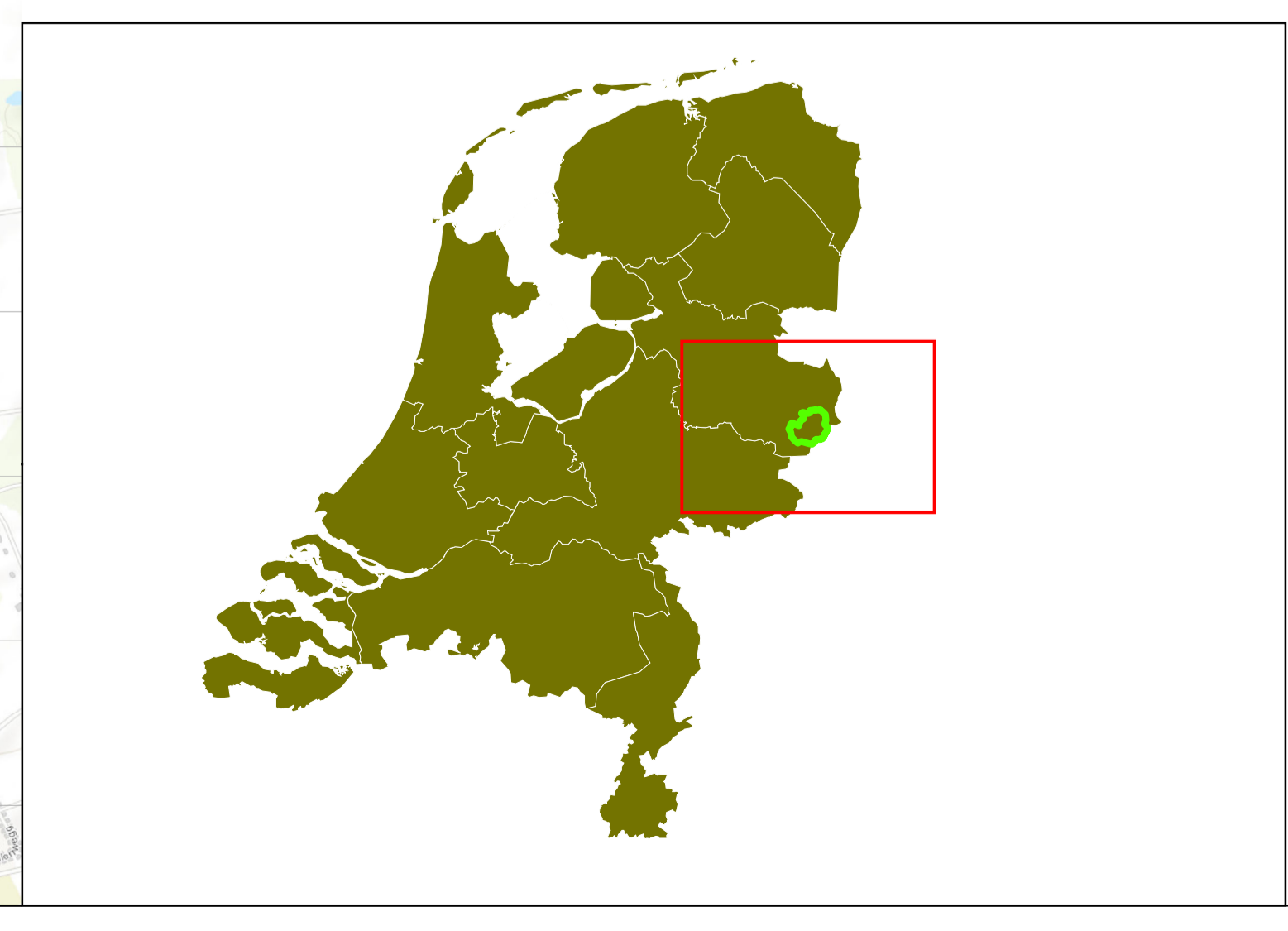
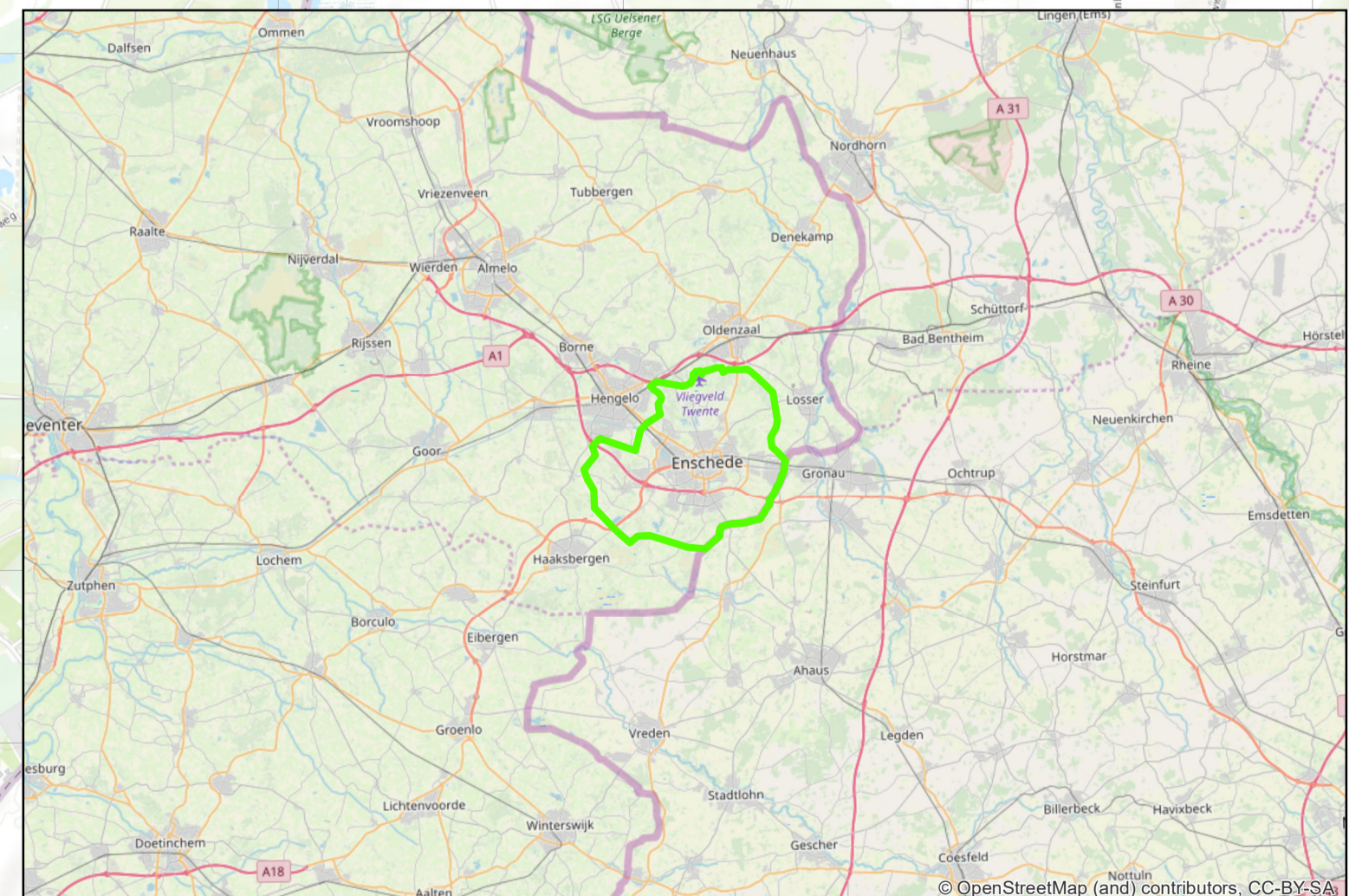
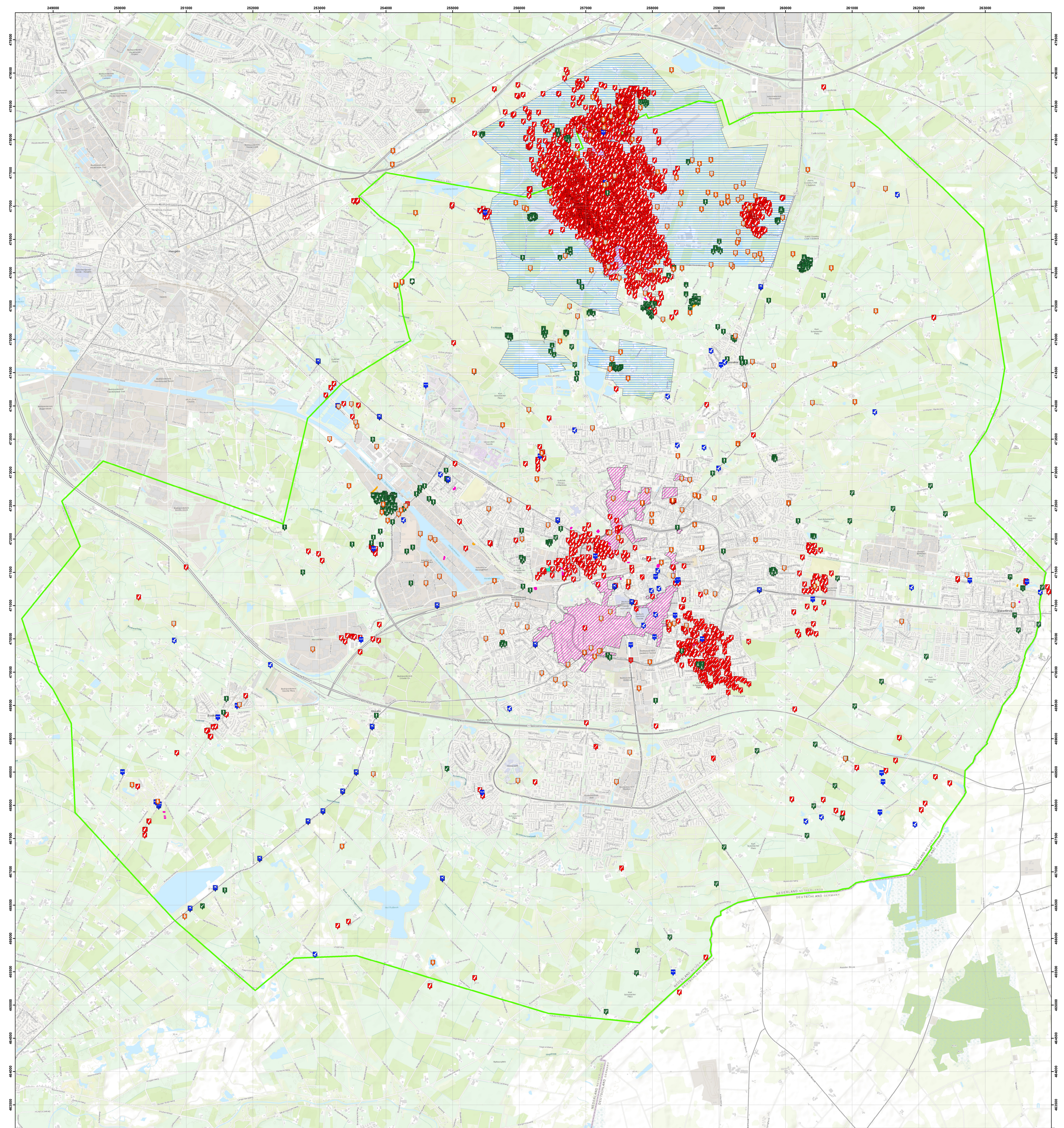

BB18-104

Begeleidend document Risicokaart CE Enschede

Bijlage 8. Inventarisatiekaart BB18-104-OT-01

Legenda

Gemeentegrens	Geschutposting
Vliegveld Twenthe	Munitieopslag
Gebied getroffen door bombardement	Wapenopstelling
Krijgsgevangenenkamp	Troepenbeweging
Loopgraaf	Radarpost
Schuilloopgraaf	Splitterbox
Melding EODD	Mangat
CE-vondst	Onderkomen
Blindganger	V2-lanceerinstallatie
Mijneveld	Versperring
Bombardement	
Luchtaanval	
Vliegtuigcrash	
Inslag V-1	
Inslag afwerpmunitie	
Inslag submunitie	
Vernielingslading	

0 2,050 m

Project: BB18-104 RISICOKAART CE GEMEENTE ENSCHEDE	Klant: GEMEENTE ENSCHEDE
Tekening naam: BB18-104-01-01 GEMEENTE ENSCHEDE INVENTARISATIEKAART	Getekend door: JRM/Z
Datum: 14-02-2020	
Schaal: 1:19,000 A 0	
Revisie: DEFINITIEF	

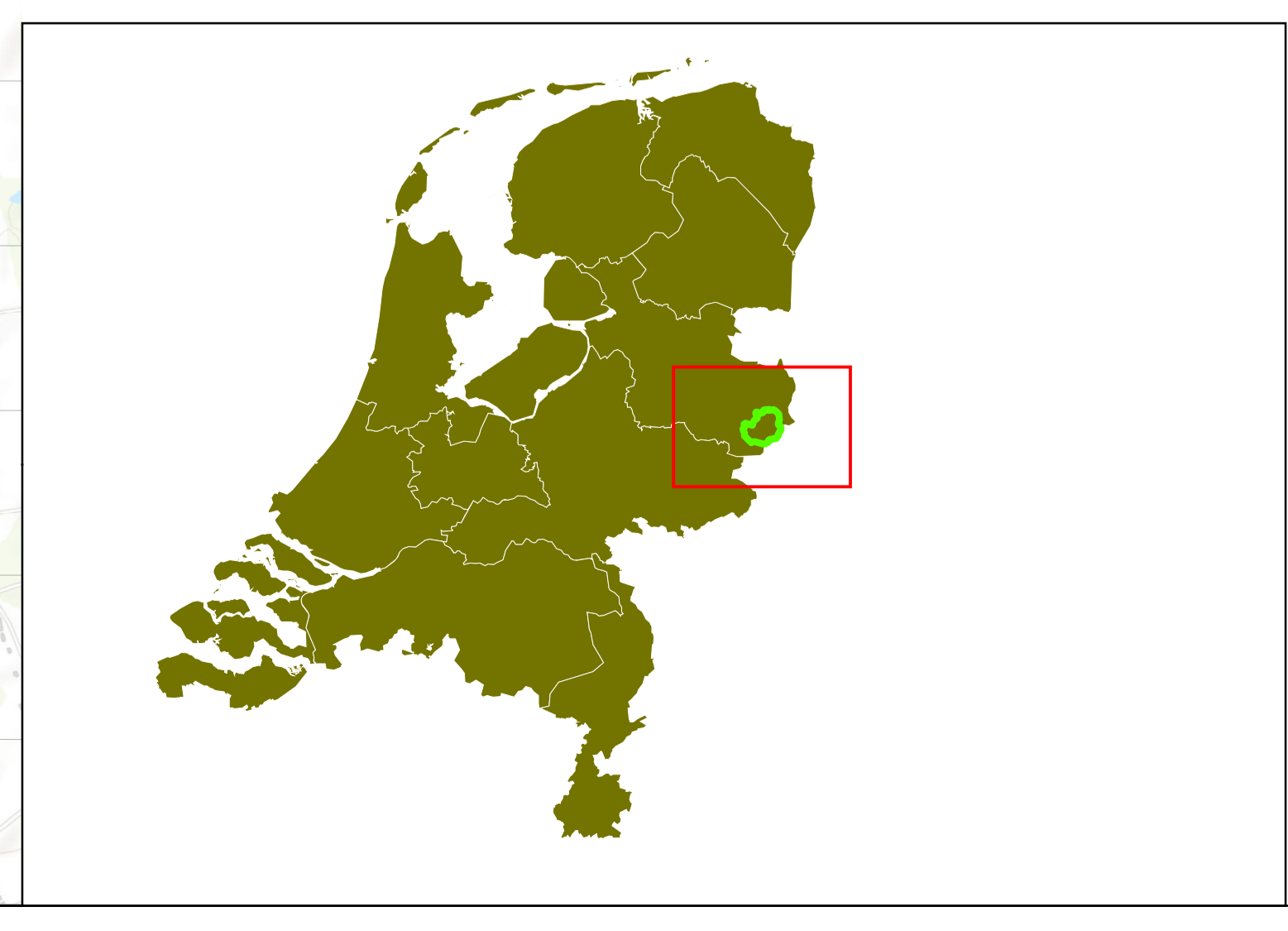
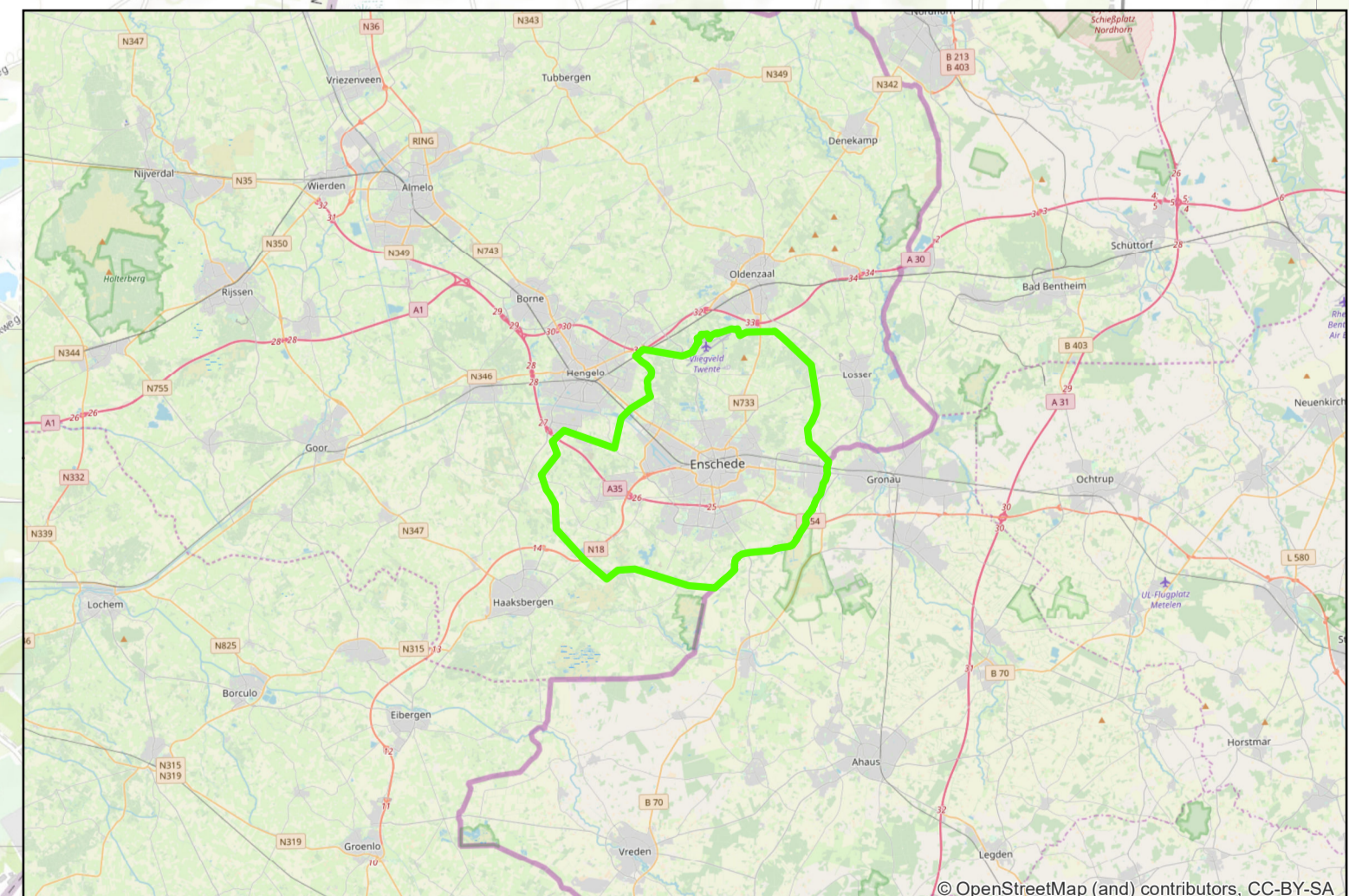
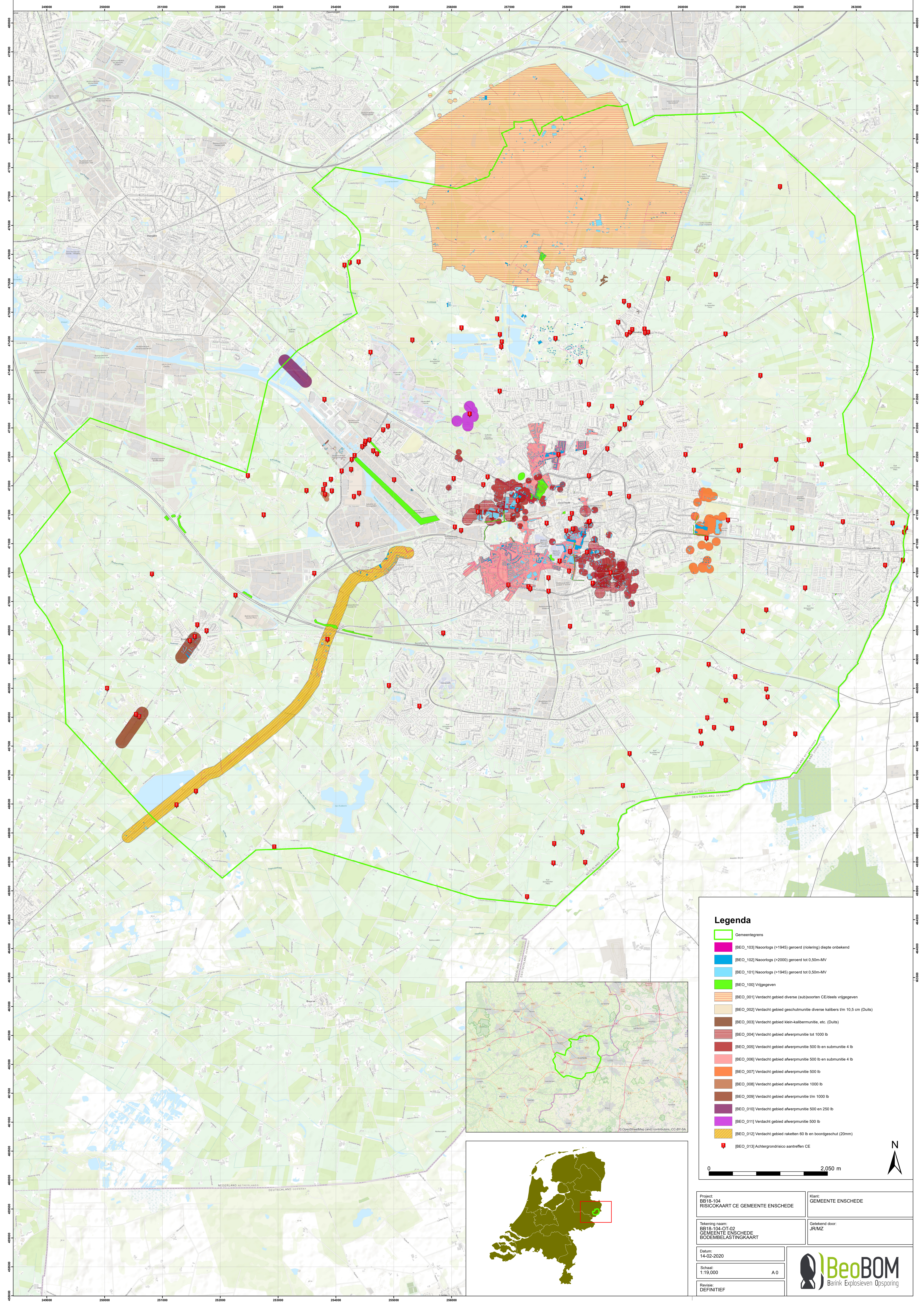

BB18-104

Begeleidend document Risicokaart CE Enschede

Bijlage 9. Bodembelastingkaart BB18-104-OT-02

Legenda

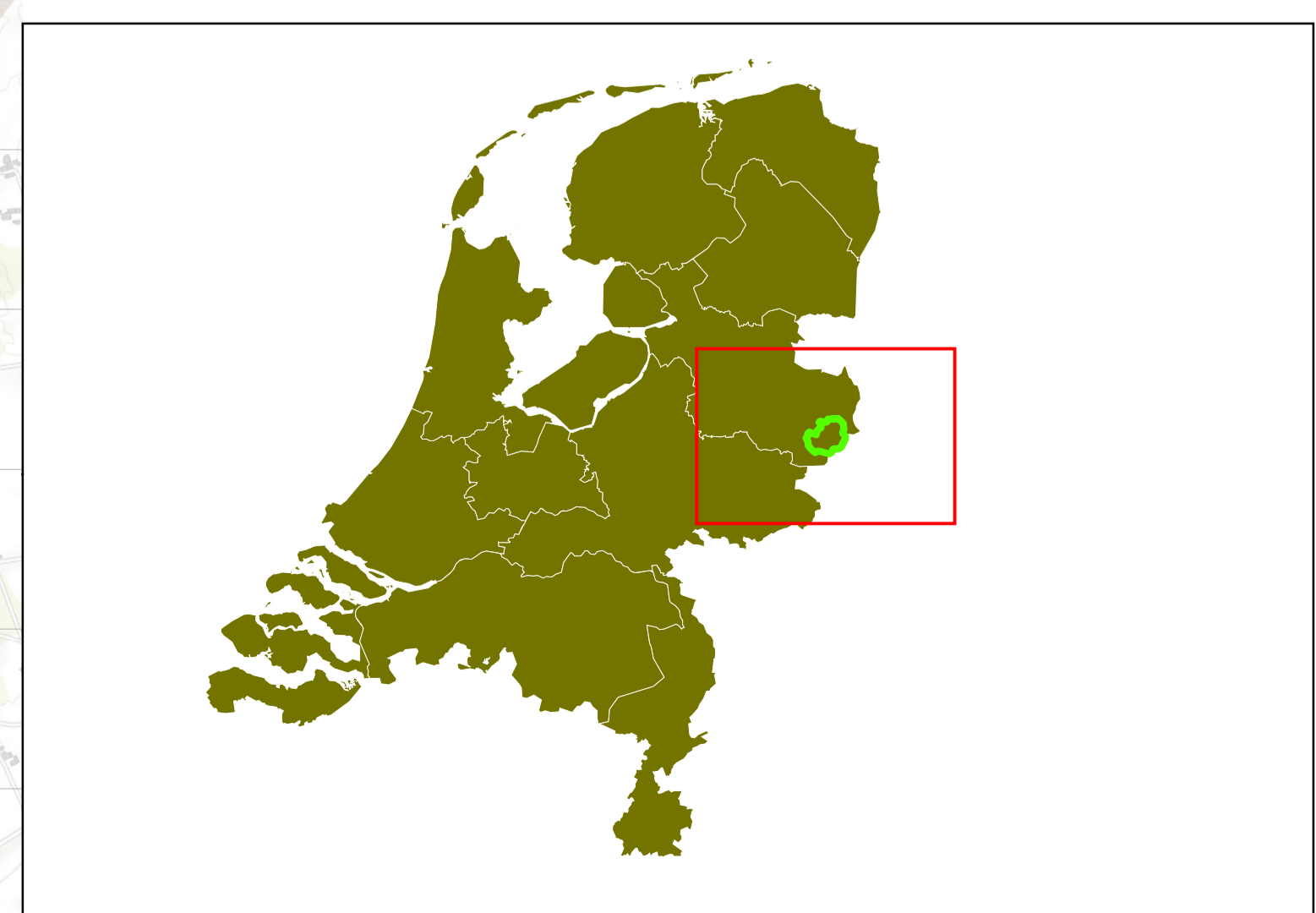
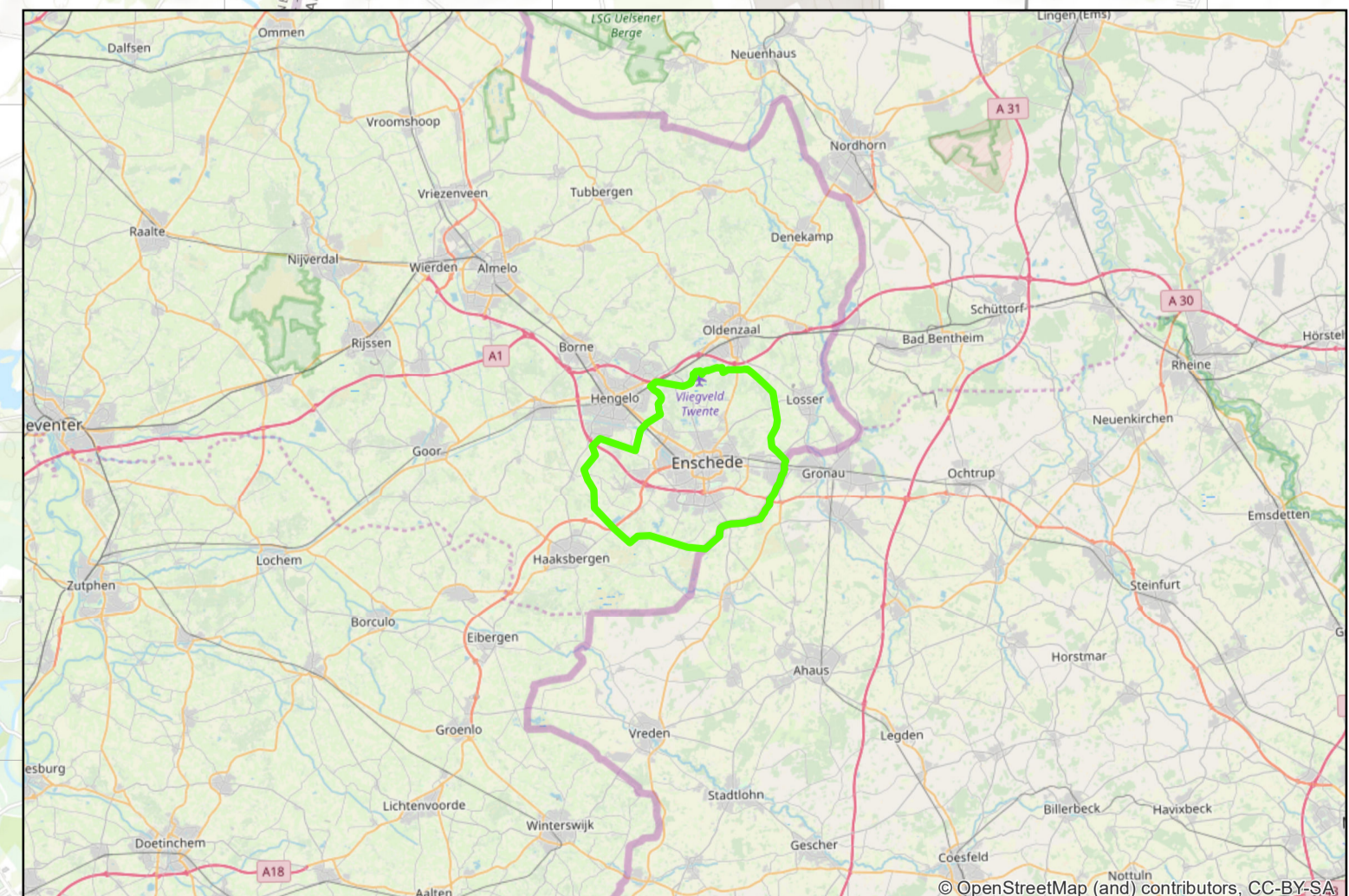
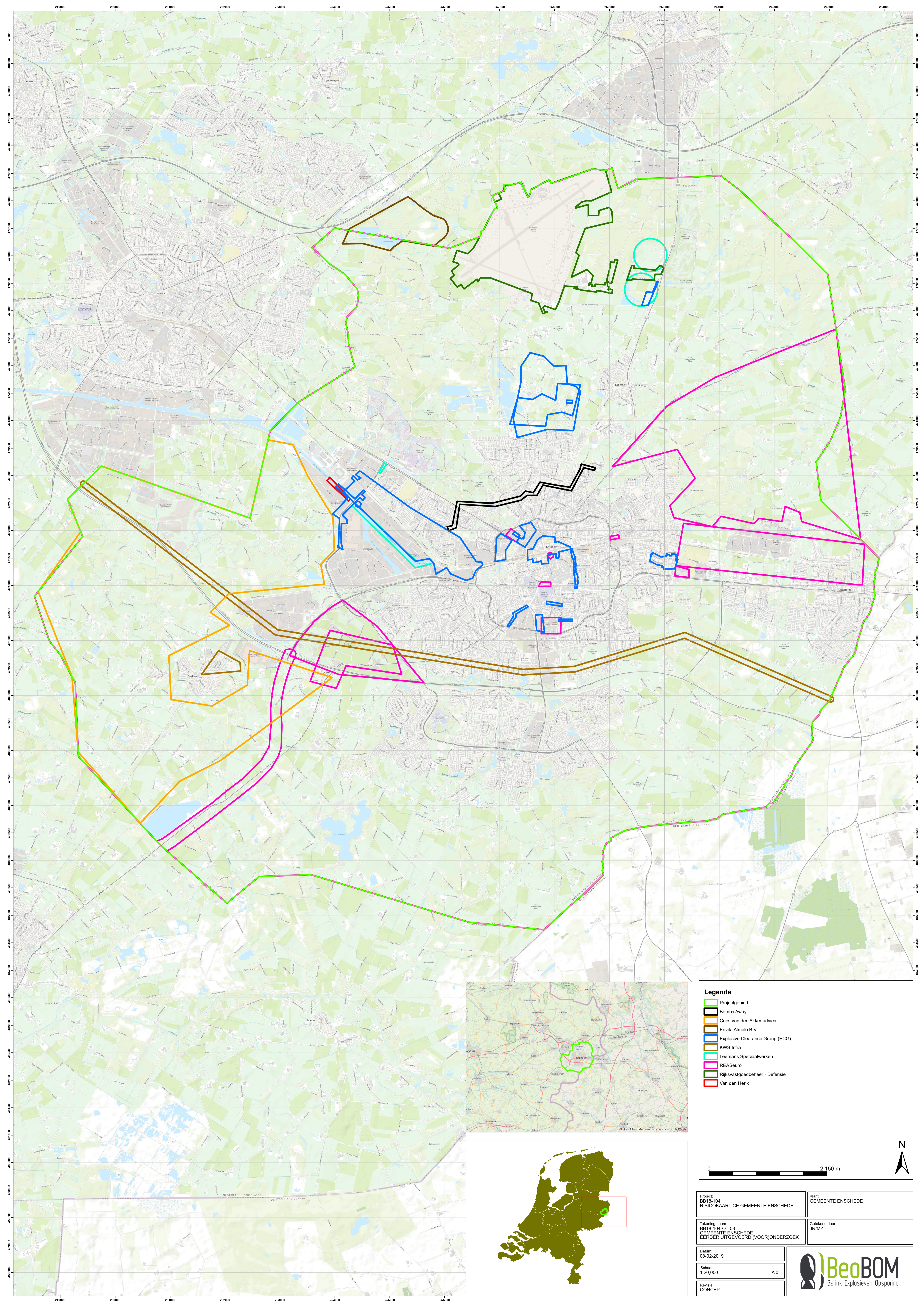
- ▬ Gemeentegrens
- [BEO_103] Naoorlogs (>1945) geroerd (rolring) diepte onbekend
- [BEO_102] Naoorlogs (>2000) geroerd tot 0,50m-MV
- [BEO_101] Naoorlogs (>1945) geroerd tot 0,50m-MV
- [BEO_100] Vrijgegeven
- [BEO_001] Verdacht gebied diverse (sub)soorten CE/deels vrijgegeven
- [BEO_002] Verdacht gebied geschutmunitie diverse kalibers t/m 10,5 cm (Duits)
- [BEO_003] Verdacht gebied klein-kalibermunitie, etc. (Duits)
- [BEO_004] Verdacht gebied afwerpmunitie tot 1000 lb
- [BEO_005] Verdacht gebied afwerpmunitie 500 lb en submunitie 4 lb
- [BEO_006] Verdacht gebied afwerpmunitie 500 en submunitie 4 lb
- [BEO_007] Verdacht gebied afwerpmunitie 500 lb
- [BEO_008] Verdacht gebied afwerpmunitie 1000 lb
- [BEO_009] Verdacht gebied afwerpmunitie t/m 1000 lb
- [BEO_010] Verdacht gebied afwerpmunitie 500 en 250 lb
- [BEO_011] Verdacht gebied afwerpmunitie 500 lb
- [BEO_012] Verdacht gebied raketten 60 lb en boordgeschut (20mm)
- [BEO_013] Achtergrondrisico aantreffen CE

0 2,050 m

Project: BB18-104 RISICOKAART CE GEMEENTE ENSCHEDE	Klant: GEMEENTE ENSCHEDE
Tekening naam: BB18-104-01-02 GEMEENTE ENSCHEDE BODEMBELASTINGKAART	Gelastend door: JRMZ
Datum: 14-02-2020	
Schaal: 1:19,000 A 0	
Revisie: DEFINITIEF	

Bijlage 10. Overzicht (voor)onderzoeken derden BB18-104-OT-03

Legenda

- █ Projectgebied
- █ Bombs Away
- █ Cees van den Akker advies
- █ Envita Almelo B.V.
- █ Explosive Clearance Group (ECG)
- █ KWS Infra
- █ Leemans Speciaalwerken
- █ REASeuro
- █ Rijksvastgoedbeheer - Defensie
- █ Van den Herik

0 2,150 m

Project: BB18-104 RISICOKAART CE GEMEENTE ENSCHEDE	Klant: GEMEENTE ENSCHEDE
Tekening naam: BB18-104-01-03 GEMEENTE ENSCHEDE EERDER UITGEVOERD (VOOR)ONDERZOEK	Getekend door: JRMZ
Datum: 08-02-2019	
Schaal: 1:20,000	A 0
Revisie: CONCEPT	

Bijlage 11. Stroomschema protocol toevalsvondst

Stroomschema protocol toevalsvondst

